

APOSTOLISCHE BRIEF

Patris corde

van paus Fanciscus ter gelegenheid van de 150e verjaardag van het uitroepen van de heilige Jozef tot patroon van de Universele Kerk 8 december 2020

Met het hart van een vader: zo heeft Jozef Jezus liefgehad, die in alle vier de evangeliën “de zoon van Jozef” wordt genoemd.¹ De twee evangelisten die zijn figuur belichten, Mattheüs en Lucas, vertellen weinig, maar genoeg om duidelijk te maken wat voor vader hij was en de zending die de Voorzienigheid hem had toevertrouwd.

Wij weten dat hij een eenvoudige timmerman was (vgl. Mt. 13, 55), verloofd met Maria (vgl. Mt. 1, 18; Lc. 1, 27); een “rechtschapen man” (Mt. 1, 19), altijd bereid om de wil van God uit te voeren die in zijn wet is geopenbaard (vgl. Lc. 2, 22.27.39) en door wel vier dromen (vgl. Mt. 1, 20; 2, 13, 19, 22). Na een lange en moeizame reis van Nazareth naar Bethlehem zag hij de Messias geboren worden in een stal, omdat er elders “geen plaats voor hen was” (Lc. 2,7). Hij was getuige van de aanbidding van de herders (vgl. Lc. 2, 8-20) en de Wijzen (vgl. Mt. 2, 1-12), die respectievelijk het volk Israël en de heidense volken vertegenwoordigden.

Hij had de moed om het wettelijk vaderschap van Jezus op zich te nemen, die hij de door de engel geopenbaarde naam gaf: “Gij moet Hem Jezus noemen, want Hij zal zijn volk redden uit hun zonden” (Mt. 1, 21). Zoals bekend betekende bij oude volken het geven van een naam aan een persoon of een ding dat het daardoor aan iemand toebehoorde, zoals Adam deed in het verhaal van Genesis (vgl. 2, 19-20).

In de Tempel, veertig dagen na de geboorte, droeg Jozef samen met de moeder het Kind aan de Heer op en luisterde met verbazing naar de profetie die Simeon deed over Jezus en Maria (vgl. Lc. 2, 22-35). Om Jezus tegen Herodes te beschermen, verbleef hij als vreemdeling in Egypte (vgl. Mt. 2, 13-18). Toen hij naar zijn vaderland terugkeerde, leefde hij in het verborgene van het kleine, onbekende dorp Nazareth in Galilea - vanwaar, zo werd gezegd, “geen profeet opstaat” en “nooit iets goeds kan komen”

---

¹ Lc. 4, 22; Joh 6, 42; vgl. Mt. 13, 55; Mk 6, 3.

(vgl. Joh. 7, 52; 1, 46) -, ver van Bethlehem, zijn geboorteplaats, en van Jeruzalem, waar de Tempel stond. Toen zij juist tijdens een pelgrimstocht naar Jeruzalem de twaalfjarige Jezus kwijtraakten, zochten hij en Maria angstig naar Hem en vonden Hem in de tempel, terwijl Hij met de wetgeleerden sprak (vgl. Lc. 2, 41-50).

In het onderricht van de pausen neemt, na Maria, de Moeder van God, geen heilige zoveel plaats in als Jozef, haar echtgenoot. De boodschap die vervat ligt in de weinige feiten die door de Evangeliën zijn overgeleverd, zijn door mijn voorgangers verdiept om zijn centrale rol in de heilsgeschiedenis duidelijker naar voren te brengen: de zalige Pius IX heeft hem uitgeroepen tot “patroon van de katholieke Kerk”,² de eerwaarde Pius XII stelde hem voor als “patroon van de arbeiders”³ en de heilige Johannes Paulus II als “Hoeder van de Verlosser”.⁴ Het volk roept hem aan als “patroon van een goede dood”.⁵

Daarom zou ik ter gelegenheid van het feit dat het 150 jaar geleden is dat de zalige Pius IX op 8 december 1870 hem uitriep tot patroon van de katholieke Kerk graag willen dat - zoals Jezus zegt - “de mond spreekt waar het hart van overloopt” (vgl. Mt. 12, 34) om met u enkele persoonlijke overwegingen te delen over deze buitengewone figuur, die zo dicht staat bij de menselijke omstandigheden van ieder van ons. Dit verlangen is gegroeid tijdens deze maanden van pandemie, waarin we, te midden van de crisis die ons treft, kunnen ervaren dat “ons leven wordt gebouwd en in stand gehouden door gewone mensen - die meestal worden vergeten - die niet verschijnen in de krantenkoppen en tijdschriften of in de schijnwerpers staan van de nieuwste show, maar die ongetwijfeld de beslissende gebeurtenissen van onze geschiedenis van vandaag schrijven: artsen, verpleegkundigen, supermarktmedewerkers, schoonmakers, verzorgers, vervoerders, ordehandhavers, vrijwilligers, priesters, religieuzen en vele, vele anderen die hebben begrepen dat niemand zich alleen redt. [...] Al deze mensen oefenen

---

² Congregatie van de Riten, *Quemadmodum Deus* (8 december 1870): ASS 6 (1870-71), 194.

³ Vgl. Toespraak tot de ACLI's ter gelegenheid van het feest van de heilige Jozef Arbeider (1 mei 1955): AAS 47 (1955), 406.

⁴ Apostolische Exhortatie *Redemptoris custos* (15 augustus 1989): AAS 82 (1990), 5-34.

⁵ Catechismus van de Katholieke Kerk, 1014.

dagelijks geduld en geven hoop, waarbij zij ervoor waken geen paniek te zaaien maar medeverantwoordelijkheid. Hoeveel vaders, moeders, opa's en oma's, onderwijzers laten onze kinderen niet met kleine en dagelijkse gebaren zien hoe ze een crisis het hoofd moeten bieden en doorstaan, door hun gewoonten aan te passen, de ogen omhoog te richten en het gebed te stimuleren. Zoveel mensen bidden, offeren en bemiddelen voor het welzijn van allen.”⁶ Iedereen kan in de heilige Jozef de man vinden die onopgemerkt blijft, de man van de dagelijkse, discrete en verborgen aanwezigheid, een bemiddelaar, een steun en een gids in moeilijke momenten. De heilige Jozef herinnert ons eraan dat allen die schijnbaar verborgen zijn of op de achtergrond staan, een ongeëvenaarde hoofdrol spelen in de heilsgeschiedenis. Aan hen allen een woord van erkenning en dankbaarheid.

1. Een geliefde Vader

De grootheid van de heilige Jozef bestaat hierin, dat hij de echtgenoot van Maria was en de vader van Jezus. Als zodanig “stelde hij zich ten dienste van het hele heilsplan”, zoals Johannes Chrysostomus zegt.⁷

De heilige Paulus VI merkt op dat zijn vaderschap concreet tot uitdrukking kwam “doordat hij zijn leven tot een dienst, een offer heeft gemaakt voor het mysterie van de Menswording en voor de verlossende zending die ermee verbonden is; doordat hij het wettelijk gezag dat hem toekwam over de heilige Familie heeft aangewend om zichzelf, zijn leven en zijn werk volledig weg te schenken; doordat hij zijn menselijke roeping tot huiselijke liefde heeft omgezet in een bovenmenselijke offergave van zichzelf, van zijn hart en van al zijn bekwaamheden, in een liefde die ten dienste staat van de Messias die in zijn huis geboren is.”⁸

Vanwege deze rol in de heilsgeschiedenis is de heilige Jozef een vader die altijd geliefd is bij het christenvolk, zoals blijkt uit het feit dat talrijke kerken over de hele wereld aan hem zijn gewijd, dat vele religieuze Instituten, Broederschappen en kerkelijke groeperingen door zijn spiritualiteit zijn geïnspireerd en zijn naam dragen, en dat te zijner ere al eeuwenlang

---

⁶ Meditatie ten tijde van pandemie (27 maart 2020): L'Osservatore Romano, 29 maart 2020, p. 10.

⁷ Commentaar op Mattheüs, Homeliën, V, 3: PG 57, 58.

⁸ Homilie (19 maart 1966): Insegnamenti di Paolo VI, IV (1966), 110.

verschillende godsdienstige opvoeringen plaatsvinden. Vele mannelijke en vrouwelijke heiligen waren hem hartstochtelijk toegewijd, onder wie Teresa van Avila, die haar toevlucht nam tot hem als haar pleitbezorger en voorspreker, veel vertrouwen in hem stelde en alle genaden ontving die zij van hem vroeg; bemoedigd door haar eigen ervaring, haalde deze heilige anderen over om zich hem toe te wijden.⁹

In ieder gebedenboek vindt men wel een gebed tot de heilige Jozef. Elke woensdag en vooral gedurende de hele maand maart, die traditioneel aan hem is toegewijd, worden bijzondere aanroepingen tot hem gericht.¹⁰

Het vertrouwen van het volk in de heilige Jozef wordt samengevat in de uitdrukking “Ite ad Ioseph” (Ga naar Jozef), die verwijst naar de tijd van de hongersnood in Egypte, toen het volk de Farao om brood vroeg en deze antwoordde: Ga maar naar Jozef; doe wat hij u zeggen zal” (Gen. 41, 55). Dit was Jozef, de zoon van Jakob, die uit afgunst door zijn broers werd verkocht (vgl. Gen. 37, 11-28) en die - volgens het bijbelse verhaal - later onderkoning van Egypte werd (vgl. Gen. 41, 41-44).

Als afstammeling van David (vgl. Mt. 1, 16-20), uit wiens wortel Jezus zou ontspruiten volgens de belofte die de profeet Nathan aan David had gedaan (vgl. 2 Sam. 7), en als echtgenoot van Maria van Nazareth, is de heilige Jozef het scharnier dat het Oude en het Nieuwe Testament met elkaar verbindt.

---

⁹ Vgl. Het boek van mijn leven, 6, 6-8.

¹⁰ Meer dan veertig jaar lang heb ik elke dag, na de Laudens, een gebed tot de H. Jozef gebeden, uit een Frans devotieboek, uit de 19e eeuw, van de Congregatie van de Religieuzen van Jezus en Maria, waarin devotie, vertrouwen en een zekere uitdaging aan de heilige Jozef tot uitdrukking komen: “Glorierijke aartsvader Sint Jozef, wiens macht onmogelijke dingen mogelijk weet te maken, kom mij te hulp in deze ogenblikken van angst en moeilijkheden. Neem de zo ernstige en moeilijke situaties die ik u toevertrouw onder uw hoede, opdat zij een gelukkige oplossing mogen krijgen. Mijn geliefde vader, al mijn vertrouwen is op u gesteld. Laat het niet gezegd worden dat ik u tevergeefs heb aangeroepen, en aangezien gij alles kunt met Jezus en Maria, toon mij dat uw goedheid even groot is als uw macht. Amen.”

2. Een vader in tederheid

Jozef zag Jezus van dag tot dag groeien “in wijsheid en welgevalligheid bij God en de mensen” (Lc. 2, 52). Zoals de Heer met Israël deed, zo “leerde Hij hem lopen, terwijl Hij Hem bij de hand hield: hij was voor Hem als de vader die een kind optilt en tegen zijn wang drukt, zich over hem buigt om te eten te geven” (vgl. Hos. 11, 3-4).

Jezus zag de tederheid van God in Jozef: “Zozeer als een vader zijn kinderen liefheeft, zozeer heeft de Heer zijn dienaren lief” (Ps. 103, 13).

Jozef moet zeker in de synagoge, tijdens het bidden van de Psalmen, hebben horen weerklinken dat de God van Israël een God van tederheid is,¹¹ die goed is voor allen en dat “de Heer bezorgd is voor iedere mens” (Ps. 145, 9).

De heilsgeschiedenis wordt vervuld “in hoop tegen alle hoop in” (Rom. 4, 18) door onze zwakheden. Maar al te vaak denken wij dat God alleen vertrouwt op het goede en succesvolle deel van ons, terwijl in feite het meeste van zijn plannen wordt vervuld door en ondanks onze zwakheid. Daarom zegt Paulus: “Ook is er - want anders zouden de buitengewone openbaringen mij verwaand kunnen maken - een doren in mijn vlees gestoken, als een bode van de satan die mij moet afranselen. Tot driemaal toe heb ik de Heer aangeropen dat Hij van mij zou weggaan. Maar Hij antwoordde mij: ‘Je hebt genoeg aan mijn genade’. Kracht wordt juist in zwakheid volkomen” (2 Kor. 12, 7-9).

Als dit het perspectief is van de heilseconomie, moeten we leren om onze zwakheid met diepe tederheid te aanvaarden.¹²

De Boze doet ons veroordelend naar onze broosheid kijken, maar de Geest brengt die met tederheid aan het licht. Tederheid is de beste manier om aan te raken wat kwetsbaar in ons is. Het wijzen met de vinger en het oordeel dat wij over anderen vellen, zijn vaak een teken van ons onvermogen om onze eigen zwakheid, onze eigen broosheid, in onszelf te aanvaarden. Alleen tederheid zal ons redden van het werk van de Aanklager (vgl. Openb. 12,

---

¹¹ Vgl. Dt. 4, 31; Ps. 69, 17; 78, 38; 86, 5; 111, 4; 116, 5; Jer. 31, 20.

¹² Vgl. Evangelii gaudium (24 november 2013), 88; 288; AAS 105 (2013), 1057; 1136-1137.

10). Om deze reden is het belangrijk om Gods barmhartigheid te ontmoeten, vooral in het sacrament van de verzoening, waardoor we een ervaring opdoen van waarheid en tederheid. Paradoxaal genoeg kan zelfs de Boze ons de waarheid zeggen, maar als hij dat doet, is het om ons te veroordelen. Wij weten echter dat de Waarheid die van God komt, ons niet veroordeelt, maar ons welkom heet, ons omarmt, ons ondersteunt, ons vergeeft. De Waarheid stelt zich altijd aan ons voor als de barmhartige Vader van de gelijkenis (vgl. Lc. 15, 11-32): hij komt naar ons toe, herstelt onze waardigheid, brengt ons weer op de been, viert feest voor ons, op grond van het feit dat “deze zoon van mij dood was en weer levend is geworden, hij was verloren en is weer gevonden” (v. 24).

De wil van God, zijn geschiedenis, zijn plan loopt zelfs doorheen de angst van Jozef. Jozef leert ons dus dat geloof in God ook inhoudt te geloven dat Hij zelfs doorheen onze angsten, onze broosheid en onze zwakheid kan werken. En hij leert ons dat, wij te midden van de stormen van het leven niet bang moeten zijn om het roer van onze boot aan God over te laten. Soms willen wij alles controleren, maar Hij heeft altijd een grotere visie.

3. Een vader in gehoorzaamheid

Vergelijkbaar met wat God met Maria deed toen Hij zijn verlossingsplan aan haar openbaarde, zo openbaarde Hij ook aan Jozef zijn plannen, en wel door middel van dromen, die in de Bijbel, evenals bij alle oude volkeren, werden beschouwd als een van de middelen waarmee God zijn wil openbaart.¹³

Jozef is heel bedroefd over Maria's onbegrijpelijke zwangerschap: hij wil niet “haar in opspraak brengen”,¹⁴ maar besluit “in stilte van haar te scheiden” (Mt. 1, 19). In de eerste droom helpt de engel hem bij het oplossen van zijn ernstige dilemma: “Wees niet bevreesd Maria, uw vrouw, tot u te nemen: het kind in haar schoot is van de heilige Geest. Zij zal een zoon ter wereld brengen, die gij Jezus moet noemen, want Hij zal zijn volk redden uit hun zonden” (Mt. 1, 20-21). Zijn antwoord was onmiddellijk: “Ontwaakt uit de slaap, deed Jozef zoals de engel hem bevolen had” (Mt. 1, 24). Door gehoorzaamheid overwon hij zijn drama en redde Maria.

---

¹³ Vgl. Gen. 20, 3; 28, 12; 31, 11.24; 40, 8; 41, 1-32; Num. 12, 6; 1 Sam. 3, 3-10; Dan. 2, 4; Job 33, 15.

¹⁴ In deze gevallen was ook stening voorzien (vgl. Deut. 22, 20-21).

In de tweede droom beveelt de engel Jozef: “Sta op, neem het Kind en zijn moeder, vlucht naar Egypte en blijf daar tot ik u waarschuw, want Herodes komt het Kind zoeken om het te doden” (Mt. 2, 13). Jozef aarzelde niet om te gehoorzamen, zonder zich af te vragen welke moeilijkheden hij zou ondervinden: “Hij stond op en week in de nacht met het Kind en zijn moeder naar Egypte uit. Daar bleef hij tot aan de dood van Herodes” (Mt. 2, 14-15).

In Egypte wachtte Jozef met vertrouwen en geduld op de beloofde boodschap van de engel om terug te keren naar zijn land. Toen de goddelijke boodschapper hem in een derde droom meedeelde dat degenen die het Kind wilden doden, dood waren, en hem beval op te staan, het Kind en zijn moeder mee te nemen en naar het land Israël terug te keren (vgl. Mt. 2, 19-20), gehoorzaamde hij opnieuw zonder te aarzelen: “Hij stond op, nam het Kind en zijn moeder en ging naar het land Israël” (Mt. 2, 21).

Maar op de terugreis, “toen hij hoorde dat Archelaüs in plaats van zijn vader Herodes over Juda heerste, vreesde hij daarheen te gaan; van Godswege in een droom gewaarschuwd, begaf hij zich daarom naar het gebied van Galilea. Hier aangekomen vestigde hij zich in een stad, Nazareth geheten” (Mt. 2, 22-23).

De evangelist Lucas, van zijn kant, verhaalt dat Jozef de lange en ongemakkelijke reis van Nazareth naar Bethlehem ondernam, in overeenstemming met de wet van keizer Caesar Augustus betreffende de volkstelling, om in zijn stad van herkomst te worden geregistreerd. En het was juist in die omstandigheden dat Jezus werd geboren (vgl. 2, 1-7), en werd ingeschreven in het bevolkingsregister van het rijk, net als alle andere kinderen.

Met name de heilige Lucas merkt zorgvuldig op dat de ouders van Jezus zich hielden aan alle voorschriften van de wet: de riten van Jezus' besnijdenis, van Maria's reiniging na de bevalling, van het opdragen aan God van de eerstgeboren zoon (vgl. 2, 21-24).¹⁵

In elke omstandigheid van zijn leven wist Jozef zijn “fiat” uit te spreken, zoals Maria bij de Aankondiging en Jezus in Gethsemane.

---

¹⁵ Vgl. Lev. 12, 1-8; Ex. 13, 2.

Jozef, in zijn rol als hoofd van het gezin, leerde Jezus onderdanig te zijn aan zijn ouders (vgl. Lc. 2, 51), overeenkomstig Gods gebod (vgl. Ex. 20, 12).

In de verborgenheid van Nazareth, in de school van Jozef, leerde Jezus de wil van de Vader te doen. Dit zal zijn dagelijkse spijs worden (vgl. Joh. 4, 34). Zelfs op het moeilijkste moment van zijn leven, dat hij in Gethsemane doormaakte, gaf Hij er de voorkeur aan de wil van de Vader en niet zijn eigen wil te doen,¹⁶ en werd Hij “gehoorzaam tot de dood [...] aan een kruis” (Fil. 2, 8). Om deze reden concludeert de schrijver van de brief aan de Hebreeën dat Jezus “in de school van het lijden gehoorzaamheid heeft geleerd” (5, 8).

Uit al deze gebeurtenissen blijkt dat Jozef “door God geroepen was om rechtstreeks de persoon en zending van Jezus te dienen door de uitoefening van zijn vaderschap: zo werkt hij in de volheid van de tijd mee aan het grote mysterie van de verlossing en is hij waarlijk een dienaar van het heil.”¹⁷

4. Een vader die aanvaardt

Jozef neemt Maria bij zich zonder vooraf voorwaarden te stellen. Hij vertrouwt op de woorden van de Engel. “De edelmoedigheid van zijn hart brengt hem ertoe om wat hij door de wet heeft geleerd ondergeschikt te maken aan de liefde; en vandaag de dag, in deze wereld waarin psychologisch, verbaal en fysiek geweld tegen vrouwen evident is, presenteert Jozef zich als een respectvolle, fijngevoelige man die, hoewel hij niet over alle informatie beschikt, kiest hij voor de goede naam, de waardigheid en het leven van Maria. En in zijn twijfel over hoe het beste te handelen, hielp God hem kiezen door zijn oordeel te verlichten.”¹⁸

Vele malen in ons leven hebben gebeurtenissen plaats waarvan wij de betekenis niet begrijpen. Onze eerste reactie is er vaak een van teleurstelling en opstandigheid. Jozef laat zijn redeneringen varen om plaats te maken voor wat er gebeurt en, hoe raadselachtig het in zijn ogen ook mag lijken, hij aanvaardt het, neemt er de verantwoordelijkheid voor en verzoent zich met

---

¹⁶ Vgl. Mt. 26, 39; Mc. 14, 36; Lc. 22, 42.

¹⁷ H. Johannes Paulus II, Apostolische Exhortatie, *Redemptoris Custos* (15 augustus 1989), 8: AAS 82 (1990), 14.

¹⁸ Homilie tijdens de Heilige Mis met Zaligverklaringen, Villavicencio-Colombia (8 september 2017): AAS 109 (2017), 1061.

zijn eigen geschiedenis. Als wij ons niet verzoenen met onze geschiedenis, zullen wij zelfs niet in staat zijn de volgende stap te zetten, omdat wij altijd gegijzeld zullen blijven door onze verwachtingen en de daaruit voortvloeiende teleurstellingen.

Het geestelijk leven dat Jozef ons toont is niet een weg die verklaringen geeft, maar een weg die aanvaardt. Het is slechts vanuit deze aanvaarding, vanuit deze verzoening, dat men ook een groter verhaal, een diepere betekenis kan aanvoelen. Zij schijnen een echo te zijn van de vurige woorden van Job, die op de aansporing van zijn vrouw om in opstand te komen tegen al het kwaad dat hem overkomt, antwoordt: “Het goede nemen we wel aan van God, waarom dan het kwade niet?” (Job 2, 10).

Jozef is geen passief berustend man. Hij is een moedige en sterke hoofdrolspeler. Het aanvaarden is een manier waarop in ons leven zichtbaar wordt de gave van standvastigheid die de Heilige Geest ons schenkt. Alleen de Heer kan ons de kracht geven om het leven te verwelkomen zoals het is, om zelfs ruimte te maken voor dat tegenstrijdige, onverwachte, teleurstellende deel van het bestaan.

Jezus' komst onder ons is een geschenk van de Vader, opdat ieder mens verzoend kan worden met het vlees van zijn eigen geschiedenis, ook al begrijpt hij dat niet helemaal.

Zoals God tot onze heilige zei: “Jozef, zoon van David, wees niet bevreesd” (Mt. 1, 20), zo lijkt Hij het ook voor ons te herhalen: “Weest niet bang!” Wij moeten de woede en teleurstelling afleggen en plaats maken, zonder enige wereldse berusting maar met hoopvolle vastberadenheid, voor datgene wat wij niet gekozen hebben en dat toch bestaat. Het leven op deze manier aanvaarden geeft ons toegang tot een verborgen betekenis. Het leven van ieder van ons kan op wonderbaarlijke wijze opnieuw beginnen, als wij de moed vinden om het te leven volgens wat het Evangelie ons voorhoudt. En het doet er niet toe dat alles nu een verkeerde wending lijkt te hebben genomen en dat sommige dingen nu onomkeerbaar zijn. God kan bloemen doen ontspruiten tussen de rotsen. Zelfs als ons hart ons iets verwijt, Hij “is groter dan ons hart en weet Hij alles” (1 Joh. 3, 20).

Opnieuw komt het christelijk realisme terug, dat niets wat bestaat, verwerpt. Realiteit, in haar mysterieuze onherleidbaarheid en complexiteit, is de draagster van de zin van het bestaan met zijn licht- en schaduwzijden. Daarom zegt de apostel Paulus: “Wij weten dat God in alles het heil bevordert van die Hem liefhebben” (Rom. 8, 28). En de heilige Augustinus voegt daaraan toe: “zelfs in wat kwaad genoemd wordt (etiam illud quod malum dicitur).”¹⁹ In dit totaalperspectief geeft het geloof betekenis aan elke blijde of droevige gebeurtenis.

Het zij dus verre van ons om te denken dat geloven betekent dat we gemakkelijke, troostende oplossingen vinden. Het geloof dat Christus ons heeft geleerd, is het geloof dat wij zien in de heilige Jozef, die geen sluiptwegen zoekt, maar “met open vizier” onder ogen ziet wat hem overkomt en er persoonlijk de verantwoordelijkheid voor neemt.

Het aanvaarden van Jozef nodigt ons uit anderen te verwelkomen, zonder uitsluiting, precies zoals zij zijn, met een voorkeur voor de zwakken, omdat God uitkiest wat zwak is (vgl. 1 Kor. 1, 27), “voor wezen een vader, voor weduwen een steun” (Ps. 68, 6) is en gebiedt om de vreemdeling lief te hebben.²⁰ Ik stel me voor dat Jezus van de houding van Jozef is uitgegaan voor de parabel van de verloren zoon en de barmhartige vader (vgl. Lc. 15, 11-32).

5. Een vader met creatieve moed

Als de eerste fase van elke waarachtige, innerlijke genezing bestaat in het aanvaarden van de eigen geschiedenis, d.w.z. ruimte in onszelf maken, zelfs voor wat wij in ons leven niet hebben gekozen, dan moeten wij daar nog een belangrijk kenmerk aan toevoegen: creatieve moed. Het komt vooral naar boven wanneer we moeilijkheden ondervinden. Bij een moeilijkheid kunnen we ermee ophouden en het veld ruimen, of we kunnen proberen iets te doen. Soms zijn het juist de moeilijkheden die in ieder van ons mogelijkheden naar boven brengen waarvan we niet eens dachten dat we ze hadden.

Bij het lezen van de “kindheidsevangelies” vragen wij ons dikwijls af waarom

---

¹⁹ Enchiridion de fide, spe et caritate, 3.11: PL 40, 236.

²⁰ Cfr Dt. 10, 19; Es. 22, 20-22; Lc. 10, 29-37.

God niet op een directe en duidelijke manier heeft ingegrepen. Maar God grijpt in door middel van gebeurtenissen en personen. Jozef is de man door wie God zorgt voor het begin van de geschiedenis van de verlossing. Hij is het ware “wonder” waarmee God het Kind en zijn moeder redt. De hemel komt tussenbeide, vertrouwend op de creatieve moed van deze man, die, wanneer hij in Bethlehem aankomt en geen woning vindt waar Maria kan bevallen, een stal inricht en opruimt, opdat het zoveel mogelijk een gastvrije plaats wordt voor de Zoon van God die in de wereld komt (vgl. Lc. 2, 6-7). Geconfronteerd met het dreigende gevaar van Herodes, die het Kind wil doden, wordt Jozef opnieuw in een droom gealarmeerd om het Kind te beschermen, en midden in de nacht regelt hij de vlucht naar Egypte (vgl. Mt. 2, 13-14).

Bij oppervlakkige lezing van deze verhalen krijgt men altijd de indruk dat de wereld is overgeleverd aan de genade van de sterken en machtigen, maar de “Blijde Boodschap” van het Evangelie is dat het laat zien hoe, ondanks de arrogantie en het geweld van de aardse heersers, God altijd een manier vindt om zijn heilsplan te verwezenlijken. Ook ons leven lijkt soms overgeleverd aan sterke machten, maar het Evangelie zegt ons dat God altijd dat wat telt weet te redden, op voorwaarde dat wij dezelfde creatieve moed aan de dag leggen als de timmerman van Nazareth, die een probleem in een kans weet te veranderen door altijd het vertrouwen op de Voorzienigheid voorop te stellen.

Als God ons soms niet lijkt te helpen, betekent dit niet dat Hij ons in de steek heeft gelaten, maar dat Hij op ons vertrouwt, op wat wij kunnen plannen, uitvinden, verzinnen.

Dit is dezelfde creatieve moed die de vrienden van de verlamde aan de dag legden toen zij hem langs het dak naar beneden lieten zakken om hem bij Jezus te brengen (vgl. Lc. 5, 17-26). De moeilijkheid hield de stoutmoedigheid en de vasthoudendheid van die vrienden niet tegen. Zij waren ervan overtuigd dat Jezus de zieke kon genezen en “omdat ze vanwege de menigte geen weg vonden waarlangs ze hem konden binnenbrengen, gingen ze het dak op en lieten hem met bed en al door een opening in het tegeldak midden tussen het volk zakken, voor de voeten van Jezus. Toen Jezus hun geloof zag, zei Hij: ‘Vriend, uw zonden zijn u vergeven’” (vv. 19-20). Jezus erkent het creatieve geloof waarmee die mannen hun zieke vriend bij Hem proberen te brengen.

Het Evangelie geeft geen informatie over de tijd dat Maria en Jozef en het Kind in Egypte bleven. Maar ze zullen wel hebben moeten eten, een huis en werk hebben moeten vinden. Er is niet veel verbeeldingskracht voor nodig om de stilte van het Evangelie hierover op te vullen. De Heilige Familie had te kampen met concrete problemen, zoals alle andere gezinnen, zoals veel van onze migrantenbroeders en -zusters die ook vandaag nog hun leven riskeren, gedwongen door rampspoed en honger. In die zin geloof ik dat Sint Jozef inderdaad een bijzondere patroon is voor allen die hun land moeten verlaten vanwege oorlogen, haat, vervolging en ellende.

Aan het eind van elk verhaal waarin Jozef de hoofdpersoon is, merkt het Evangelie op dat hij opstaat, het Kind en zijn Moeder met zich meeneemt, en doet wat God hem heeft opgedragen (vgl. Mt. 1, 24; 2, 14.21). Jezus en Maria zijn Moeder zijn inderdaad de kostbaarste schatten van ons geloof.²¹

In het heilsplan kan men de Zoon niet scheiden van de Moeder, van haar die “op de pelgrimstocht van het geloof is voortgegaan en de vereniging met haar Zoon standvastig heeft volgehouden tot onder het kruis.”²²

Wij moeten ons steeds afvragen of wij Jezus en Maria, die op mysterieuze wijze aan onze verantwoordelijkheid, onze zorg en onze hoede zijn toevertrouwd, wel met al onze kracht beschermen. De Zoon van de Almachtige komt in de wereld in een conditie van grote zwakheid. Hij maakt zich afhankelijk van Jozef om verdedigd, beschermd, verzorgd en opgevoed te worden. God vertrouwt deze man, zoals Maria dat doet, die in Jozef degene vindt die niet alleen haar leven wil redden, maar die ook altijd voor haar en het Kind zal zorgen. In die zin kan het niet anders dan dat de heilige Jozef de Behoeder van de Kerk is, want de Kerk is de uitbreiding van het Lichaam van Christus in de geschiedenis, en tegelijk is in het moederschap van de Kerk het moederschap van Maria verzinnebeeld.²³ Jozef, die de Kerk blijft beschermen, blijft het Kind en zijn moeder beschermen, en ook wij, die de Kerk liefhebben, blijven het Kind en zijn moeder liefhebben.

---

²¹ Cf. Congregatie van de Riten, *Quemadmodum Deus* (8 december 1870): ASS 6 (1870-71), 193; Pii IX, *Inclytum Patriarcham* (7 juli 1871): l.c., 324-327.

²² Oecumenische Concilie Vaticanum II, *Dogmatische Constitutie Lumen Gentium*, 58.

²³ Cf. *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 963-970.

Dit Kind is Hij die zal zeggen: “Al wat gij gedaan hebt voor een dezer geringsten van mijn broeders hebt gij voor Mij gedaan” (Mt. 25, 40). Zo is elke behoeftige, elke arme, elke lijdende, elke stervende, elke vreemdeling, elke gevangene, elke zieke “het Kind” dat Jozef blijft behoeden. Daarom wordt de heilige Jozef aangeropen als beschermer van de armen, de behoeftigen, de ballingen, de bedroefden, de armen, de stervenden. En daarom kan de Kerk niet nalaten bovenal de minsten lief te hebben, omdat Jezus aan hen een voorkeur heeft gegeven, zich met hen heeft geïdentificeerd. Van Jozef moeten wij dezelfde zorg en verantwoordelijkheid leren: het Kind en zijn moeder liefhebben; de Sacramenten en de naastenliefde beminnen; de Kerk en de armen liefhebben. Elk van deze werkelijkheden is altijd het Kind en zijn moeder.

6. Een werkende vader

Een aspect dat St. Jozef kenmerkt en dat sinds de tijd van de eerste sociale encycliek, *Rerum novarum* van Leo XIII, naar voren is gebracht, is zijn relatie tot de arbeid. De heilige Jozef was een timmerman die eerlijk werkte om het levensonderhoud van zijn gezin te waarborgen. Van hem leerde Jezus de waarde, de waardigheid en de vreugde kennen van wat het betekent om het brood te eten dat de vrucht is van eigen arbeid.

In onze tijd, waarin werk opnieuw een dringende sociale kwestie lijkt te zijn geworden en de werkloosheid soms schokkende hoogten bereikt, zelfs in die landen waar al tientallen jaren een zekere welvaart heerst, is het noodzakelijk om met hernieuwd bewustzijn de betekenis te begrijpen van het werk dat waardigheid geeft en waarvan onze heilige een voorbeeldige beschermheer is.

Arbeid wordt een deelname aan het heilswerk zelf, een gelegenheid om de komst van het Rijk te bespoedigen, om het eigen mogelijkheden en kwaliteiten te ontwikkelen, door ze ten dienste te stellen van de maatschappij en van de gemeenschap; werk wordt een gelegenheid tot ontplooiing, niet alleen voor zichzelf, maar vooral voor die oorspronkelijke kern van de maatschappij, die het gezin is. Een gezin zonder werk staat meer bloot aan moeilijkheden, spanningen, breuken en zelfs aan de wanhopige en tot wanhoop drijvende verleiding om uit elkaar te gaan. Hoe zouden wij over menselijke waardigheid kunnen spreken zonder ernaar te streven dat allen en iedereen de mogelijkheid heeft op een waardige manier in zijn levensonderhoud te voorzien?

Wie werkt, wat zijn taak ook is, werkt samen met God zelf, wordt een beetje een schepper van de wereld rondom ons. De crisis van onze tijd, die een economische, sociale, culturele en geestelijke crisis is, kan voor iedereen een oproep zijn om de waarde, het belang en de noodzaak van werk te herontdekken en zo een nieuw “normaal” tot stand te brengen waarin niemand wordt uitgesloten. Het werk van de heilige Jozef herinnert ons eraan dat God zelf, mens worden, het niet beneden zich achtte om te werken. Het verlies van het werk dat zoveel broeders en zusters treft, en dat de laatste tijd is toegenomen vanwege de Covid-19 pandemie, moet een oproep zijn om onze prioriteiten te herzien. Wij smeken de H. Jozef de Arbeider dat wij manieren mogen vinden om ons in te zetten om te zeggen: geen enkele jongere, geen enkel mens, geen enkel gezin zonder werk!

7. Een vader in de schaduw

De Poolse schrijver Jan Dobraczyński, heeft in zijn boek *De schaduw van de vader*,²⁴ in de vorm van een roman het leven van de heilige Jozef verteld. Met het suggestieve beeld van de schaduw definieert hij de figuur van Jozef, die in relatie tot Jezus de schaduw op aarde is van de hemelse Vader: hij waakt over Hem, beschermt Hem, wijkt nooit van zijn zijde om zijn voetstappen te volgen. Laten we denken aan wat Mozes Israël voorhield: “In de woestijn hebt gij ervaren hoe de HEER uw God u gedragen heeft zoals iemand zijn zoon draagt, heel de lange tocht” (Dt. 1, 31). Zo oefende Jozef zijn hele leven het vaderschap uit.²⁵

Je bent niet als vader geboren, je wordt het. En je wordt het niet alleen omdat je een kind op de wereld zet, maar omdat je er verantwoordelijk voor zorgt. Telkens wanneer iemand de verantwoordelijkheid op zich neemt voor het leven van een ander, oefent hij in zekere zin het vaderschap jegens hem uit.

---

²⁴ Oorspronkelijke uitgave: Cień Ojca, Warszawa 1977.

²⁵ Cf. Johannes Paulus II, Apostolische Exhortatie, *Redemptoris custos*, 7-8: AAS 82 (1990), 12-16.

In de maatschappij van onze tijd lijken kinderen vaak vaderloos te zijn. Ook de Kerk van vandaag heeft vaders nodig. De vermaning van de heilige Paulus aan de Korinthiërs is altijd actueel: “Al had gij in Christus duizend opvoeders, gij hebt maar één vader” (1 Kor. 4, 15); en iedere priester of bisschop moet net als de apostel kunnen toevoegen: “Ik ben het, die u door het Evangelie in Christus Jezus heb verwekt” (ibid.). En tot de Galaten zegt hij: “Ach kinderen, ik moet opnieuw weeën om u doorstaan, totdat ge de gestalte van Christus hebt aangenomen” (4, 19).

Vader zijn betekent het kind laten kennismaken met de ervaring van het leven, met de werkelijkheid. Niet om hem tegen te houden, niet om hem op te sluiten, niet om hem te bezitten, maar om hem in staat te stellen keuzes te maken, vrij te zijn, te vertrekken. Misschien daarom heeft de traditie Jozef naast de titel van vader ook de titel van “zeer kuis” gegeven. Het is niet een louter affectieve aanduiding, maar de synthese van een houding die het tegendeel uitdrukt van bezit. Kuisheid is vrij zijn van bezit op alle gebieden van het leven. Alleen als een liefde kuis is, is het echte liefde. Een liefde die wil bezitten, wordt uiteindelijk altijd gevaarlijk, houdt ons gevangen, verstikt ons, maakt ons ongelukkig. God zelf heeft de mens met kuise liefde liefgehad, en laat hem zelfs vrij om fouten te maken en tegen Hem in te gaan. De logica van de liefde is altijd een logica van vrijheid, en Jozef wist hoe hij op een buitengewoon vrije manier moest liefhebben. Hij heeft zichzelf nooit in het middelpunt geplaatst. Hij wist hoe zich te decentreren, om Maria en Jezus in het centrum van zijn leven te plaatsen.

Het geluk van Jozef ligt niet in de logica van zelfopoffering, maar in die van zelfgave. Men bespeurt nooit frustratie bij deze man, maar alleen vertrouwen. In zijn aanhoudend zwijgen overweegt hij geen klachten, maar altijd concrete gebaren van vertrouwen. De wereld heeft vaders nodig, zij wijst heren af, d.w.z. zij wijst hen af die het bezit van de ander willen gebruiken om hun eigen leegte te vullen; zij wijst hen af die gezag verwarren met autoritair zijn, dienstbaarheid met slaafsheid, confrontatie met onderdrukking, liefdadigheid met afhankelijkheid, kracht met vernietiging. Elke ware roeping wordt geboren uit de gave van zichzelf, die de rijping is van eenvoudige opoffering. Ook in het priesterschap en in het godgewijde leven wordt dit soort rijpheid verlangd. Overal waar een roeping, of dat nu is tot het huwelijk, of celibaat of maagdelijkheid, niet de rijpheid bereikt van de gave van zichzelf door alleen te blijven steken bij de logica van het offer, daar dreigt zij, in plaats

van een teken te worden van de schoonheid en vreugde van de liefde, een uitdrukking te worden van ongeluk, droefheid en frustratie.

Het vaderschap dat afziet van de verleiding om het leven van de kinderen te leven, opent altijd ruimte voor het ongekende. Elk kind brengt altijd een mysterie met zich mee, iets ongekends dat alleen onthuld kan worden met de hulp van een vader die zijn vrijheid respecteert. Een vader is zich ervan bewust dat hij zijn eigen opvoedend handelen voltooit en zijn vaderschap pas ten volle beleeft, wanneer hij zichzelf “nutteloos” heeft gemaakt, wanneer hij ziet dat zijn kind autonoom wordt en zelfstandig de paden van het leven bewandelt, wanneer hij zich plaatst in de situatie van Jozef, die altijd heeft geweten dat het Kind niet van hem was, maar gewoon aan zijn zorgen was toevertrouwd. Dat is eigenlijk wat Jezus bedoelt als hij zegt: “Noemt niemand van u op aarde vader; gij hebt maar één Vader, de hemelse” (Mt. 23, 9).

Wanneer wij ons in de situatie bevinden dat wij het vaderschap uitoefenen, moeten wij altijd bedenken dat het nooit een uitoefenen van bezit is, maar een “teken” dat verwijst naar een hoger vaderschap. In zekere zin zijn wij allen altijd in de situatie van Jozef: een schaduw van de ene hemelse Vader, die “de zon laat opgaan over de slechten en goeden, en het doet regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen” (Mt. 5, 45); en een schaduw die de Zoon volgt.

“Sta op, neem het kind en zijn moeder” (Mt. 2, 13), zegt God tegen de heilige Jozef.

Het doel van deze apostolische brief is om de liefde voor deze grote heilige te doen toenemen, om bewogen te worden zijn voorspraak af te smeken en om zijn deugden en gedrevenheid na te volgen.

De specifieke zending van de heiligen is niet alleen om wonderen en genaden te verlenen, maar om voor ons te bemiddelen bij God, zoals Abraham²⁶ en Mozes,²⁷ zoals Jezus, “de ene bemiddelaar” (1 Tim. 2, 5), die bij God de Vader onze “voorspreker” is (1 Joh. 2, 1), “die altijd leeft om voor [ons] ten beste te spreken” (Heb. 7, 25; vgl. Rom. 8, 34).

De heiligen helpen alle gelovigen “de heiligheid en de volmaaktheid van hun eigen staat na te streven.”²⁸ Hun leven is een concreet bewijs dat het mogelijk is het Evangelie te leven.

Jezus zei: “Leert van Mij: Ik ben zachtmoedig en nederig van hart” (Mt. 11, 29), en zij zijn op hun beurt voorbeelden van leven om na te volgen. Paulus heeft uitdrukkelijk vermaand: “Weest mijn navolgers!” (1 Kor. 4, 16).²⁹ De heilige Jozef zegt dit door zijn welsprekend zwijgen.

Geconfronteerd met het voorbeeld van zoveel mannelijke en vrouwelijke heiligen, vroeg de heilige Augustinus zich af: “Wat zij hebben kunnen doen, zou jij dat niet kunnen?” En zo kwam hij tot de laatste bekering, uitroepend: “Laat heb ik u bemind, o Schoonheid, zo oud en zo nieuw!”³⁰

Er rest ons niets anders dan de heilige Jozef te smeken om de genade der genaden: onze bekering.

---

²⁶ Vgl. Gen. 18, 23-32.

²⁷ Vgl. Ex. 17, 8-13; 32, 30-35.

²⁸ Oecumenisch Concilie. Vaticanum II, Dogmatische constitutie. Lumen Gentium, 42.

²⁹ Vgl. 1 Kor. 11, 1; Fil. 3, 17; 1 Thess. 1, 6.

³⁰ Belijdenissen, 8, 11, 27: PL 32,761; 10,27,38: PL 32,795.

Tot hem richten wij ons gebed:

Wees gegroet, hoeder van de Verlosser,
en echtgenoot van de Maagd Maria.
Aan u heeft God zijn Zoon toevertrouwd;
In u stelde Maria haar vertrouwen;
met u is Christus mens geworden.

O gezegende Jozef, toon u ook voor ons een vader
en leid ons op onze levensweg.
Verkrijg voor ons genade, barmhartigheid en moed,
en bescherm ons tegen alle kwaad. Amen.

Rome, in Sint Jan van Lateranen, 8 december, Plechtigheid van de Onbevleete
Ontvangenis van de Maagd Maria, in het jaar 2020, het achtste van mijn
pontificaat
Franciscus

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers

Eindredactie: A. Kruse, MA

Copyright: Liberia Editrice Vaticana/SRKK

BOODSCHAP

van paus Franciscus voor de viering van de 54ste Wereldvrede dag

Een cultuur van zorg als een weg naar de vrede

1 januari 2021

1. Op de drempel van het nieuwe jaar wil ik mijn hartelijke groeten overbrengen aan staatshoofden en regeringsleiders, de verantwoordelijken van internationale organisaties, de geestelijke leiders en de gelovigen van de verschillende godsdiensten en de mannen en vrouwen van goede wil. Ik richt tot allen mijn beste wensen dat dit jaar de mensheid mag vorderen op de weg van broederschap, gerechtigheid en vrede onder de mensen, de gemeenschappen, de volken en de staten.

2020 is getekend door de grote gezondheids crisis van Covid-19, die is veranderd in een wereldwijd verschijnsel over grenzen heen en crises sterk heeft verergerd die nauw met elkaar in verband staan, zoals op het gebied van het klimaat, het voedsel, de economie en de migratie en zo zwaar lijden en ongemak veroorzaakt. Ik denk vóór alles aan hen die een familielid of een dierbare hebben verloren, maar ook aan allen die hun werk hebben verloren. Ik denk ook aan artsen, verplegers en verpleegsters, apothekers, onderzoekers, vrijwilligers, geestelijke verzorgers en het personeel in de ziekenhuizen en de gezondheidscentra, die zich zo hebben ingezet en dat nog doen met zo'n grote inspanning en offers dat sommigen van hen zijn gestorven in een poging de zieken nabij te zijn, hun lijden te verlichten of hun leven te redden. Terwijl ik deze mensen eer bewijs, hernieuw ik de oproep aan de politieke leiders en aan de private sector om passende maatregelen te nemen om de toegang te garanderen tot de vaccins tegen Covid-19 en de essentiële technologieën die noodzakelijk zijn om de zieken en allen die het armst en kwetsbaarst zijn, bij te staan.³¹

Het doet pijn te moeten constateren dat er naast talrijke getuigenissen van naastenliefde en solidariteit helaas verschillende vormen van nationalisme, racisme, xenofobie en ook oorlogen en conflicten die dood en verderf zaaien, weer de kop opsteken.

---

³¹ Vgl. Videoboodschap ter gelegenheid van de 75ste zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, 25 september 2020.

Deze en andere gebeurtenissen die de weg van de mensheid afgelopen jaar hebben getekend, leren ons het belang om voor elkaar en de schepping te zorgen, om een meer broederlijke maatschappij op te bouwen. Daarom heb ik als thema van deze brief gekozen: *Een cultuur van zorg als een weg naar de vrede*. Een cultuur van de zorg om de cultuur van onverschilligheid, afdanken en conflict, die vandaag vaak overheerst, te bestrijden.

2. God de Schepper, oorsprong van de roeping van de mens tot zorg

In vele religieuze tradities zijn er verhalen die betrekking hebben op de oorsprong van de mens, zijn relatie met de Schepper, de natuur en medemensen. In de Bijbel openbaart het boek Genesis vanaf het begin het belang van zorg en bescherming in Gods plan met de mensheid, en laat daarbij duidelijk de relatie tussen de mens ('adam) en de aarde en de broeders en zusters ('*adamah*) zien. In het bijbels scheppingsverhaal vertrouwt God de tuin, "aangelegd in Eden" (vgl. Gen. 2, 8) aan de handen van Adam toe met de opdracht die "*te bewerken en te bewaren*" (vgl. Gen. 2, 15). Dat betekent enerzijds de aarde productief maken en anderzijds haar beschermen en haar het vermogen laten bewaren om het leven te ondersteunen.³² De werkwoorden "bewerken" en "bewaren" beschrijven de relatie van Adam met zijn tuin als woonplaats maar ook op het vertrouwen dat God in hem stelt, door hem tot heer en behoeder van heel de schepping te maken.

Met de geboorte van Kaïn en Abel begint een geschiedenis van broeders en zusters. Hun relatie zal - negatief - door Kaïn worden geïnterpreteerd in termen van "voogdij" of "*bewaking*". Na zijn broer Abel te hebben gedood antwoordt Kaïn op de vraag van God als volgt: "Moet ik dan op mijn broer passen?" (Gen. 4, 15).³³ Ja, zeker! Kaïn is de "behoeder" van zijn broer. "In deze zo oude verhalen, rijk aan een diepe symboliek, was reeds een overtuiging vervat die vandaag wordt gevoeld: dat alles een onderling verband heeft en dat een echte zorg voor ons eigen leven en onze relaties met de natuur niet te scheiden zijn van broederschap, gerechtigheid en trouw ten opzichte van de ander."³⁴

---

³² Vgl. encycliek *Laudato si'* (24 mei 2015), 67.

³³ Vgl. "Broederschap, grondslag en weg naar vrede". Boodschap bij de viering van de 47ste Wereldvrede dag (8 december 2013), 2.

³⁴ Encycliek *Laudato si'*, 70

3. God de Schepper, voorbeeld van zorg

De Heilige Schrift presenteert God behalve als Schepper als Degene die zorgt voor zijn schepselen, in het bijzonder Adam, Eva en hun kinderen. Hoewel op hem de vervloeking rust vanwege de misdaad die hij heeft begaan, ontvangt dezelfde Kaïn van de Schepper een *teken van bescherming*, opdat zijn leven gewaarborgd is (vgl. Gen. 4, 15). Terwijl dit feit de *onschendbare waardigheid* van de persoon bevestigt, die geschapen is naar het beeld en de gelijkenis van God, laat het ook het goddelijk plan zien om de harmonie van de schepping te bewaren, omdat “vrede en geweld niet in hetzelfde huis kunnen wonen”.³⁵

Juist de zorg voor de schepping ligt ten grondslag aan de instelling van de Sabbat, die behalve dat zij de goddelijke eredienst regelde, er op gericht was de maatschappelijke orde en de aandacht voor de armen te herstellen (vgl. Gen. 1, 1-3; Lev. 25, 4). De viering van een jubeljaar bij de terugkeer van het zevende sabbatjaar schonk de aarde, de slaven en degenen die schulden hadden, rust. In dit genadejaar zorgde men voor de meest kwetsbaren en bood men hun een nieuw levensperspectief, zodat er onder het volk geen enkele behoefte was (vgl. Deut. 15, 4).

Opmerkelijk is ook de profetische traditie waar de hoogste uitdrukking van het Bijbelse begrip gerechtigheid zichtbaar wordt in de wijze waarop een gemeenschap omgaat met de zwaksten in haar midden. Daarom verheffen Amos (2, 6-8) en in het bijzonder Jesaja (58) voortdurend hun stem ten gunste van de gerechtigheid voor de armen, die om hun kwetsbaarheid en gebrek aan macht alleen door God gehoord worden, die voor hen zorgt (vgl. Ps. 34, 7; 113, 7-8).

---

³⁵ Pauselijke Raad “Iustitia et Pax”, Compendium van de sociale leer van de Kerk, nr. 488.

4. De zorg in het dienstwerk van Jezus

Het leven en het dienstwerk van Jezus belichamen het hoogtepunt van de liefde van de Vader voor de mensheid (Joh. 3, 16).

In de synagoge van Nazareth toont Jezus zich als degene die de Heer heeft gewijd en “gezonden om aan armen de Blijde Boodschap te brengen, aan gevangenen hun vrijlating bekend te maken” (Luc. 4, 18). De messiaanse activiteiten, die kenmerkend zijn voor jubeljaren, vormen het meest welsprekende getuigenis van de zending die Hem door de Vader is toevertrouwd. In zijn medelijden nadert Christus tot zieken van lichaam en ziel en geneest hen; Hij vergeeft de zonden en geeft hun een nieuw leven. Jezus is de Goede Herder die zorgt voor zijn schapen (vgl. Joh. 10, 11-18; Ez. 34, 1-34); Hij is de barmhartige Samaritaan die zich buigt over de gewonde mens, zijn wonden geneest en voor hem zorgt (vgl. Luc. 10, 30-37).

Op het hoogtepunt van zending bezegelt Jezus zijn zorg voor ons door zich op het kruis te offeren en ons zo te bevrijden van de slavernij van zonde en dood. Zo heeft Hij met de offergave van zijn leven voor ons de weg van de liefde geopend en Hij zegt tot ieder: “Volg mij. Doe evenzo” (vgl. Luc. 10, 37).

5. De cultuur van de zorg in het leven van de volgelingen van Jezus

De werken van geestelijke en lichamelijke barmhartigheid vormen de kern van de dienst van naastenliefde van de vroege Kerk. De eerste generatie christenen brachten het samen delen in praktijk, opdat niemand onder hen behoeftig was (vgl. Hand. 4, 34-35) en zij spannen zich in om van de gemeenschap een gastvrij huis te maken, dat openstond voor iedere menselijke nood, bereid om te zorgen voor de meest kwetsbaren. Zo werd het gebruikelijk vrijwillige offers te brengen om de honger te stillen van de armen, de doden te begraven en te zorgen voor wezen, ouderen en slachtoffers van rampen, zoals schipbreukelingen. In latere tijden, toen de edelmoedigheid van de christenen haar oorspronkelijke elan verloor, beklemtoonden enkele kerkvaders het feit dat bezit door God bedoeld is voor het gemeenschappelijk welzijn. Ambrosius beweerde dat “de natuur alle dingen heeft gegeven voor de mensen tot gemeenschappelijk gebruik. [...] Daarom heeft de natuur een gemeenschappelijke recht voor allen voortgebracht, maar de hebzucht heeft

het tot een recht voor weinigen gemaakt”³⁶. Toen de Kerk de vervolgingen van de eerste eeuwen te boven was gekomen, heeft zij de herwonnen vrijheid gebruikt om de maatschappij en haar cultuur te inspireren. “De nood van de tijden wekte nieuwe krachten op ten dienste van de christelijke liefde. De geschiedenis herinnert aan talrijke werken van liefdadigheid. [...] Er werden talrijke instituten opgericht tot steun van de lijdende mensheid: *ziekenhuizen, onderkomens voor armen, weeshuizen, huizen voor vondelingen, hospices, enz.*.”³⁷

6. De beginselen van de sociale leer van de Kerk als basis van een cultuur van de zorg

De diaconie van het begin, die door de eeuwen heen door de reflectie van de kerkvaders, de werkdadige naastenliefde van zoveel lichtende geloofsgetuigen is verrijkt en beziel, is het kloppend hart geworden van de sociale leer van de Kerk. Deze leer wordt aan alle mensen van goede wil aangeboden als een kostbaar erfgoed van beginselen, criteria en aanwijzingen waaruit men de “grammatica” van de zorg kan putten: het bevorderen van de waardigheid van iedere menselijke persoon, de solidariteit met de armen en de kwetsbaren, de zorg voor het gemeenschappelijk welzijn, het behoud van de schepping.

* De zorg als bevordering van de waardigheid en de rechten van de persoon

“Het begrip persoon, zoals dat ontstaan en grijpt is in het christendom, helpt een volledig menselijke ontwikkeling na te streven. Want persoon betekent altijd relatie, geen individualisme, bevestigt opname en geen uitsluiting, unieke en onschendbare waardigheid en geen uitbuiting”³⁸. Iedere menselijke persoon is geen doel op zich, nooit eenvoudigweg een instrument dat men alleen moet waarderen om zijn nut, maar is geschapen om samen te leven in het gezin, de gemeenschap, de maatschappij, waar alle leden gelijk zijn in waardigheid. Uit die waardigheid vloeien de rechten voort, evenals de

---

³⁶ De officiis 1, 28, 132: PL 16, 67.

³⁷ K. Bihlmeyer - H. Tüchle, *Storia della Chiesa*, vol. I *L’antichità cristiana*, Morcelliana, Brescia 1994, 447.448.

³⁸ Toespraak tot de deelnemers aan het congres, georganiseerd door het dicasterie voor de Dienst van de Integrale Menselijke Ontwikkeling bij de 50ste verjaardag van “*Populorum progressio*” (4 april 2017).

plichten die bijvoorbeeld herinneren aan de verantwoordelijkheid om de armen, de zieken, de gemarginaliseerden op te nemen, “iedere naaste van ons, dichtbij of ver in tijd en ruimte”.³⁹

* De zorg voor het gemeenschappelijk welzijn

Ieder aspect van het maatschappelijk, politiek en economisch leven vindt zijn vervulling, wanneer het ten dienste wordt gesteld van het gemeenschappelijk welzijn, ofwel van “het totaal van die sociale voorwaarden waardoor zowel groepen als enkelingen hun eigen volmaaktheid vollediger en gemakkelijker kunnen bereiken”.⁴⁰ Daarom moeten onze plannen en krachtsinspanningen altijd rekening houden met de uitwerking op de hele menselijke familie door de gevolgen voor het heden en de toekomstige generaties te overwegen. Hoe waar en actueel dat is, laat ons de pandemie van Covid-19 zien, ten overstaan waarvan “wij ons hebben gerealiseerd dat wij in hetzelfde schuitje zitten, allen broos en gedesoriënteerd, maar tegelijkertijd belangrijk en noodzakelijk, allen geroepen om samen te roeien”⁴¹ omdat “niemand zich alleen redt”⁴² en geen enkele geïsoleerde nationale staat het gemeenschappelijk welzijn van de eigen bevolking kan waarborgen.⁴³

* De zorg door middel van solidariteit

Solidariteit brengt concreet de liefde voor de ander tot uitdrukking, niet als een vaag gevoel, maar als “resolute en volhardende vastberadenheid zich in te zetten voor het gemeenschappelijk welzijn, ofwel voor het welzijn van allen en ieder afzonderlijk, omdat wij allen waarlijk verantwoordelijk zijn voor allen”.⁴⁴ Solidariteit helpt ons de ander te zien - hetzij als persoon, hetzij

---

³⁹ Boodschap aan de 22ste zitting van de Conference of the Parties to the UNFCCC (COP22), 10 november 2016. Vgl. de interdicasteriële rondetafelconferentie van de Heilige Stoel over de integrale ecologie, *In cammino per la cura della casa comune. A cinque anni da Laudato si' [Op weg voor de zorg voor het gemeenschappelijke huis. Vijf jaar naar Laudato si']*, LEV, 31 mei 2020.

⁴⁰ Tweede Vaticaans Concilie, pastorale constitutie *Gaudium et spes*, 26.

⁴¹ Bijzonder gebedsmoment in de tijd van een epidemie, 27 maart 2020.

⁴² *Ibid*

⁴³ Vgl. encycliek *Fratelli tutti* (3 oktober 2020), 8; 153.

⁴⁴ De heilige Johannes Paulus II, encycliek *Sollicitudo rei socialis* (30 december 1987), 38.

in ruime zin als volk of natie -, niet als een statistisch gegeven of een middel om uit te buiten of weg te werpen, wanneer het niet nuttig meer is, maar als onze naaste, onze reisgezel, evenals wij geroepen zijn om deel te nemen aan het feestmaal van het leven, waaraan wij allen gelijkelijk door God worden uitgenodigd.

* De zorg voor en het behoud van de schepping

De encycliek *Laudato si'* toont de onderlinge samenhang van heel de geschapen werkelijkheid en laat duidelijk de eis tot uitdrukking komen om tegelijk te luisteren naar de kreet van de behoeftigen en die van de schepping. Uit dit aandachtig en voortdurend luisteren kan een doelmatige zorg voor de aarde, ons gemeenschappelijk huis, en de armen voortkomen. Wat dit betreft, wil ik opnieuw beklemtonen dat “een gevoel van innige verbondenheid met de natuur niet echt kan zijn, als er tegelijkertijd in het hart geen tederheid, medeleven en bezorgdheid is voor de medemens”.⁴⁵ “Vrede, gerechtigheid en behoud van de schepping zijn drie kwesties die geheel met elkaar in verband staan, die men nooit zo zal kunnen scheiden dat ze apart behandeld kunnen worden, wil men niet opnieuw vervallen tot reductionisme.”⁴⁶

7. Het kompas voor een gemeenschappelijke koers

In een tijd die door een cultuur van verspilling wordt gekenmerkt, geconfronteerd met een toename van ongelijkheid binnen en tussen de naties⁴⁷ wil ik leiders van regeringen en internationale organisaties, zakenlui en wetenschappers, opinieleiders en opvoeders uitnodigen om een “*kompas*” van de hierboven genoemde beginselen ter hand te nemen om het proces van globalisering een *gemeenschappelijke koers* te geven, “een werkelijk menselijke koers”.⁴⁸ Deze zou het immers mogelijk maken de waardigheid en de waarde van iedere persoon te waarderen, samen en in solidariteit voor het gemeenschappelijk welzijn te handelen en allen die lijden onder armoede, ziekte, slavernij, discriminatie en conflicten, op te beuren. Ik

---

⁴⁵ Encycliek *Laudato si'* (24 mei 2015), 91.

⁴⁶ Conferentie van het Dominicaanse Episcopaat, past. brief *Sobre la relación del hombre con la naturaleza* [Over de relatie tussen de mens met de natuur] (21 januari 1987); vgl. encycliek *Laudato si'* (24 mei 2015), 92.

⁴⁷ Vgl. encycliek *Fratelli tutti* (3 oktober 2020), 125.

⁴⁸ *Ibid.*, 29.

moedig allen aan door middel van dit kompas profeten en getuigen te worden van een cultuur van zorg om aan zoveel bestaande maatschappelijke ongelijkheid een einde te maken. En dat zal alleen maar mogelijk zijn met een sterke en wijdverspreide hoofdrol van de vrouw in het gezin en op ieder maatschappelijk, politiek en institutioneel terrein.

Het *kompas* van de maatschappelijke beginselen, noodzakelijk om een cultuur van zorg te bevorderen, is ook richtinggevend voor de relaties tussen de naties, die hun inspiratie zouden moeten vinden in broederschap, wederzijds respect, solidariteit en inachtneming van het internationaal recht. Desbetreffend dienen de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens opnieuw benadrukt te worden, die onvervreemdbaar, universeel en ondeelbaar zijn.⁴⁹

Er dient ook het respect voor het humanitaire recht in herinnering te worden gebracht, vooral in deze tijd waarin conflicten en oorlogen elkaar zonder onderbreking opvolgen. Helaas kunnen veel streken en gemeenschappen zich de tijd niet meer heugen dat ze in vrede en veiligheid leefden. Talrijke steden zijn als het ware epicentra van onveiligheid geworden: de inwoners ervan vechten om hun normale levensritme te behouden, omdat zij zonder onderscheid worden aangevallen en gebombardeerd door explosieven, artillerie en lichte wapens. Kinderen kunnen niet studeren. Mannen en vrouwen kunnen niet werken om hun gezinnen te onderhouden. Hongersnood verspreidt zich, waar hij vroeger onbekend was. Mensen worden gedwongen te vluchten en laten daarbij niet alleen hun huizen achter, maar ook hun familiegeschiedenis en culturele wortels.

Er zijn zeer veel oorzaken van een conflict, maar het resultaat is altijd hetzelfde: verwoesting en humanitaire crisis. Wij moeten pas op de plaats maken en ons afvragen: wat heeft geleid tot normalisering van het conflict in de wereld? En vooral, hoe kunnen wij ons hart bekeren en onze mentaliteit veranderen om werkelijk naar vrede in solidariteit en broederschap te zoeken?

---

⁴⁹ Vgl. Boodschap aan de deelnemers aan de internationale conferentie “I diritti umani nel mondo contemporaneo: conquiste, omissioni, negazioni [de mensenrechten in de wereld van vandaag: verworvenheden, omissies, ontkenningen], Rome, 10-11 december 2018.

Hoeveel middelen worden gebruikt voor wapens, in het bijzonder nucleaire wapens,⁵⁰ middelen die voor belangrijker prioriteiten gebruikt zouden kunnen worden, zoals het verzekeren van de veiligheid van individuen, het bevorderen van de vrede en de integrale menselijke ontwikkeling, de strijd tegen de armoede, het waarborgen van de behoeften op het gebied van de gezondheidszorg. Ook dit wordt trouwens aan het licht gebracht door wereldwijde problemen zoals de huidige Covid-19 pandemie en de klimaatveranderingen. Wat zou het een moedige beslissing zijn “met het geld dat wordt gebruikt voor wapens en andere militaire uitgaven, een ‘wereldfonds’ te stichten om definitief de honger uit te kunnen bannen en bij te dragen aan de ontwikkeling van de armste landen”!⁵¹

8. Om tot een cultuur van zorg op te voeden

Het bevorderen van een cultuur van zorg vereist een *educatief proces* en het kompas van de maatschappelijke beginselen is daartoe een betrouwbaar instrument voor verschillende met elkaar in verband staande contexten. Ik zou desbetreffend enkele voorbeelden willen aanreiken.

- De opvoeding tot zorg wordt in het gezin geboren, de natuurlijke en fundamentele kern van de maatschappij, waar men leert in relatie en wederzijds respect te leven. Het gezin heeft er echter behoefte aan in de gelegenheid te worden gesteld om deze vitale en onmisbare taak te kunnen vervullen.

- Ook andere, steeds in samenwerking met het gezin, met de opvoeding belaste actoren als scholen en universiteiten en de sociale media⁵² zijn geroepen een systeem van waarden door te geven gebaseerd op de erkenning van de waardigheid van iedere persoon, iedere taal, etnische en religieuze

---

⁵⁰ Vgl. Boodschap aan de conferentie van de UNO, gericht op het onderhandelen over een juridisch bindend instrument betreffende het verbod op nucleaire wapens dat leidt tot een totale uitbanning ervan, 23 maart 2017.

⁵¹ Videoboodschap ter gelegenheid van Wereldvoedseldag 2020, 16 oktober 2020.

⁵² Vgl. Benedictus XVI, “Educare i giovani alla giustizia e alla pace” [Jongeren opvoeden tot gerechtigheid en vrede]”, boodschap voor de Wereldvrede dag 2012 (8 december 2011), 2; “Vinci l’indifferenza e conquista la pace [Overwin de onverschilligheid en verover de vrede]”, boodschap voor de Wereldvrede dag 2016 (8 december 2015), 6.

gemeenschap en van de fundamentele rechten die daaruit voortvloeien. Opvoeding vormt een van de meest rechtmatige en solidaire pijlers van de maatschappij.

De godsdiensten in het algemeen en de religieuze leiders in het bijzonder kunnen een onvervangbare rol spelen in de overdracht aan gelovigen en de maatschappij van de waarden als solidariteit, respect voor verschillen, opname van en zorg voor de meest kwetsbare broeders en zusters. Wat dit betreft breng ik de woorden van paus Paulus VI in herinnering, gericht tot het parlement van Oeganda: “Wees niet bang voor de Kerk; zij eert u, zij voedt voor u eerlijke en loyale burgers op, zij wakkert geen rivaliteit en verdeeldheid aan, zij tracht gezonde vrijheid, maatschappelijke gerechtigheid, vrede te bevorderen; als zij enige voorkeur heeft, dan is dat voor de armen, de opvoeding van de kleinen en het volk, de zorg voor de lijdenden en de verworpenen.”⁵³

Aan allen die bij de publieke dienst betrokken zijn en bij internationale organisaties, zowel gouvernementeel en non-gouvernementeel, en allen die op verschillende titel werkzaam zijn op het gebied van opvoeding en onderzoek, hernieuw ik mijn bemoediging, opdat men kan komen tot een doel van een opvoeding “die opener en inclusiever is, in staat tot geduldig luisteren, een constructieve dialoog en wederzijds begrip”.⁵⁴ Ik wens dat deze uitnodiging, gedaan in het kader van een *Wereldwijd Opvoedkundig Pact*, een ruime en rijk geschakeerde bijval vindt.

9. Er is geen vrede zonder een cultuur van zorg

Een cultuur van zorg in de zin van een gemeenschappelijke, solidaire en inclusieve inzet om de waardigheid en het welzijn van allen te beschermen en te bevorderen, in de zin van de bereidheid tot zorg, tot medelijden, verzoening en genezing, wederzijds respect en wederzijdse aanvaarding, een bevoorrechte weg om te bouwen aan vrede. “In veel delen van de wereld zijn er wegen van de vrede noodzakelijk die open wonden genezen, er is

---

⁵³ Toespraak tot de afgevaardigden en de senatoren van Oeganda, Kampala, 1 augustus 1969.

⁵⁴ Boodschap voor het lanceren van een Opvoedkundig Pact, 12 september 2019: L’Osservatore Romano, 13 september 2019, p. 8.

behoefte aan vrede stichters, mannen en vrouwen die bereid zijn processen van genezing en een vernieuwde ontmoeting met durf op gang te brengen.”⁵⁵

In deze tijd waarin het schip van de mensheid, heen en weer geschud door de storm van de crisis, met moeite vooruitgaat op zoek naar een kalmere en helderdere horizon, kunnen het roer van de menselijke waardigheid en het “kompas” van de fundamentele maatschappelijke beginselen het ons mogelijk maken met een veilige en gemeenschappelijke koers te varen. Laten wij als christenen de blik gericht houden op de Maagd Maria, Sterre der Zee en Moeder van de hoop. Laten wij allen samenwerken om voorwaarts te gaan naar een nieuwe horizon van liefde en vrede, broederschap en solidariteit, wederzijdse steun en wederzijdse aanvaarding. Laten wij niet bezwijken voor de verleiding ons niet voor de ander, vooral voor de zwaksten, te interesseren, laten wij er niet aan wennen het gezicht af te wenden,⁵⁶ maar laten wij ons iedere dag concreet ervoor inzetten “een gemeenschap te vormen van broeders en zusters die elkaar aanvaarden en voor elkaar zorgen”.⁵⁷

Uit het Vaticaan, 8 december 2020
Franciscus

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers

Copyright: Liberia Editrice Vaticana/SRKK

---

⁵⁵ Encycliek Fratelli tutti (3 oktober 2020), 225.

⁵⁶ Vgl. *ibid.*, 64.

⁵⁷ *Ibid.*, 96; vgl. “Broederschap, grondslag en weg naar vrede. Boodschap voor de viering van de 47ste Wereldvrede dag 1 januari 2014 (8 december 2013), 1.

BOODSCHAP

van paus Franciscus voor de viering van de 29ste Wereldziekendag

Gij hebt maar één Meester en gij zijt allen broeders (Mat. 23, 8).

De vertrouwensrelatie aan de basis van de ziekenzorg

11 februari 2021

Geliefde broeders en zusters,

De viering van de 29ste Wereldziekendag op 11 februari 2021, de gedachtenis van de heilige Maagd Maria van Lourdes, is een gunstig moment om in het bijzonder aandacht te besteden aan de zieken en aan hen die de zieken bijstaan, hetzij op de voor de zorg bestemde plekken, hetzij binnen families en gemeenschappen. Mijn gedachten gaan in het bijzonder uit naar allen die over de hele wereld lijden aan de gevolgen van de pandemie van het coronavirus. Aan allen, in het bijzonder aan de armsten en gemarginaliseerden, breng ik mijn geestelijke nabijheid tot uitdrukking en ik verzeker hen van de zorg en de genegenheid van de Kerk.

1. Het thema van deze dag is geïnspireerd door de passage uit het evangelie waar Christus de schijnheiligheid bekritiseert van hen die niet handelen naar hun woorden (vgl. Mat. 23, 1-12). Wanneer het geloof wordt gereduceerd tot onvruchtbare verbale oefeningen, zonder betrokkenheid bij de geschiedenis en de noden van de ander, dan vermindert de samenhang tussen het geloof dat men belijdt, en hoe men werkelijk leeft. Het risico is ernstig; daarom gebruikt Jezus sterke uitdrukkingen om te waarschuwen voor het gevaar af te glijden naar verafgoding van zichzelf en Hij zegt: *“Gij hebt maar één Meester en gij zijt allen broeders”* (v. 8).

De kritiek die Jezus richt tot degenen die “niet handelen naar hun woorden” (v. 3) is altijd en voor allen heilzaam, omdat niemand immuun is voor het kwaad van de schijnheiligheid, een zeer ernstig kwaad dat ons verhindert tot bloei te komen als kinderen van de ene Vader, geroepen als wij zijn tot een universele broederschap.

Ten opzichte van de behoeftige omstandigheden van onze broeders en zusters geeft Jezus het model van gedrag dat volslagen het tegengestelde is van schijnheiligheid. Hij houdt ons voor stil te blijven staan, te luisteren, een directe en persoonlijke relatie met de ander tot stand te brengen, empathie

en bewogenheid te voelen voor hem of voor haar, zich zo laten betrekken bij zijn of haar lijden dat men zich in dienstbaarheid hiermee belast (vgl. Luc. 10, 30-35).

2. De ervaring van ziekte laat ons onze kwetsbaarheid voelen en tegelijkertijd de aangeboren behoefte aan de ander. Het doet ons nog meer zien en op een duidelijke manier ervaren dat we als schepsels afhankelijk zijn van God. Wanneer wij ziek zijn, doordringen onzekerheid, angst en soms verbijstering onze geest en ons hart; wij bevinden ons in een situatie van machteloosheid, omdat onze gezondheid niet afhangt van onze vermogens of van ons “tobben” (vgl. Mat. 6, 27).

Ziekte dwingt tot een zinvraag die in geloof tot God wordt gericht: een vraag die een nieuwe betekenis en richting zoekt voor het bestaan en die soms niet onmiddellijk een antwoord kan vinden. Vrienden en verwanten zelf zijn niet altijd in staat ons bij dit moeizame zoeken te helpen.

Symbolisch is in deze de bijbelse figuur van Job. Zijn vrouw en vrienden slagen er niet in hem in zijn tegenspoed te begeleiden, integendeel, zij beschuldigen hem en vergroten zo zijn eenzaamheid en ontreddeing. Job zinkt weg in een toestand van verlatenheid en onbegrip. Maar juist door deze uiterste kwetsbaarheid heen, doordat hij iedere schijnheiligheid afwijst en kiest voor de weg van oprechtheid jegens God en de ander, richt hij met volharding zijn vraag tot God, die hem uiteindelijk antwoord geeft en voor hem een nieuwe horizon opent. God bevestigt hem dat zijn lijden geen straf of kastijding is, en evenmin een verwijdering van God of een teken van zijn onverschilligheid. Zo ontspringt aan het gewonde en genezen hart van Job die geestdriftige en bewogen verklaring aan de Heer: “Alleen van horen zeggen kende ik U, nu heb ik U gezien met eigen ogen” (42, 5).

3. Ziekte heeft altijd meer dan één gezicht: zij heeft het gezicht van iedere zieke, ook van degenen die zich veronachtzaamd, buitengesloten, slachtoffers van maatschappelijk onrecht voelen, onrecht dat hun wezenlijke rechten negeert (vgl. encycliek *Fratelli tutti*). De huidige pandemie heeft veel onvolkomenheden van het zorgstelsel en gebreken in de ziekenzorg naar boven doen komen. Voor de ouderen, de zwaksten en kwetsbaarsten is toegang tot de zorg niet altijd op een eerlijke manier gewaarborgd. Dat hangt af van politieke keuzes, van de manier waarop de middelen worden beheerd

en de inzet van degenen die hiervoor verantwoordelijkheid dragen. Middelen investeren in de zorg en het bijstaan van zieken is een prioriteit die verband houdt met het principe dat gezondheid een primair gemeenschappelijk goed is. Tegelijkertijd heeft de pandemie ook de toewijding naar voren doen komen van de werkers in de gezondheidszorg, de vrijwilligers, personeel, priesters, religieuzen, die met professionaliteit, opofferingsgezindheid, gevoel voor verantwoordelijkheid en liefde voor de naaste zoveel zieken en hun familieleden hebben geholpen, verzorgd, getroost en gediend. Een stille schare van mannen en vrouwen die ervoor kozen naar die gezichten te kijken en zich daarbij belast hebben met het lijden van patiënten die zij als hun naaste beschouwen omdat ze deel uitmaken van de menselijke familie.

Nabijheid is immers een kostbare balsem, die steun en troost geeft aan wie aan een ziekte lijdt. Als christenen ervaren wij het nabij zijn als een uitdrukking van de liefde van Jezus Christus, de *barmhartige Samaritaan*, die met medelijden ieder menselijk wezen, gewond door de zonde, nabij is gekomen. Door de werking van de Heilige Geest met Hem verenigd, zijn wij geroepen om barmhartig te zijn zoals de Vader en in het bijzonder onze zieke, zwakke en lijdende broeders en zusters lief te hebben (vgl. Joh. 13, 34-35). En wij ervaren deze nabijheid niet alleen persoonlijk, maar ook gemeenschappelijk: broederlijke liefde in Christus brengt immers een gemeenschap voort die in staat is tot genezing, die niemand in de steek laat, die vooral de meest kwetsbaren insluit en opneemt.

Ik wil hierbij herinneren aan het belang van de broederlijke solidariteit, die concreet tot uitdrukking komt in de dienstbaarheid en die zeer verschillende vormen kan aannemen, die alle zijn gericht op de ondersteuning van de naaste. “Dienen betekent zorg dragen voor hen die kwetsbaar zijn in onze families, in onze maatschappij, in ons volk” (Homilie in Havana, 20 september 2015). Bij deze inzet is ieder in staat “zijn behoeften en verwachtingen, zijn verlangens van almacht ten overstaan van de concrete blik van de kwetsbaarsten opzij te zetten. [...] De dienstbaarheid kijkt altijd naar het gezicht van een broeder of zuster, raakt zijn of haar vlees aan, voelt zijn of haar nabijheid en ‘lijdt’ zelfs ‘hieronder’ en zoekt naar een ondersteuning van die broeder of zuster. Daarom is dienstbaarheid nooit ideologisch, omdat zij geen ideeën, maar personen dient” (ibid.).

4. Wil er sprake zijn van een goede therapie, dan is het relationele aspect doorslaggevend, waardoor men de zieke persoon holistisch kan benaderen. Dit aspect op zijn juiste waarde schatten helpt ook artsen, verpleegkundigen, professionals en vrijwilligers in de zorg voor hen die lijden, om hen te begeleiden in een traject van genezing dankzij een vertrouwensrelatie tussen personen (vgl. “Nieuw Handvest voor Werkers in de Gezondheidszorg” [2020], 4). Het gaat er dus om een verbond te sluiten tussen degenen die zorg nodig hebben, en hen die hen verzorgen; een band die gebaseerd is op wederzijds vertrouwen en respect, oprechtheid, beschikbaarheid, zodat iedere defensieve barrière wordt overwonnen, de waardigheid van de zieke centraal staat, de professionaliteit van de werkers in de gezondheid wordt beschermd en een goede verhouding met de familieleden van de patiënten wordt onderhouden.

Juist deze relatie met een zieke persoon vindt een onuitputtelijke bron van motivatie en kracht in de *liefde van Christus*, zoals het duizendjarige getuigenis laat zien van mannen en vrouwen die zich in het dienen van de zieken geheiligd hebben. Uit het mysterie van de dood en de verrijzenis van Christus komt in feite de liefde voort die in staat is ten volle betekenis te geven aan de toestand van de patiënt, en aan die van degene die de zorg voor hem op zich neemt. Het evangelie laat vaak zien dat de door Jezus bewerkte genezingen nooit magische gebaren zijn, maar altijd de vrucht van een *ontmoeting*, van *een relatie tussen personen*, waarin Gods gave wordt beantwoord door het geloof van de ontvanger, zoals het woord dat Jezus vaak herhaalt, samenvat: “Uw geloof heeft u gered.”

5. Geliefde broeders en zusters, het gebod van de liefde, dat Jezus zijn leerlingen heeft nagelaten, vindt ook een concrete verwezenlijking in de relatie met de zieken. Een maatschappij is des te humaner naarmate zij meer de zorg op zich weet te nemen voor haar kwetsbare en lijdende leden en dit weet te doen met een door broederlijke liefde geïnspireerde doeltreffendheid. Laten wij dit nastreven en ervoor zorgen dat niemand alleen blijft, dat niemand zich buitengesloten en in de steek gelaten voelt.

Ik vertrouw alle zieken, werkers in de gezondheidszorg en hen die zich geheel inzetten aan de zijde van de lijdenden, toe aan Maria, Moeder van barmhartigheid en Heil van de zieken. Moge zij vanuit de grot van Lourdes en haar ontelbare, over de wereld verspreide heilgdommen ons geloof en

onze hoop ondersteunen en ons helpen met broederlijke liefde voor elkaar te zorgen. Ik verleen allen en ieder van harte mijn zegen.

Rome, Sint Jan van Lateranen, 20 december 2020, vierde zondag van de Advent
Franciscus

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers

Eindredactie: A. Kruse, MA

Copyright: Liberia Editrice Vaticana/SRKK

BOODSCHAP

van paus Franciscus voor de Veertigdagentijd 2021

“Wij gaan nu naar Jeruzalem...” (Mat. 20, 18)

**De Veertigdagentijd: een tijd om geloof, hoop en liefde te hernieuwen
17 februari 2021**

Geliefde broeders en zusters,

Jezus openbaart aan zijn leerlingen de diepe betekenis van zijn zending als Hij hen spreekt over zijn lijden, dood en verrijzenis als vervulling van de wil van de Vader. Hij roept zijn leerlingen op zich daarbij aan te sluiten voor de redding van de wereld.

Laten wij op onze tocht van veertig dagen op weg naar Pasen, Hem in herinnering houden die “zich heeft vernederd, gehoorzaam werd tot de dood, tot de dood aan een kruis” (Fil. 2, 8). In deze tijd van bekering hernieuwen wij *ons geloof*, putten wij het “*levende water*” van de hoop en ontvangen wij met een open hart de *liefde van God*, die ons verandert in broeders en zusters in Christus. In de Paasnacht zullen wij onze doopbeloften hernieuwen om dankzij de werking van de Heilige Geest als nieuwe mannen en vrouwen herboren te worden. Maar de tocht van de Veertigdagentijd staat, zoals de gehele pelgrimstocht van het christelijk leven, geheel in het licht van de verrijzenis, die de gevoelens, de houdingen en de keuzes van wie Christus wil volgen, bezielt.

Vasten, gebed en aalmoes zijn, zoals ze door Jezus in zijn prediking worden gepresenteerd (vgl. Mat. 6, 1-18), een voorwaarde voor en de uitdrukking van onze bekering. De weg van de armoede en onthouding (*het vasten*), de aandacht en zorgende liefde voor de gewonde mens (*de aalmoes*) en een dialoog in kinderlijk vertrouwen met de Vader (*het gebed*) maken het ons mogelijk een oprecht geloof, een levende hoop en een daadwerkelijke liefde voor te leven.

1. Het geloof roept ons op de Waarheid te ontvangen en er voor God en al onze broeders en zusters getuigen van te worden

In deze Veertigdagentijd betekent *het ontvangen en beleven van de waarheid die zich in Christus geopenbaard heeft*, vóór alles het openen van onze harten

voor Gods Woord, dat aan ons door de Kerk van generatie op generatie wordt doorgegeven. Deze waarheid is geen constructie van het verstand, voorbehouden aan kleine groep intellectuele uitverkorenen, maar het is een boodschap die wij ontvangen en kunnen begrijpen dankzij de wijsheid van een hart dat openstaat voor de grootheid van God, die ons liefheeft, nog voordat wij ons daar zelf bewust van worden. Deze waarheid is Christus zelf, die door ons mens-zijn ten volle aan te nemen een - veeleisende, maar voor allen openstaande - weg is geworden die leidt naar de volheid van leven.

Het vasten, beleefd als een vorm van onthouding, brengt hen die dit beleven in eenvoud van hart, er toe opnieuw de gave van God te ontdekken en te erkennen dat wij, geschapen naar zijn beeld en gelijkenis, in Hem onze vervulling vinden. Door de ervaring van armoede te omarmen, wordt wie vast arm met de armen en vermeerderd de rijkdom van ontvangen en gedeelde liefde. Op deze wijze helpt het vasten om God en de naaste lief te hebben, in zoverre de liefde, zoals de heilige Thomas van Aquino leert, een beweging is die de aandacht richt op de ander en daarbij deze als één met zichzelf, beschouwt” (vgl. encycliek Fratelli tutti, 93).

De Veertigdagentijd is een tijd om te geloven, om God in ons leven te verwelkomen en Hem toe te staan bij ons “verblijf te nemen” (vgl. Joh. 14, 23). Vasten wil ons bestaan bevrijden van alles wat ons belemmert, zoals consumentisme en een overvloed aan informatie - zowel waar als vals, om de deuren van onze harten te openen voor Hem die tot ons komt, arm in alles, maar “vol genade en waarheid” (Joh. 1, 14): de Zoon van God onze Redder.

2. De hoop als “levend water”, dat het mogelijk maakt onze levenstocht voort te zetten

De Samaritaanse vrouw aan wie Jezus bij de put te drinken vraagt, begrijpt het niet, wanneer Jezus tegen haar zegt dat Hij haar “levend water” (Joh. 4, 10) zou kunnen geven. Aanvankelijk denkt zij natuurlijk aan concreet water, Jezus bedoelt echter de Heilige Geest, degene die Hij in overvloed door het Paasmysterie zal geven en die in ons een hoop wekt die niet teleurstelt. Reeds bij het aankondigen van zijn lijden en dood spreekt Jezus over deze hoop, wanneer Hij zegt: “maar op de derde dag zal Hij verrijzen” (Mat. 20, 19). Jezus spreekt ons over de toekomst die door de barmhartigheid van de Vader is geopend. Hopen, met Hem en dankzij Hem, betekent

geloven dat de geschiedenis niet eindigt met onze fouten, ons geweld, onze onrechtvaardigheid en de zonde die de Liefde kruisigt. Het betekent vergeving van de Vader ontvangen uit zijn open Hart.

In deze tijden vol moeilijkheden waarin wij leven en waarin alles broos en onzeker lijkt, zou spreken over hoop een provocatie kunnen lijken. De Veertigdagentijd is juist tijd van hoop, als wij naar God terugkeren die geduldig blijft zorgen voor zijn schepping, terwijl wij deze vaak slecht behandeld hebben (vgl. encycliek *Laudato si'*, 32-33.43-44). Het is hoop op verzoening, waartoe de heilige Paulus ons hartstochtelijk aanspoort: “laat u met God verzoenen! (2 Kor. 5, 20). Door vergeving te ontvangen in het sacrament dat in het middelpunt staat van ons proces van bekering, kunnen wij op onze beurt vergeving geven aan anderen. Omdat wij zelf vergeving hebben ontvangen, kunnen wij deze doorgeven in een aandachtige dialoog met anderen en troost bieden aan hen die verdriet en pijn ervaren. De vergeving van God, ook door middel van onze woorden en daden, maakt het mogelijk een Pasen van broederschap te beleven.

Laten wij in de Veertigdagentijd er meer op letten “woorden van troost, sterkte en bemoediging te spreken in plaats van woorden die vernederen, bedroefd maken, irriteren of verachten” (Fratelli tutti [FT], 223). Om hoop te geven is het soms voldoende vriendelijk te zijn, “om alles opzij te zetten en aandacht te geven, om een glimlach te schenken, om een woord te zeggen dat bemoedigt, om te midden van zoveel onverschilligheid te luisteren” (ibid. 224).

In de inkeer en het stille gebed wordt ons de hoop gegeven ter bezieling en als innerlijk licht, om uitdagingen en keuzes van onze zending te verlichten. Vandaar de noodzaak van gebed (vgl. Mat. 6, 6) en, in het verborgene, de Vader van tedere liefde te ontmoeten.

Een Veertigdagentijd vol hoop beleven wil zeggen, groeien in het besef dat men in Jezus Christus getuige is van de nieuwe tijd waarin God “alles nieuw maakt” (vgl. Apok. 21, 1-6). Het betekent de hoop van Christus ontvangen die zijn leven heeft gegeven op het kruis en die God heeft opgewekt op de derde dag, en “altijd bereid tot verantwoording aan al wie [ons] rekenschap vraagt van de hoop die in [ons] leeft” (1 Petr. 3, 15).

3. De liefde, beleefd in het voetspoor van Christus, in de aandacht voor en het medelijden met ieder, is de hoogste uitdrukking van ons geloof en onze hoop

De liefde verheugt zich, wanneer zij de ander ziet groeien. Daarom lijdt zij, wanneer de ander in nood is: alleen, ziek, dakloos, veracht, behoeftig. De liefde is het elan van het hart dat ons uit ons zelf doet treden en banden van samen delen en gemeenschap scheidt.

“Sociale liefde” maakt het mogelijk te komen tot een beschaving van liefde waartoe wij ons allen groepen kunnen voelen. De liefde kan met haar universele dynamiek een nieuwe wereld opbouwen. Niet louter een gevoel, maar de beste manier om begaanbare wegen van ontwikkeling voor allen te ontdekken” (FT 183).

De liefde is een gave die zin geeft aan ons leven en waardoor wij hen die in nood zijn, beschouwen als lid van onze eigen familie, als vrienden, broers en zusters. Als het weinige dat er is met liefde wordt gedeeld, eindigt het nooit, maar verandert het in een reserve aan leven en geluk. Dat gebeurt met het meel en de olie van de weduwe van Sarefat, die de profeet Elia een broodje aanbiedt (vgl. 1 Kon. 17, 7-16); en met de broden die Jezus zegent, breekt en aan de leerlingen geeft om te verdelen onder de menigte (vgl. Mar. 6, 30-44). Dat gebeurt met onze aalmoes, hoe groot of klein ook, aangeboden met vreugde en eenvoud.

Een Veertigdagentijd van liefde beleven betekent zorg hebben voor hen die lijden, die zich in de steek gelaten voelen of angstig zijn ten gevolge van de Covid-19 pandemie. In deze dagen van grote onzekerheid over de toekomst moeten wij Gods woord tot zijn dienaar in gedachte houden: “vreest niet, want Ik heb u verlost” (Jes. 43, 1). In liefde kunnen wij woorden van vertrouwen spreken en anderen helpen zich te realiseren dat God hen lief heeft als zonen en dochters.

“Alleen met een liefdevolle blik kan de waardigheid van anderen worden erkend, met als gevolg dat ook de armen in hun waardigheid worden erkend en gewaardeerd en gerespecteerd in hun eigen identiteit en cultuur en daardoor werkelijk geïntegreerd in de maatschappij” (FT, 187).

Dierbare broeders en zusters, ieder moment van ons leven is een tijd om te geloven, te hopen en lief te hebben. Moge de oproep om de Veertigdagentijd te beleven als een tocht van bekering, gebed en samen delen, ons helpen, zowel als gemeenschappen als individuen, het geloof te doen herleven dat komt van de levende Christus, de hoop die door de adem van de Geest wordt beziel, en de liefde waarvan de onuitputtelijke bron het barmhartige hart van de Vader is.

Moge Maria, Moeder van de Redder, trouw aan de voet van het kruis en in het hart van de Kerk, ons met haar zorgzame aanwezigheid ondersteunen, en moge de zegen van de verrezen Heer ons allen begeleiden op de weg naar het licht van Pasen.

Rome, Sint Jan van Lateranen, 11 november 2020, de gedachtenis van de heilige Martinus van Tours
Franciscus

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers

Eindredactie: A. Kruse, MA

Copyright: Liberia Editrice Vaticana/SRKK

DUBIUM

Antwoord van de Congregatie voor de Geloofsleer op een dubium over de zegening van verbintenissen tussen personen van hetzelfde geslacht 22 februari 2021

Op de voorgestelde vraag:

Heeft de Kerk de bevoegdheid om verbintenissen tussen mensen van hetzelfde geslacht te zegenen?

Wordt geantwoord:

Nee.

Toelichting

In sommige kerkelijke kringen verspreiden zich projecten en voorstellen voor de zegening van verbintenissen tussen personen van hetzelfde geslacht. Niet zelden worden zulke projecten gemotiveerd door een oprecht verlangen homoseksuele personen te verwelkomen en te begeleiden, aan wie wegen worden aangereikt om te groeien in het geloof, “opdat degenen die homoseksuele neigingen vertonen de nodige hulp krijgen om de wil van God in hun leven te begrijpen en volledig te verwezenlijken.”⁵⁸

Op zulke wegen kunnen het luisteren naar het woord van God, het gebed, de deelname aan de liturgische handelingen van de Kerk en de uitoefening van de naastenliefde een belangrijke rol spelen bij het ondersteunen van het commitment om de eigen geschiedenis te lezen en in vrijheid en verantwoordelijkheid vast te houden aan de eigen dooproeping, want “God houdt van ieder mens en de Kerk doet dat ook”⁵⁹, waarbij elke onrechtvaardige discriminatie wordt verworpen.

Onder de liturgische handelingen van de Kerk zijn de *sacramentalia* van bijzonder belang, “heilige tekens waardoor, met een zekere gelijkenis met de sacramenten, effecten, vooral van geestelijke aard, worden aangeduid en door het smeekgebed van de Kerk worden verkregen. Daardoor worden de mensen in de gesteltenis gebracht om de voornaamste werking van de

---

⁵⁸ FRANCISCUS, Post-Synodale Apostolische Exhortatie *Amoris Laetitia*, nr. 250.

⁵⁹ BISSCHOPPENSYNODE, Slotdocument van de XVe Gewone Algemene Vergadering, n. 150.

sacramenten te ontvangen en worden de verschillende levensomstandigheden geheiligd.”⁶⁰ De *Catechismus van de Katholieke Kerk* preciseert dan ook dat “de sacramentalia niet de genade van de heilige Geest verlenen op de wijze van de sacramenten; maar door het gebed van de Kerk bereiden zij iemand voor om de genade te ontvangen en stellen zij hem in staat om eraan mee te werken” (nr. 1670).

Tot de categorie van de *sacramentalia* behoren de *zegeningen*, waarmee de Kerk “de mensen oproept om God te loven, hen uitnodigt om zijn bescherming te vragen, hen aanspoort om zijn barmhartigheid waard te zijn door de heiligheid van hun leven.”⁶¹ Bovendien, “op een bepaalde wijze ingesteld in navolging van de sacramenten, verwijzen zij altijd en hoofdzakelijk naar geestelijke effecten, die zij verkrijgen door het smeekgebed van de Kerk.”⁶²

Om in overeenstemming te zijn met de aard van de sacramentalia, is het bijgevolg noodzakelijk, wanneer een zegen wordt ingeroepen over bepaalde menselijke relaties, dat - naast de juiste intentie van degenen die eraan deelnemen - dat wat gezegend wordt objectief en positief geordend is om de genade te ontvangen en tot uitdrukking te brengen, aan de hand van Gods plannen die in de schepping zijn ingeschreven en ten volle geopenbaard door Christus de Heer. Daarom zijn alleen die realiteiten die in zichzelf geordend zijn om die plannen te dienen, verenigbaar met het wezen van de zegen die door de Kerk wordt verleend.

Daarom is het niet geoorloofd een zegen te geven aan relaties of partnerschappen, ook al zijn ze stabiel, die een seksuele praktijk buiten het huwelijk inhouden (d.w.z. buiten de onverbreekelijke verbintenis van een man en een vrouw die als zodanig openstaat voor de overdracht van het leven), zoals het geval is met verbintenissen tussen personen van hetzelfde geslacht.⁶³ De aanwezigheid in zulke relaties van positieve elementen, die op zichzelf naar waarde geschat en gewaardeerd moeten worden, is echter niet

---

⁶⁰ VATICANAANS CONCILIE II, Constitutie Sacrosanctum Concilium, n. 60.

⁶¹ RITUALE ROMANUM ex Decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatum, De benedictionibus, Praenotanda Generalia, n. 9.

⁶² *Ibid*, n. 10.

⁶³ Cf. CATECHISMUS VAN DE KATHOLIEKE KERK, nr. 2357.

in staat om ze te rechtvaardigen en ze zo rechtmatig tot voorwerp van een kerkelijke zegen te maken, aangezien zulke elementen ten dienste staan van een verbintenis die niet geordend is naar het plan van de Schepper.

Aangezien bovendien de zegeningen van personen verband houden met de sacramenten, kan de zegening van homoseksuele verbintenissen niet als geoorloofd worden beschouwd, omdat zij in zekere zin een imitatie of een verwijzing zou zijn naar analogie van de huwelijkszegen⁶⁴ die over de in het sacrament van het huwelijk verenigde man en vrouw wordt uitgesproken, aangezien “er geen grond is voor het gelijkstellen of vaststellen van analogieën, zelfs niet in de verte, tussen homoseksuele verbintenissen en Gods plan voor het huwelijk en het gezin.”⁶⁵

De onrechtmatigverklaring van de zegeningen van verbintenissen tussen personen van hetzelfde geslacht is dus geen onrechtvaardige discriminatie, en is ook niet zo bedoeld, maar is veeleer om te herinneren aan de waarheid van de liturgische ritus en aan wat ten diepste overeenkomt met het wezen van de sacramentalia, zoals de Kerk die verstaat.

De christelijke gemeenschap en de herders zijn geroepen om personen met homoseksuele neigingen met respect en fijngevoeligheid te verwelkomen, en zij zullen de meest geschikte manieren weten te vinden, in overeenstemming met de leer van de Kerk, om het Evangelie in zijn volheid te verkondigen. Zij erkennen tegelijkertijd de oprechte nabijheid van de Kerk - die voor hen bidt, hen begeleidt en hun weg in het christelijk geloof⁶⁶ deelt - en ontvangen haar leer met oprechte openheid.

Het antwoord op het voorgestelde dubium sluit niet uit dat zegen wordt gegeven aan individuele personen met homoseksuele neigingen⁶⁷ die blijken te geven van de wil om te leven in trouw aan de geopenbaarde plannen van

---

⁶⁴ De huwelijkszegen verwijst in feite terug naar het scheppingsverhaal, waarin Gods zegen over man en vrouw verband houdt met hun vruchtbare verbintenis (vgl. Gen. 1, 28) en hun complementariteit (vgl. Gen. 2, 18-24).

⁶⁵ FRANCISCUS, Post-Synodale Apostolische Exhortatie, *Amoris laetitia*, n. 251.

⁶⁶ Cf. CONGREGATIE VOOR DE GELOOFSLEER, Brief Homosexualitatis problema over de pastorale zorg voor homoseksuele personen, n. 15.

⁶⁷ De *benedictionibus* geeft in feite een uitgebreide lijst van situaties waarvoor de zegen van de Heer kan worden ingeroepen.

God zoals voorgesteld door de kerkelijke leer, maar het verklaart elke vorm van zegening die ertoe strekt hun verbintenissen te erkennen, ongeoorloofd. In dat geval zou uit de zegen namelijk niet de bedoeling blijken om enkele individuele personen aan de bescherming en hulp van God toe te vertrouwen, in de hierboven bedoelde zin, maar om een keuze en een levenswijze goed te keuren en aan te moedigen die niet kunnen worden erkend als objectief geordend naar de geopenbaarde plannen van God.⁶⁸

Tegelijkertijd herinnert de Kerk eraan dat God zelf nooit ophoudt ieder van zijn pelgrimerende kinderen in deze wereld te zegenen, want voor Hem “zijn wij belangrijker dan alle zonden die wij kunnen doen.”⁶⁹ Maar Hij zegent de zonde niet en kan haar ook niet zegenen: Hij zegent de zondaar, opdat deze erkent dat hij deel uitmaakt van zijn liefdesplan en zich door Hem laat veranderen. Want Hij “neemt ons zoals wij zijn, maar laat ons nooit zoals wij zijn.”⁷⁰

Om bovengenoemde redenen heeft de Kerk niet de bevoegdheid, en kan zij daarover niet beschikken, om verbintenissen tussen personen van hetzelfde geslacht in te zegenen in de hierboven bedoelde zin.

Paus Franciscus werd tijdens een audiëntie, verleend aan ondergetekende, secretaris van deze Congregatie, in kennis gesteld van en heeft zijn instemming betuigd met de publicatie van bovengenoemd Responsum ad dubium, met een begeleidende toelichting.

Gegeven te Rome, vanuit de Congregatie voor de Geloofsleer op 22 februari 2021, het Feest van de Stoel van de heilige Petrus, Apostel.

Luis F. Card. Ladaria, S.I.
Prefect

Giacomo Morandi
Titulair aartsbisschop van Cerveteri
Secretaris

Vertaling: SRKK

---

⁶⁸ Cf. CONGREGATIE VOOR DE GELOOFSLEER, Brief Homosexualitatis problema over de pastorale zorg voor homoseksuele personen, n. 7.

⁶⁹ FRANCISCUS, Algemene Audiëntie, 2 december 2020, Catechese over het gebed: de zegen.

⁷⁰ *Ibid.*

ARTIKEL

met commentaar op het *Responsum ad dubium*

22 februari 2021

De huidige interventie van de Congregatie voor de Geloofsleer is een antwoord op een vraag - in klassieke termen, op een *dubium* - die, zoals gewoonlijk het geval is, wordt gesteld door pastores en gelovigen die behoefte hebben aan een richtinggevende verheldering over een controversiële kwestie. Geconfronteerd met de onzekerheid die wordt gewekt door problematische uitspraken of praktijken op gebieden die beslissend zijn voor het christelijk leven, wordt verzocht om bevestigend of ontkennend te antwoorden, en vervolgens de argumenten aan te geven die het ingenomen standpunt ondersteunen. Het doel van de interventie is de universele Kerk te helpen beter te beantwoorden aan de eisen van het Evangelie, geschillen te beslechten en een gezonde gemeenschap in het heilige volk van God te bevorderen.

De betwiste vraag rijst naar aanleiding van het “oprechte verlangen homoseksuele personen te verwelkomen en te begeleiden, aan wie wegen worden aangereikt om te groeien in het geloof” (*toelichting*), zoals de Heilige Vader Franciscus heeft aangegeven aan het slot van twee synodevergaderingen over het gezin: “opdat degenen die blijf geven van homoseksuele neigingen, de nodige hulp krijgen om de wil van God in hun leven te begrijpen en volledig te verwezenlijken” (Apostolische exhortatie *Amoris laetitia*, nr. 250). Dit is een uitnodiging om de projecten en pastorale voorstellen die in dit verband worden gedaan, met gepast onderscheidingsvermogen te evalueren. Daaronder zijn ook zegeningen over verbintenissen tussen personen van hetzelfde geslacht. Daarom wordt gevraagd of de Kerk de bevoegdheid heeft haar zegen te geven: dit is de formule die in het *quaesitum* is vervat.

Het antwoord - het *Responsum ad dubium* - vindt uitleg en motivering in de bijgevoegde toelichting van de Congregatie voor de Geloofsleer van 22 februari 2021. Met de publicatie daarvan heeft paus Franciscus zelf ingestemd.

De *toelichting* is gebaseerd op het fundamentele en beslissende onderscheid tussen personen en verbintenissen, zodat het negatieve oordeel over de zegening van verbintenissen van personen van hetzelfde geslacht geen oordeel over personen inhoudt.

Mensen boven alles. Van toepassing op hen is - en dit is een point of no return - wat staat in n. 4 van de *Overwegingen betreffende de projecten voor de wettelijke erkenning van verbintenissen tussen homoseksuelen*, opgesteld door dezelfde Congregatie en in herinnering gebracht door de Catechismus van de Katholieke Kerk: “Volgens de leer van de Kerk moeten mannen en vrouwen met homoseksuele neigingen ‘worden ontvangen met respect, mededogen en fijngevoeligheid. Elk teken van onrechtvaardige discriminatie ten aanzien van hen moet worden vermeden’” (2358). Dit onderricht wordt gememoreerd en bevestigd in de *toelichting*.

Wat de verbintenissen van personen van hetzelfde geslacht betreft, verklaart het antwoord op het *dubium* “elke vorm van zegening die ertoe strekt hun verbintenissen te erkennen, ongeoorloofd.” Een ongeoorloofdheid die in de *toelichting* wordt teruggevoerd naar een drievoudige orde van redenen, die onderling samenhangen.

De eerste wordt gegeven door de waarheid en de waarde van de zegeningen. Zij behoren tot de categorie van de *sacramentalia*, die “liturgische handelingen van de Kerk” zijn, die vereisen dat er een overeenstemming is van het leven met wat zij betekenen en voortbrengen. Betekenissen en resultaten van genade die in de *toelichting* beknopt worden uiteengezet. Een zegening (‘*bene-dizione*’) van een menselijke relatie vereist bijgevolg dat zij wordt geordend om het goede (‘*bene*’) dat door de zegen wordt uitgesproken (‘*detto*’) en gegeven, te ontvangen en tot uitdrukking te brengen.

Zo komen wij bij de tweede reden: de orde die iemand geschikt maakt om de gave te ontvangen wordt gegeven door de “plannen van God die in de schepping zijn ingeschreven en ten volle geopenbaard door Christus de Heer.” Plannen waaraan “relaties of partnerschappen, ook al zijn ze stabiel, die een seksuele praktijk buiten het huwelijk inhouden” niet beantwoorden, dat wil zeggen “buiten de onverbreekelijke verbintenis van een man en een vrouw, die als zodanig openstaat voor de overdracht van het leven.” Dit is het geval bij verbintenissen tussen personen van hetzelfde geslacht. Maar het zijn niet alleen zulke verbintenissen die het probleem vormen, alsof het probleem alleen zulke verbintenissen zou zijn, maar elke verbintenis die een seksuele activiteit buiten het huwelijk inhoudt, die vanuit moreel oogpunt ongeoorloofd is, volgens wat het ononderbroken leergezag van de Kerk leert.

Dit impliceert een macht die de Kerk niet heeft, omdat zij niet kan beschikken over Gods plannen, die anders zouden worden verloochend en ontkend. De Kerk is niet de scheidsrechter van die plannen en van de levenswaarheden die zij tot uitdrukking brengen, maar hun trouwe vertolkster en verkondigster.

De derde reden wordt gegeven door de vergissing, waartoe men gemakkelijk kan worden gebracht, om de zegening van verbintenissen tussen personen van hetzelfde geslacht gelijk te stellen met die van echtelijke verbintenissen. Vanwege de relatie die de zegeningen van personen hebben met de sacramenten, zou de zegening van dergelijke verbintenissen in zekere zin “een imitatie van of een verwijzing naar analogie van de huwelijkszegen” kunnen zijn, die gegeven wordt aan de man en de vrouw die verenigd zijn in het sacrament van het huwelijk. Dit zou onjuist en misleidend zijn.

Om bovengenoemde redenen “kan de zegening van homoseksuele verbintenissen niet als geoorloofd worden beschouwd.” Een verklaring die op geen enkele wijze afbreuk doet aan de menselijke en christelijke achting die de Kerk heeft voor ieder mens. Zozeer zelfs dat het antwoord op het dubium “niet uitsluit dat zegeningen worden verleend aan personen met homoseksuele neigingen, die blijf geven van de wil om te leven in trouw aan de geopenbaarde plannen van God zoals voorgesteld door de kerkelijke leer.”

Vertaling: SRKK

BOODSCHAP

van paus Franciscus voor de 58ste Wereldgebedsdag voor Roepingen De heilige Jozef: de droom van de roeping 25 april

Geliefde broeders en zusters,

Afgelopen 8 december is ter gelegenheid van de 150ste verjaardag van het uitroepen van de heilige Jozef als patroon van de universele Kerk, het bijzondere aan hem gewijde jaar begonnen (vgl. Decreet van de Apostolische Penitentiarie, 8 december 2020). Van mijn kant heb ik de apostolische brief *Patris corde* geschreven met het doel om “de liefde voor deze grote heilige te doen toenemen”. Het betreft immers een buitengewone figuur, die tegelijkertijd “zo dicht staat bij de menselijke omstandigheden van ieder van ons”. De heilige Jozef deed niet van zich spreken, hij was niet met bijzondere charisma’s begiftigd, hij leek niet bijzonder in de ogen van wie hem ontmoette. Hij was niet beroemd en viel evenmin op: de evangelies vermelden zelfs geen woord van hem. En toch heeft hij in de ogen van God door zijn gewone leven iets bijzonders verwezenlijkt.

God ziet het hart (vgl. 1 Sam. 16, 7) en in de heilige Jozef heeft Hij een vaderhart herkend dat in staat is om leven te geven en voort te brengen in het alledaagse. Hierop zijn de roepingen gericht: om iedere dag levens voort te brengen en te hernieuwen. De Heer wil harten van vaders, harten van moeders vormen: open harten, die in staat zijn tot grote uitdagingen, edelmoedig in de zelfgave, meelevend in het troosten van angsten en vastberaden om de hoop te versterken. Hieraan hebben het priesterschap en het gewijde leven vandaag in het bijzonder behoefte. In deze tijden, getekend door broosheid en lijden, ook te wijten aan de pandemie, die onzekerheden en angsten voortbrengt wat betreft de toekomst en de zin van het leven zelf. De heilige Jozef komt ons tegemoet met zijn zachtmoedigheid als een heilige “van hiernaast”; tegelijkertijd kan zijn krachtig getuigenis ons op onze weg richting geven.

De heilige Jozef doet ons drie *sleutelwoorden* aan de hand voor de roeping van eenieder. Het eerste woord is *droom*. Allen dromen ervan hun ambities in het leven waar te maken. En het is terecht grote verwachtingen te koesteren, hoge verwachtingen die vluchtige doelstellingen - zoals succes, geld en

vermaak - niet kunnen bevredigen. Als wij aan mensen zouden vragen in één woord de droom van hun leven tot uitdrukking te brengen, zou het inderdaad niet moeilijk zijn om het antwoord voor te stellen: “liefde”. De liefde geeft zin aan het leven, omdat zij het mysterie ervan onthult. Het leven heeft men alleen, als men geeft; men bezit het echt alleen, als men zich ten volle geeft. De heilige Jozef heeft ons wat dit betreft veel te zeggen, omdat hij door middel van de dromen die God hem ingegeven heeft, van zijn bestaan een gave heeft gemaakt.

De evangeliën verhalen van vier dromen (vgl. Mat. 1, 20; 2, 13.19.22). Het waren goddelijke oproepen, maar ze waren niet gemakkelijk te aanvaarden. Na iedere droom moest Jozef zijn plannen veranderen en zelf aan de slag gaan, waarbij hij zijn eigen doelen opofferde om aan de mysterieuze plannen van God gehoor te geven. Hij vertrouwde er volledig op. Wij kunnen ons echter afvragen: “Waarom zoveel vertrouwen stellen in een nachtelijke droom?” Hoewel men er in de oudheid vrij veel aandacht aan besteedde, was het toch in vergelijking met de concrete werkelijkheid van het leven maar een kleinigheid. En toch liet de heilige Jozef zich zonder te aarzelen leiden door dromen. Waarom? Omdat zijn hart op God was gericht, en al voor Hem bereid was. Voor zijn waakzaam “innerlijk oor” was een klein teken voldoende om de stem van God te herkennen. Dat geldt ook voor onze roeping: God houdt er niet van zich op een spectaculaire wijze te openbaren en zo ons te dwingen. Hij geeft ons zijn plannen met zachtmoedigheid door; Hij verblindt ons niet met schitterende visioenen, maar Hij richt zich op delicate wijze tot ons innerlijk, door in ons binnenste te treden en tot ons te spreken via onze gedachten en onze gevoelens. En zo houdt Hij ons, zoals Hij deed met de heilige Jozef, hoge en verrassende vergezichten voor.

De dromen brachten Jozef immers in avonturen die hij zich nooit had kunnen voorstellen. De eerste verstoorde de verloving, maar maakte hem tot vader van de Messias; de tweede deed hem vluchten naar Egypte, maar redde het leven van zijn gezin. Na de derde, die de terugkeer naar het vaderland aankondigde, deed de vierde hem nogmaals zijn plannen veranderen en bracht hem terug naar Nazaret, juist daar waar Jezus de verkondiging van Gods Rijk zou beginnen. Bij al deze ingrijpende veranderingen bleek de moed om Gods wil te volgen dus te overwinnen. Zo gebeurt het bij een roeping: de goddelijke roeping brengt er altijd toe naar buiten te treden, zich

te geven, verder te gaan. Er is geen geloof zonder risico. Alleen door zich vol vertrouwen over te geven aan de genade, door het eigen programma en gemak ter zijde te schuiven, zegt men echt “ja” tegen God. En ieder “ja” draagt vrucht, omdat het aansluit bij een groter plan, waarvan wij alleen maar details bemerken, maar die de goddelijke Kunstenaar kent en voortzet om van ieder leven een meesterwerk te maken. In deze zin is de heilige Jozef een voorbeeldige icoon van het aanvaarden van Gods plannen. Zijn aanvaarden is echter een actief aanvaarden: nooit een afzien van of een zich schikken naar, “hij is geen passief berustend man. Hij is een moedige en sterke hoofdrolspeler” (apostolische brief *Patris corde*, 4). Moge hij allen, vooral de jongeren bij de onderscheiding, kunnen helpen Gods dromen voor hen te verwezenlijken; moge hij een moedige ondernemingszin kunnen inspireren om “ja” te zeggen tegen de Heer, die altijd verrast en nooit teleurstelt!

Een tweede woord kenmerkt de weg van de heilige Jozef en van de roeping: *dienstbaarheid*. Uit de evangeliën komt naar voren hoe hij in alles voor anderen en nooit voor zichzelf leefde. Het heilige Volk van God noemt hem een *zeer kuise echtgenoot* en onthult daarmee zijn vermogen om lief te hebben zonder iets voor zichzelf te vragen. Door de liefde te bevrijden van iedere vorm van bezit, stelde hij zich immers open voor een nog vruchtbaardere dienstbaarheid; zijn liefdevolle zorg is door de generaties heen gegaan, zijn zorgzame toezicht heeft hem patroon van de Kerk gemaakt. Hij die de offerende zin van het leven heeft weten te belichamen, is ook patroon van een goede dood. Zijn dienstbaarheid en offers waren echter alleen maar mogelijk, omdat die ondersteund werden door een grotere liefde. “Elke ware roeping wordt geboren uit de zelfgave, die de rijping is van eenvoudige opoffering. Ook in het priesterschap en in het godgewijde leven wordt dit soort rijpheid verlangd. Overal waar een roeping, of dat nu is tot het huwelijk, het celibaat of de maagdelijkheid, niet de rijpheid bereikt van de zelfgave door alleen te blijven steken bij de logica van het offer, dreigt zij, in plaats van een teken te worden van de schoonheid en vreugde van de liefde, een uitdrukking te worden van ongeluk, droefheid en frustratie” (ibid., 7).

Dienstbaarheid, de concrete uitdrukking van zelfgave, was voor de heilige Jozef niet slechts een hoog ideaal, maar werd de regel in het dagelijks leven. Hij zette zich ervoor in om een onderkomen te zoeken en in te richten waar hij Jezus geboren kon laten worden; hij deed er alles aan om Hem te beschermen

tegen de razernij van Herodes door een tijdige vlucht naar Egypte te organiseren; hij was snel in het terugkeren naar Jeruzalem om te zoeken naar Jezus die was kwijtgeraakt; hij onderhield zijn gezin door ook in den vreemde te werken. Kortom, hij paste zich aan de verschillende omstandigheden aan met de houding van iemand die de moed niet verliest, als het leven niet gaat zoals hij wil: met de *beschikbaarheid* van iemand die *leeft om te dienen*. In deze geest aanvaardde Jozef de talrijke en vaak onvoorziene reizen in zijn leven: van Nazaret naar Bethlehem voor de volkstelling, vervolgens naar Egypte en weer naar Nazaret en elk jaar naar Jeruzalem, steeds bereid om nieuwe omstandigheden tegemoet te treden zonder te klagen over hetgeen gebeurde, bereid om te helpen de situaties in goede banen te leiden. Men kan zeggen dat hij de hand is geweest die de hemelse Vader *heeft uitgestoken* naar zijn Zoon op aarde. Hij kan dus niet anders dan het voorbeeld van alle roepingen zijn, die hiertoe worden geroepen: *de werkzame handen van de Vader* zijn voor zijn zonen en dochters.

Ik denk dan ook graag aan de heilige Jozef, hoeder van Jezus en de Kerk, als beschermer van de *roepingen*. Uit zijn bereidheid om te dienen komt immers zijn *zorg bij het beschermen* voort: “Hij stond op en week in de nacht met het Kind en zijn moeder naar Egypte uit” (Mat. 2, 14), zegt het evangelie, dat hierbij wijst op zijn snelheid van reageren en de toewijding voor zijn gezin. Hij verloor geen tijd met zich het hoofd te breken over wat niet ging, en gaf zo alle tijd aan degenen die aan hem waren toevertrouwd. Deze attente en dienstvaardige zorg is het teken van een geslaagde roeping. Het is het getuigenis van een leven dat geraakt is door Gods liefde. Wat een mooi voorbeeld van christelijk leven geven wij, wanneer wij niet hardnekkig onze ambities najagen en ons niet laten verlammen door nostalgische ideeën, maar de zorg op ons nemen voor hetgeen de Heer door middel van de Kerk aan ons toevertrouwt! Dan stort God zijn Geest, zijn creativiteit over ons uit; en bewerkt wonderen, zoals bij Jozef.

Behalve de roeping van God - die onze grootste *dromen* verwezenlijkt - en ons antwoord - dat tot uiting komt in beschikbare *dienstbaarheid* en attente zorg - is er nog een derde aspect dat door het leven van de heilige Jozef en de christelijke roeping heen loopt en het alledaagse ervan onderstreept: de *trouw*. De heilige Jozef is de “rechtschapen man” (Mat. 1, 19), die in de werkzame stilte van iedere dag volhardt in het verbonden zijn met God en zijn plannen. Op een bijzonder moeilijk ogenblik begint hij “alles te overwegen” (vgl. v.

20). Hij denkt na, overdenkt: hij laat zich niet overheersen door haast, hij wijkt niet voor de verleiding om ondoordachte beslissingen te nemen, hij volgt niet zijn instinct en leeft niet bij het ogenblik. Hij verricht alles met geduld. Hij weet dat het vasthouden aan grote keuzes het bestaan opbouwt. Dat beantwoordt aan de gewone en voortdurende werkzaamheid waarmee hij het nederige beroep van timmerman uitoefende (vgl. Mat. 13, 55), en hiermee trad hij niet op de voorgrond in het nieuws van zijn tijd, maar inspireerde hij wel het alledaagse leven van iedere vader, iedere arbeider, iedere christen door de eeuwen heen. Want een roeping rijpt evenals het leven alleen maar door middel van de trouw van iedere dag.

Hoe wordt deze trouw gevoed? In het licht van de trouw van God. De eerste woorden die de heilige Jozef in een droom hoorde, vormden de uitnodiging om niet bevreesd te zijn, omdat God trouw is aan zijn beloften: “Jozef, zoon van David, wees niet bevreesd” (Mat. 1, 20). *Niet bevreesd zijn*: het zijn de woorden die de Heer ook tot jou, geliefde zuster, en jou geliefde broeder richt, wanneer u merkt dat het verlangen om uw leven aan Hem te geven niet meer uit te stellen is, ook al gaat dat gepaard met onzekerheden en aarzelingen. Het zijn de woorden die Hij tot u richt, wanneer u, waar u ook bent, zelfs te midden van beproevingen en onbegrip, ervoor vecht om iedere dag zijn wil te volgen. Het zijn de woorden die u opnieuw ontdekt, wanneer u langs de weg van de roeping naar de eerste liefde terugkeert. Het zijn de woorden die als een refrein degenen begeleiden die met hun leven net als de heilige Jozef ‘ja’ zeggen tegen God: in de trouw van iedere dag.

Deze trouw is het geheim van de vreugde. In het huis van Nazaret, zo zegt een liturgisch hymne, was “een heldere vreugde”. Het was de dagelijkse en doorschijnende vreugde van de eenvoud, de vreugde die degene ondervindt die hoedt wat in tel is: een trouwe nabijheid aan God en de naaste. Hoe mooi zou het zijn als onze seminaries, onze religieuze instituten, onze huizen in de parochies doordrongen zouden zijn van dezelfde eenvoudige en stralende, bescheiden en hoopvolle atmosfeer! Dat is de vreugde die ik u toewens, broeders en zusters, u die edelmoedig van God de *droom* van uw leven hebt gemaakt, Hem *dienend* in de broeders en zusters die u zijn toevertrouwd, door middel van een *trouw* die op zich al een getuigenis is, in een tijd die getekend is door voorbijgaande keuzes, en emoties die verdwijnen zonder vreugde achter te laten. Moge de heilige Jozef, beschermer van de roepingen, u begeleiden met het hart van een vader!

Rome, Sint Jan van Lateranen, 19 maart 2021, Hoogfeest van de heilige
Jozef
Franciscus

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers

Eindredactie: A. Kruse, MA

Copyright: Liberia Editrice Vaticana/SRKK

BOODSCHAP

van paus Franciscus voor de Eerste Werelddag van de Grootouders en de Ouderen,

“Ik ben met u alle dagen tot aan de voleinding der wereld”

25 juli 2021

Beste opa's en oma's, beste ouderen,

“Ik ben met u alle dagen” (Mat. 28, 20) is de belofte die de Heer alvorens op te gaan naar de hemel aan zijn leerlingen heeft gedaan en die Hij ook tegen u, beste opa en beste oma, herhaalt. “Ik ben met u alle dagen” zijn ook de woorden die ik als bisschop van Rome en oudere zoals u tot u zou willen richten ter gelegenheid van deze eerste Werelddag van de grootouders en de ouderen: heel de Kerk is u nabij - beter gezegd, is ons nabij -: zij bekommert zich om u, zij houdt van u en wil u niet alleen laten!

Ik weet dat deze boodschap in een moeilijke tijd tot u komt: de pandemie is een onverwachte en razende storm geweest, een zware beproeving die het leven van ieder heeft getroffen, maar waarbij aan ons ouderen een bijzondere, een hardere behandeling is voorbehouden. Zeer velen van ons zijn ziek geworden en zeer velen zijn heengegaan of hebben het leven van een echtgenoot of echtgenote of van hun dierbaren zien uitblussen, te velen zijn voor een zeer lange tijd gedwongen tot eenzaamheid, geïsoleerd.

De Heer kent ieder lijden van ons in deze tijd. Hij staat naast hen die de smartelijke ervaring meemaken van het terzijde geschoven worden; onze eenzaamheid - die nog zwaarder wordt gemaakt door de pandemie - is Hem niet onverschillig. Een traditie vertelt dat ook de heilige Joachim, de opa van Jezus, uit zijn gemeenschap werd verwijderd, omdat hij geen kinderen had; zijn leven werd, evenals dat van zijn echtgenote Anna, als nutteloos beschouwd. Maar de Heer zond hem een engel om hem te troosten. Terwijl hij bedroefd buiten de poorten van de stad bleef, verscheen hem een gezondene van de Heer om hem te zeggen: “Joachim! Joachim! De Heer heeft uw aanhoudend gebed verhoord”.⁷¹ Giotto lijkt op een beroemd fresco⁷² de scène in de nacht te plaatsen, een van de zovele slapeloze

---

⁷¹ De episode wordt verteld in het proto-evangelie van Jacobus.

⁷² Het betreft de afbeelding die gekozen is als logo van de Werelddag van de grootouders en de ouderen.

nachten, vol herinneringen, zorgen en verlangens waaraan velen van ons gewend zijn.

Maar ook wanneer alles duisternis lijkt, zoals in deze maanden van pandemie, blijft de Heer *engelen* zenden om onze eenzaamheid te troosten en tegen ons herhalen: “Ik ben met u alle dagen”. Hij zegt het tegen u, tegen mij, tegen allen. En dat is de zin van deze Dag, waarvan ik wilde dat die voor de eerste keer juist in dit jaar zou worden gevierd, na een lang isolement en een hervatting van het nog traag op gang komende sociale leven: moge iedere opa, iedere oma, iedere oudere - vooral wie onder ons het eenzaamst is - het bezoek van een engel ontvangen.

Soms zullen ze het gezicht hebben van onze kleinkinderen, soms van familieleden, van vrienden voor altijd of van hen die wij juist op dit moeilijke ogenblik hebben leren kennen. In deze periode hebben wij leren begrijpen hoe belangrijk voor ieder van ons omhelzingen en bezoeken zijn, en hoezeer doet het mij verdriet dat deze op sommige plaatsen nog steeds niet mogelijk zijn!

De Heer stuurt ons echter zijn boodschappers ook via het Woord van God, dat Hij aan ons leven nooit laat ontbreken. Laten wij iedere dag een bladzijde uit het evangelie lezen, bidden met de psalmen, de profeten lezen! Wij zullen geroerd blijven door de trouw van de Heer. De Heilige Schrift zal ons helpen ook datgene te begrijpen dat de Heer vandaag van ons leven vraagt. Hij zendt immers de arbeiders in zijn wijngaard op ieder uur van de dag (vgl. Mat. 20, 1-16), in ieder seizoen van het leven. Ikzelf kan ervan getuigen dat ik de roeping om bisschop van Rome te worden kreeg, toen ik om zo te zeggen de pensioengerechtigde leeftijd had bereikt en ik mij reeds voorstelde niet veel nieuws meer te kunnen doen. De Heer is ons altijd nabij, altijd, met nieuwe uitnodigingen, met nieuwe woorden, met zijn troost, maar Hij is ons altijd nabij. U weet dat de Heer eeuwig is en nooit met pensioen gaat, nooit.

In het evangelie van Matteüs zegt Jezus tegen de apostelen: “Gaat dus en maakt alle volkeren tot mijn leerlingen en doopt hen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest en leert hun te onderhouden alles wat Ik u bevolen heb” (28, 19-20). Deze woorden worden vandaag ook tot ons gericht en ze helpen ons beter te begrijpen dat onze roeping is de wortels

te bewaken, het geloof aan de jongeren door te geven en de zorg voor de kleinen op ons te nemen. Luister goed: wat is vandaag onze roeping, op onze leeftijd? De wortels bewaken, het geloof aan de jongeren door te geven en de zorg op zich nemen voor de kleinen. Vergeet dat niet.

Het is niet belangrijk hoe oud u bent, of u nog werkt of niet, of u alleen bent gebleven of een gezin heeft, of u jong of later met de jaren oma of opa bent geworden, of u nog zelfstandig bent of zorg nodig heeft, want er bestaat geen leeftijd om met pensioen te gaan betreffende de taak het evangelie te verkondigen, de taak de tradities aan de kleinkinderen door te geven. Wij moeten op weg gaan en vooral er op uit gaan om iets nieuws te ondernemen.

Er is dus op een cruciaal ogenblik in de geschiedenis ook voor u een hernieuwde roeping. U zult zich afvragen: maar hoe is dat mogelijk? Mijn energie raakt uitgeput en ik geloof niet dat ik veel kan doen. Hoe kan ik mij anders gaan gedragen, wanneer de gewoonte de regel van mijn bestaan is geworden? Hoe kan ik mij wijden aan wie armer is, wanneer ik al zoveel zorgen heb om mijn familie? Hoe kan ik mijn blik verruimen, als het mij zelfs niet vergund is mijn eigen woning te verlaten? Hoevelen van u stellen zich deze vraag: is mijn eenzaamheid niet een te zware last? Jezus zelf heeft een dergelijke vraag door Nicodemus tot zich horen richten; deze vroeg Hem: “Hoe kan een mens geboren worden, als hij al oud is?” (Joh. 3, 4). Dat kan gebeuren, antwoordt de Heer, door het hart open te stellen voor de werking van de Heilige Geest, die waait waar Hij wil. De Heilige Geest gaat met de vrijheid die Hij heeft, overal heen en doet wat Hij wil.

Zoals ik vaker herhaald heb, zullen wij uit de crisis waarin de wereld verkeert, niet hetzelfde tevoorschijn komen: wij zullen er beter of slechter uit tevoorschijn komen. En “moge de hemel geven dat ... het niet de zoveelste ernstige historische gebeurtenis is geweest waarvan wij niet in staat zijn geweest te leren - wij zijn hardleers! -. Dat wij niet de ouderen vergeten die gestorven zijn door gebrek aan beademingsapparatuur [...]. Dat een zo groot verdriet niet nutteloos is, dat wij een sprong maken naar een nieuwe manier van leven en eens en voor altijd ontdekken dat wij elkaar nodig hebben en aan elkaar verschuldigd zijn, opdat de mensen herboren worden” (Fratelli tutti, 35). Niemand redt zich alleen. Wij zijn aan elkaar verschuldigd. Allen broeders en zusters.

In dit perspectief zou ik u willen zeggen dat u nodig bent om in broederlijke en sociale vriendschap de wereld van morgen op te bouwen: de wereld waarin wij - met onze kinderen en kleinkinderen - zullen leven, wanneer de storm bedaard zal zijn. Allen “moeten wij een actieve rol spelen in het herstel en de ondersteuning van de gewonde maatschappijen” (ibid., 77). Onder de verschillende pijlers die dit nieuwe bouwwerk zullen moeten dragen, zijn er drie die u, beter dan anderen, kunt helpen plaatsen. Drie pijlers: de *dromen*, de *herinnering* en het *gebed*. De nabijheid van de Heer zal ook de meest broze mensen onder ons de kracht schenken om een nieuwe weg te ondernemen langs de wegen van de dromen, de herinnering en het gebed.

De profeet Joël sprak eens deze belofte uit: “Uw grijsaards zullen dromen zien, uw jonge mannen visioenen krijgen” (3, 1). De toekomst van de wereld is gelegen in dit verbond tussen jongeren en ouderen. Wie anders dan de jongeren kunnen de dromen van de ouderen opnemen en voortzetten? Maar daarvoor is het noodzakelijk te blijven dromen: in onze dromen van gerechtigheid, vrede, solidariteit ligt de mogelijkheid dat onze jongeren nieuwe visioenen hebben en men samen aan de toekomst kan bouwen. Het is noodzakelijk dat ook u ervan getuigt dat het mogelijk is vernieuwd uit een ervaring van beproeving te komen. En ik ben er zeker van dat het niet de enige zal zijn, omdat u in uw leven er zoveel hebt gehad en erin geslaagd bent daaruit te komen. Leer ook van deze ervaring er nu uit te komen.

Dromen zijn daarom verweven met *herinnering*. Ik denk eraan hoe kostbaar die droevige herinnering aan de oorlog is en hoeveel de nieuwe generaties hiervan kunnen leren over de waarde van de vrede. En u geeft dit door, u die het verdriet van de oorlog hebt meegemaakt. Herinneren is een ware zending van iedere oudere: de herinnering en de herinnering aan anderen brengen. Edith Burk, die het drama van de Shoah heeft overleefd, heeft gezegd dat “ook het verlichten van één geweten de moeite en het verdriet waard is om de herinnering aan wat is geweest, levend te houden - en zo gaat zij verder - voor mij is herinnering leven”.⁷³ Ik denk ook aan mijn grootouders en aan degenen onder u die moesten emigreren en weten hoe moeilijk het is het

---

⁷³ Herinnering is leven, schrijven is ademhaling. L'Osservatore Romano, 26 januari 2021.

eigen huis te verlaten, zoals zovelen vandaag nog doen op zoek naar een toekomst. Enkelen van hen bevinden zich misschien in onze nabijheid en bekommeren zich om ons. Deze herinnering kan een menselijkere, gastvrijere wereld helpen opbouwen. Maar zonder herinnering kan men niet opbouwen; zonder fundamenten zul je nooit een huis kunnen bouwen. Nooit. Een de fundamenten van het leven is de herinnering.

Tenslotte het *gebed*. Mijn voorganger, paus Benedictus, een heilige oudere, die voor de Kerk blijft bidden en werken, heeft het eens zo gezegd: “Het gebed van de ouderen kan de wereld beschermen door haar op een indringendere wijze te helpen dan het zich aftobben van zovelen”.⁷⁴ Dit heeft hij in 2012 bijna aan het einde van zijn pontificaat gezegd. Uw gebed is een zeer kostbare bron: het is een long zonder welke de Kerk en de wereld niet kunnen (vgl. apostolische exhortatie *Evangelii gaudium*, 262). Vooral in deze voor de mensheid zo moeilijke tijd is uw voorspraak voor de wereld en de Kerk, terwijl wij allen in hetzelfde schuitje de stormachtige zee van de pandemie doorkruisen, niet vergeefs, maar wijst allen op het serene vertrouwen dat de kust in zicht is.

Beste oma, beste opa, bij het afsluiten van deze boodschap zou ik ook u willen wijzen op het voorbeeld van de zalige - en zeer binnenkort heilige - Charles de Foucauld. Hij leefde als kluizenaar in Algerije en in die perifere context getuigde hij “van zijn streven om ieder menselijk wezen als een broeder en zuster te voelen” (encycliek *Fratelli tutti*, 287). De geschiedenis van zijn leven laat zien hoe het mogelijk is, ook al is dit in de eenzaamheid van de eigen woestijn, voorspreker te zijn voor de armen van heel de wereld en werkelijk een universele broeder en zuster te worden.

Ik vraag de Heer dat ieder van ons ook dankzij zijn voorbeeld zijn hart wijder openzet en het gevoelig maakt voor het lijden van de minsten en het in staat stelt een voorspreker te zijn voor hen. Moge ieder van ons leren tegen allen, en in het bijzonder de jongsten, de woorden van troost te herhalen die wij vandaag tot ons hebben horen richten: “Ik ben met u alle dagen.” Voorwaarts en heb moed! Moge de Heer u zegenen.

---

⁷⁴ Bezoek aan het tehuis “Viva gli anziani”, 2 november 2012.

Rome, Sint Jan van Lateranen, 31 mei, Feest van het Bezoek van Maria aan
Elisabet
Franciscus

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers

Eindredactie: A. Kruse, MA

Copyright: Liberia Editrice Vaticana/SRKK

BOODSCHAP

van paus Franciscus voor de 107de Werelddag van de Migrant en de Vluchteling 2021

“Naar een steeds groter wij”

26 september 2021

Geliefde broeders en zusters,

In de encycliek *Fratelli tutti* heb ik een zorg en een wens uitgesproken, die nog steeds een belangrijke plaats in mijn hart innemen: “Wanneer de gezondheids crisis voorbij is, zou de slechtste reactie zijn te vervallen in een nog koortsachtiger consumptisme en nieuwe vormen van egoïstische zelfbescherming. Het is Gods wil dat wij niet langer denken in termen van “wij” en “zij”, maar alleen van “wij” (nr. 35).

Daarom heb ik gedacht de boodschap voor de 107de Werelddag van de migrant en de vluchteling aan dit thema te wijden: “Naar een steeds groter wij”, omdat ik zo wil wijzen op een heldere horizon voor onze gemeenschappelijke reis in deze wereld.

De geschiedenis van het “wij”

Deze horizon is aanwezig in het scheppingsplan van God zelf: “God schiep de mens als zijn beeld; als het beeld van God schiep Hij hem; mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen. God zegende hen, en God sprak tot hen: ‘Wees vruchtbaar en word talrijk’” (Gen. 1, 27-28). God heeft ons geschapen als man en vrouw, verschillend én complementair, om samen een “wij” te vormen dat bestemd is om steeds groter te worden in de opeenvolging van de generaties. God heeft ons geschapen naar zijn beeld, een beeld van zijn Drieuldigheid, een gemeenschap in verscheidenheid.

En toen wij ons, ten gevolge van onze ongehoorzaamheid, van God hebben verwijderd, heeft Hij ons in zijn barmhartigheid een weg van verzoening willen aanbieden, niet aan afzonderlijke individuen, maar aan een volk, aan een “wij” dat bestemd is om heel de menselijke familie in te sluiten: “Zie hier Gods woning onder de mensen! Hij zal bij hen wonen. Zij zullen zijn volk zijn, en Hij, God-met-hen, zal hun God zijn” (Apok. 3, 4).

De heilsgeschiedenis ziet dus een “wij” aan het begin en een “wij” aan het einde, en in het middelpunt het mysterie van de gestorven en verrezen Christus, “opdat zij allen één mogen zijn” (Joh. 17, 21). De huidige tijd laat ons echter zien dat het door God gewilde “wij” gebroken en versplinterd, gewond en mismaakt is. En dat gebeurt vooral in tijden van een grotere crisis, zoals nu door de pandemie. Gesloten en agressieve vormen van nationalisme (vgl. Fratelli tutti, 11) en radicaal individualisme (vgl. *ibid.*, 105) doen het “wij” afbrokkelen en verdelen het, zowel in de wereld als binnen de Kerk. En de hoogste prijs betalen zij die gemakkelijk de “anderen” kunnen worden: vreemdelingen, migranten, gemarginaliseerden, zij die leven aan de rand van het bestaan.

In werkelijkheid zitten wij allen in hetzelfde schuitje en zijn wij geroepen om ons ervoor in te zetten dat er geen muren meer zijn die ons scheiden, er geen sprake van de “anderen” meer is, maar alleen van een “wij”, zo groot als de gehele mensheid. Daarom maak ik van de gelegenheid van deze Werelddag gebruik om een dubbele oproep te doen. Ik richt ik mij allereerst tot de katholieke gelovigen en vervolgens tot alle mannen en vrouwen van de wereld om samen de weg te gaan naar een steeds groter “wij”.

Een Kerk die steeds meer katholiek is

Voor de leden van de katholieke Kerk brengt die oproep een inzet met zich mee om steeds meer trouw te zijn aan hun katholiciteit, zoals de heilige Paulus de gemeente van Efese voorhield: “Eén lichaam en één Geest, zoals gij ook geroepen zijt tot een en dezelfde hoop waarvoor Gods roeping borg staat. Eén Heer, één geloof, één doop. Eén God en Vader van allen, die is boven allen en met allen en in allen” (Ef. 4, 4-5).

De katholiciteit van de Kerk, haar universaliteit moet in iedere tijd omarmd en beleefd worden overeenkomstig de wil en de genade van de Heer, die ons beloofd heeft altijd met ons te zijn tot aan het einde der tijden (vgl. Mat. 28, 20). De heilige Geest stelt ons in staat allen te omarmen; om een gemeenschap in verscheidenheid te vormen door de verschillen te verenigen zonder ooit een onpersoonlijk makende uniformiteit op te leggen. In de ontmoeting met de verscheidenheid van vreemdelingen, migranten, vluchtelingen en in de interculturele dialoog die daaruit kan ontstaan, hebben wij de gelegenheid om als Kerk te groeien en ons wederzijds te verrijken. Iedere gedoopte is,

waar hij zich ook bevindt, zowel volledig lid van de lokale kerkgemeenschap als lid van de ene Kerk, bewoners van het ene huis en deel van één familie.

Katholieke gelovigen zijn geroepen om samen te werken, ieder vanuit de gemeenschap waarin hij of zij leeft, zodat de Kerk steeds inclusiever wordt door gehoor te geven aan de zending die door Jezus Christus aan de apostelen is toevertrouwd: “Verkondigt op uw tocht: Het Koninkrijk der hemelen is nabij. Geneest zieken, wekt doden op, reinigt melaatsen en drijft duivels uit. Voor niets hebt gij ontvangen, voor niets moet gij geven” (Mat. 10, 7-8).

Vandaag is de Kerk geroepen uit te gaan naar mensen in de marge om wie gewond is te verzorgen en wie verloren is te zoeken, zonder vooroordelen of angst, zonder bekeringsdrang maar bereid om allen te omarmen. Onder hen die wonen in de marge vinden wij zeer veel migranten en vluchtelingen, ontheemden en slachtoffers van mensenhandel, aan wie de Heer wil dat zijn liefde wordt getoond en zijn heil wordt verkondigd. “De huidige migrantenstromen vormen een nieuwe missionaire uitdaging, een bevoorrechte gelegenheid om Jezus Christus en zijn evangelie te verkondigen in eigen kring, om concreet te getuigen van het christelijk geloof in een geest van naastenliefde en met een diep respect voor andere religieuze gemeenschappen. De ontmoeting met migranten en vluchtelingen van andere christelijke gezindten en godsdiensten is een vruchtbare bodem voor de ontwikkeling van een open en verrijkende oecumenische en interreligieuze dialoog” (Toespraak tot de nationale directeuren van de pastoraal voor de migranten, 22 september 2017).

Een steeds inclusievere wereld

Naar alle mannen en vrouwen van de wereld gaat mijn oproep om samen op weg te gaan naar een steeds groter “wij”, om de menselijke familie te hernieuwen, om samen aan onze toekomst van gerechtigheid en vrede te bouwen door te waarborgen dat niemand achterblijft. Onze samenlevingen zullen een “veelkleurige” toekomst hebben, verrijkt door verscheidenheid en culturele uitwisseling. Daarom moeten wij vandaag leren samen te leven in harmonie en vrede. Ik ben altijd weer geraakt door het gebeuren in de Handelingen van de Apostelen, op de dag van het “doopsel” van de Kerk met Pinksteren, als de mensen van Jeruzalem onmiddellijk na het neerdalen van de Heilige Geest de verkondiging van de verlossing horen: “Parten, Meden

en Elamieten, bewoners van Mesopotamië, van Judea en Kappadocië, van Pontus en Asia, van Frygië en Pamfylië, Egypte en het gebied van Libië bij Cyrene, de Romeinen die hier verblijven, Joden zowel als proselieten, Kretenzen en Arabieren, wij horen hen in onze eigen taal spreken van Gods grote daden” (Hand. 2, 9-1).

Het is het ideaal van het nieuwe Jeruzalem (vgl. Jes. 60; Apok. 21, 3), waar alle volken verenigd zijn in vrede en eensgezindheid terwijl zij de goedheid van God en de wonderen van de schepping vierden. Maar om dit ideaal te bereiken moeten wij ons allemaal inzetten om muren neer te halen, die ons scheiden en bruggen bouwen die een cultuur van ontmoeting bevorderen, ons bewust van de innige onderlinge samenhang die er onder ons bestaat. In dit perspectief bieden de huidige migratiestromen ons de gelegenheid onze angsten te overwinnen en om ons te laten verrijken door de verscheidenheid van de gaven van ieder. Welnu, als wij het willen, kunnen wij grenzen omvormen tot bevoorrechte plaatsen van ontmoeting, waar het wonder van een steeds groter “wij” kan bloeien.

Ik nodig alle mannen en vrouwen van de wereld uit de gaven die de Heer ons heeft toevertrouwd goed te gebruiken om zijn schepping te bewaren en nog mooier te maken: “Een man van hoge geboorte ging op reis naar een ver land om het koningschap te verkrijgen en dan terug te keren. Hij riep tien van zijn dienaars, gaf hun tien pond en sprak tot hen: Doet daar tijdens mijn afwezigheid zaken mee” (Luc. 19, 12-13). De Heer zal ons rekenschap vragen over onze werken! Maar opdat de juiste zorg voor de aarde als ons gemeenschappelijk huis gegarandeerd is, moeten wij een steeds groter “wij” worden dat zich steeds meer medeverantwoordelijk weet, vanuit de vaste overtuiging dat iedere weldaad die aan de wereld wordt bewezen, wordt bewezen aan de huidige en toekomstige generaties. Het gaat om een persoonlijke en collectieve inzet, die de zorg op zich neemt voor alle broeders en zusters, die zullen blijven lijden, zelfs als wij een meer duurzame, evenwichtige en inclusieve ontwikkeling proberen te verwezenlijken. Een inzet die geen onderscheid maakt tussen autochtonen en vreemdelingen, tussen inwoners en gasten, omdat het een gemeenschappelijke schat betreft van zorg en weldaden waarvan niemand moet worden uitgesloten.

De droom begint

De profeet Joël kondigde de messiaanse toekomst aan als een tijd van dromen en visioenen, ingegeven door de Geest: “Ik zal mijn geest uitstorten over alle mensen, uw zonen en uw dochters zullen profeteren, uw grijsaards dromen zien, uw jonge mannen visioenen krijgen” (3, 1). Wij zijn geroepen samen te dromen. Wij moeten niet bang zijn te dromen en dit samen met de ene mensheid te doen als tochtgenoten tijdens dezelfde reis, als zonen en dochters van dezelfde aarde, die ons gemeenschappelijk huis is, allen broeders en zusters (vgl. Fratelli tutti, 8).

Gebed

Heilige en geliefde Vader,
uw Zoon Jezus heeft ons geleerd
dat er in de hemel een grote vreugde ontstaat,
wanneer iemand die verloren is,
wordt teruggevonden,
wanneer iemand die uitgesloten, geweigerd of aan de kant gezet is,
weer in ons “wij” wordt opgenomen,
dat zo steeds groter wordt.

Wij bidden U, verleen alle leerlingen van Jezus
en alle mensen van goede wil
de genade om uw wil te volbrengen in de wereld.
Zegen ieder gebaar van welkom en hulp
dat aan ieder die in ballingschap is, weer een plaats geeft
in het “wij” van de gemeenschap en van de Kerk,
opdat onze aarde kan worden,
zoals Gij haar hebt geschapen:
het gemeenschappelijke Huis van alle broeders en zusters.
Amen.

Rome, Sint Jan van Lateranen, 3 mei 2021, Feest van de heilige apostelen
Filippus en Jacobus
Franciscus

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers

Eindredactie: A. Kruse, MA

Copyright: Liberia Editrice Vaticana/SRKK

BOODSCHAP

van paus Franciscus voor de 36ste Wereldjongerendag

“Sta op! Ik stel u aan tot getuige van wat u gezien hebt” (vgl. Hand. 26, 16)

21 november 2021

Beste jongeren!

Ik wil jullie nogmaals bij de hand nemen terwijl we samen onze spirituele pelgrimstocht voortzetten op weg naar de Wereldjongerendagen in Lissabon in 2023.

Vorig jaar, kort voor de pandemie zich verspreidde, ondertekende ik de boodschap met als thema: “Jongeman, ik zeg je, sta op!” (Lucas 7, 14). In zijn voorzienigheid wilde de Heer ons reeds voorbereiden op de zeer moeilijke uitdaging die wij zouden gaan doormaken.

In heel de wereld moesten wij het leed van het verlies van zovele dierbaren en het sociale isolement onder ogen zien. De gezondheids crisis heeft jullie, jongeren, die van nature op de buitenwereld gericht zijn, er ook van weerhouden naar school, universiteit en werk te gaan om elkaar te ontmoeten. Jullie kwamen in moeilijke situaties terecht die jullie niet eerder gekend hebben. Degenen die minder voorbereid waren en geen steun hadden, voelden zich gedesoriënteerd. Gezinsproblemen kwamen in veel gevallen naar voren, evenals werkloosheid, depressie, eenzaamheid en verslavingen. Om nog maar te zwijgen van opgehoopte stress, spanningen en woede-uitbarstingen en toename van geweld.

Maar godzijdank is dit niet de enige kant van de medaille. De beproeving heeft ons onze zwakheden getoond, maar heeft ook onze deugden aan het licht gebracht, waaronder een neiging tot solidariteit. Over de hele wereld hebben wij veel mensen, waaronder veel jongeren, zien vechten voor het leven, hoop zien zaaien, opkomen voor vrijheid en gerechtigheid, zagen we vrede stichters en bruggenbouwers.

Als een jongere valt, valt in zekere zin heel de mensheid. Maar het is ook waar dat wanneer een jongere opstaat, het is alsof de hele wereld weer opstaat. Beste jonge mensen, wat een groot potentieel ligt er in jullie handen! Wat een kracht dragen jullie in je hart!

Ook vandaag zegt God opnieuw tegen ieder van jullie: “Sta op!” Ik hoop van ganser harte dat deze boodschap ons zal helpen om ons voor te bereiden op nieuwe tijden, op een nieuwe bladzijde in de geschiedenis van de mensheid. Maar er is geen kans op een nieuw begin zonder jullie, beste jongeren. Om er weer bovenop te komen, heeft de wereld jullie kracht, jullie enthousiasme en jullie passie nodig. In die zin zou ik samen met jullie willen nadenken over de passage uit de Handelingen van de Apostelen waarin Jezus tot Paulus zegt: “Sta op! Ik maak u tot getuige van wat gij gezien hebt” (Handelingen 26, 16).

Paulus als getuige voor de koning

Het vers dat de inspiratiebron vormt voor het thema van de Wereldjongerendag 2021 is ontleend aan het getuigenis van Paulus voor koning Agrippa, toen hij in de gevangenis zat. Paulus, eens een vijand en vervolger van christenen, staat nu terecht om zijn geloof in Christus. Ongeveer vijftienvintig jaar later vertelt de apostel zijn verhaal over zijn levensveranderende ontmoeting met Christus.

Paulus bekent dat hij in het verleden christenen had vervolgd, totdat op een dag, toen hij op weg was naar Damascus om enkelen van hen te arresteren, een licht “helderder dan de zon” hem en zijn reisgenoten omgaf (vgl. Handelingen 26, 13), maar hij alleen hoorde “een stem”: Jezus sprak tot hem en noemde hem bij zijn naam.

“Saul, Saul!”

Laten we deze gebeurtenis samen uitdiepen. Door hem bij zijn naam te noemen, maakt de Heer Saul duidelijk dat Hij hem persoonlijk kent. Het is alsof Hij tot hem zegt: Ik weet wie je bent, Ik weet wat je van plan bent, maar toch richt Ik mij tot jou. Hij roept hem tweemaal, als teken van een bijzondere en zeer belangrijke roeping, zoals Hij had gedaan met Mozes (vgl. Exodus 3, 4) en met Samuël (vgl. 1 Samuel 3, 10). Op de grond vallend erkent Saul dat hij getuige is van een goddelijke manifestatie, een machtige openbaring, die hem omverwerpt, maar hem niet vernietigt; integendeel, hij wordt bij zijn naam geroepen.

In feite verandert alleen een persoonlijke en niet anonieme ontmoeting met Christus iemands leven. Jezus laat zien dat Hij Saul goed kent, dat Hij hem

“door en door kent”. Ook al is Saul een vervolger, ook al is zijn hart vervuld met haat tegen christenen, Jezus weet dat dit voortkomt uit onwetendheid en wil in hem zijn barmhartigheid tonen. Het zal deze genade zijn, deze onverdiende en onvoorwaardelijke liefde, die het licht zal zijn dat het leven van Saul radicaal verandert.

“Wie bent U, Heer?”

Geconfronteerd met deze mysterieuze aanwezigheid die hem bij naam roept, vraagt Saul: “Wie bent U, Heer?” (Handelingen 26, 15). Deze vraag is uiterst belangrijk en wij moeten allen deze vraag op een bepaald moment in ons leven stellen. Het volstaat niet dat we anderen over Christus hebben horen spreken, het is noodzakelijk dat we persoonlijk met Hem spreken. Dit is wat bidden eigenlijk is. Het is rechtstreeks tot Jezus spreken, ook als in ons hart nog chaos heerst, onze geest vol twijfel is of zelfs minachting voor Christus en de christenen. Ik hoop dat elke jongere, vanuit het diepst van zijn hart, deze vraag zal stellen: “Wie bent U, Heer?”

We kunnen er niet van uitgaan dat iedereen Jezus kent, zelfs niet in het tijdperk van het internet. De vraag die veel mensen aan Jezus en aan de Kerk stellen is juist deze: “Wie bent U?” In het hele verhaal van de roeping van Paulus is dit de enige keer dat Paulus spreekt. En op zijn vraag antwoordt de Heer onmiddellijk: “Ik ben Jezus, die gij vervolgt” (ibid.).

“Ik ben Jezus, die gij vervolgt!”

Door dit antwoord onthult Jezus aan Saul een groot mysterie: dat Hij zich identificeert met de Kerk, met de christenen. Tot dan toe had Saul niets van Christus gezien, behalve de gelovigen die hij in de gevangenis had opgesloten (vgl. Handelingen 26, 10), voor wier doodvonnis hij zelf had ingestemd (ibid.). En hij had gezien hoe christenen het kwade met het goede beantwoordden, haat met liefde, en onrecht, geweld, laster en vervolging aanvaardden omwille van de naam van Christus. Dus in zekere zin had Saul op de een of andere manier - zonder het te weten - Christus ontmoet: hij had Hem ontmoet in christenen!

Hoe dikwijls hebben wij mensen niet horen zeggen: “Jezus ja, Kerk nee”, alsof het ene een alternatief zou kunnen zijn voor het andere. Je kunt Jezus

niet kennen als je de Kerk niet kent. Men kan Jezus niet kennen zonder de broeders en zusters van zijn gemeenschap. Men kan zich niet ten volle christen noemen als men de kerkelijke dimensie van het geloof niet beleeft.

“Gij treft uzelf hard door achteruit tegen de prikkel te slaan”

Dit zijn de woorden die de Heer tot Saul richt nadat hij op de grond is gevallen. Maar het is alsof Hij al langer op geheimzinnige wijze tot hem sprak en Saul naar zich toe trachtte te trekken, en dat Saul zich daartegen verzette. Onze Heer richt diezelfde milde “berisping” tot iedere jongere die afdwaalt: Hoe lang zul je van Mij wegvlugten? Waarom hoor je me niet roepen? Ik wacht op je terugkeer. Zoals de profeet Jeremia, zeggen wij soms: “Ik wil er niets meer van weten” (Jeremia 20, 9). Maar in het hart van ieder van ons is Hij er als een brandend vuur: zelfs als wij proberen het te bedwingen, kunnen wij het niet, want het is sterker dan wij zijn.

De Heer kiest iemand die Hem zelfs vervolgt, die Hem en de zijnen volledig vijandig gezind is. Maar niemand is in Gods ogen verloren. Door een persoonlijke ontmoeting met Hem is het altijd mogelijk om opnieuw te beginnen. Geen jongere is buiten het bereik van Gods genade en barmhartigheid. Hoeveel jongeren hebben niet de hartstocht om zich te verzetten en tegen de stroom in te gaan, maar dragen verborgen in hun hart de behoefte om zich te engageren, om met al hun kracht lief te hebben, om zich met een zending te identificeren! Jezus ziet precies dit in de jonge Saul.

Erkenning van eigen blindheid

Wij kunnen ons voorstellen dat Saul, vóór zijn ontmoeting met Christus, in zekere zin “vol van zichzelf” was en zichzelf “groot” achtte vanwege zijn morele integriteit, zijn ijver, zijn afkomst, zijn cultuur. Hij was er zeker van dat hij gelijk had. Maar wanneer de Heer zich aan hem openbaart, wordt hij “tegen de grond geworpen” en ontdekt dat hij blind is. Plotseling ontdekt hij dat hij niet in staat is te zien, niet alleen lichamen maar ook geestelijk. Zijn zekerheden wankelen. In zijn ziel voelt hij dat wat hem zo hartstochtelijk dreef - de ijver om christenen uit te roeien - volkomen verkeerd was. Hij beseft dat hij de absolute waarheid niet in pacht heeft, maar er ver van verwijderd is. En, samen met zijn zekerheden, valt zijn “grootheid”. Plotseling vindt hij zichzelf verloren, kwetsbaar, “klein”.

Deze nederigheid - het besef van de eigen beperktheid - is fundamenteel! Zij die ervan overtuigd zijn dat zij alles weten over zichzelf, anderen en zelfs over religieuze waarheden, zullen het moeilijk vinden Christus te ontmoeten. Saul, die blind was geworden, verloor zijn referentiepunten. Alleen gelaten in het donker, was het enige wat hem duidelijk was, het licht dat hij zag en de stem die hij hoorde. Wat een paradox: juist wanneer iemand erkent dat hij blind is, begint hij te zien!

Na zijn verpletterende ervaring op de weg naar Damascus gaf Saul er de voorkeur aan Paulus genoemd te worden, wat “kleintje” betekent. Dit is geen bijnaam of een “artiestennaam” zoals tegenwoordig gebruikelijk is. Door de ontmoeting met Christus voelde hij zich werkelijk zo. Door deze ontmoeting werd alles afgebroken wat hem verhinderde zichzelf echt te leren kennen. Over zichzelf zei hij: “Want ik ben de minste van de apostelen, en ik ben het niet waard apostel genoemd te worden, omdat ik de Kerk van God vervolgd heb” (1 Korintiërs 15, 9).

De heilige Thérèse van Lisieux herhaalde, net als andere heiligen, graag dat nederigheid de waarheid is. Vandaag de dag zijn er zoveel “verhalen” die onze dagen opsmukken, vooral op social media, vaak knap geconstrueerd met achtergrondbeelden en special effects. Mensen zetten zichzelf in de schijnwerpers en tonen beelden die moeten uitdrukken - vaak in strijd met de werkelijkheid - hoe goed het wel niet met ons gaat, om “vrienden” en volgers te creëren. Christus, de stralende zon, komt ons verlichten en onze authenticiteit herstellen, ons bevrijden van alle schijn. Hij laat ons duidelijk zien wat we zijn, omdat Hij ons liefheeft precies zoals we zijn.

Veranderend perspectief

Paulus' bekering is geen ommekeer, maar een openstelling voor een totaal nieuw perspectief. In feite gaat hij verder op de weg naar Damascus, maar hij is niet meer wie hij tevoren was, hij is een ander mens geworden (vgl. Handelingen 22, 10). Men kan zich bekeren en vernieuwen in het gewone leven, door de dingen te doen die we gewoon zijn te doen, maar met een veranderd hart en andere beweegredenen. In dit geval vraagt Jezus Paulus uitdrukkelijk om verder naar Damascus te gaan, waarheen hij al op weg was. Paulus gehoorzaamt, maar nu is het doel en het perspectief van zijn reis radicaal veranderd. Van nu af aan, zal hij de realiteit met nieuwe ogen zien.

Voorheen waren het de ogen van de vervolger en scherprechter, van nu af aan zullen zij die van de leerling en getuige zijn. In Damascus zal Ananias hem dopen en introduceren aan de christelijke gemeenschap. In stilte en gebed zal Paulus zijn eigen ervaring en nieuwe identiteit die hem door Jezus is gegeven verdiepen.

Verspil de kracht en passie van jongeren niet

De houding van Paulus vóór zijn ontmoeting met de verzezen Jezus is ons niet zo vreemd. Hoeveel kracht en passie leeft er ook in jullie hart, beste jongeren! Maar als de duisternis om jullie heen en in jullie je verhindert juist te zien, lopen jullie het risico jezelf te verliezen in een zinloze strijd en zelfs gewelddadig te worden. En helaas zullen de eerste slachtoffers jijzelf en je naasten zijn. Ook bestaat het gevaar dat men strijdt voor zaken die oorspronkelijk rechtvaardige waarden verdedigen, maar die, wanneer zij tot het uiterste worden doorgevoerd, verworden tot destructieve ideologieën. Hoeveel jonge mensen worden vandaag de dag, misschien gedreven door hun politieke of religieuze overtuigingen, niet uiteindelijk instrumenten van geweld en vernietiging in het leven van velen! Sommigen - de digital natives - vinden in de virtuele omgeving en de sociale netwerken het nieuwe slagveld, en gebruiken zonder scrupules het wapen van fake news om gif te verspreiden en hun tegenstanders af te maken.

Wanneer de Heer in het leven van Paulus inbreekt, maakt Hij zijn persoonlijkheid niet ongedaan, noch wist Hij zijn ijver en hartstocht uit, maar Hij gebruikt deze gaven om hem tot de grote evangelist tot aan de uiteinden der aarde te maken.

Apostel voor de heidenen

Paulus zou later bekend worden als “de apostel van de heidenen”: hij, die een Farizeeër was geweest, die de wet scrupuleus praktiseerde! Hier zien we een andere paradox: de Heer stelt zijn vertrouwen in dezelfde persoon die Hem vervolgde. Net als Paulus kan ieder van ons in het diepst van zijn hart deze stem horen die tegen hem zegt: “Ik vertrouw op jou. Ik ken je verhaal en Ik neem het in eigen handen, samen met jou. Ook al ben je vaak tegen mij geweest, toch kies Ik jou en maak Ik jou tot mijn getuige.” Goddelijke logica kan van de ergste vervolger een groot getuige maken.

De discipel van Christus is geroepen om het “licht van de wereld” te zijn (Matteüs 5, 14). Paulus moet getuigen van wat hij gezien heeft, maar nu is hij blind. We zijn weer bij de paradox! Maar het is juist door deze persoonlijke ervaring dat Paulus zich kan identificeren met hen tot wie de Heer hem zendt. In feite is hij tot getuige gemaakt “om hun ogen te openen, opdat zij zich bekeren van de duisternis tot het licht” (Handelingen 26, 18).

“Sta op en getuig!”

Door het nieuwe leven te omhelzen dat ons in het doopsel wordt geschonken, ontvangen wij ook een zending van de Heer: “Gij zult mijn getuige zijn!” Het is een missie waaraan wij ons moeten wijden, die ons leven verandert.

Vandaag richt Christus’ uitnodiging aan Paulus zich tot ieder van jullie jongeren: Sta op! Je kunt niet op de grond blijven zitten “medelijden met jezelf hebben”, er wacht een missie op je! Ook jij kunt getuige zijn van het werk dat Jezus in jou is begonnen te doen. Daarom, in de naam van Christus, zeg ik tot jullie:

- Sta op en getuig van je ervaring van een blinde die het licht heeft ontmoet, die de goedheid en schoonheid van God heeft gezien in jouzelf, in anderen en in de gemeenschap van de Kerk die alle eenzaamheid overwint.

- Sta op en getuig van de liefde en het respect die mogelijk zijn in menselijke relaties, in het gezinsleven, in het contact tussen ouders en kinderen, tussen jong en oud.

- Sta op en verdedig sociale rechtvaardigheid, waarheid en gerechtigheid, mensenrechten, de vervolgd, de armen en kwetsbaren, zij die geen stem hebben in de samenleving, immigranten.

- Sta op en getuig van een nieuwe kijk op de schepping die je met verwonderde ogen doet kijken, die de aarde als ons gemeenschappelijk huis erkent en die je de moed geeft om de integrale ecologie te verdedigen.

- Sta op en getuig dat mislukte levens weer kunnen worden opgebouwd, dat mensen die al geestelijk dood zijn kunnen herrijzen, dat tot slavernij

gebrachte mensen weer vrij kunnen worden, dat harten die onder droefheid gebukt gaan door verdriet, weer hoop kunnen vinden.

- Sta op en getuig vreugdevol dat Christus leeft! Verspreid zijn boodschap van liefde en verlossing onder je medeleerlingen, op school, op de universiteit, op het werk, in de digitale wereld, overal.

De Heer, de Kerk, de paus, vertrouwen op jullie en maken jullie tot getuigen voor zovele andere jongeren die jullie ontmoeten op de “wegen naar Damascus” van onze tijd. Vergeet niet: “Als iemand werkelijk de liefde van God heeft ervaren die hem redt, heeft hij niet veel voorbereidingstijd nodig om die liefde te gaan verkondigen. Iedere christen is missionair in de mate waarin hij de liefde van God in Christus Jezus heeft leren kennen” (Evangelii Gaudium, 120).

Sta op en vier de WJD in de particuliere kerken!

Ik nodig jullie, jongeren van de wereld, allen opnieuw uit om deel te nemen aan deze geestelijke pelgrimstocht die ons zal leiden naar de viering van de Wereldjongerendagen in Lissabon in 2023. De eerstvolgende afspraak vindt echter plaats in jullie eigen kerken, in de verschillende bisdommen en kerkprovincies van de wereld, waar op het Hoogfeest van Christus Koning de Wereldjongerendag 2021 op plaatselijk niveau zal worden gevierd.

Ik hoop dat wij allen deze etappes kunnen beleven als ware pelgrims en niet als “geloofstoeristen”! Laten we openstaan voor de verrassingen van God, die zijn licht wil laten schijnen op ons pad. Laten we openstaan om zijn stem te horen, ook via onze broeders en zusters. Zo zullen wij elkaar helpen om samen op te staan, om in deze moeilijke tijden profeten te worden van nieuwe tijden, vol van hoop! Moge de Heilige Maagd Maria voor ons ten beste spreken.

Rome, St. Jan van Lateranen, 14 september 2021, Feest van de Verheffing van het Heilig Kruis
Franciscus

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers

Eindredactie: A. Kruse, MA

Copyright: Liberia Editrice Vaticana/SRKK

PAUS FRANCISCUS ERKENT WONDER OP VOORSpraak VAN TITUS BRANDSMA

25 november 2021

Paus Franciscus heeft op 25 november een wonder erkend op voorspraak van de zalige karmeliet Titus Brandsma (1881 Bolsward) die in 1942 overleden is in het concentratiekamp van Dachau (Duitsland). Met de erkenning van dit wonder is de weg naar heiligverklaring vrij.

Het wonder betreft de genezing van een dodelijke huidkanker op voorspraak van de Nederlandse karmeliet. De 76-jarige pater Michael Driscoll, die een bijzonder devotie voor pater Titus Brandsma heeft, is ervan overtuigd dat hij zijn leven te danken heeft aan zijn Nederlandse confrater. Pater Driscoll is intussen met emeritaat, maar is nog steeds als priester actief.

De Fries Titus Brandsma was lid van de orde van de karmelieten. In 1905 werd hij tot priester gewijd. In 1923 werd hij hoogleraar wijsbegeerte en mystiek aan de toen pas opgerichte Katholieke Universiteit Nijmegen, vandaag de Radboud Universiteit. Later werd hij rector van de universiteit. Brandsma verzette zich vanaf de jaren 1930 openlijk tegen het opkomend nazisme. In 1942 werd hij gearresteerd wegens subversieve activiteiten. Hij overleed op 26 juli 1942 aan ontberingen en mishandeling in het concentratiekamp van Dachau.

Lees ook:

- Paus Franciscus erkent wonder op voorspraak van Titus Brandsma (rkkerk.nl)
- Groen licht voor heiligverklaring Titus Brandsma (katholiekleven.nl)

**R.-K KERK VERSTREKT VIA BISDOMMEN
'WERKGEVERSVERKLARING' VOOR GEBRUIK TIJDENS
AVONDKLOK
22 januari 2021**

Nu het kabinet besloten heeft om een avondklok in te voeren vanaf zaterdag 23 januari tussen 21.00 en 04.30 uur, gaat de R.-K. Kerk via de bisdommen aan pastorale beroepskrachten de vereiste 'werkgeversverklaringen' verstrekken. Zo kunnen zij zich tijdens de avondklok buiten bevinden als daar een dringende pastorale noodzaak voor is. Ook hebben de bisschoppen gelet op de uitzonderlijke ernst van de situatie besloten om enkele coronamaatregelen voor de R.-K. Kerk aan te passen.

'Werkgeversverklaring'

Pastorale beroepskrachten mogen zich met de 'werkgeversverklaring' tóch buiten bevinden in de periode van de dag waarin de avondklok geldt, indien dit dringend noodzakelijk is voor pastorale verzorging van gelovigen, bijvoorbeeld wanneer een priester iemand de laatste sacramenten moet toedienen. Deze 'werkgeversverklaring' komt beschikbaar voor priesters, diakens, pastoraal werk(st)ers en geestelijke verzorgers met een zending van de bisschop. De verklaringen moeten voldoen aan de daaraan door de overheid gestelde voorwaarden en worden verstrekt via de bisdommen. Daarnaast dienen pastorale beroepskrachten steeds wanneer zij zich tijdens de avondklok buiten bevinden de zogenaamde Eigen Verklaring Avondklok bij zich te hebben waarvoor de overheid een model beschikbaar heeft gesteld.

Cantor

Met het oog op de uitzonderlijke situatie van een avondklok die de ernst van de pandemie weergeeft, heeft het de nadrukkelijke voorkeur om de zang tijdens vieringen tot een minimum, liefst tot één cantor te beperken. Het maximum aantal zangers was al eerder vastgesteld op vier en dat blijft het maximum. Teksten die vaak door enkelen gezongen worden, kunnen in deze periode door de aanwezigen in plaats daarvan samen gezegd worden. Samenzang door gelovigen tijdens de viering en samen met anderen repeteren vóór de viering was al niet toegestaan en dat blijft zo.

Uitvaarten

De overheid heeft ook bepaald dat met ingang van maandag 25 januari maximaal vijftig personen bij een uitvaart aanwezig mogen zijn. Dit geldt vanaf die dag ook voor kerkelijke uitvaarten. Verder geldt voor alle vieringen onverkort het protocol ‘Kerkelijk leven op anderhalve meter’ met de eerder daarop gemaakte aanvullingen.

Biddend verbonden

De bisschoppen beseffen dat de nieuwe maatregel van de avondklok zwaar is voor mensen, ook in de parochies. Zij roepen op om naast de publieke vieringen volgens het protocol ‘Kerkelijk leven op anderhalve meter’ biddend met elkaar verbonden te blijven en waar mogelijk via de livestream en ook op andere manieren online of telefonisch contact te houden. De bisschoppen vragen opnieuw om juist in deze maand, nu Actie Kerkbalans op 16 januari van start is gegaan, de eigen parochie niet alleen in gebed en concrete inzet, maar ook financieel te ondersteunen.

BISSCHOPPEN ROEPEN MET SPECIALE WEBSITE OP: VIER PASEN! 17 februari 2021

“Jezus leeft, Hij is waarlijk opgestaan, dat is de boodschap van Pasen. Dit willen we vieren en daar leven we veertig dagen lang naar toe,” zo opent de website vierpasen.nl. De website ging op Aswoensdag 17 februari online. Bezoekers vinden er links en downloads voor de Veertigdagentijd en Pasen en kunnen via zoekparochie.nl terecht bij hun eigen parochie voor informatie over vieringen.

Pasen valt dit jaar op 4 en 5 april. Omdat de kans heel groot is dat er dan nog steeds beperkende maatregelen gelden in verband met de coronapandemie, roepen de Nederlandse bisschoppen via vierpasen.nl op om thuis Pasen mee te vieren wanneer er geen plek is in de kerk.

Op www.vierpasen.nl staat onder meer een link naar www.vastenactie.nl om in de veertig dagen voorbereidingstijd op Pasen ook iets te kunnen doen voor anderen. In de Veertigdagentijd is het immers gebruikelijk om te vasten, bidden en geven in de voorbereiding op Pasen. Ook is er een link naar liturgieboekjes die helpen om thuis mee te vieren op alle zondagen in de Veertigdagentijd en Paastijd. Parochies vinden er bovendien een link naar gratis foto's die worden aangeboden door katholieklevens.nl voor gebruik op parochiewebsites en in parochiebladen.

In de Goede Week (de week voor Pasen) worden op vierpasen.nl meerdere filmpjes gepubliceerd, waarin de bisschoppen persoonlijk uitleg geven bij belangrijke onderdelen van de Goede Week en Pasen. Verder is op de site ook de boodschap van paus Franciscus voor de Veertigdagentijd te vinden.

Iedereen is van harte uitgenodigd om een bezoek te brengen aan vierpasen.nl en te kijken hoe de website kan helpen om de Veertigdagen- en de Paastijd in 2021 zo bewust mogelijk te beleven. Doe mee, vier Pasen!

AVG-NIEUWS: INTERNETCRIMINELN GEVEN ZICH OPNIEUW UIT VOOR PASTORALE BEROEPSKRACHTEN

23 februari 2021

Internetcriminelen geven zich in e-mails uit voor pastorale beroepskrachten in een poging om de ontvanger aan te sporen geld over te maken. Na eerdere incidenten in de bisdommen Breda en Den Bosch is er recent opnieuw een dergelijk incident gemeld. Het is goed om in de parochie aandacht te vragen voor dergelijke incidenten, zodat zowel medewerkers, vrijwilligers als parochianen alert blijven.

Wat gebeurt er?

Criminelen maken gebruik van bijvoorbeeld Gmail om een nieuw e-mailadres aan te maken dat er geloofwaardig uitziet. Vanuit dit e-mailadres versturen ze een bericht waarin ze bijvoorbeeld zeggen de pastoor te zijn. Het nep e-mailadres wijkt vaak maar heel weinig af van het echte e-mailadres van de pastoor. Tips over hoe u een nep e-mail kunt herkennen leest u hier (<https://www.rkkerk.nl/avg-nieuws-over-phishing-nepmails-en-nepberichten-in-de-parochie>).

Beveiliging en alertheid

Het up-to-date houden van de beveiliging (<https://www.digitaleoverheid.nl/nieuws/ga-de-strijd-aan-tegen-phising-check-de-veiligheid-van-websites-en-e-mail>) van e-mailboxen en e-mailadressen is belangrijk. Toch zijn niet alle vormen van fraude te voorkomen. Daarom is het belangrijk dat medewerkers, vrijwilligers en parochianen alert blijven op mogelijke fraude door het gebruik van nep-e-mails. U kunt via uw website of parochieblad bijvoorbeeld hiervoor aandacht vragen. Duidelijkheid helpt hierbij. Meld de parochianen bijvoorbeeld dat u nooit via een e-mail van de pastoor om geld vraagt en dat een mail met die boodschap dus altijd nep is.

Ook kunt u aangeven bij wie parochianen terecht kunnen in geval van twijfel over een e-mail. Meer informatie over nepmails is te vinden op de speciale website van de Rijksoverheid (<https://veiliginternetten.nl/maakhetzeniettemakkelijk>).

Is er sprake van een datalek?

Als u een phishing mail ontvangt en niet op een link, knop of bijlage in het bericht hebt geklikt, is het niet waarschijnlijk dat deze e-mail schade heeft toegebracht. Het enkele feit dat u de phishing mail hebt ontvangen en geopend, is nog geen beveiligingsincident of datalek. Het is wel belangrijk dat u de phishing mail direct verwijdert uit uw mailbox en postvak met 'verwijderde berichten'. Zo kunnen andere personen die toegang tot de mailbox hebben, zich niet meer vergissen.

Wat als u wel op een link in een phishing mail hebt geklikt? In dat geval is er sprake van een beveiligingsincident. De contactpersoon die in uw parochie verantwoordelijk is voor de AVG en de veiligheid van persoonsgegevens, kan in dat geval samen met een systeembeheerder onderzoeken (<https://www.rkkerk.nl/avg-nieuws-is-elke-phishing-mail-een-datalek>) wat er aan de hand is.

BRIEF

van de R.-K. bisschoppen van Nederland bij gelegenheid van de verkiezingen voor de Tweede Kamer op 17 maart 2021

Kiezen voor ‘het eigenlijke normaal’. “Het normaal waartoe we zijn geroepen is dat van het Rijk Gods”

10 maart 2021

Op 17 maart 2021 vinden de verkiezingen plaats van de leden voor de Tweede Kamer. We roepen katholieken op hun stem te laten horen. Stemmen is niet alleen een recht en een voorrecht, maar ook een belangrijke taak waardoor we politici laten weten in wat voor samenleving we willen leven. Graag denken we daar samen met u als christelijke burgers over mee.

Kiezen voor het eigenlijke normaal

Ook in de coronaviruspandemie laten we ons als christenen leiden door geloof, hoop en liefde. We kijken vooruit en staan stil bij de vraag hoe we na de coronacrisis verder willen gaan. De pandemie laat ons onvermogen en onze tekortkomingen zien. Het virus legt nog meer de te grote ongelijkheid tussen mensen bloot dan anders al het geval is. We moeten daarom na de coronapandemie niet terugkeren naar het ‘oude normaal’ van vóór de crisis, en ook niet naar welk ‘nieuw normaal’ dan ook.

Het kan namelijk anders. In het oude normaal was er onrechtvaardigheid, geweld en aantasting van het milieu. We hebben nu meer dan ooit de kans de samenleving nieuw leven in te blazen. Politici beoordelen we daarbij op hun inzet voor een samenleving waarin participatie, zorg, solidariteit en eerlijkheid beloofd worden. Politici proberen in hun programma’s hoop en perspectief te bieden op een wijze die voortvloeit uit hun fundamentele overtuiging.

In het licht van een door het Evangelie gevormd geweten dienen wij kritisch te kijken naar hun ideeën over de wijze waarop ons land bestuurd zou moeten worden en de bestaande problemen zouden moeten worden opgelost. “De rechtvaardige ordening van de maatschappij is de taak van de politiek. Maar omdat het een fundamenteel menselijke opgave is heeft de Kerk de plicht haar bijdrage te leveren door de zuivering van het verstand en door ethische vorming, zodat de eisen van de gerechtigheid inzichtelijk en politiek realiseerbaar worden” (paus Benedictus XVI, *Deus Caritas Est* 2,28).

Kiezen voor het leven

Wij zijn overtuigd van de waardigheid van iedere mens. Belangrijk is te bezien hoe politici denken over de essentiële waardigheid van iedere mens. Als gelovige mensen maken we keuzes op basis van die waardigheid en de waarden, rechten en plichten die daaruit voortvloeien. Bij het maken van keuzes gaat het over ons handelen. We doordenken daarbij de betekenis van het christelijk geloof voor ons dagelijks leven. Hoe willen we met anderen samenleven? Hoe richten we de samenleving in? Het gaat over economie, arbeidsverhoudingen en zorg voor de schepping.

Vanuit ons geloof willen we een samenleving waarin subsidiariteit, solidariteit, oprechte zorg voor de minst bedeelden en een eerlijke en rechtvaardige verdeling van de welvaart de leidraad vormen voor het politieke handelen. Hetzelfde geldt voor het respect voor de vrijheid van meningsuiting en de godsdienstvrijheid. Primair staat het respect voor de onaantastbaarheid van het menselijk leven van de conceptie tot de natuurlijke dood, ongeacht in welke staat het zich bevindt. Het christelijk geloof in de waardigheid van het leven van iedere mens vereist het bevorderen en beschermen van een ‘cultuur van het leven’. Abortus, euthanasie, hulp bij zelfdoding en het opofferen van embryo’s voor wetenschappelijk onderzoek wijzen wij af. “Ieder van ons is de vrucht van een gedachte van God. Ieder van ons is gewenst, ieder van ons is geliefd, ieder van ons is nodig” (Paus Benedictus XVI bij zijn ambtstaansvaarding).

Kiezen voor een open samenleving

Bij een cultuur van het leven hoort een open samenleving, waar paus Franciscus in zijn encycliek ‘Fratelli tutti’ (Assisi 3 oktober 2020) voor pleit. Met een open samenleving bedoelt hij een samenleving waarin mensen open staan voor medemensen, ook als die anders zijn, voor kwetsbaren, voor vluchtelingen en migranten. Het is goed dat de overheid ruimhartige criteria voor toelating van vluchtelingen en migranten hanteert, al kan ze vanuit haar bijzondere verantwoordelijkheid voor het algemeen welzijn immigratie reguleren. De paus pleit voor een echte ontmoeting tussen mensen die niemand uitsluit. Kortom, een samenleving waarin mensen de gelegenheid krijgen zich in vrijheid te ontplooiën, aan de samenleving deel te nemen en verantwoordelijkheid te nemen voor zichzelf en hun medemensen.

Iedereen heeft recht op toegang tot de noodzakelijke voorzieningen, die wij als samenleving moeten aanbieden. Dat betekent ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers, toegankelijke schuldhulpverlening, adequate gezondheidszorg, hulp aan werkzoekenden, betaalbare woningen, ondersteuning van gezinnen en voldoende inkomen. Het lage niveau van bijstandsuitkeringen brengt mensen in een spiraal naar beneden. Moeten wij niet meer financiële en andere ondersteuning bieden aan hen die samen met hun gezinnen beneden de armoedegrens leven? Deze vraag geldt ook voor de gezinnen die als gevolg van de coronamaatregelen onder druk staan. In het algemeen zijn trouwens politieke maatregelen wense-lijk om het gezin te ondersteunen en jonge mensen de kans te geven om een gezin met kinderen te stichten en een betaalbare woning te kunnen huren of kopen.

Een open samenleving geeft ruimte aan verschillen en voorkomt dat mensen geen mening mogen hebben en uiten die van de publieke opinie afwijkt. Zo'n samenleving beschermt de rechten van allen en de waarden van minderheden. Ouders hebben het recht hun kinderen op te voeden volgens hun overtuiging. Daarom is vrijheid van onderwijs zo belangrijk en is het goed dat onderwijsinstellingen met publiek geld worden gefinancierd. In dit opzicht dient bedacht te worden dat ook aanhangers van een bepaald geloof of een bepaalde levensbeschouwing belasting betalen. In een open samenleving is vrijheid van godsdienst, waardoor gelovigen openlijk en niet alleen achter de voordeur hun geloof kunnen beleven en vieren, vanzelfsprekend.

Kiezen voor het algemeen welzijn

In een open samenleving staat voor christenen het principe van het algemeen welzijn centraal. Paus Franciscus waarschuwt tegen het doorgeschoten marktdenken. Dat maakt mensen ondergeschikt aan het realiseren van de persoonlijke belangen van enkelingen. In plaats van een doel te zijn, worden mensen daardoor tot een puur middel gedegradeerd en wordt het verschuldigde respect voor hun menselijke waardigheid met voeten getreden. Morele waarden en verantwoordelijkheidsgevoel voor het algemeen welzijn zijn dan ver te zoeken. Dit wordt opgeofferd aan economische belangen.

Onze samenleving is sterk geïndividualiseerd. Dat verzakelijkt de contacten tussen mensen en leidt tot diepe eenzaamheid onder grote groepen mensen van alle leeftijden. Hun onderlinge solidariteit komt daardoor onder druk te

staan. Solidariteit is veel meer dan af en toe elkaar helpen. Solidariteit wil zeggen dat je je kunt inleven in medemensen en samen denkt en handelt als een gemeenschap ten dienste van het algemeen welzijn met respect voor elkaars verschillen.

Kiezen als broeders en zusters

De overtuiging dat we broeders en zusters zijn moet het spirituele hart van de politiek vormen. Dat houdt in: elkaar aanvaarden, openheid naar anderen, aandacht voor kwetsbaren en ruimte voor verschillen. Het behoedt ons voor eigenbelang en brengt ons tot solidariteit en samenwerking.

Scherpe discussies zijn nuttig om een goede ontwikkeling op gang te brengen, zolang we de vrijheid van meningsuiting respecteren en we elkaar met respect bejegenen, zelfs als we zeer verschillende standpunten hebben.

Broeders en zusters zijn op elkaar aangewezen. Ze delen een gemeenschappelijke toekomst waarvoor ze samen verantwoordelijk zijn. Christelijke broeders en zusters kiezen niet zomaar voor een ‘ander normaal’, maar voor het ‘eigenlijke normaal’.

Kiezen voor het normaal van het Rijk Gods

“Het normaal waartoe we zijn geroepen is dat van het Rijk Gods, waar ‘blinden zien en lammen lopen, melaatsen genezen en doven horen, doden opstaan en aan armen de Blijde Boodschap wordt verkondigd” (Mt. 11,5). En niemand doet alsof hij van niets weet door een andere kant op te kijken. Dat is het wat we moeten doen om te veranderen”, legt paus Franciscus uit (Catechese audiëntie 30 september 2020).

De coronapandemie laat onze onderlinge verbondenheid zien. Het eigenlijke normaal is al begonnen. Verreweg de meeste gezonde mensen houden rekening met broze mensen. Jongeren helpen ouderen. We worden geconfronteerd met onze eigen kwetsbaarheid en die van anderen. Het belangrijkste gebod dat Jezus ons gaf, om God én de naaste lief te hebben houdt in dat we solidair zijn met degenen die door de pandemie getroffen zijn en hun werk en inkomen verloren zijn en door onzekerheid, eenzaamheid, ziekte en dood getroffen worden.

“We kunnen uiteindelijk alleen sterker uit deze crisis komen door een cultuur te bouwen van zorg, verantwoordelijkheid, harmonie en van naar elkaar luisteren”, legt paus Franciscus uit (encycliek ‘Fratelli tutti’, Hfst. 6). In het normaal van Gods Rijk krijgt iedereen zijn dagelijks brood en deelt het met zijn medemensen, is de samenleving zodanig georganiseerd dat zij primair is gericht op bijdragen aan het algemeen welzijn, delen en geven, maar niet op bezitten en uitsluiten (vgl. Mt. 14, 13-21).

De komende verkiezingen stellen christelijke kiezers voor veel uitdagingen. Het is belangrijk verder te kijken dan pure partijpolitiek. Het gaat erom campagnes kritisch te lezen en volksvertegenwoordigers te kiezen van wie we weten dat zij fundamentele waarden als uitgangspunt voor hun politieke handelen nemen.

We danken politici voor hun bereidheid verantwoordelijkheid te nemen voor anderen. Wij bidden voor hen om Gods Geest van wijsheid, inzicht en volharding. Immers: “Politiek is een verheven roeping en een van de hoogste vormen van naastenliefde, aangezien politici het algemeen welzijn nastreven” (pauze Franciscus, apostolische exhortatie ‘Evangelii Gaudium’, nr. 205).

Utrecht, 10 maart 2021

De Rooms-Katholieke bisschoppen van Nederland

**GOEDE VRIJDAG: SPECIALE INTENTIE VANWEGE DE
CORONAPANDEMIE
1 april 2021**

Vanwege de coronapandemie is voorzien dat evenals vorig jaar aan de voorbede van Goede Vrijdag een speciale intentie wordt toegevoegd voor hen die in nood verkeren, voor de zieken en de overledenen. De intentie is gepubliceerd op rkliturgie (website van de Nationale Raad voor Liturgie).

De speciale intentie ten tijde van de COVID-19-pandemie is:

Laten wij bidden voor allen
die de gevolgen ondervinden van de huidige coronapandemie:
dat God troost en genezing schenkt aan de zieken,
hoop aan hen die in angst leven of in nood verkeren,
kracht aan hen die de zieken bijstaan,
inzicht aan wetenschappers die naar geneesmiddelen zoeken,
wijsheid aan hen die maatregelen treffen voor de maatschappij,
en het eeuwig licht aan degenen die aan het virus bezweken zijn.

Na een gebed in stilte zegt de priester:

Almachtige eeuwige God,
oorsprong en einddoel van het menselijk bestaan,
verlicht de last van de besmettelijke ziekte die op de wereld drukt
en sterk ons geloof,
zodat wij ons leven opnieuw afstemmen
op U en onze naasten,
en wij ons toevertrouwen
aan uw vaderlijke voorzienigheid.
Door Christus onze Heer.

PRESENTATIEBRIEF

Aan de priesters en de diakens van het bisdom Rotterdam

Onderwerp: Algemeen Decreet ‘Het ambt van priesters en diakens en hun recht op onderhoud’

14 april 2021

Aan de priesters en de diakens van het bisdom Rotterdam,

Het is de taak van iedere diocesane bisschop ervoor te zorgen dat in het levensonderhoud van de priesters van het bisdom wordt voorzien en dat die priesters een vergoeding ontvangen voor het kerkelijk ambt dat zij vervullen. Die vergoeding wordt in ons land gewoonlijk opgebracht door de parochies waar de priesters werkzaam zijn. Voor diakens ligt dit vaak iets anders omdat velen van hen zelf in hun onderhoud voorzien en als diaken zijn gewijd zonder een honorarium te gaan ontvangen.

Pastoraal werk(st)ers hebben een arbeidscontract en er is voor hen een eigen rechtspositieregeling.

Voor de priesters heeft de zorg voor het levensonderhoud een eigen karakter, want zij gaan bij de priesterwijding een band aan voor het hele leven. Zij hebben een gehoorzaamheidsrelatie met hun bisschop en die heeft voor hen een bijzondere zorg. Het kan echter voorkomen dat een priester langere tijd buiten de actieve priesterlijke bediening komt te staan, om wat voor reden ook. Voor priesters die ziek zijn of invalide zijn er dan goede regelingen, maar andere situaties roepen allerlei vragen op. Deze vragen betreffen regelmatig lastige en pijnlijke situaties waarin de vraag opkwam naar een betere omschrijving van de rechten en plichten van een priester en van zijn bisschop.

Het laatstgehouden Ad Limina bezoek van de Nederlandse bisschoppen vond plaats in 2013. Ad Limina is een bezoek tevens bedevaart, dat bisschoppen aan Rome brengen en aan de Vaticaanse instanties om het beleid en de situatie waarin de lokale Kerk zich bevindt te evalueren (vgl. Wetboek van Canoniek Recht canones 399-400). In het licht van dit laatste bezoek kwam naar voren dat het goed zou zijn als de bisschoppen het recht op onderhoud van de priesters en diakens voor de Nederlandse situatie in een document zouden vastleggen. Daarmee zouden rechten, plichten en procedures voor iedereen gemakkelijker kenbaar zijn.

In de afgelopen jaren is aan een dergelijk document gewerkt met de deskundige hulp en inzet van velen, in Nederland en Rome. Dit heeft geleid tot een positieve beoordeling door de Apostolische Stoel van het “algemeen decreet” dat we hierbij publiceren. Paus Franciscus heeft mandaat verleend om de tekst als regeling van de Bisschoppenconferentie uit te geven.

Wij hopen dat deze tekst die het algemeen canoniek recht voor de Nederlandse kerkprovincie concretiseert, een praktisch hulpmiddel zal zijn om met een aantal vragen rond het ambt van priesters en diakens en hun recht op onderhoud om te gaan en dat die allen rechtszekerheid en duidelijkheid biedt.

Utrecht, april 2021

De Nederlandse Bisschoppenconferentie

- De volledige tekst van het decreet kunt u vinden op de website van het SRKK <https://www.rkkerk.nl/wp-content/uploads/2021/04/Algemeen-Decreet-14-04-2021.pdf>

Met vriendelijke groet,
Annemieke de Jong
Ambtelijk secretariaat

ALGEMEEN DECREET

‘Het ambt van priesters en diakens en hun recht op onderhoud’

14 april 2021

De diocesane bisschop dient ervoor te zorgen dat volgens het canoniek recht voorzien wordt in een passend levensonderhoud (*honesta sustentatio*) en sociale bijstand van de priesters die in het bisdom zijn geïncardineerd (c. 384; vgl. CCEO c. 192 §5; 281 §2); priesters en diakens verdienen bovendien een vergoeding (*remuneratio*) te ontvangen wanneer zij zich aan een kerkelijke bediening wijden en wanneer zij ziek, invalide of bejaard zijn, moet ervoor worden gezorgd dat zij de sociale bijstand (*assistentia socialis*) genieten waardoor in hun behoeften wordt voorzien (c. 281; vgl. CCEO c. 390). Deze bepalingen die in heel de katholieke Kerk geldend zijn, worden op de Nederlandse situatie toegepast en uitgewerkt in dit algemeen uitvoeringsdecreet, dat een regeling van canoniek recht behelst.

De bepalingen in dit decreet die clerici betreffen, gelden zowel voor priesters als diakens; de bepalingen betreffende diakens gelden zowel voor permanent als voor transeünt diakens, tenzij anders is aangegeven.

1.1. Clerici kunnen ambten verkrijgen tot uitoefening waarvan wijdingsmacht of kerkelijke bestuursmacht vereist is (c. 274 §1). Clerici die een kerkelijk ambt vervullen, hebben recht op een vergoeding die bij hun situatie past, overeenkomstig canon 281 §1, met dien verstande dat niet-gehonoreerde diakens die op grond van hun burgerlijk beroep dat zij uitoefenen of uitgeoefend hebben een vergoeding krijgen, in het levensonderhoud van henzelf en hun familie voorzien met de inkomsten die daaruit worden verkregen (c. 281 §3; vgl. Directorium voor het ambt en het leven van de permanent diakens, nr. 15).

2.1. Een priester of diaken heeft recht op de vergoeding (*remuneratio*) die verbonden is met het hem toegewezen ambt, vanaf het moment dat hij van dit ambt canoniek bezit heeft genomen (vgl. bijv. c. 527 §1). Totdat de inbezitting heeft plaatsgevonden, ontvangt hij de vergoeding (*remuneratio*) of het levensonderhoud (*honesta sustentatio*) dat hem tevoren toekwam (vgl. c. 191 §2).

2.2. De pensioenvoorziening is verbonden met de vergoeding (*remuneratio*) die een priester of diaken ontvangt.

3. Niet-gehonoreerde diakens die op grond van een burgerlijk beroep dat zij uitoefenen of uitgeoefend hebben een vergoeding krijgen, voorzien in het onderhoud van henzelf en hun familie door deze vergoeding, door de uitkering die aan hen wordt verleend in het kader van een afvloeiingsregeling, door een werkeloosheidsuitkering, bijstandsuitkering of anderszins. Zij hebben geen recht op levensonderhoud (*sustentatio*) of een vergoeding (*remuneratio*) voor het onderhoud van henzelf en hun familie op grond van hun diakenwijding.

4. Wanneer een clericus door een decreet van de bevoegde kerkelijke overheid - maar niet door ontneming - uit een kerkelijk ambt wordt verwijderd (cfr. c. 184 §1) dient deze overheid voor drie maanden door een uitkering ter hoogte van de vastgestelde vergoeding voor priesters en diakens in zijn bestaan te voorzien (vgl. c. 195; de termijn is van particulier recht). Binnen deze periode dient de clericus in een nieuw kerkelijk ambt te worden benoemd of moet op wettige wijze worden vastgesteld dat de clericus niet benoembaar is.

5.1. Bij ontneming van een ambt als straf voor een misdrijf (vgl. c. 184 §1 jo. c. 196 §1) dient er altijd voor te worden gezorgd dat het de clericus niet ontbreekt aan wat voor een passend levensonderhoud (*honesta sustentatio*) noodzakelijk is, tenzij hij uit de clericale staat is weggezonden (c. 1350 §1, vgl. c. 292 en *Communicationes* 29 (1997), p. 18). Wanneer op wettige wijze bij decreet is vastgesteld dat een priester niet benoembaar is, behoudt hij het recht op *sustentatio*.

5.2. Bij het ontnemen van een ambt of het vaststellen van de onbenoembaarheid van een clericus, moet de zaak beslist worden, gelet op de beginselen van proportionaliteit en canonieke billijkheid, met oog voor de bijzondere omstandigheden van elk geval.

5.3. Aan het recht van de priester op passend levensonderhoud is voldaan wanneer op een of andere wijze en niet noodzakelijk door het overmaken van een geldbedrag in de basis levensbehoeften van de priester (onderdak, kleding en voeding, een ziektenkostenverzekering, een inboedelverzekering

en een verzekering tegen wettelijke aansprakelijkheid) is voorzien, met inachtneming van de volgende bepalingen.

5.4. De aard en hoogte van de *sustentatio* worden in een besluit van de Ordinaris, gehoord hebbende de algemeen econoom van het bisdom, naar recht en billijkheid vastgesteld.

5.5. Een clericus aan wie een straf is opgelegd waartegen geen beroep of verhaal meer mogelijk is (vgl. c. 1353) en die - naar recht en billijkheid - op grond van een definitief decreet niet benoembaar is, noch een seculier beroep uitoefent, kan worden verplicht - zolang deze situatie voortduurt - in zijn levensonderhoud (*honesta sustentatio*) te voorzien door een beroep te doen op de sociale voorzieningen die hem als burger van het land toekomen, (vgl. Decreet Signatura 11 maart 2013 in: *Ius Ecclesiae* 27 (2015), pp. 115-117). In dit geval is er geen recht op financiële tegemoetkomingen van de zijde van de Kerk.

5.6. Een priester die ziek is verliest daardoor niet zijn vergoeding, en wie arbeidsongeschikt is door invaliditeit ontvangt het invaliditeitspensioen. Dit geldt eveneens voor een diaken die een vergoeding ontvangt die verbonden is met het hem toegewezen ambt.

6. De straffen waarover in n. 5, dienen te zijn opgelegd overeenkomstig de wettige procedures alvorens de vergoeding kan worden ingetrokken.

7.1. Wanneer een clericus uit de clericale staat is weggezonden en door deze straf werkelijk behoeftig is geworden, zal de Ordinaris trachten zo goed mogelijk hierin voorzien (c. 1350 §2). De weggezondene heeft echter geen recht op vergoedingen uit fondsen voor de honorering van clerici en aan een mogelijke welwillende bijdrage van de Ordinaris aan het levensonderhoud kunnen geen rechten worden ontleend.

7.2. Een permanent diaken die behoeftig is geworden, heeft - met inachtneming van de bepalingen van deze Procedure - geen recht op vergoedingen of levensonderhoud op grond van zijn diakenwijding; aan een eventuele welwillende bijdrage van de Ordinaris kunnen geen rechten worden ontleend.

8. Een clericus is van rechtswege uit zijn kerkelijk ambt verwijderd:

- wanneer hij de staat van clericus heeft verloren overeenkomstig c. 290;
- wanneer hij publiek van het katholiek geloof of van de gemeenschap van de kerk afgevallen is en zulks vaststaat door een verklaring van de bevoegde kerkelijke overheid (c. 194 §1, n. 2 en §2; vgl. c. 1044 §1, n. 2 met c. 1041, n. 2);
- wanneer hij een huwelijk, ook een louter burgerlijk huwelijk of een partnerschapsregistratie is aangegaan en zulks vaststaat door een verklaring van de bevoegde kerkelijke overheid (c. 194 §1, n. 3 en §2; vgl. c. 1041 n. 3 en decreet van de Nederlandse diocesane bisschoppen van 1 mei 2001 en 1 december 2002, zie de *Analecta* van de verschillende bisdommen, vgl. cc. 1315 en 1318).

9. Een clericus wordt door een decreet van de bevoegde overheid ieder kerkelijk ambt ontnomen en onbenoembaar verklaard in de volgende omstandigheden, zolang deze omstandigheden voortduren:

- 1° wanneer hem op wettige wijze een kerkelijke straf is opgelegd van suspensie, interdict of excommunicatie, zolang de straf voortduurt;
- 2° wanneer hem overigens bij wijze van kerkelijke (uitboetings)straf op wettige wijze alle kerkelijke ambten ontnomen zijn;
- 3° wanneer hij onwettig wijdingen heeft ontvangen - zonder dispensatie van de bevoegde overheid -, terwijl hij getroffen was door een irregulariteit (vgl. c. 1044 §1, n. 1; cc. 1041 en 1047-1049) en wanneer hij verhinderd is tot het uitoefenen van wijdingen overeenkomstig c. 1044 §2 en geen dispensatie heeft ontvangen;
- 4° wanneer hij halsstarrig weigert te gehoorzamen aan een rechtmatige opdracht van de diocesane bisschop (vgl. cc. 274 §2; 1371, 2°);
- 5° wanneer hij overeenkomstig canon 1741 is verwijderd uit zijn pastoorsambt of om deze redenen verwijderd is uit een ander ambt en niet de geschiktheid bezit om in een ander ambt te worden benoemd;
- 6° wanneer hij bij herhaling en op ernstige wijze de Gedragscode Pastoraat schendt;
- 7° wanneer hij zich ontvangen vergoedingen en/of andere gelden of goederen op ernstig onwettige wijze toe-eigent (vgl. c. 531 en c. 551) indien het verbod op de publieke uitoefening van het ambt door een strafprocedure is gerechtvaardigd;
- 8° wanneer de Ordinaris of de heilige Stoel in het kader van een kerkelijke buitengerechtelijke of gerechtelijke strafprocedure (vgl. c. 1722 en art. 19

van de Normae processuales bij het Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela, herziene uitgave 21 mei 2010, in: Communicationes 42 (2010), pp. 333-345, hier pp. 340-341) besluit een aangeklaagde voor de duur van de strafprocedure uit het kerkelijk dienstwerk, ambt of taak te weren op grond waarvan de aangeklaagde een honorarium ontving;

- 9° wanneer hij - na het volbrengen van de strafperiode - niet zonder ergernis van de gelovigen of redelijkerwijs niet zonder gevaar voor herhaling opnieuw in een pastorale taak kan worden benoemd.

10. Een clericus is voorts onbenoembaar (vgl. c. 149):

1° in geval van een lichamelijke of psychische ziekte of arbeidsongeschiktheid;
2° wanneer hij niet over de kwaliteiten beschikt om een pastoraal dienstwerk te vervullen; deze geschiktheid moet vooral worden beoordeeld aan de hand van de kwaliteiten die in de canones 521 §2, 528-530 worden genoemd;

3° wanneer hij anderszins bij herhaling ongepast gedrag vertoont en geneigd blijft dit gedrag te vertonen, dat ergernis verwekt of zal gaan verwekken;

4° wanneer is vastgesteld dat hij overigens niet geschikt is overeenkomstig canon 149 §1.

11. De onbenoembaarheid van een clericus op grond van art. 10.1.2°- 4° wordt vastgesteld in een decreet van de diocesane Bisschop nadat de clericus is gehoord; wanneer de bisschop dit wenselijk acht zal hij de zaak bespreken met twee pastoors uit de groep die hiervoor door de priesterraad op duurzame wijze, op voorstel van de Bisschop, zijn aangesteld (vgl. c. 1742 §1; particulier recht). Hun mening is adviserend.

12. Een priester of diaken die niet benoembaar is, heeft geen recht op een vergoeding (*remuneratio*, c. 281 §1); een priester heeft echter recht op passend levensonderhoud (*honesta sustentatio*, c. 384).

13. De straffen waarover in n. 5, dienen te zijn opgelegd overeenkomstig de wettige procedures alvorens de vergoeding kan worden ingetrokken.

14. Voordat de Ordinarius bij decreet een beslissing neemt over de benoembaarheid en de vergoeding van een clericus, dient hij het volgende in acht te nemen:

1° Feiten die uit zichzelf leiden tot verwijdering of ontneming moeten schriftelijk worden gedocumenteerd; in geval van een verwijdering van

rechtswege overeenkomstig n. 8 is de schriftelijke documentatie, wanneer die twijfel uitsluit, voldoende fundament voor een decreet waarin de Ordinaris de verwijdering van rechtswege bij decreet constateert (vgl. cc. 50; 1720, 1°).

2° Wanneer reeds een kerkelijke straf is opgelegd die de uitoefening van ambten verbiedt of een irregulariteit is vastgesteld, die de uitoefening van wijdingen verbiedt, kan de Ordinaris op deze grond zonder verdere formaliteiten de onbenoembaarheid bij decreet vaststellen.

3° Indien de verwijdering van een pastoor op grond van canon 1741 is verricht, zal de Bisschop eerst bezien of hij voor een ander ambt geschikt is (vgl. c. 1746).

4° Wanneer de onbekwaam makende ziekte, gevorderde leeftijd of arbeidsongeschiktheid van de clericus uit publieke documenten of beschikbare medische rapportage onbetwist vaststaat, kan de Ordinaris op grond daarvan tot de onbenoembaarheid van de clericus besluiten (vgl. c. 149 §1).

5° De Ordinaris die overeenkomstig canon 1319 een strafverordening uitvaardigt, heeft het recht daarin gevolgen voor de vergoeding (*remuneratio*) of het levensonderhoud (*sustentatio*) van de clericus aan te kondigen bij schending van de verordening; deze gevolgen treden in werking wanneer de schending schriftelijk wordt geconstateerd, met inachtneming van canon 1720.

15. In andere gevallen dan die zijn voorzien in art. 14, zal de Ordinaris als volgt handelen:

- Hij vraagt een geschikte persoon, bij voorkeur een priester, de omstandigheden die kunnen leiden tot het oordeel dat een clericus niet kan worden benoemd, discreet te onderzoeken, documenten die hierop betrekking hebben te verzamelen en hierover schriftelijk aan hem bericht uit te brengen; indien nodig of gewenst kan de Ordinaris dit onderzoek zelf verrichten;

- Op grond van deze documentatie overweegt de Ordinaris, eventueel samen met twee rechters of andere deskundigen in het recht (c. 1718 §3), of een broederlijke terechtwijzing of berisping kan volstaan en of er andere pastorale wegen zijn waarlangs de ergernis voldoende kan worden weggenomen, de rechtvaardigheid kan worden hersteld en de schuldige tot verbetering kan worden gebracht (c. 1341). Ook overweegt hij of het aanbeveling verdient dat hijzelf of degene die het onderzoek heeft verricht de kwestie van de schade naar recht en billijkheid beslecht (c. 1718 §4). Op grond van deze

overweging beslist de Ordinaris of wellicht een strafprocedure kan worden gevolgd en of dit gewenst is en of een gerechtelijk proces moet worden gehouden of - indien dat wettelijk mogelijk is - een buitengerechtelijke procedure (c. 1718);

- Als geen buitengerechtelijke of gerechtelijke strafprocedure volgt, zal de Ordinaris de clericus bij zich roepen om - in aanwezigheid van één of twee getuigen - de bezwaren of moeilijkheden kenbaar te maken en de clericus zo nodig te waarschuwen en om de clericus gelegenheid te bieden zijn standpunt of visie kenbaar te maken. Van dit gesprek of een weigering binnen een redelijke termijn tot een gesprek te komen, wordt tenminste een (gespreks) verslag gemaakt. Het gespreksverslag wordt ter ondertekening aan de clericus voorgelegd. Wanneer de clericus binnen een hem gestelde redelijke en nuttige termijn niet antwoordt, wordt dit opgevat als een weigering om het gespreksverslag te ondertekenen.

16. De clericus heeft het recht gehoord te worden en zich te verdedigen overeenkomstig cc. 1720-1728 en hij kan een advocaat en procurator voor zich aanstellen, overeenkomstig cc. 1481-1490.

17. Wanneer een clericus op grond van canon 1722 door de Ordinaris is geweerd van een kerkelijk ambt op basis waarvan hij een vergoeding verwerft,⁷⁵ heeft hij recht op de vergoeding en hij behoudt die zolang hij geen veroordelend vonnis heeft ontvangen dat ten uitvoer gelegd kan worden (vgl. cc. 1353, 1650 §1; vgl. ook c. 195). De Ordinaris kan echter bij decreet om een gerechtvaardigde reden besluiten dat de vergoeding gedeeltelijk wordt uitgekeerd en gedeeltelijk wordt voorbehouden en op een aparte rekening wordt gestort, mits in het behoorlijk levensonderhoud van de clericus is voorzien. Wanneer de clericus is vrijgesproken, dient de Ordinaris ervoor zorg te dragen dat het ontbrekende bedrag alsnog wordt uitgekeerd. Wanneer de clericus echter wordt veroordeeld, vervalt het voorbehouden bedrag aan de (rechts)persoon die het had uitgekeerd, daar de clericus er geen recht op heeft.

18. Wanneer de onbenoembaarheid van een clericus op grond van nn. 8 of 9 is vastgesteld, zal door de Ordinaris tenminste iedere twee jaar en aan het

---

⁷⁵ Een tegen dit decreet tijdig ingesteld bezwaar of hiërarchische beroep heeft geen opschortende werking.

einde van een straf worden nagegaan of deze gronden nog van toepassing zijn.

19. Wanneer een priester - na het volbrengen van de strafperiode - niet zonder ergernis van de gelovigen of redelijkerwijs niet zonder gevaar voor herhaling opnieuw in een pastorale taak kan worden benoemd, blijft de Ordinaris gehouden ervoor te zorgen dat het de priester niet ontbreekt aan wat voor een passend levensonderhoud (*honesta sustentatio*) noodzakelijk is. De Ordinaris kan de clericus in dit geval wel aansporen om een burgerlijk beroep te vinden, passend bij zijn staat, teneinde in zijn eigen levensonderhoud te voorzien. Zolang de priester daarin niet slaagt, behoudt hij zijn recht op wat voor een passend levensonderhoud (*honesta sustentatio*) noodzakelijk is, tenzij hij uit de clericale staat is weggezonden, onverminderd wat bepaald is in art. 5.5.

20. Indien in het verleden in individuele gevallen afspraken zijn gemaakt over een pensioenregeling of vergoeding of indien er feitelijk vergoedingen worden gegeven, zonder dat de diaken of priester daar aanspraak op kan maken, is de plaatselijke Ordinaris gerechtigd deze af te bouwen, met inachtneming van recht en billijkheid.

Slotbepaling

De Nederlandse Bisschoppenconferentie vaardigt dit algemeen decreet uit met bijzonder mandaat en recognitio van de Apostolische Stoel (vgl. c. 455), d.d. 8 februari 2021. Wijzigingen in het decreet behoeven de recognitio van de Apostolische Stoel. Wij bepalen dat het decreet wordt gepubliceerd op de website van de Nederlandse Bisschoppenconferentie (www.rkkerk.nl) en een maand na de afkondiging van kracht wordt (vgl. c. 8 §2).

Utrecht, 14 april 2021

De Nederlandse Bisschoppenconferentie

**MET INGANG VAN 28 APRIL HONDERD AANWEZIGEN
TOEGESTAAN BIJ UITVAARTEN
21 april 2021**

Het kabinet heeft op dinsdag 20 april een aantal versoepelingen aangekondigd op het gebied van de coronamaatregelen. Deze versoepelingen gaan in op woensdag 28 april. Vanaf die dag mogen er bij een uitvaart honderd mensen aanwezig zijn, dat zijn er nu nog vijftig. Ook voor de Rooms-Katholieke Kerk geldt dat vanaf 28 april bij een uitvaart honderd mensen aanwezig mogen zijn, mits de ruimtecapaciteit van de kerk of de kapel dit aantal toelaat.

De aanwezigen moeten namelijk nog steeds op anderhalve meter afstand van elkaar kunnen zitten. Verder blijft het protocol ‘Kerkelijk leven op anderhalve meter’ van de R.-K. Kerk van kracht en verandert er in ieder geval tot 28 april niets. Eventuele toekomstige wijzigingen in het protocol worden zo spoedig mogelijk gecommuniceerd met de parochies, onder meer via www.rkkerk.nl en de bisdomwebsites.

- Protocol ‘Kerkelijk leven op anderhalve meter’ (versie 10 juli 2020)
- Het protocol is ook opgenomen in *Analecta 2020* (vanaf p. 66)

BEPERKTE VERRUIMING IN R.-K. KERK VOOR GROTE KERKGEBOUWEN MET INGANG VAN 29 APRIL 29 april 2021

De Nederlandse bisschoppen hebben besloten een beperkte verruiming toe te staan voor wat betreft het aantal aanwezigen bij vieringen. De verruiming geldt alleen voor grote kerkgebouwen die meer dan 300 reguliere zitplaatsen hebben. In deze grote kerken mag met ingang van 29 april maximaal tien procent van het totale aantal zitplaatsen bezet zijn. De huidige fase van de coronapandemie die als ‘zeer ernstig’ geldt, laat nog geen verdere versoepeling toe vinden de bisschoppen.

In kerkgebouwen met minder dan 300 zitplaatsen blijft het aantal gelovigen dat bij een viering aanwezig kan zijn, beperkt tot maximaal 30.

De bisschoppen benadrukken dat de huidige covid-cijfers nog steeds vragen om voorzichtigheid en terughoudendheid. Daarom blijft het protocol ‘Kerkelijke leven op anderhalve meter’ binnen de Rooms-Katholieke Kerk ook voor grote kerken onverkort gelden met alle regels over het onderling houden van afstand, reserveren, hygiëne enzovoort.

Vanaf het begin van de pandemie hebben de bisschoppen gezegd dat de kerk geen bron van besmetting mag worden. De bisschoppen zijn de parochies daarom dankbaar voor hun inzet om ook met de beperkte verruiming voor grote kerkgebouwen het protocol zorgvuldig te blijven uitvoeren.

- Protocol ‘Kerkelijk leven op anderhalve meter’ (versie 10 juli 2020)
- Het protocol is ook opgenomen in Analecta 2020 (vanaf p. 66)

NA KERSTMIS EN PASEN NU OOK: “VIER PINKSTEREN!”

6 mei 2021

Met Pinksteren maakt de Heilige Geest van door angst bevangen apostelen moedige getuigen van Christus. De Heilige Geest bouwt de Kerk op en brengt haar steeds in beweging. Hij roept mensen in zijn dienst en schenkt hun de nodige gaven. Het is de Heilige Geest die in de sacramenten werkt en die de Heilige Schrift voor ons tot leven wekt (Youcat 118, 119).

Na “Vier Kerstmis!” en “Vier Pasen!” roepen de Nederlandse bisschoppen nu ook op: “Vier Pinksteren!” Pinksteren valt dit jaar op 23 mei. De website vierpinksteren.nl nodigt uit om de eigen parochie op internet op te zoeken om te zien welke vieringen er zijn om te bezoeken, of online te volgen. Veel parochies hebben een online aanbod via livestreams. De coronapandemie is immers nog niet voorbij en in de R.-K. Kerk blijft het protocol ‘Kerkelijk leven op anderhalve meter’ gelden.

Overigens heeft paus Franciscus voor de maand mei een estafette van rozenkransgebed uitgeroepen om op voorspraak van Maria te bidden voor een einde aan de coronapandemie. Aan deze gebedsestafette doen internationaal de Maria bedevaartplaatsen mee. Zo mag de weg naar Pinksteren ook invulling krijgen samen met Maria, die met de apostelen volhardde in het gebed voorafgaand aan Pinksteren (Handelingen 1, 14).

De Vaticaanse media verzorgen een livestream van het rozenkransgebed uit de internationale bedevaartplaatsen. Zo kwam op 3 mei het rozenkransgebed uit het Heiligdom van Onze Lieve Vrouw van Czestochowa.

VATICAAAN: IN DRIE FASES OP WEG NAAR DE BISSCHOPPENSYNODE 2023

25 mei 2021

Op vrijdag 21 mei maakte het Vaticaan de route bekend naar de volgende algemene bisschoppensynode. Deze vindt plaats in oktober 2023 en heeft als thema “Voor een synodale Kerk: *communio, participatio, missio*”. De weg ernaartoe wordt geschetst in drie fases.

De eerste fase speelt zich af in de bisdommen, de particuliere Kerken (oktober 2021 tot april 2022). Het Vaticaan komt hiervoor later dit jaar met meer informatie. Die zal bestaan uit een voorbereidingsdocument en een vragenlijst voor alle bisdommen en hun geledingen. De bisdommen worden gevraagd om een pre-synodale bijeenkomst te houden en deze fase van luisteren af te ronden middels een verslag. De vragenlijst die naar de bisdommen gaat zal overigens ook worden verstuurd aan onder meer de Romeinse curie, de oversten van religieuze ordes en internationale lekenbewegingen.

De tweede fase (september 2022 tot maart 2023) bestaat uit overleg van de Kerk in de vijf continenten. Bij deze pre-synodale bijeenkomst per werelddeel wordt besproken wat uit de bisdommen is ontvangen in de context van elk continent.

De resultaten van deze twee fases worden verwerkt in het zogeheten “*instrumentum laboris*” (werkinstrument) voor de derde fase. Dat is de fase van de uiteindelijke bisschoppensynode zoals die in oktober 2023 in Rome plaatsvindt.

In het weekend van 9 en 10 oktober 2021 geeft paus Franciscus het startschot voor de eerste diocesane fase. Dat zal zijn met een openingssessie, gebed en een eucharistieviering. De diocesane bisschoppen worden verzocht om ditzelfde te doen op 17 oktober.

VERSOEPELING VAN CORONAMAATREGELEN IN DE R.-K. KERK VANAF 5 JUNI 2021 2 juni 2021

Met ingang van 5 juni voert de overheid een groot aantal versoepelingen van de coronamaatregelen door. De bisschoppen hebben gezien wat dit betekent voor het protocol van de Rooms-Katholieke Kerk. De gunstige ontwikkeling in de besmettingscijfers geeft de mogelijkheid tot een versoepeling van het maximum aantal gelovigen dat een viering kan bijwonen.

Met ingang van 5 juni aanstaande verhogen de bisschoppen dit aantal van 30 naar 50. Voor grotere kerkgebouwen met meer dan 300 reguliere zitplaatsen geldt dat maximaal 15 procent van het aantal zitplaatsen kan worden benut. In kerkgebouwen met meer dan 1.000 reguliere zitplaatsen kunnen maximaal 250 personen worden toegelaten. Voor alle kerkgebouwen geldt dat de genoemde maximum aantallen kerkgangers alleen kunnen worden toegelaten als de gelovigen onderling anderhalve meter afstand kunnen houden. Ook de andere basisregels uit het protocol ‘Kerkelijk leven op anderhalve meter’, zoals bijvoorbeeld de regels over vooraf reserveren, communie uitreiken, hygiëne en het dragen van mondkapjes blijven onverkort gelden.

Processies en openluchtvieringen

Het protocol van de R.-K. Kerk schreef al voor dat parochies voor processies op de openbare weg de regelgeving van de lokale overheid moeten volgen. Hetzelfde geldt voor openluchtvieringen op plaatsen die vanaf de openbare weg zichtbaar zijn. Parochies die een processie of een openluchtviering willen houden, wordt geadviseerd hierover tevoren contact met hun plaatselijke overheid op te nemen.

Zingen

De richtlijnen met betrekking tot zingen wijzigen op 5 juni nog niet, met uitzondering van zingen door kinderen tot en met 12 jaar. Volgens deskundigen is zingen door koren pas weer verantwoord vanaf het risiconiveau ‘waakzaam’ dan wel als er minder dan 1.200 nieuwe besmettingen per dag zijn. Op dit moment bevindt Nederland zich nog niet op dat risiconiveau. Dit betekent dat voorlopig de richtlijn gehandhaafd blijft dat één cantor of maximaal vier

zangers kunnen zingen. Voor kinderen tot en met 12 jaar kan een uitzondering worden gemaakt. De overheid heeft aangekondigd te verwachten dat per 30 juni verdere versoepelingen kunnen ingaan.

De bisschoppen hopen eind juni meer duidelijkheid te kunnen geven over de vraag wanneer koren weer verantwoord kunnen gaan repeteren en zingen tijdens vieringen. De bisschoppen houden ook overigens in de komende weken een vinger aan de pols waar het gaat om mogelijkheden tot versoepeling van de coronamaatregelen.

Weer met meer mensen samen vieren

Het is deze maand precies een jaar geleden dat - op 1 juni - de publieke vieringen in de kerken konden worden hervat en dat vanaf 14 juni op het hoogfeest van Sacramentsdag de Heilige Communie weer kon worden uitgereikt. Parochies en hun gelovigen zijn in gezamenlijkheid een lange weg gegaan en gaan nu een tijd tegemoet waarin zij weer met meer mensen samen de Eucharistie kunnen vieren als bron en hoogtepunt van heel het christelijk leven (Vaticanum II, Lumen Gentium 11), tot opbouw van de Kerk in de wereld van nu. Dit vervult de bisschoppen met dankbaarheid en blijdschap.

UPDATE MET VERDERE VERSOEPelingen VAN CORONAPROTOCOL IN R.-K. KERK 24 juni 2021

De Nederlandse bisschoppen komen voor de Rooms-Katholieke Kerk met een update van het protocol ‘Kerkelijk leven op anderhalve meter’ die ingaat op zaterdag 26 juni. In de update wordt een aantal versoepelingen aangekondigd. Nu er weer meer kan en mag in de maatschappij als het gaat om corona, zien de bisschoppen ook mogelijkheden om de maatregelen voor de R.-K. Kerk aan te passen.

Vanaf 26 juni wordt het maximaal aantal aanwezigen bij religieuze bijeenkomsten bepaald door de grootte van het kerkgebouw. Dit geldt ook voor huwelijken en uitvaarten. Voor elk kerkgebouw moet de capaciteit worden vastgesteld in een anderhalve meter-opstelling. Dat wil zeggen dat moet worden uitgerekend hoeveel personen maximaal op anderhalve meter van elkaar in een kerk kunnen samenkomen (= de anderhalve meter capaciteit).

Processies en bedevaarten

De anderhalve meter afstand norm geldt óók voor religieuze bijeenkomsten buiten. Voor processies op de openbare weg en openluchtvieringen op plaatsen die vanaf de openbare weg zichtbaar zijn dient de regelgeving van de lokale overheid te worden gevolgd. Parochies die een processie of een openluchtviering willen houden, wordt geadviseerd hierover van tevoren contact met hun plaatselijke overheid op te nemen. Bij bedevaarten moeten de bepalingen voor reizen van de (buitenlandse) overheid worden gevolgd. Bedevaartgangers die met groepsvervoer reizen maken gebruik van een mondkapje. Gelovigen hoeven in de kerk geen mondkapje meer te dragen.

Zingen

Ook op het gebied van koorzang komt er iets meer ruimte. In plaats van vier mogen er maximaal twaalf koorzangers zingen mits strikte voorwaarden in acht worden genomen met betrekking tot onder meer afstand, ventilatie en spuien van de ruimte waar gezongen wordt. Volkszang blijft voorlopig nog niet toegestaan en ook de bestaande hygiënemaatregelen blijven gehandhaafd.

Alle maatregelen worden gespecificeerd in de update bij het protocol.

Dankbaar

De bisschoppen zijn blij en dankbaar dat er weer meer mogelijk is als het gaat om samen vieren. Ze spreken hun waardering uit voor de inzet van alle betrokkenen in de parochies die het steeds mogelijk hebben gemaakt en nog maken om de vieringen ondanks corona door te laten gaan. Ze blijven alert en voorzichtig en vragen de gelovigen mee te werken aan een geleidelijke versoepeling. Hoewel de situatie verbetert, is de pandemie nog niet ten einde en zorgvuldig met elkaar omgaan ook in tijden van versoepeling, blijft belangrijk. In de loop van augustus verwachten de bisschoppen met een nieuw bericht over de coronamaatregelen te komen.

- Download de Update Protocol Kerkelijk leven op anderhalve meter per 26 juni 2021 (download via rkkerk.nl)

UPDATE PROTOCOL KERKELIJK LEVEN OP ANDERHALVE METER PER 26 JUNI 2021 24 juni 2021

Aantal kerkgangers

- Vanaf 26 juni 2021 wordt het maximaal aantal aanwezigen bij religieuze bijeenkomsten (dit geldt ook voor huwelijken en uitvaarten) bepaald door de grootte van het kerkgebouw.
- Voor elk kerkgebouw dient te worden bepaald wat de capaciteit van het kerkgebouw is in een anderhalve meter-opstelling d.w.z. dat moet worden uitgerekend hoeveel personen maximaal op anderhalve meter van elkaar in hun kerk kunnen samenkomen (= de anderhalve meter capaciteit).
- Reserveren en een checkgesprek (vragen naar gezondheidsklachten) blijft verplicht bij vieringen die naar verwachting bezocht zullen worden door meer personen dan de anderhalve meter capaciteit van het kerkgebouw toelaat. Voor andere vieringen geldt een aanmelding en checkgesprek aan de deur.
- Steeds geldt dat religieuze en andere kerkelijke bijeenkomsten alleen dan kunnen plaatsvinden wanneer een veilige afstand van anderhalve meter is gewaarborgd.
- Voor alle activiteiten geldt dat hierbij de richtlijnen van het RIVM inzake hygiëne, afstand, ventilatie, gezondheid, kwetsbare personen e.d. in acht worden genomen.

Deze zijn te vinden via:

<https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/werk/generiek-kader-coronamaatregelen>

<https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/vragen-antwoorden>

Reserveren en aanmelden

- Voor vieringen die naar verwachting bezocht zullen worden door meer personen dan de anderhalve meter capaciteit van het kerkgebouw toelaat dient vooraf gereserveerd te worden.
- Voor vieringen die naar verwachting bezocht zullen worden door minder personen dan de anderhalve meter capaciteit van het kerkgebouw toelaat, hoeft niet gereserveerd te worden, maar volstaat aanmelden kort vóór de viering aan de deur.

Muzikale en vocale medewerking

- Volkszang door gelovigen is nog niet toegestaan.
- Koorzang (repeteren en zingen tijdens vieringen) is toegestaan met maximaal 12 zangers, mits
  - o er tussen elke zanger minimaal 1,5 meter afstand is en men bij voorkeur niet achter elkaar staat, maar in een zigzag formatie;
  - o de ruimte waar wordt gerepeteerd 24 uur per dag wordt geventileerd en vóór de repetitie, in de pauzes en na de repetitie tenminste 10 minuten wordt gespuid;
  - o er tijdens het spuien/luchten geen mensen in de ruimte aanwezig zijn of, als dat niet mogelijk is, voorkomen wordt dat mensen in de luchtstroom achter elkaar zitten tijdens het spuien/luchten;
  - o ook overigens alle richtlijnen van het RIVM voor koren en zangensembles worden nageleefd die te vinden zijn via:
<https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/kaders-coronamaatregelen/generiek-kader#extra-aandachtspunten-voor-koren-en-zangensembles>
<https://lci.rivm.nl/koren-zangensembles>.

Mondkapje

- Gelovigen hoeven geen mondkapje meer te dragen tijdens de viering.

H. Communie uitreiking

- De handwassing voor en na de communie moet gebeuren met schoon water en eventueel zeep.
- De kelk kan slechts door één persoon gebruikt worden.
- De H. Communie wordt uitgereikt met een daarvoor bestemd schepje of eucharistisch pincet.
- Tussen de bedienaar van de H. Communie en de communicant wordt een hoestscherm geplaatst.
- Onder het hoestscherm wordt de H. Hostie met schepje of pincet op de hand van de communicant gelegd.
- Van tong-communie moet worden afgezien.
- De gelovige die de H. Hostie niet met de hand wil aanraken, kan een eigen ‘corporale’ meebrengen en daarop de H. Hostie ontvangen en naar de mond brengen.

Doopsel

De toediening van het doopsel is mogelijk mits de regels van het maximum aantal aanwezigen, hygiëne en gezondheid volledig en de regel van anderhalve meter zoveel mogelijk worden nageleefd. De enige uitzondering op de regel van anderhalve meter geldt op sommige momenten voor de bedienaar.

- De uitzonderingsmomenten waarop het tijdens de toediening van het doopsel voor de bedienaar niet mogelijk is om anderhalve meter afstand tot de dopeling te houden, moeten zo kort mogelijk worden gehouden. Er dient ook dan zoveel afstand als mogelijk is te worden bewaard. De rituele contactmomenten (aanrakingen) dienen tot een minimum te worden beperkt.
- Zo kan de handoplegging geschieden door de handen boven het hoofd van de dopeling te houden.
- Voor het dopen heeft het de voorkeur een doopschelp te gebruiken (deze kan verlengd worden). Ook kan een doopstok worden gebruikt.
- Als doopwater dient bij elke doop vers water te worden gewijd.
- Voor de zalving kunnen watten of een ‘virgula’ (wattenstaafje) worden gebruikt.

Eerste communie

- De viering en uitreiking van de Eerste H. Communie is mogelijk mits alle regels van het maximum aantal aanwezigen, hygiëne, gezondheid en de anderhalve meter worden nageleefd.
- Tevens moeten de algemene regels van dit protocol met betrekking tot de uitreiking van de H. Communie worden nageleefd.

Vormsel

De toediening van het vormsel is mogelijk mits de regels van het maximum aantal aanwezigen, hygiëne en gezondheid volledig en de regel van anderhalve meter zoveel mogelijk worden nageleefd. De enige uitzondering op de regel van anderhalve meter geldt op sommige momenten voor de bedienaar.

- De uitzonderingsmomenten waarop het tijdens de toediening van het vormsel voor de bedienaar niet mogelijk is om anderhalve meter afstand tot de vormeling te houden, moeten zo kort mogelijk worden gehouden. Er dient ook dan zoveel afstand als mogelijk is te worden bewaard. Dit kan worden bevorderd doordat de vormeling geknield is op een bidstoel, waardoor er meer afstand is tussen de gezichten van bedienaar en vormeling. De rituele contactmomenten (aanrakingen) dienen tot een

minimum te worden beperkt. De vredeswens na de zalving gebeurt niet door het geven van een hand.

- Voor de zalving kunnen watten worden gebruikt.

Wijding

Een wijding is mogelijk conform nadere bepalingen die per bisdom door de diocesane bisschop zijn vastgesteld. Deze bepalingen bevatten voorzorgsmaatregelen die passend zijn bij het uitzonderlijke en het specifieke karakter van de wijding en bij de plaats waar en de omstandigheden waaronder de wijding plaatsvindt.

Bijeenkomsten buiten en bedevaarten

- De anderhalve meter afstand norm geldt óók voor religieuze bijeenkomsten buiten.
- Voor processies op de openbare weg en openluchtvieringen op plaatsen die vanaf de openbare weg zichtbaar zijn dient de regelgeving van de lokale overheid te worden gevolgd. Parochies die een processie of een openluchtviering willen houden, wordt geadviseerd hierover tevoren contact met hun plaatselijke overheid op te nemen.
- Bij bedevaarten moeten de bepalingen voor reizen van de (buitenlandse) overheid worden gevolgd. Bedevaartgangers die met groepsvervoer reizen maken gebruik van een mondkapje.

BISSCHOPPEN ONTVANGEN VOORBEREIDINGSDOCUMENTEN BISSCHOPPENSYNODE 8 september 2021

Op dinsdag 7 september ontvingen de Nederlandse bisschoppen de documenten ter voorbereiding op de bisschoppensynode ‘Voor een synodale Kerk: *communio, participatio, missio*’ (2023). Het Voorbereidingsdocument en het Vademecum werden direct ook online gepubliceerd op de Vaticaanse website synod.va.

Beide uit Rome ontvangen documenten zullen eerst worden besproken in de vergadering van de Nederlandse Bisschoppenconferentie. Op weg naar de bisschoppensynode in Rome speelt de eerste fase zich af in de bisdommen van oktober 2021 tot april 2022.

Het Vademecum, een handboek voor de bisdommen, opent met het gebed ‘*Adsumus Sancte Spiritus*’ (‘Wij staan voor U, Heilige Geest’). Het is het gebed waarmee elke sessie van het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) begon. Daarmee wordt de diocesane fase nadrukkelijk onder leiding van de Heilige Geest geplaatst.

Het Voorbereidingsdocument geeft achtergronden. Het bevat net als het Vademecum tien kernthema’s met vragen die het Secretariaat van de Bisschoppensynode aanreikt als uitnodiging tot gesprek. De bisschoppen kunnen deze vragen bespreken in de diocesane gremia die er zijn en ook met specifieke groepen. Niet alle thema’s hoeven aan bod te komen, geeft het Vademecum aan. De thema’s kunnen worden gekozen die het meest relevant zijn voor de lokale situatie.

De tien kernthema’s staan vanaf p. 21 in het Voorbereidingsdocument en vanaf p. 26 in het Vademecum. De vragen zijn uit het Voorbereidingsdocument opgenomen in deze download, die ook terug te vinden is onderaan dit bericht.

Het Secretariaat van de Bisschoppensynode is verantwoordelijk voor de voorbereiding van de Algemene Bisschoppensynode en publiceerde ook een logo. De documenten zullen helpen om de voorbereiding op deze synode in gang te zetten. De bisschoppensynode in Rome wordt de Zestiende Gewone Algemene Vergadering van de Bisschoppensynode.

Eerder al werd bekend gemaakt dat het voorbereidingsproces op de synode in drie fases zal verlopen: via de bisdommen, naar een synodale ontmoeting op vijf continenten en dan de vergadering van bisschoppen uit de hele wereld in Rome (bericht d.d. 25 mei ‘Vaticaan: in drie fases op weg naar de bisschoppensynode 2023’).

Downloads:

- Kernvraag, kernthema's, richtvragen
- Voorbereidend document synode 2023 (Engels)
- Vademecum synode 2023 (Engels)
- Kijk voor meer informatie op de speciale website synod.va

AVG-NIEUWS: WAT TE DOEN MET VRAGEN IN HET KADER VAN STAMBOOMONDERZOEK?

13 september 2021

Het komt voor dat een parochie benaderd wordt met een vraag van iemand die zich bezighoudt met stamboomonderzoek. Vaak wordt aan de parochie de vraag gesteld of zij informatie kan geven over huwelijken of de doop van kinderen. Het is goed om stil te staan bij de vraag hoe met dit soort verzoeken omgegaan moet worden in het licht van de privacyregels.

De Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) geeft als regel dat gegevens van overleden personen geen ‘persoonsgegevens’ zijn in de zin van de wet. In dat opzicht verbiedt de AVG dus niet dat gegevens over overleden personen worden verstrekt.

Toch is het goed om voorzichtig en zorgvuldig om te gaan met het verstrekken van gegevens. Parochies moeten daarom ook nadenken over de vorm waarin de informatie aan de vragensteller wordt verstrekt. Zo is het niet toegestaan om een set aan gegevens te verstrekken die herleidbaar zijn tot een persoon die nog leeft. In dat geval zou immers door de herleidbaarheid tot een levende persoon alsnog de privacy van deze betrokkene kunnen worden geschonden.

Ook het verlenen van toegang tot de archieven is niet toegestaan als er in de archieven ook gegevens zitten van levende personen of dossierstukken zijn gearchiveerd die vertrouwelijk zijn.

Tot slot is het goed om na te gaan of de parochie de menskracht heeft om zelf steeds de specifieke gegevens op te zoeken en hiervan kopieën aan de onderzoeker te verstrekken. Het is van belang te beseffen dat iemand voor stamboomonderzoek nimmer een ‘recht’ op inzage in doop-, huwelijks- en overlijdensboeken van de parochie heeft. Of de parochie iemand bij stamboomonderzoek behulpzaam wil zijn is altijd een gunst.

REGLEMENT

inzake melding en behandeling van klachten van grensoverschrijdend gedrag

14 september 2021

PREAMBULE

De diocesane bisschoppen van de Rooms-Katholieke bisdommen in Nederland, de ordinaris van het Militair Ordinariaat, allen deel uitmakend van de Nederlandse Bisschoppenconferentie, in overleg met de Konferentie Nederlandse Religieuzen (hierna: KNR), overwegende:

- dat zij de zorgvuldige pastorale dienstverlening binnen de Kerk dienen te bevorderen en derhalve dienen aan te dringen op de naleving van de gedragsregels in het pastoraat en tegen schendingen ervan met passende maatregelen dienen op te treden;
- dat de rechten en belangen van de christengelovigen en andere personen met het oog op de zorgvuldige pastorale dienstverlening dienen te worden beschermd en gewaarborgd;
- dat zij met het oog op de zorgvuldige pastorale dienstverlening de Gedragscode Pastoraat hebben vastgesteld, die deel uitmaakt van het canoniek recht dat in de Nederlandse bisdommen van kracht is;
- dat het derhalve voor de naleving ervan wenselijk is dat duidelijk wordt aangegeven op welke wijze schendingen van de Gedragscode Pastoraat en van het canoniek recht binnen de Kerk aanhangig kunnen worden gemaakt;
- dat er overeenkomstig het canoniek recht al naar gelang de klacht verschillende procedures zijn om die klacht te behandelen;
- dat het daarom goed is een Reglement inzake melding en behandeling van klachten van grensoverschrijdend gedrag vast te stellen en een Meldpunt in te stellen dat wordt beheerd door de meldpuntfunctionaris die kan aangeven bij welke instantie de klacht kan worden ingediend en behandeld en die beziet:
  - of ingeval van een strafbaar feit door de klager en/of de kerkrechtelijk verantwoordelijke aangifte kan of moet worden gedaan bij het Openbaar Ministerie, c.q. de politie, met inachtneming van artikel 5.3. van de Gedragscode Pastoraat;
  - of door de klager of het Meldpunt aangifte kan of moet worden gedaan bij de ordinaris (kerkrechtelijk verantwoordelijke);

- of er voldoende pogingen zijn ondernomen om de klacht op niveau van de direct betrokkenen aan de orde te stellen en te behandelen;
- of een klager medische, psychische en/of pastorale zorg nodig heeft;

hebben besloten en vastgesteld het

REGLEMENT INZAKE MELDING EN BEHANDELING VAN KLACHTEN VAN GRENSOverschrijdend Gedrag

BEGRIPPEN

1. Meldpunt: Het adres waar mensen zich toe kunnen wenden voor het melden van een klacht of om door verwezen te worden naar de instantie die aan de (hulp) vraag beantwoordt. Adres: www.meldpuntgrensoverschrijdendgedragrkk.nl
De websites van de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland, van de bisdommen van de Kerkprovincie van Nederland, van de KNR verwijzen op hun homepage naar de website van het Meldpunt.

2. Meldpuntfunctionaris: Het Meldpunt wordt door de meldpuntfunctionaris beheerd. Een canonist, een jurist en een psycholoog staan de meldpuntfunctionaris desgewenst voor advies terzijde.

3. Klachtencommissie: De onafhankelijke commissie die advies uitbrengt inzake klachten die schriftelijk aan haar zijn toevertrouwd.

4. Raad van Toezicht: Het orgaan dat namens de Nederlandse Bisschoppenconferentie en het bestuur van de KNR toezicht houdt op het functioneren van het Meldpunt en van de Klachtencommissie overeenkomstig de bepalingen van dit Reglement.

5. Platform Hulpverlening: Eén of meer deskundigen die ervaring hebben in de begeleiding van slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag en klagers kunnen doorverwijzen naar gespecialiseerde hulpverleners.

6. Kerkrechtelijk verantwoordelijke: De diocesane bisschop (of diens plaatsvervanger), de ordinaris van het Militair Ordinariaat, de verantwoordelijke vicaris, prelaat of hogere overste onder wiens

verantwoordelijkheid de handeling(en) vallen die worden aangeklaagd (vgl. cc.134; 391-392; 397; 694-703; 1717).

7. Ordinaris: De verantwoordelijke diocesane bisschop (of diens plaatsvervanger), de ordinaris van het Militair Ordinariaat, de verantwoordelijke vicaris, prelaat of hogere overste van een clericaal instituut van gewijd leven van pauselijk recht of sociëteit van apostolisch leven van pauselijk recht (c. 134 §1).

8. Plaatselijke Ordinaris: De verantwoordelijke diocesane bisschop, de ordinaris van het Militair Ordinariaat, verantwoordelijke vicaris.

9. Grensoverschrijdend gedrag: Een wijze van handelen of weigeren te handelen, zich uiten of weigeren zich te uiten, die overeenkomstig de Gedragscode Pastoraat als ongepast en onwaardig moet worden beoordeeld.

10. Gedragscode: De Gedragscode Pastoraat - over waarden en normen in het pastoraat - die door de Nederlandse bisschoppen is vastgesteld in samenwerking met de KNR.

Voor het Meldpunt en de Klachtencommissie geldt het hiernavolgende Reglement:

INLEIDENDE BEPALINGEN

Artikel 1

1.1. Het Meldpunt wordt beheerd door een meldpuntfunctionaris, die zijn taak uitoefent overeenkomstig de bepalingen van dit Reglement.

1.2. De Klachtencommissie omvat tenminste:

- de voorzitter, de vicevoorzitter en de overige leden;
- de secretaris, welke taak wordt vervuld door de meldpuntfunctionaris.

1.3. De voorzitter en de vicevoorzitter van de Klachtencommissie dienen deskundigen te zijn op het gebied van het Nederlands dan wel canoniek recht. Bij ontstentenis van de voorzitter neemt de vicevoorzitter diens taak waar. De secretaris van de Klachtencommissie is tevens secretaris van een kamer van de Klachtencommissie.

De overige leden van de Klachtencommissie zijn pastoraal werkenden en deskundigen op het gebied van de gedragswetenschappen, bij voorkeur psychologen en psychiaters.

1.4.1. Alle in 1.1. en 1.2. genoemde personen worden op voordracht van de Raad van Toezicht door de Nederlandse Bisschoppenconferentie en het bestuur van de KNR voor een periode van vijf jaar benoemd en zijn terstond herbenoembaar.

1.4.2. Als voorzitter of vicevoorzitter kunnen geen personen worden benoemd die deel uitmaken van een strafrechtbank binnen de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland.

1.5.1. De in 1.1. en 1.2. genoemde personen kunnen door de Nederlandse Bisschoppenconferentie en het bestuur van de KNR na gehoord te zijn en na onderzoek van de feiten en omstandigheden alleen om een wettige en ernstige reden tussentijds uit hun functie worden verwijderd.

1.5.2. De Raad van Toezicht is bevoegd om tussentijds de meldpuntfunctionaris om een zeer dringende en zeer ernstige reden te schorsen of op non-actief te stellen. De Raad van Toezicht stelt zowel de Nederlandse Bisschoppenconferentie als het bestuur van de KNR hiervan terstond op de hoogte.

Artikel 2

2.1. De Raad van Toezicht heeft tot taak om namens de Nederlandse diocesane bisschoppen en het bestuur van de KNR toezicht uit te oefenen op het functioneren van het Meldpunt en van de Klachtencommissie overeenkomstig de bepalingen van dit Reglement.

2.2. De leden van de Raad van Toezicht worden benoemd door de Nederlandse Bisschoppenconferentie en het bestuur van de KNR voor een periode van vijf jaar en zijn éénmaal terstond herbenoembaar. Zij treden af bij het bereiken van de leeftijd van tachtig jaar.

2.3. Alle in 1.1., 1.2. en 3.2. genoemde personen zijn gehouden om aan de Raad van Toezicht over hun werkzaamheden verantwoording af te leggen met inachtneming van de op hen rustende plicht tot geheimhouding.

2.4. De Raad van Toezicht doet jaarlijks vóór 1 juli schriftelijk verslag van de werkzaamheden van het Meldpunt en van de Klachtencommissie in het voorafgaande jaar. Dit rapport wordt aan de Nederlandse Bisschoppenconferentie en het bestuur van de KNR voorgelegd en desgewenst nader toegelicht. Daarna wordt het jaarverslag gepubliceerd op de website www.meldpuntgrensoverschrijdendgedragkk.nl

Artikel 3

3.1. Het Platform Hulpverlening draagt zorg voor een passende professionele doorverwijzing van slachtoffers naar hulpverlening op maat en heeft tot taak

- crisisinterventie;
- training en intervisie van de vertrouwenspersonen van de bisdommen;
- aanbieden van passende mogelijkheden voor pastorale hulp;
- aandacht voor hulpvragen bij partners en familieleden van slachtoffers.

3.2. De leden van het Platform Hulpverlening worden op voordracht van de Raad van Toezicht voor een periode van vijf jaar benoemd door de Nederlandse Bisschoppenconferentie en het bestuur van de KNR en zijn terstond herbenoembaar.

HET MELDPUNT EN DE MELDING VAN EEN KLACHT

Artikel 4

4.1. De meldpuntfunctionaris heeft tot taak om de melding van een klacht van grensoverschrijdend gedrag in ontvangst te nemen en aan de hand van een protocol te registreren.

4.2. Anonieme meldingen van klachten worden niet geregistreerd en in behandeling genomen maar terstond vernietigd, tenzij de identiteit van de indiener kan worden vastgesteld of het gemelde grensoverschrijdend gedrag kan worden geverifieerd.

4.3. Een melding van een klacht wordt overeenkomstig artikel 7 in behandeling genomen of doorgeleid als naar het oordeel van de voorzitter van de Klachten-commissie de Gedragscode van toepassing is op de aangeklaagde, de klacht op de Gedragscode betrekking heeft en de klager een belang heeft.

4.4. Bij twijfel en vragen aangaande de ontvankelijkheid, de behandeling of doorgeleiding van een klacht beslist de voltallige Klachtencommissie.

4.5. Klachten van grensoverschrijdend gedrag die bij de kerkrechtelijk verantwoordelijke worden gemeld en die iemand betreffen op wie de Gedragscode van toepassing is, worden door de kerkrechtelijk verantwoordelijke verder geleid naar de meldpuntfunctionaris, met inachtneming van het bepaalde in artikel 6.

Artikel 5

De meldpuntfunctionaris stelt de klager en de kerkrechtelijk verantwoordelijke op de hoogte van een klacht die is ingediend en die overeenkomstig artikel 6 zal worden behandeld.

Artikel 6

Na ontvangst en registratie van de melding van een klacht heeft de meldpuntfunctionaris tot taak om in overleg met de voorzitter van de Klachten-commissie te bezien:

- of ingeval van een vermoeden van een strafbaar feit aangifte kan of moet worden gedaan door de klager bij het Openbaar Ministerie c.q. de politie;
- of in geval van een vermoeden van een strafbaar feit aangifte kan of moet worden gedaan door of namens de kerkrechtelijk verantwoordelijke bij het Openbaar Ministerie c.q. de politie.

De meldpuntfunctionaris stelt de kerkrechtelijk verantwoordelijke op de hoogte als aangifte is gedaan inzake een gemelde klacht.

Artikel 7

De behandeling van de klacht geschiedt als volgt:

7.1. Indien de klager behoefte heeft aan een gesprek met een door de bisdommen of de KNR aangestelde vertrouwenspersoon, wordt door de meldpuntfunctionaris doorverwezen naar de vertrouwenspersoon.

7.2. Zo nodig wordt door de meldpuntfunctionaris na overleg met een psycholoog van het Platform Hulpverlening een aanbod voor doorverwijzing naar medische, psychische dan wel pastorale hulp voorgesteld.

7.3. Indien er onvoldoende pogingen zijn ondernomen om de klacht op niveau van de direct betrokkenen aan de orde te stellen en te behandelen, geeft de meldpuntfunctionaris de betrokkenen aan dat die weg alsnog moet worden bewandeld.

7.4. Indien voor geldelijke schadevergoeding de burgerlijke rechter dient te worden benaderd, verwijst de meldpuntfunctionaris de klager naar de burgerlijke rechter.

7.5. Indien de klacht zich ervoor leent om in der minne te worden geschikt, wordt de klager erop gewezen dat de klacht kan worden voorgelegd aan het

Diocesaan Bureau voor Geschillen, als de klacht één van de bisdommen betreft waar een zodanig Bureau is ingericht.

7.6. Klachten voor de behandeling waarvan een bisschoppelijk scheidsgerecht is ingesteld, worden aan dit scheidsgerecht voorgelegd.

7.7. Incidentele zaken binnen een geding worden binnen het kader van dit geding opgelost, overeenkomstig de canones 1587-1591 CIC/1983.

7.8. Klachten die schendingen betreffen op pastoraal, liturgisch of leerstellig gebied, worden door de plaatselijke Ordinaris behandeld en leiden bij gegrondverklaring gewoonlijk tot een administratieve kerkelijke maatregel (zoals een waarschuwing, een boete of een kerkelijke straf) of tot een canoniek strafproces.

7.9. Indien iemand zich door een administratieve beschikking in de zin van canon 1732 CIC/1983 benadeeld voelt, wordt de procedure bedoeld in de canones 1732-1739 CIC/1983 gevolgd.

7.10. Indien tenminste met een schijn van waarheid de klacht een canoniek misdrijf betreft, zal overeenkomstig canon 1717 CIC/1983 een voorafgaand canoniek onderzoek worden ingesteld; bij klachten van seksueel misbruik van een minderjarige geschiedt dat overeenkomstig de artikelen 33-37 van dit Reglement.

7.11. Klachten tegen religieuzen, leden van seculiere instituten of van sociëteiten van apostolisch leven worden altijd tevens aan de hogere overste of bestuurder voorgelegd.

7.12. In andere gevallen wordt de klacht doorgeleid naar de Klachtencommissie, overeenkomstig art. 4.3.

Artikel 8

De diocesane bisschoppen en de ordinaris van het Militair Ordinariaat besluiten het voorafgaand onderzoek overeenkomstig canon 1717 § 1 CIC/1983 bij een klacht met tenminste een schijn van waarheid van seksueel misbruik van minderjarigen toe te vertrouwen aan de voorzitter of vicevoorzitter van de Klachtencommissie, overeenkomstig de bepalingen van dit Reglement (art. 33 - 37).

Artikel 9

9.1. Met inachtneming van het bepaalde in artikel 7 kan de kerkrechtelijk verantwoordelijke de Klachtencommissie verzoeken om een bij hem

ingediende klacht inzake schending van de Gedragscode te beoordelen en om ter zake aan hem een advies uit te brengen.

9.2. De Klachtencommissie behandelt de klacht overeenkomstig de procedure die in dit Reglement wordt beschreven.

9.3. De Klachtencommissie neemt de klacht niet in behandeling indien de aangeklaagde overleden is of indien de klacht op een andere wijze dient te worden behandeld (zie art. 7).

9.4. Ter zake van een voorval dat langer dan twee jaar vóór de melding ervan bij het Meldpunt heeft plaatsgevonden, zal geen klacht in behandeling worden genomen door de Klachtencommissie, tenzij er naar het oordeel van de voorzitter goede redenen zijn die een overschrijding van de termijn van twee jaar rechtvaardigen.

Artikel 10

10.1. De behandeling dient, met behoud van de rechtvaardigheid, binnen een half jaar na de registratie van de klacht door de meldpuntfunctionaris conform artikel 4.1. te zijn afgerond, tenzij door het canoniek recht een andere termijn wordt voorgeschreven.

10.2. Indien de behandeling van de klacht niet op tijd is beëindigd, meldt de meldpuntfunctionaris dit aan de Raad van Toezicht, met opgaaf van redenen.

KLACHTENPROCEDURE VOOR DE KLACHTENCOMMISSIE

Artikel 11

De Klachtencommissie is bevoegd klachten te behandelen die voldoen aan de in artikel 3 en 4 van dit Reglement genoemde criteria. De Klachtencommissie is ook bevoegd te oordelen over klachten die door de kerkrechtelijk verantwoordelijke schriftelijk aan de Klachtencommissie worden toevertrouwd voor beoordeling en advies, overeenkomstig het bepaalde in artikel 9.

Artikel 12

12.1. De klacht wordt behandeld op basis van een door de klager in te dienen klaagschrift.

12.2. Het klaagschrift omvat tenminste:

- de naam en het adres van de klager;
- de naam van de aangeklaagde;
- een beschrijving van het voorval waarover wordt geklaagd, het tijdstip en de plaats van het voorval alsmede de feiten en omstandigheden waaronder het voorval zich volgens de klager heeft voorgedaan;
- de plaats, dagtekening en ondertekening van het klaagschrift door de klager.

12.3. Aan het klaagschrift kunnen op het voorval betrekking hebbende stukken worden toegevoegd.

12.4. Nadat de secretaris van de Klachtencommissie het ondertekende klaagschrift of het verzoek om beoordeling en advies van de kerkrechtelijk verantwoordelijke als bedoeld in artikel 11, tweede volzin, heeft ontvangen en geregistreerd, zendt deze binnen een week per aangetekende brief een kopie ervan aan de voorzitter van de Klachtencommissie en aan de kerkrechtelijk verantwoordelijke van de aangeklaagde, die de behandeling aan de Klachtencommissie heeft toevertrouwd.

Artikel 13

Binnen zes weken nadat de voorzitter van de Klachtencommissie het klaagschrift heeft ontvangen, begint de behandeling van de klacht, tenzij de voorzitter van de Klachtencommissie van oordeel is dat de klacht kennelijk niet-ontvankelijk of kennelijk ongegrond is. De beslissing dat een klacht kennelijk niet-ontvankelijk of kennelijk ongegrond is wordt met redenen omkleed. Met die beslissing eindigt de procedure.

De secretaris van de Klachtencommissie stelt de klager, de aangeklaagde en de kerkrechtelijk verantwoordelijke hiervan onverwijld schriftelijk op de hoogte.

Artikel 14

14.1. Voordat de behandeling van de klacht is begonnen, kan de klager zijn klacht intrekken. Daarmee vervalt de zaak.

14.2. Nadat de behandeling van de klacht is begonnen kan de klager schriftelijk en gemotiveerd kenbaar maken de klacht te willen intrekken. Dit verzoek wordt aan aangeklaagde meegedeeld die hierop schriftelijk kan reageren. De kamer van de Klachtencommissie beslist om het verzoek tot intrekking van de klacht al dan niet in te willigen.

Artikel 15

15.1. Zodra de behandeling van de klacht is begonnen, zendt de secretaris van de Klachtencommissie per aangetekende brief een kopie van het klaagschrift aan de aangeklaagde. De aangeklaagde wordt in de gelegenheid gesteld om binnen een termijn van zes weken na ontvangst van het klaagschrift hierop schriftelijk te reageren.

15.2. Na ontvangst van de schriftelijke reactie van de aangeklaagde op het klaagschrift wordt een kopie ervan per aangetekende brief aan de klager gezonden.

Artikel 16

16.1. Na ontvangst van de schriftelijke reactie van de aangeklaagde op het klaagschrift of anders zes weken nadat de aangeklaagde het klaagschrift heeft ontvangen, stelt de voorzitter van de Klachtencommissie, bijgestaan door de secretaris van de Klachtencommissie, binnen twee weken een kamer van de Klachtencommissie samen.

16.2. Een kamer van de Klachtencommissie (hierna: de kamer) bestaat uit drie leden: de kamervoorzitter zijnde de voorzitter of de vicevoorzitter van de Klachtencommissie, een pastoraal werkende en een deskundige op het gebied van de gedragswetenschappen.

16.3. Nadat de kamer is samengesteld zendt de secretaris van de kamer het klaagschrift en de reactie van de aangeklaagde per aangetekende brief aan de leden van de kamer.

16.4. Van de samenstelling van de kamer stelt de secretaris van de kamer de klager en de aangeklaagde schriftelijk op de hoogte.

Artikel 17

17.1. Door de klager of de aangeklaagde kunnen leden van de kamer worden gewraakt, indien er feiten of omstandigheden zijn waardoor de onpartijdigheid van de kamer in het geding kan zijn. Een wrakingsverzoek dient de klager of de aangeklaagde schriftelijk en gemotiveerd bij de secretaris van de kamer in te dienen.

17.2. Indien een wrakingsverzoek is ingediend, wordt de behandeling van de zaak terstond geschorst.

17.3. Betrokkenen kunnen worden uitgenodigd om hun standpunt mondeling nader toe te lichten.

17.4. Het lid van de kamer wiens wraking is verzocht, wordt in de gelegenheid gesteld om schriftelijk zijn zienswijze naar voren te brengen, maar kan ook in de wraking berusten.

17.5. Ingeval het wrakingsverzoek de kamervoorzitter betreft dan beslist de voorzitter van de Klachtencommissie aangaande het wrakingsverzoek; ingeval de voorzitter van de Klachtencommissie de kamervoorzitter is beslist de vicevoorzitter van de Klachtencommissie.

Ingeval het wrakingsverzoek de overige leden van de kamer betreft dan beslist de kamervoorzitter over het wrakingsverzoek.

17.6. Indien het wrakingsverzoek is aanvaard, dient de voorzitter van de Klachtencommissie de kamer aan te vullen.

Artikel 18

18.1. Een lid van de kamer kan zich verschonen, indien er feiten of omstandigheden zijn die de onpartijdigheid van de kamer in gevaar kunnen brengen.

18.2. De voorzitter van de Klachtencommissie dient in dat geval de kamer aan te vullen.

Artikel 19

Indien tegen de aangeklaagde een civiele procedure aangaande hetzelfde voorval is gestart dan wel tegen de aangeklaagde aangaande hetzelfde voorval strafrechtelijke vervolging is ingesteld, dient de kamervoorzitter de behandeling op te schorten totdat in de civiele of strafrechtelijke procedure onherroepelijk is beslist.

Artikel 20

20.1. De kamervoorzitter stelt een dag, tijdstip en plaats vast voor de mondelinge behandeling van de klacht.

20.2. De secretaris van de kamer nodigt de klager en de aangeklaagde uit om op genoemde dag, tijd en plaats te verschijnen.

20.3. Tijdens de mondelinge behandeling worden zowel de klager als de aangeklaagde in de gelegenheid gesteld hun visie op het voorval naar voren te brengen.

20.4. De leden van de kamer zijn gerechtigd om aan de klager en de aangeklaagde vragen te stellen.

20.5. Op verzoek van de klager en/of de aangeklaagde kan de kamer besluiten dat beiden buiten elkaars aanwezigheid worden gehoord.

Artikel 21

21.1. De mondelinge behandeling vindt niet in het openbaar plaats.

21.2. Indien de klager en/of de aangeklaagde door een juridisch adviseur worden bijgestaan, worden dezen tot de mondelinge behandeling toegelaten en in de gelegenheid gesteld om hun standpunt naar voren te brengen.

21.3. Op verzoek van de klager en/of de aangeklaagde kan de kamervoorzitter besluiten om andere personen tot de mondelinge behandeling toe te laten, mits zij bereid zijn het besloten karakter van de behandeling te respecteren.

Artikel 22

De secretaris van de kamer maakt een kort en zakelijk verslag van de mondelinge behandeling. Dit verslag wordt door de kamervoorzitter vastgesteld. Een kopie van het vastgestelde verslag wordt op verzoek per aangetekende post aan klager en aangeklaagde gezonden.

Artikel 23

23.1. Al dan niet op gemotiveerd verzoek van de klager en/of de aangeklaagde kan de kamer schriftelijk dan wel mondeling getuigen, de leidinggevende van de aangeklaagde en/of deskundigen horen. Zowel de klager als de aangeklaagde worden hiervan op de hoogte gesteld.

23.2. De bevindingen van de getuigen, van de leidinggevende van aangeklaagde en/of de deskundigen worden schriftelijk vastgelegd en door hen ondertekend.

23.3. De schriftelijk vastgelegde bevindingen worden aan het dossier toegevoegd en een kopie ervan wordt door de secretaris van de kamer aan de klager en de aangeklaagde gezonden.

23.4. Zowel de klager als de aangeklaagde kunnen binnen twee weken

na ontvangst van een kopie van de bevindingen hierop schriftelijk bij de secretaris van de kamer reageren.

Artikel 24

De behandeling van de klacht is gesloten indien het dossier bevat:

- het klaagschrift;
- de eventuele reactie van de aangeklaagde;
- het verslag van de mondelinge behandeling, de eventuele schriftelijk vastgelegde bevindingen van getuigen, van de leidinggevende van de aangeklaagde en/of van deskundigen en de reactie van de klager en de aangeklaagde daarop.

Artikel 25

Binnen vier weken na sluiting van de behandeling doet de kamer schriftelijk uitspraak als bedoeld in artikel 26, lid 2. Deze termijn kan door de voorzitter van de kamer éénmaal met vier weken worden verlengd.

Artikel 26

26.1. De kamer toetst aan de hand van het dossier of sprake is van handelen dan wel nalaten in strijd met de Gedragscode.

26.2. De beoordeling van de kamer wordt vastgelegd in een schriftelijk advies

- dat de personalia van de klager, de aangeklaagde en zijn kerkrechtelijk verantwoordelijke vermeldt;
- waarin summier het voorval en de visie van de klager en de aangeklaagde daarop wordt weergegeven;
- waarin gemotiveerd wordt aangegeven op grond waarvan de kamer van mening is dat de klacht gegrond dan wel ongegrond is;
- waarin ingeval van grondverklaring van de klacht de kerkrechtelijk verantwoordelijke wordt geadviseerd omtrent de in overeenstemming met het canoniek recht te treffen maatregelen.

26.3. Voor zover opportuun kunnen in het advies van de kamer tevens adviezen worden gegeven die aan de klager en/of aangeklaagde worden doorgegeven.

26.4. Het advies van de kamer wordt door de secretaris van de kamer

geredigeerd en door de kamer vastgesteld en vervolgens door de kamervoorzitter en de secretaris van de kamer ondertekend met vermelding van plaats en datum.

Artikel 27

Een kopie van het advies wordt door de secretaris van de kamer per aangetekende post aan de klager, de aangeklaagde en de kerkrechtelijk verantwoordelijke verzonden.

Artikel 28

28.1. Binnen vier weken na ontvangst van het advies van de kamer neemt de kerkrechtelijk verantwoordelijke een beslissing tot gegrondd verklaring dan wel ongegrondd verklaring van de klacht. Deze beslissing wordt schriftelijk vastgelegd.

28.2. Indien de kerkrechtelijk verantwoordelijke van mening is dat de klacht gegrond is, zal deze tevens in zijn beslissing aangeven óf en, zo ja, welke maatregelen jegens de aangeklaagde worden getroffen.

28.3. In de schriftelijke beslissing van de kerkrechtelijk verantwoordelijke wordt aangegeven op welke wijze en binnen welke termijn de klager en de aangeklaagde hiertegen overeenkomstig het canonieke recht bezwaar en/of beroep kunnen aantekenen.

28.4. De kerkrechtelijk verantwoordelijke draagt er zorg voor dat per aangetekende post een kopie van de schriftelijke beslissing wordt verzonden aan de aangeklaagde, de klager, de kamervoorzitter en andere kerkrechtelijk verantwoordelijken van de aangeklaagde (zoals de overste van het instituut waartoe de aangeklaagde behoort en de bisschop van het bisdom waar de aangeklaagde werkzaam is). Een kopie van de schriftelijk beslissing wordt als bijlage aan het dossier toegevoegd.

Artikel 29

Van alle erbij betrokken partijen wordt verwacht dat zij vertrouwelijk omgaan met de in de procedure verkregen informatie.

Artikel 30

Jaarlijks worden de akten vernietigd van procedures tegen aangeklaagden die gestorven zijn en in andere gevallen worden de akten tien jaar na de laatste definitieve uitspraak vernietigd, met uitzondering van een samenvatting en het advies van de kamer en de schriftelijke beslissing van de kerkrechtelijk verantwoordelijke.

Artikel 31

Voor zaken waarin dit Reglement en naderhand vastgestelde regelingen niet voorzien, dient de kamer te beslissen met inachtneming van het canonieke recht, de regels van procedurele zorgvuldigheid, redelijkheid en billijkheid.

Artikel 32

De Klachtencommissie is bevoegd om met inachtneming van de bepalingen van dit Reglement nadere huishoudelijke regels te stellen.

PROCEDURE BIJ EEN KLACHT VAN SEKSUEEL MISBRUIK VAN EEN MINDERJARIGE

Artikel 33

Wanneer de ordinaris kennis krijgt, tenminste met een schijn van waarheid, van seksueel misbruik van een minderjarige door iemand voor wie de Gedragscode geldt of van wie wordt verwacht dat hij/zij zich - mutatis mutandis - in zijn/haar handelen richt naar de waarden en normen die zijn vervat in deze Gedragscode, is de ordinaris verplicht aangifte te doen bij het openbaar ministerie c.q. de politie.

Daarnaast wordt met het vooronderzoek de kerkelijke procedure in gang gezet die kan leiden tot het opleggen van kerkelijke strafmaatregelen.

Artikel 34

Wanneer de plaatselijke ordinaris kennis krijgt, tenminste met een schijn van waarheid, van seksueel misbruik van een minderjarige, zal hij het

vooronderzoek in de zin van canon 1717 CIC/1983, artikel 16 van de Normen van het Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela (2010 [SST]) alsmede het Motu Proprio Vos estis lux mundi (2019) laten verrichten door de voorzitter van de Klachtencommissie, die in zijn plaats de vicevoorzitter kan aanwijzen om dit vooronderzoek te verrichten (vgl. Vademecum 2020, nrs. 9 e.v.).

Artikel 35

De voorzitter of de vicevoorzitter van de Klachtencommissie voert het vooronderzoek uit en stelt overeenkomstig canon 1717 §3 CIC/1983 en artikel 21 Normae SST een advies op voor de plaatselijke ordinaris over de te volgen rechtsgang, waarna die overeenkomstig canon 1718 §1 CIC/1983 beslist.

Artikel 36

Vervolgens wordt de klacht behandeld overeenkomstig de bepalingen van de kerkelijke strafprocedures.

Artikel 37

Wie als rechter in een kerkelijke strafrechtbank van de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland is aangesteld, wordt niet met het vooronderzoek belast (vgl. canon 1717, § 3 CIC/1983).

SLOTBEPALINGEN

Artikel 38

38.1. Het Reglement R.-K. Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag is vastgesteld door de diocesane bisschoppen van de Rooms-Katholieke bisdommen in Nederland, de ordinaris van het Militair Ordinariaat na overleg met de KNR en kan door hen worden gewijzigd.

38.2. Vanwege het belang van een gelijke rechtspositie voor alle bij een klachtenprocedure betrokken partijen hebben de in 38.1. genoemden besloten

tot een eensluitend Reglement voor de gehele Rooms-Katholieke Kerk in Nederland.

Artikel 39

Het Reglement R.-K. Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag wordt afgekondigd door publicatie op de website www.rkkerk.nl. Tevens wordt het gepubliceerd op de website van het R.-K. Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag en treedt in werking op 1 januari 2022.

's-Hertogenbosch, 14 september 2021

Willem Jacobus Kardinaal Eijk, Aartsbisschop van Utrecht

Johannes Harmannes Jozefus van den Hende, Bisschop van Rotterdam

Johannes Willibrordus Maria Hendriks, Bisschop van Haarlem-Amsterdam

Gerardus Johannes Nicolaas de Korte, Bisschop van 's-Hertogenbosch

Johannes Wilhelmus Maria Liesen, Bisschop van Breda

Cornelis Franciscus Maria van den Hout, Bisschop van Groningen-Leeuwarden

Hendrikus Marie Gerardus Smeets, Bisschop van Roermond

Everardus Johannes de Jong, Apostolisch administrator van het Militair Ordinariaat

Mw. mr. P.S.J.M. Daalmans, secretaris-generaal van de Nederlandse Bisschoppenconferentie

BISSCHOPPENCONFERENTIE Kiest Permanente Raad: Voorzitter, Vicevoorzitter en Lid 15 september 2021

De Nederlandse bisschoppen hebben in hun vergadering van 14 september de leden van de Permanente Raad gekozen: een voorzitter en een vicevoorzitter plus een lid. De huidige leden, die in 2016 werden gekozen, zijn herkozen.

Bisschop Van den Hende is herkozen als voorzitter en bisschop Liesen van Breda als vicevoorzitter. Samen met bisschop De Korte van 's-Hertogenbosch en eveneens herkozen, vormen zij ook de komende vijf jaar de Permanente Raad van de Bisschoppenconferentie. De Permanente Raad bereidt maandelijks de vergadering van de gezamenlijke bisschoppen voor.

Alle bisschoppen in de Nederlandse Kerkprovincie vormen samen de Nederlandse Bisschoppenconferentie. Dit is een permanent overlegorgaan, waarin de bisschoppen op uiteenlopende terreinen overleggen en gezamenlijk bepaalde pastorale taken uitoefenen. Lid van de Bisschoppenconferentie zijn de zeven residerende bisschoppen, de bisschop van het legerordinariaat, hulpbisschoppen en titulaire bisschoppen die een functie vervullen in de Nederlandse kerkprovincie. De Bisschoppenconferentie wordt ondersteund door het Secretariaat van het Rooms-Katholiek Kerkgenootschap (SRKK).

De leden van Nederlandse Bisschoppenconferentie hebben namens de conferentie allen één of meerdere referentschappen. Een referentschap behelst een bepaalde beleidssector. De bisschop-referent bereidt het beleid namens de Bisschoppenconferentie in die sector voor en onderhoudt de nodige contacten met personen en organisaties die op het betreffende beleidsterrein werkzaam en betrokken zijn.

NEDERLANDSE BISCHOPPEN LATEN ANDERHALVE METER-REGEL LOS BIJ VOLDOENDE VENTILATIE

21 september 2021

De Nederlandse bisschoppen hebben besloten om de anderhalve meter afstandsregel bij kerkbezoek los te laten, mits er in het kerkgebouw ook tijdens de viering voldoende geventileerd kan worden. Vooraf opgeven en registreren zal niet meer nodig zijn. Deze versoepeling gaat in op zaterdag 25 september. Gelovigen wordt uitdrukkelijk gevraagd om rekening met elkaar te houden, zowel bij het kiezen van een plaats als bij het lopen door de kerk.

De dringende vraag om verantwoordelijkheid te nemen en thuis te blijven met klachten die kunnen wijzen op corona blijft bovendien gehandhaafd. Bezoekers van vieringen hoeven geen coronatoegangsbewijs te laten zien, omdat dit niet past bij het karakter van de Kerk.

Bij kerkgang wordt geen onderscheid gemaakt tussen mensen die wel of niet gevaccineerd zijn, zeggen de bisschoppen. Wel roepen zij bedienaren, vrijwilligers en andere gelovigen nadrukkelijk op om zich te laten vaccineren. “Wij willen dat niet eisen of afdwingen, maar wel zoals paus Franciscus een dringende oproep doen. De paus noemt vaccineren een daad van liefde: voor jezelf, voor onze families en vrienden en voor alle volkeren.”

Volkszang is met ingang van 25 september weer toegestaan. Ook koren mogen weer in volledige samenstelling zingen, op voorwaarde dat zij de regels van het RIVM voor koren en zangensembles volgen. Dit betreft regels over opstelling (op dit moment nog 1,5 meter afstand en in zigzagformatie), ventilatie, spuien enzovoort.

De communie kan behalve met het eucharistisch pincet ook weer met de (vooraf gereinigde) hand worden uitgereikt. Bij de uitreiking van de communie blijft het hoestscherm gehandhaafd; ook een gelaatsscherm kan gebruikt worden. De tongcommunie wordt nog niet toegestaan. Voor gelovigen die niet op de hand de communie willen ontvangen blijft de bestaande oplossing van kracht, namelijk het gebruik van een eigen corporale.

De bisschoppen zijn dankbaar dat er zo weer meer ruimte komt voor het samen vieren en zingen. Ook is er dankbaarheid voor het feit dat met de inzet

van het protocol er tot nu toe in de liturgie geen besmettingshaarden zijn geweest. De bisschoppen bidden dat dit zo blijft en dat de gelovigen, die van harte welkom zijn bij de vieringen, hierbij zorg en voorzichtigheid naar hun naasten blijven betrachten.

- Op rkkerk.nl is een overzicht van de overige regels opgenomen in verband met corona per 25 september 2021

AVG-NIEUWS: MODEL PRIVACYVERKLARING VOOR PAROCHIES PER OKTOBER 2021 HERZIEN

6 oktober 2021

Om parochies te helpen bij het opstellen van hun privacyverklaring is er een model-privacyverklaring voor parochies beschikbaar. Dit model is herzien per 1 oktober 2021. In deze nieuwe versie is nog duidelijker beschreven van wie een parochie persoonsgegevens ontvangt en voor welk doel deze worden verwerkt.

Met deze model-privacyverklaring heeft de parochie een goed instrument in handen om mensen te informeren over welke gegevens de parochie verzamelt en waarom dit gebeurt. Deze privacyverklaring is een model-document. Dit betekent dat het parochiebestuur de privacyverklaring kan aanpassen en vaststellen.

De geldende privacyregels schrijven voor dat mensen in heldere en begrijpelijke taal worden geïnformeerd over wat er met hun gegevens gebeurt. In de herziene model-privacyverklaring zijn een aantal onderwerpen verduidelijkt of met voorbeelden toegelicht. De parochies wordt geadviseerd de privacyverklaring voor de eigen parochie vast te stellen en dan direct op de parochiewebsite te plaatsen.

In de onderstaande situaties wordt de privacyverklaring door de parochie aan een betrokkene overhandigd (dit kan ook digitaal, bijvoorbeeld via e-mail):

- Aan ouders van een dopeling bij de aanmelding voor het sacrament van het doopsel
- Aan volwassenen bij de registratie van de opname in het catechumenaat
- Aan de huwelijkskandidaat(aten) indien hij of zij niet is ingeschreven in de ledenadministratie van de R.-K. Kerk
- Aan contactpersonen opgenomen in het nabestaanden en/of begraafplaatsregister (grafrechten) indien de contactpersoon niet is ingeschreven in de ledenadministratie van de R.-K. Kerk
- Aan de vrijwilliger, indien de vrijwilliger niet is ingeschreven in de ledenadministratie van de R.-K. Kerk

Het model-privacyverklaring voor parochies kan worden gedownload via rkkerk.nl.

MODEL

Privacyverklaring R.-K. Parochie

1 oktober 2021

Parochie: [Naam]

In deze privacyverklaring leest u welke persoonsgegevens de parochie verwerkt en waarom dit gebeurt. U leest in deze verklaring ook welke rechten u heeft en waar u terecht kunt met vragen.

Informatie voor parochies

In de onderstaande situaties wordt de privacyverklaring door de parochie (digitaal) verstrekt of wordt op het gebruikte (aanmeld)formulier duidelijk naar de privacyverklaring op de parochiewebsite verwezen:

- *Aan ouders van een dopeling bij de aanmelding voor het sacrament van het Doopsel;*
- *Aan volwassenen bij de registratie van de opname in het catechumenaat;*
- *Aan de huwelijkskandidaat(aten) indien hij of zij niet is ingeschreven in de ledenadministratie van de R.-K. Kerk;*
- *Aan contactpersonen opgenomen in het nabestaanden en/of begraafplaatsregister (grafrechten) indien de contactpersoon niet is ingeschreven in de ledenadministratie van de R.-K. Kerk;*
- *Aan de vrijwilliger, indien de vrijwilliger niet is ingeschreven in de ledenadministratie van de R.-K. Kerk.*

1. Naam en contactgegevens van de parochie

- Naam: [...]
- Postadres: [...]
- Telefoonnummer: [...]
- E-mail parochiesecretariaat: [...]

2. Persoonsgegevens die door de parochie worden verwerkt

- In de ledenadministratie staan diverse persoonsgegevens over parochianen en hun eventuele huisgenoten (partner, kinderen) opgenomen, zoals namen en adresgegevens. In dit document worden de parochianen aangeduid als “betrokkenen”.
- In het financieel systeem staan bepaalde financiële gegevens over kerkbijdragen en als u kerkbijdrage betaalt ook uw rekeningnummer.
- In het parochieblad staan namen en contactgegevens van de pastores

en diverse vrijwilligers. Ook staan er foto's in van parochieactiviteiten waarop personen herkenbaar kunnen staan afgebeeld.

- Op de website staan namen en contactgegevens van de pastores en vrijwilligers. Ook staan op de website foto's van parochieactiviteiten waarop personen herkenbaar kunnen staan afgebeeld.
- In de kerkelijke registers staan gegevens genoteerd over de sacramenten (doop, vormsel, huwelijk, wijding) die in een van de kerkgebouwen van de parochie zijn voltrokken.
- Welke persoonsgegevens precies worden geregistreerd vindt u hierboven en in artikel 5 van het Algemeen Reglement Bescherming Persoonsgegevens Parochies 2018. Dit reglement kunt u vinden op www.rkkerk.nl/avg.

3. Het doel van het verwerken van persoonsgegevens

- De parochie registreert persoonsgegevens om in kerkelijke registers vast te leggen welke sacramenten iemand heeft ontvangen. Hieronder verstaan we in het bijzonder:
  - o de registratie die verbonden is aan het ontvangen van de sacramenten van het Doopsel, Vormsel, Heilige Communie, Huwelijk en de Wijding.
  - o de registraties die nodig zijn op grond van het Kerkelijk Recht.
- Een parochie is een gemeenschap van parochianen, familie van parochianen en mensen die bij de parochie zijn betrokken. De parochie moet een administratie bijhouden om de organisatie van de parochiegemeenschap te verzekeren; hieronder verstaan we bijvoorbeeld:
  - o het registreren van uw contactgegevens om via communicatiekanalen informatie en uitnodigingen te versturen over parochieactiviteiten en;
  - o het bijhouden van vrijwilligerstaken en een registratie van vrijwilligers en;
  - o het bijhouden van financiële administraties in verband met kerkbijdragen, schenkingen en giften en andere fondsenwervende activiteiten, maar ook financiële administraties over grafrechten en stipendia.
- De parochie is een onderdeel van Rooms Katholiek Kerk. De parochie heeft daarom contact met andere kerkelijke instellingen van het R.-K. Kerkgenootschap in Nederland. De parochie draagt bijvoorbeeld bij aan

de instandhouding en juistheid van de kerkelijke ledenadministratie. Daarom is de ledenadministratie van de parochie verbonden met het Sila-systeem (www.sila.nl). De parochie ontvangt via Sila informatie over verhuizingen in en uit de parochie.

- Een parochie heeft een parochiearchief. De parochie kan persoonsgegevens bewaren in het archief voor historisch, statistisch of wetenschappelijk onderzoek. Dit doet de parochie alleen als zij belang heeft bij het doel waarvoor het archief in stand wordt gehouden.

4. De bevoegdheid om persoonsgegevens te verwerken

- Persoonsgegevens mogen door de parochie worden verwerkt op grond van het gerechtvaardigde belang van de parochie bij:
  - o het vervullen van haar kerkelijke taken, het organiseren van parochie-activiteiten en het onderhouden van contact met de parochianen;
  - o het bijhouden van een juiste vrijwilligersadministratie, financiële administratie, het houden van fondsenwervende activiteiten en;
  - o het bijhouden van kerkelijke registers en het voldoen aan kerkrechtelijke verplichtingen;
- De uitvoering van een overeenkomst waarbij de betrokkene partij is;
- De nakoming van een wettelijke verplichting van de burgerlijke (bijvoorbeeld de belastingdienst, de sociale dienst, politie of justitie) of kerkelijke overheid;
- De toestemming die de betrokkene heeft verleend (bijvoorbeeld door als vrijwilliger toe te treden tot een werkgroep of zich op te geven als abonnee op het parochieblad of bijeenkomst van de parochie).
- De parochie mag bijzondere persoonsgegevens, zoals de ontvangen sacramenten, verwerken op grond van de wet (artikel 9 lid 2 sub d AVG).

5. Streaming en online uitzending van kerkelijke vieringen

- Niet alle mensen die een kerkelijke viering willen bijwonen, kunnen in de kerk aanwezig zijn. Daarom worden er video- en audio opnames van de kerkelijke viering gemaakt en online uitgezonden om deze mensen in staat te stellen de viering te volgen en mee te vieren.
- De parochie respecteert de privacy van de kerkbezoekers. Om die reden zijn de camera's afgesteld op het priesterkoor. Het is voor de parochie echter niet volledig uit te sluiten dat kerkbezoekers helemaal niet in beeld komen en/of op de geluidsopname te horen zijn.
- Bij de ingang van het kerkgebouw of bovenaan het boekje/blad waarop

u de orde van de liturgie kunt volgen staat aangegeven of er tijdens de viering beeld- en/of geluidsopnamen worden gemaakt.

- Indien u uit wilt sluiten dat u in beeld komt, kunt u bij een vrijwilliger of medewerker van de parochie altijd vragen waar u kunt gaan zitten. Er zijn hiervoor plekken vrijgehouden.
- De uitzendingen staan beperkte tijd online, namelijk maximaal XX weken/ maanden. Voor meer informatie over de rechten van kerkbezoekers bij de verwerking van persoonsgegevens wordt verwezen naar artikel 9 en verder van deze privacyverklaring.
- Van de mogelijkheid tot online streaming wordt door de parochie gebruik gemaakt in het kader van haar kerkelijke activiteiten. Zoals onder 1 omschreven is er een noodzaak opnames te maken waarbij de privacy van de kerkbezoekers wordt gerespecteerd. Voor zover er kerkbezoekers herkenbaar in beeld zijn, heeft de parochie hiervoor een gerechtvaardigd belang. Van degenen die duidelijk herkenbaar in beeld komen op het priesterkoor heeft de parochie toestemming ontvangen.

6. Bewaartermijn

- De parochie bewaart persoonsgegevens zolang een betrokkene ingeschreven staat als lid van de parochie. Bent u geen lid meer van de parochie doordat u naar een andere parochie bent verhuisd, dan verwijderen wij de persoonsgegevens binnen een jaar uit de ledenadministratie van de parochie.
- De parochie kan geen persoonsgegevens uit de kerkelijke boeken (doopboek e.d.) verwijderen, omdat het belangrijk is bij te houden wie kerkelijke sacramenten heeft ontvangen ook na een kerkelijke uitschrijving. De parochie volgt de regels van het kerkelijk recht.
- De persoonsgegevens die zijn opgeslagen in andere bestanden, zoals bijvoorbeeld het vrijwilligersbestand, het bestand voor de nieuwsbrief en/of parochieblad of de registratie van contactpersonen in de begraafplaatsregistratie, worden niet langer bewaard dan nodig is voor het doel van het bestand.
- Soms kan de parochie persoonsgegevens niet meer verwijderen, omdat het verwijderen daarvan uitzonderlijk veel werk van de parochie vraagt. Gegevens die niet zonder onredelijke inspanning verwijderd kunnen worden zijn bijvoorbeeld persoonsgegevens in gedrukte nummers van het parochieblad of informatiebulletin of onder omstandigheden het parochiearchief.

7. Ontvangst en verstrekking van persoonsgegevens

- Persoonsgegevens worden meestal van de betrokkene zelf ontvangen. Persoonsgegevens van kinderen worden ontvangen van de ouders/verzorgers.
- Persoonsgegevens van peetouders, doopgetuigen, huwelijksgetuigen of nabestaanden kunnen zijn ontvangen van de persoon die het contact- of aanmeldformulier invult.
- Persoonsgegevens zoals NAW-gegevens en het bankrekeningnummer kunnen ook worden ontvangen via informatie op bankafschriften van de parochie.
- De parochie ontvangt via het Sila-systeem informatie over verhuizingen van parochianen in en uit de parochie.
- Persoonsgegevens kunnen worden verstrekt aan kerkelijke instellingen die onderdeel zijn van het R.-K. Kerkgenootschap in Nederland, zoals andere parochies, een bisdom of IPAL (het interdiocesane platform voor de financiële- en ledenadministraties).
- Als u een overeenkomst hebt met de parochie, bijvoorbeeld een arbeidsovereenkomst of een schenkingsovereenkomst, dan moeten bepaalde gegevens aan de Belastingdienst of een andere overheidsdienst worden verstrekt op grond van een wettelijke plicht. Op een (model)schenkingsovereenkomst kan gevraagd worden uw BSN in te vullen.
- De parochie kan een salarisadministratiekantoor inschakelen. Voor sommige diensten kan de parochie ook een externe partij inschakelen, bijvoorbeeld voor het beheer van de begraafplaatsadministratie. In al deze gevallen maakt de parochie met deze derde afspraken over de veiligheid van uw persoonsgegevens in een verwerkerovereenkomst.
- De parochie verstrekt, anders dan in dit artikel genoemd, nooit zonder uw toestemming persoonsgegevens aan organisaties of instellingen die geen onderdeel zijn van het R.-K. Kerkgenootschap.

8. Beveiliging van de opgeslagen persoonsgegevens

- De beveiligde toegang tot het ledenadministratiesysteem is beperkt tot de ledenadministrateurs en de leden van het parochiebestuur. Andere personen hebben geen toegang.
- De beveiligde toegang tot het financieel systeem is beperkt tot de financieel administrateur(s) en de leden van het parochiebestuur. Andere personen hebben geen toegang.

- Vrijwilligers kunnen bestanden met persoonsgegevens krijgen voor zover die nodig zijn voor de uitoefening van hun functie (bijvoorbeeld de verspreiding van het parochieblad of de uitvoering van de Actie Kerkbalans). Zij vernietigen deze bestanden zodra deze niet langer nodig zijn.

9. Recht op inzage en correctie

- Iedere parochiaan heeft recht op inzage in de over hem/haar opgeslagen persoonsgegevens. U kunt daarvoor een verzoek indienen, voorzien van identificatie, bij het parochiesecretariaat. De contactgegevens staan bovenaan deze privacyverklaring vermeld.
- Als u een fout aantreft, kunt u deze doorgeven aan het parochiesecretariaat.
- Meer informatie over uw rechten leest u in het Algemeen Reglement Bescherming Persoonsgegevens Parochies. U vindt dit document op www.rkkerk.nl/avg.

10. Verwijderen van gegevens

- Een verzoek om contactgegevens, financiële of andere algemene persoonsgegevens te verwijderen kunt u richten aan het parochiesecretariaat. De contactgegevens van het parochiesecretariaat vindt u bovenaan deze privacyverklaring. De ledenadministrateurs of de leden van het parochiebestuur behandelen uw verzoek.
- Indien u zich wilt uitschrijven als parochiaan vragen wij u de geldende procedure in- en uitschrijving R.-K. Kerk te volgen. Informatie over deze procedure en het formulier daarvoor vindt u op de website www.rkkerk.nl. Dit formulier stuurt u naar het parochiesecretariaat. De contactgegevens van het parochiesecretariaat vindt u bovenaan deze privacyverklaring. De ledenadministrateurs van de parochie of de leden van het parochiebestuur behandelen uw verzoek.
- Meer informatie over uw rechten leest u in het Algemeen Reglement Bescherming Persoonsgegevens Parochies. U vindt dit document op www.rkkerk.nl/avg. Op www.rkkerk.nl vindt u ook meer informatie over de kerkelijke procedure tot uitschrijving en het uitschrijfformulier.

11. Klachtrecht

- Verzoeken of klachten m.b.t. de behandeling van persoonsgegevens kunnen door de betrokkene worden gestuurd aan het parochiebestuur. De contactgegevens vindt u bovenaan deze privacyverklaring.

- Betrokkene krijgt schriftelijk bericht over het resultaat van het ingediende verzoek of de ingediende klacht.
- Indien het parochiebestuur het verzoek of de klacht niet of slechts gedeeltelijk honoreert kan de betrokkene desgewenst een klacht inzake het geschil met de parochie richten aan de Autoriteit Persoonsgegevens:
 Autoriteit Persoonsgegevens
 T.a.v. de klachtencoördinator
 Postbus 93374
 2509 AJ DEN HAAG

12. Functionaris Gegevensbescherming

- Voor vragen of klachten over het verwerken van persoonsgegevens in de R.-K. Ledenadministratie is een Functionaris voor Gegevensbescherming (FG) aangesteld. Het e-mailadres van de Functionaris Gegevensbescherming is: fgledenadministratie@rkk.nl
- Heeft u een klacht of een vraag over de manier waarop uw persoonsgegevens in de R.-K. Ledenadministratie worden verwerkt, neemt u dan contact op met de FG. U kunt uw vragen digitaal stellen via het contactformulier op: www.rkkerk.nl/avg.

BISSCHOPPENSYNODE: GEBED ‘WIJ STAAN VOOR U, HEILIGE GEEST’

7 oktober 2021

Begin september ontvingen bisdommen wereldwijd de documenten ter voorbereiding op de bisschoppensynode ‘Voor een synodale Kerk: *communio, participatio, missio*’ (2023). Het Secretariaat van de Bisschoppensynode reikte daarbij ook een gebed aan. Dit gebed wordt nu via de Nederlandse bisdommen als gebedskaart verspreid en is beschikbaar als download.

Paus Franciscus zal het proces van de bisschoppensynode officieel openen op zondag 10 oktober met een eucharistieviering in de Sint-Pietersbasiliek in Rome. Het weekend daarop volgen bisdommen wereldwijd. In het bisdom Rotterdam is bisschop Van den Hende op zondag 17 oktober om 15.00 uur hoofdclebrant in een speciale eucharistieviering in de HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal in Rotterdam.

Het gebed ‘Wij staan voor U, Heilige Geest’ (‘*Adsumus Sancte Spiritus*’) is een oud gebed. Het wordt toegeschreven aan de heilige Isidorus van Sevilla (560 - 636) en is in de loop van de eeuwen vaak gebeden bij kerkelijke bijeenkomsten zoals synodes. Elke sessie van het Tweede Vaticaans Concilie begon met het gebed tot de Heilige Geest. Het Secretariaat van de Bisschoppensynode reikt het in vereenvoudigde vorm aan, zodat het goed bruikbaar is voor groepen en liturgische samenkomsten.

De ‘diocesane fase’ van gebed en gesprek in bisdommen wereldwijd begint op 17 oktober 2021 en wordt op verzoek van het Secretariaat van de Bisschoppensynode in april 2022 afgerond. Daarna volgt een bespreking op continentaal niveau (najaar 2022 - voorjaar 2023), waarna in oktober 2023 de bisschoppensynode in Rome plaatsvindt.

- Download de gebedskaart ‘Wij staan voor U, Heilige Geest’

Gebed

Wij staan voor U, Heilige Geest,
terwijl wij bijeenkomen in uw naam.

U alleen hebben wij om ons te geleiden,
maak dat U thuis bent in ons hart;
leer ons de weg die wij moeten volgen
en hoe wij deze moeten gaan.

Wij zijn zwakke mensen en zondaars;
laat niet toe dat wij de wanorde bevorderen.
Laat onwetendheid ons niet op de verkeerde weg brengen,
noch partijdigheid ons handelen beïnvloeden.

Maak dat wij in U onze eenheid vinden,
opdat wij samen kunnen gaan naar het eeuwige leven
en ons niet verwijderen van de weg van de waarheid
en van wat juist is.

Dat alles vragen wij U,
die overal en in iedere tijd werkzaam bent,
in de gemeenschap van de Vader en de Zoon,
in de eeuwen der eeuwen.

Amen.

BISSCHOPPENCONFERENTIE STUURT GESPREKSHANDREIKING VOOR SYNODE NAAR DE BISDOMMEN 12 oktober 2021

De Nederlandse Bisschoppenconferentie heeft een handreiking voor de besprekingen in het kader van de synode 2023 naar de bisdommen gestuurd. Deze handreiking is bedoeld als uitgangspunt voor de besprekingen die elk bisdom organiseert over het thema van de synode: ‘Voor een synodale Kerk: *communio, participatio, missio*’.

Op zondag 17 oktober wordt het traject van deze synode in alle zeven bisdommen officieel geopend met een eucharistieviering. In het bisdom Rotterdam is bisschop Van den Hende op zondag 17 oktober om 15.00 uur hoofdcelebrant in een speciale eucharistieviering in de HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal in Rotterdam. Daarna begint de diocesane fase in aanloop naar en voorbereiding op de synode die uiteindelijk in 2023 in Rome zal plaatsvinden. De bisdommen geven vorm aan dit traject door gesprekken en bijeenkomsten te organiseren waarin gesproken wordt over de aangegeven thema’s.

Rode draad daarin vormen de trefwoorden uit het thema voor deze synode: *communio, participatio en missio* (gemeenschap, participatie, zending). Het Vaticaan reikte tien kernthema’s aan waar de bisdommen uit kunnen kiezen om in de voorbereidende fase over te spreken. De Nederlandse Bisschoppenconferentie koos er drie die in ieder geval in de Nederlandse bisdommen aan de orde gaan komen.

Dit zijn de thema’s:

- Vieren
- Medeverantwoordelijk voor missie
- Dialoog in Kerk en samenleving

De keuze voor deze drie thema’s is mede ingegeven door de zorg van de Nederlandse bisschoppen over de kwetsbaarheid van de Kerk en het christendom in ons land en in de westerse samenleving én door de hoop dat het christendom en de Kerk in onze streken toekomst en voortgang zal kennen. De bisschoppen herkennen in deze drie thema’s bovendien de trefwoorden: *communio, participatio en missio*. Bij elk van deze thema’s is

een aantal vragen beschikbaar om over door te spreken.

De handreiking voor de bisdommen is gepubliceerd op de website rkkerk.nl. Deze geeft aan: “Ieder bisdom kan naar eigen keuze gremia, raden, groepen, individuen enzovoort bij de bespreking betrekken en ook over één of meer van de andere kernthema’s kan desgewenst worden gesproken. Alle inbreng wordt vervolgens verwerkt in een document per bisdom dat door de Nederlandse Bisschoppenconferentie wordt verwerkt in een nationaal document dat door wordt geleid naar het Secretariaat van Bisschoppensynode in Rome.”

- De handreiking voor de bisdommen (pdf)
- Zie ook op deze website: Bisschoppen ontvangen voorbereidingsdocumenten bisschoppensynode (bericht d.d. 8 september 2021)
- Voor alle berichten zoek op ‘bisschoppensynode’ op deze website

HANDREIKING

‘Diocesane fase’ bisschoppensynode 2023

‘Voor een synodale Kerk: communio, participatio, missio’

12 oktober 2021

Op dinsdag 7 september 2021 ontvingen de Nederlandse bisschoppen de documenten ter voorbereiding op de bisschoppensynode ‘Voor een synodale Kerk: communio, participatio, missio’ (2023).

De documenten (een Vademecum en een Voorbereidingsdocument) werden opgesteld door het Secretariaat van de Bisschoppensynode voor de ‘diocesane fase’ van gebed en gesprek in bisdommen wereldwijd. Deze fase begint op 17 oktober 2021 en wordt op verzoek van het Secretariaat van de Bisschoppensynode in april 2022 afgerond met een schriftelijke synthese vanuit de bisschoppenconferentie van maximaal tien pagina’s. De diocesane rapportages mogen eveneens maximaal tien pagina’s omvatten, stelt het Secretariaat van de Bisschoppensynode.

De voorbereidingsdocumenten bevatten naast de centrale vraag tien kernthema’s met vragen die het Secretariaat van de Bisschoppensynode aanreikt als uitnodiging tot gesprek. De bisschoppen kunnen deze vragen bespreken in de diocesane gremia die er zijn en ook met specifieke groepen. Niet alle thema’s hoeven aan bod te komen, geeft het Vademecum aan. De thema’s kunnen worden gekozen die het meest relevant zijn voor de lokale situatie.

In de vergadering van 14 september 2021 hebben de Nederlandse bisschoppen drie thema’s gekozen. Deze drie thema’s zijn:

- Vieren
- Medeverantwoordelijk voor missie
- Dialoog in Kerk en samenleving

De keuze voor de bespreking van juist deze drie thema’s is mede ingegeven door de zorg van de Nederlandse bisschoppen over de kwetsbaarheid van de Kerk en het christendom in ons land en in de westerse samenleving én de hoop dat het christendom en de Kerk in onze streken toekomst en voortgang zal kennen. De bisschoppen herkennen in deze drie thema’s de kernwoorden: communio, participatio en missio.

De drie thema's zijn hieronder opgenomen met daarbij richtvragen.

Voor bisdommen die ervoor kiezen om aanvullend nog andere thema's te bespreken, is de lijst met tien thema's opgenomen als bijlage.

De Rooms-Katholieke Bisschoppen van Nederland
Utrecht, oktober 2021

Gebed 'Wij staan voor U, Heilige Geest'

Het Secretariaat van de Bisschoppensynode reikt het gebed 'Adsumus Sancte Spiritus' aan. Dit is een oud gebed, dat wordt toegeschreven aan de heilige Isidorus van Sevilla (560 - 636) en dat in de loop van de eeuwen vaak is gebeden bij kerkelijke bijeenkomsten zoals synodes. Elke sessie van het Tweede Vaticaans Concilie begon met dit gebed tot de Heilige Geest. Het Secretariaat van de Bisschoppensynode reikt het in vereenvoudigde vorm aan, zodat het goed bruikbaar is voor groepen en liturgische samenkomsten.

Gebed

Wij staan voor U, Heilige Geest,
terwijl wij bijeenkomen in uw naam.

U alleen hebben wij om ons te geleiden,
maak dat U thuis bent in ons hart;
leer ons de weg die wij moeten volgen
en hoe wij deze moeten gaan.

Wij zijn zwakke mensen en zondaars;
laat niet toe dat wij de wanorde bevorderen.
Laat onwetendheid ons niet op de verkeerde weg brengen,
noch partijdigheid ons handelen beïnvloeden.

Maak dat wij in U onze eenheid vinden,
opdat wij samen kunnen gaan naar het eeuwige leven
en ons niet verwijderen van de weg van de waarheid
en van wat juist is.

Dat alles vragen wij U,
die overal en in iedere tijd werkzaam bent,
in de gemeenschap van de Vader en de Zoon,
in de eeuwen der eeuwen.

Amen.

De drie thema's en richtvragen voor bespreking in de bisdommen

De bisschoppensynode gaat over een centrale vraag. Bij het verkondigen van het evangelie is een synodale kerk 'samen op weg':

- Hoe vindt dit 'samen op weg zijn' plaats in je lokale kerk?
- Tot welke stappen nodigt de Geest ons uit om te groeien in dit 'samen op weg zijn'?

Nadere vragen bij deze centrale vraag treft u aan in bijlage 1.

De synode onderscheidt drie kernwoorden: 'communio', 'participatio', 'missio'. Voor elk van de kern-thema's en de daarbij in het voorbereidend document genoemde vragen geldt de aanbeveling dat bespreking ervan plaatsvindt langs de lijn van deze drie kernwoorden van de synode.

- **Communio:** Gemeenschap (communio) heeft een dubbele dimensie: de verticale dimensie (communio met God) en de horizontale dimensie (communio van mensen)
- **Participatio:** De weg van de synodaliteit impliceert een actieve participatie van alle gelovigen aan de missie van de Kerk
- **Missio:** De missie van de Kerk is het verkondigen van de blijde boodschap en het maken van nieuwe leerlingen

De vragen bij de thema's zijn geformuleerd door het Secretariaat van de Bisschoppensynode.

Thema: Vieren Communio, participatio, missio

'Samen op reis' kan alleen als dat gebaseerd is op gemeenschappelijk luisteren naar het Woord en de viering van de Eucharistie. We vieren ons geloof.

1. Hoe inspireren gebed en liturgische vieringen bij het nemen van belangrijke beslissingen?
2. Hoe bevorderen we de actieve deelname van alle gelovigen aan het verlossingswerk van Christus in de liturgie?
3. Welke ruimte wordt gegeven aan lectoren en acolieten?
4. Hoe geven gebed en liturgische vieringen richting aan ‘samen op reis’ als Gods volk?
5. Hoe inspireren gebed en liturgische vieringen ons?

**Thema: Medeverantwortelijk voor missie
Communio, participatio, missio**

Synodaliteit staat in dienst van de missie van de Kerk, waarbij al haar leden worden opgeroepen om deel te nemen. We zijn allemaal missionaire leerlingen.

1. Hoe wordt elke gedoopte persoon geroepen om missie van de Kerk te bevorderen?
2. Hoe help je gedoopten de opdracht tot missie na te leven?
3. Hoe wordt onderscheiding over missionaire keuzes gemaakt en door wie?

**Thema: Dialoog in Kerk en samenleving
Communio, participatio, missio**

Dialoog vereist doorzettingsvermogen en geduld, maar maakt ook wederzijds begrip mogelijk.

1. Hoe komen verschillende mensen in onze gemeenschap samen voor dialoog? Wat zijn de plaatsen en manieren van dialoog binnen onze plaatselijke Kerk?
2. Hoe worden verschillen in visie, conflicten en problemen aangepakt?
3. Hoe bevorderen we samenwerking met naburige bisdommen en in ons bisdom tussen gemeenschappen van religieuzen en gelovigen, met en tussen lekenverenigingen en bewegingen, enz.?

4. Welke ervaringen van dialoog en gedeeld engagement hebben we met andere christenen en met gelovigen van andere godsdiensten en levensbeschouwingen en met niet-gelovigen?
5. Hoe gaat de Kerk in dialoog met andere sectoren binnen de samenleving en leert ze van deze sectoren: politiek, economie, cultuur, maatschappelijk middenveld, de armen?

Bijlage 1

Nadere vragen bij de centrale vraag

Bij het verkondigen van het evangelie is een synodale kerk ‘samen op weg’:

- Hoe vindt dit ‘samen op weg zijn’ plaats in je lokale kerk?
- Tot welke stappen nodigt de Geest ons uit om te groeien in dit ‘samen op weg zijn’?

Om op deze centrale vraag te kunnen antwoorden, wordt u uitgenodigd om:

- a) u af te vragen welke ervaringen in uw Kerk de centrale vraag bij u oproept;
- b) deze ervaringen van ‘samen op weg gaan’ nog eens diepgaand te lezen: Welke vreugde hebben zij teweeggebracht? Welke moeilijkheden en obstakels zijn ze tegengekomen? Welke wonden hebben ze aan het licht gebracht? Welke inzichten hebben ze opgeleverd?
- c) de vruchten te verzamelen om te delen:
Waar, in deze ervaringen, weerklinkt de stem van de Geest? Wat vraagt Hij van ons? Wat zijn de punten die bevestigd moeten worden, de vooruitzichten op verandering, de stappen die gezet moeten worden? Waar nemen we consensus waar? Welke wegen openen zich voor onze Kerk?

Bijlage 2

Tien thema’s

Dit zijn de tien thema’s die het Secretariaat van de Bisschoppensynode aanreikt als uitnodiging tot gesprek en waaruit een keuze kon worden gemaakt. In

haar vergadering van 14 september 2021 koos de bisschoppenconferentie de thema's 4, 5 en 6. Deze keuze is mede ingegeven door de zorg van de Nederlandse bisschoppen over de kwetsbaarheid van de Kerk en het christendom in ons land en in de westerse samenleving én de hoop dat het christendom en de Kerk in onze streken toekomst en voortgang zal kennen.

Alle door het Secretariaat van de Bisschoppensynode aangereikte thema's zijn:

1. Reisgenoten
In de Kerk en in de samenleving staan we zij aan zij op dezelfde weg
2. Luisteren
Luisteren vereist een open geest en hart, zonder vooroordelen
3. De mogelijkheden om ons uit te spreken
Allen worden uitgenodigd om zich met moed en parrèsia (= met vrijheid, waarheid en naastenliefde) uit te spreken
4. Vieren
- Voor richtvragen zie hierboven
5. Medeverantwoordelijk voor missie
- Voor richtvragen zie hierboven
6. Dialoog in kerk en samenleving
- Voor richtvragen zie hierboven
7. Het gesprek met andere christenen
De dialoog tussen christenen van verschillende denominaties, verenigd door één doopsel, heeft een speciale plaats in de synodale reis
8. Autoriteit en participatie
Een synodale kerk is een participerende en medeverantwoordelijke Kerk
9. Onderscheiden en beslissen
In een synodale stijl worden beslissingen genomen door onderscheiding van wat de H. Geest zegt door de hele gemeenschap
10. Onszelf vormen in synodaliteit
De spiritualiteit van 'samen reizen' vereist ontvankelijkheid, vorming en voortgezet leren

Bij alle thema's zijn vanuit Rome richtvragen gegeven. U treft ze aan in het Voorbereidingsdocument en het Vademecum van het Secretariaat van de Bisschoppensynode, waarvan binnenkort een Nederlandse vertaling beschikbaar zal zijn.

Bijlage 3

Het synodale traject bestaat uit drie fasen

Diocesane fase

Op 17 oktober 2021 wordt in alle bisdommen overal ter wereld het startsein voor de diocesane fase gegeven. Aan de hand van een vragenlijst en een leidraad zullen daar tot maart 2022 raadplegingen en gebeden plaatsvinden onder leiding van de diocesane bisschop.

Vooraf in de deze fase is het de bedoeling om een ruime raadpleging van het godsvolk tot stand te brengen: lokale kerken, dicasteries van het Vaticaan en instanties zoals gemeenschappen van religieuzen, lekenbewegingen, universiteiten en theologische faculteiten.

Alle resultaten van de diocesane fase worden naar Rome gestuurd. De coördinatie wordt nationaal toevertrouwd aan het secretariaat van de bisschoppenconferentie. Dat maakt en verstuurt in april 2022 een schriftelijke synthese van maximaal tien pagina's van de reacties en de presynodale vergaderingen van de bisdommen naar Rome.

Continentale fase

Op basis van de resultaten van de diocesane fase wordt een eerste werkdocument, *Instrumentum laboris*, opgesteld dat vanaf het najaar van 2022 op continentaal niveau wordt besproken. Die continentale fase duurt van september 2022 tot maart 2023.

Universele fase

De bevindingen van die continentale raadpleging worden in maart 2023 naar het algemene secretariaat van de Bisschoppensynode in Rome gestuurd. Dat publiceert in juni 2023 een tweede *Instrumentum laboris*, dat de leidraad zal vormen van de 16de Gewone Algemene Assemblee van de Bisschoppensynode in oktober 2023.

MEER TIJD VOOR DIOCESANE FASE BISSCHOPPENSYNODE 2023 **29 oktober 2021**

Het Secretariaat van de Bisschoppensynode in Rome heeft op vrijdag 29 oktober aan de bisschoppen wereldwijd laten weten dat de bisdommen meer tijd krijgen voor de eerste fase van de Algemene Bisschoppensynode ‘Voor een synodale Kerk: *communio, participatio, missio*’. De einddatum voor die fase is verschoven van april naar 15 augustus 2022.

Het Secretariaat van de Bisschoppensynode geeft hiermee gehoor aan de vele verzoeken die ze heeft gekregen voor verlenging van de consultatiefase in de bisdommen.

De Nederlandse bisschoppenconferentie zal binnenkort besluiten wat dit precies gaat betekenen voor de termijn van indiening van de synodeverslagen uit de bisdommen. Hierover wordt zo spoedig mogelijk gecommuniceerd met de bisdommen en via de bisdommen met alle andere betrokkenen.

AVG-NIEUWS: PAROCHIES SIGNALEREN OPLICHTINGSPOGING VIA WHATSAPP

4 november 2021

Vanuit parochies komen berichten dat criminelen geld proberen af te troggelen door een whatsapp berichtje te sturen uit naam van bijvoorbeeld de pastoor. Internetcriminelen geven zich in zo'n bericht of in een e-mail uit voor parochiepriester en sporen de ontvangers aan om geld over te maken. Ze misbruiken in deze berichten de naam van de pastoor.

Het is goed om in de parochie aandacht te vragen voor dergelijke incidenten, zodat zowel medewerkers, vrijwilligers als parochianen alert blijven.

Wat gebeurt er?

Criminelen halen telefoonnummers van parochiewebsites en gebruiken deze om nepberichten te versturen. Parochiebestuurders en vrijwilligers ontvangen een whatsappbericht waarin de verzender bijvoorbeeld zegt de pastoor te zijn. Soms worden ook e-mails verstuurd. Het nep e-mailadres wijkt vaak maar heel weinig af van het echte e-mailadres van de pastoor.

Beveiliging en alertheid: wat kunt u doen?

Alertheid is ook bij gebruik van whatsapp geboden. Meld de parochianen bijvoorbeeld dat u nooit via een whatsapp bericht om geld vraagt en dat een bericht met die boodschap namens de parochie dus altijd nep is. Informeer in ieder geval de medewerkers en vrijwilligers van wie de persoonsgegevens op de parochiewebsite staan vermeld. Ook kunt u via uw website of parochieblad aandacht voor dit soort incidenten vragen.

Is er sprake van een datalek?

Als u een phishing mail of whatsapp bericht ontvangt en niet op een link, knop of bijlage in het bericht hebt geklikt, is het niet waarschijnlijk dat dit bericht schade heeft toegebracht. Het enkele feit dat u de phishing mail hebt ontvangen en geopend, is nog geen beveiligingsincident of datalek. Het is wel belangrijk dat u de phishing mail of whatsapp direct verwijderd.

Wat als u wel op een link in een phishing mail hebt geklikt? In dat geval is er sprake van een beveiligingsincident. De contactpersoon die in uw parochie verantwoordelijk is voor de AVG en de veiligheid van persoonsgegevens, kan in dat geval samen met een systeembeheerder onderzoeken hoe groot de schade is en wat er verder zou moeten gebeuren.

BISSCHOPPEN VOEREN ANDERHALVE METER MAATREGEL EN MONDKAPJES OPNIEUW IN 10 november 2021

De Nederlandse bisschoppen vragen om een aantal coronamaatregelen die eerder al golden opnieuw toe te passen in de R.-K. Kerk. Gelovigen worden gevraagd tijdens vieringen en andere kerkelijke bijeenkomsten anderhalve meter afstand te houden en een mondkapje te dragen wanneer zij zich verplaatsen in de kerk of de ruimte waar de kerkelijke bijeenkomst wordt gehouden. Daarnaast blijven de basisregels gelden op het gebied van hygiëne, ventilatie en thuisblijven bij klachten.

Voorlopig blijft volkszang nog toegestaan en mogen ook koren blijven zingen, maar koren wordt nadrukkelijk aangeraden om alleen te repeteren in grote ruimtes waar voldoende geventileerd kan worden. Ook voor het zingen tijdens de vieringen geldt dat er goed geventileerd moet kunnen worden en dat koorleden net als de andere aanwezigen onderling tenminste anderhalve meter afstand moeten houden. Verder gelden voor repetities die niet in een kerk plaatsvinden, de regels voor koorrepetities van de overheid.

De bisschoppen houden er rekening mee dat de komende tijd verdere aanscherping van de coronamaatregelen nodig zal blijken.

De bisschoppen hebben eerder al iedereen opgeroepen om zich te laten vaccineren. Tegelijk willen zij aan alle gelovigen, gevaccineerd en niet-gevaccineerd, vragen om respectvol met elkaar om te blijven gaan.

De bisschoppen beseffen dat zij opnieuw een beroep doen op de bereidwilligheid van alle betrokkenen in de parochies, waaronder vele vrijwilligers die helpen bij het implementeren van de voorzorgsmaatregelen. Zij zijn dankbaar voor deze inzet en hopen en bidden dat een gezamenlijke inspanning de beoogde effecten zal hebben ten behoeve van de gezondheid van alle mensen en met name de meest kwetsbare mensen in onze samenleving.

VIERKERSTMIS.NL NU ONLINE

26 november 2021

Op vrijdag 26 november is net voor het begin van de Advent de website VierKerstmis.nl online gegaan. Deze website is een initiatief van de Nederlandse bisschoppen om iedereen op te roepen Kerstmis te vieren, als het kan bij (een van) de vieringen in de eigen kerk, maar als daar geen plek is in verband met coronamaatregelen, ook thuis. Meevieren kan dan bijvoorbeeld via de livestream van een parochie of met de mis op NPO2.

VierKerstmis.nl biedt inspiratie voor en over het samen vieren van Kerstmis en wil ook in 2021 mensen helpen om de site van de eigen parochie te vinden. Op die parochiesite kunnen bezoekers op het vieringenrooster kijken waar en wanneer de vieringen zijn en of er eventueel nog beperkingen of maatregelen gelden om aanwezig te kunnen zijn. VierKerstmis is zo behalve een landelijke campagne ook een campagne voor en door de parochies.

De website is net voor het begin van de Advent online gegaan en biedt voor alle zondagen van de Advent en Kerstmis downloads van Katholieke Bijbel Stichting (KBS) met onder meer de lezingen en ook gebeden voor de betreffende zondag. Deze downloads (boekjes) helpen om thuis mee te kunnen vieren als het in verband met corona niet mogelijk is om naar de kerk te gaan.

Voor kinderen is op VierKerstmis.nl een doeboekje te vinden met onder meer tips om te knutselen, te puzzelen en een recept voor kerstkransjes. Ook zijn er speciale VierKerstmis-kerstkaarten, geschikt om te laten drukken, maar ook in een variant om zelf te printen en zo klaar te maken voor verzending naar familie, vrienden of naar iemand in de eigen omgeving die blij zou worden van een mooi kaartje in de kersttijd. De Advent is van oudsher een periode om te delen met diegenen die minder hebben en vandaar ook de link op Vierkerstmis.nl naar de Adventsactie, met de oproep om te geven.

- Ga naar VierKerstmis.nl en doe mee: Vier Kerstmis!

BISSCHOPPEN BREIDEN CORONAMAATREGELN UIT: GEEN VIERINGEN NA 17.00 UUR, OOK NIET MET KERSTMIS

1 december 2021

De Nederlandse bisschoppen hebben besloten de coronamaatregelen voor de Rooms-Katholieke Kerk uit te breiden. Dit in verband met de huidige ontwikkelingen op het gebied van de coronapandemie. In de R.-K. Kerk worden voorlopig na 17.00 uur geen vieringen gehouden en dit geldt ook voor Kerstmis.

Dit besluit gaat per direct in en betreft zowel vieringen als andere kerkelijke bijeenkomsten tussen 17.00 en 05.00 uur. Andere kerkelijke bijeenkomsten zijn bijvoorbeeld catechesebijeenkomsten of parochiebestuursvergaderingen. Deze kunnen na 17.00 uur uiteraard wel digitaal worden georganiseerd. Avondvieringen op weekdays en zaterdag worden zodanig vervroegd dat ze om 17.00 uur afgelopen zijn. Ondanks dat het kort dag is wordt de parochies gevraagd dit zo mogelijk al uit te voeren voor de vieringen van het komend weekend.

Vieringen zonder kerkgangers, om bijvoorbeeld via livestream uit te zenden, zijn na 17.00 uur wel toegestaan met aanwezigheid van de benodigde bedienaren voor de liturgie, degenen die de livestream verzorgen en eventueel koorzang volgens de daarvoor geldende regels.

De bisschoppen hebben de anderhalve meter maatregel, die inmiddels een wettelijke verplichting is geworden, al eerder ingevoerd. In kerken waar meer mensen worden verwacht dan de capaciteit van het kerkgebouw op anderhalve meter toelaat wordt opnieuw een systeem van reserveren ingevoerd.

De verplichting tot het dragen van een mondkapje bij verplaatsingen blijft gehandhaafd. Daarnaast blijven de basisregels gelden op het gebied van hygiëne, ventilatie en thuisblijven bij klachten. Ook de eerdere afgekondigde regels voor het zingen blijven voorlopig gehandhaafd. (Zie bericht van 10 november.)

Zondag 28 november is de Advent begonnen: een periode van toeleven naar Kerstmis en het gezamenlijk vieren van de komst van Christus. Ook dit

jaar worden Advent en Kerstmis door de coronapandemie een periode van aanpassen en vieren met beperkende maatregelen. Net als vorig jaar zijn er met Kerstmis geen publieke nachtmissen toegestaan. De bisschoppen vragen parochies om de mogelijkheden om Kerstmis overdag te vieren - ook in de dagen van het kerstoctaaf - volop te benutten.

Het besluit om met Kerstmis na 17.00 uur geen publieke vieringen toe te staan gaat de bisschoppen zeer aan het hart. Zij herhalen dat de kerk geen bron van besmetting mag zijn. Zij willen met hun besluit een massale beweging van mensen die tegelijk naar de kerstnachtvieringen zouden gaan, voorkomen. Ook is het belang van goed ventileren steeds benadrukt en dat is moeilijk te realiseren met meerdere vieringen op één avond. Dat de bisschoppen dit besluit nu al hebben genomen en bekendmaken heeft te maken met het feit dat de voorbereidingen voor de kerstnachtvieringen binnenkort starten of al gestart zijn.

De nieuwe maatregelen vragen van de parochies en alle gelovigen opnieuw om extra inzet, incasserings- en uithoudingsvermogen om toch samen zo goed mogelijk Advent en Kerstmis te kunnen vieren. De bisschoppen spreken hun grote dankbaarheid en waardering uit voor al diegenen die zich daarvoor onvermoeibaar inzetten.

Zij wijzen in deze Adventstijd, een periode van hoopvol vooruitzien, op de liefde van Christus die in de wereld is gekomen en die ons helpt om ook de moeilijkheden die deze pandemie met zich meebrengt te doorstaan. Zoals er in de dagen van Jezus' geboorte voor Maria en Jozef moeilijkheden waren, is de weg naar Kerstmis ook dit jaar voor velen geen gemakkelijke tocht. Toch mag het licht schijnen van Christus die ons in deze wereld als de Verlosser gegeven is.

BOODSCHAP

Kerstboodschap van de R.-K. bisschoppen van Nederland

Kerstmis, de geboorte en komst van Jezus op aarde, het licht in de wereld 15 december 2021

Broeders en zusters,

Met Kerstmis gedenken we de menswording van God. “Toen de volheid van de tijd gekomen was, heeft God zijn Zoon gezonden, geboren uit een vrouw” (Galaten 4, 4a). God kwam naar ons toe om ons menselijk leven te delen in het Kind Jezus Christus. Ook nu vieren we dat Christus onder ons komt als onze Redder. Met Kerstmis wil Hij ook geboren worden in ons hart.

In het bijzonder Maria en ook Jozef staan open voor God in hun leven. Dat verandert hun leven en onze levens. De geboorte van Jezus Christus in Bethlehem betekent de overwinning van licht op duisternis, liefde op haat, vreugde op verdriet, hoop op wanhoop en vrede op geweld. De geboorte van het Kind brengt licht in onze wereld en in onze harten. “Het volk dat in duisternis wandelt, heeft een groot licht gezien” (Jesaja 9, 2-5).

Ook tijdens het komende kerstfeest moeten we rekening houden met coronamaatregelen. Daardoor kunnen we de kerstdagen niet vieren zoals voorheen met grote feesten, concerten en markten. Wel kunnen we daardoor aandacht geven aan de volle betekenis van Kerstmis: de komst van Christus in ons leven en in de wereld. “Heden is u een Redder geboren, Christus de Heer” (Lucas 2, 11).

Tussen de donkere wolken van de coronapandemie is er licht. We zien dat overal om ons heen. Tijdens de pandemie staan mensen op om anderen te helpen. Ze kunnen zo getuigen van Christus’ licht, liefde en vrede, zoals de engelen in de kerstnacht: “Eer aan God in den hoge en vrede op aarde aan de mensen die Hij liefheeft” (Lucas 2, 14).

Met Kerstmis worden we opnieuw opgeroepen Gods licht en de liefde die in Christus tot ons zijn gekomen met andere mensen te delen. Licht en liefde inspireren ons solidair te zijn met hen die door ziekte, geloofsvervolging, verdriet om overleden dierbaren of economische schade als gevolg van het coronavirus zijn getroffen en in angst, onzekerheid en eenzaamheid leven.

Christus is mens geworden om ons daarvan te bevrijden door zijn kruisdood en verrijzenis. En wij zijn zijn handen en voeten in deze wereld.

Paus Franciscus roept ons in zijn encycliek *Laudato si'* (Rome, 24 mei 2015) op om met respect en eerbied om te gaan met de aarde en om de situatie van hen die in armoede leven te verbeteren. Ook daar herinnert de ster die schijnt boven Bethlehem ons opnieuw aan. “Wat hebt gij voor de minsten der mijnen gedaan?” (Matteus 25, 31-46).

We denken aan de inzet van beleidsmakers en wetenschappers, maar ook met het oog op de komende feestdagen aan de hulpdiensten en de mensen die werken in de zorg. Zij zetten zich in voor onze veiligheid en gezondheid. Het is daarom pijnlijk en stuitend dat zij tegenwerking ondervinden.

Zorg betonen ook gelovigen die zich in parochies bekommeren om het welzijn van eenzamen, zieken alsook vluchtelingen, geïnspireerd door het kerstkind voor wie geen plaats was in de herberg. Wij hebben grote waardering voor de velen binnen en buiten de geloofsgemeenschap die zich inzetten voor een menswaardige opvang van mensen in nood. We denken ook aan de vluchtelingen aan de buitengrenzen van Europa en degenen die zich daar iedere dag onvermoeid inspannen voor hen. Ze brengen verbondenheid tussen mensen van verschillende godsdiensten, levensbeschouwingen en culturen.

Wees verbonden met mensen in vreugde en verdriet. Uit de ontmoeting met Christus en de ontmoeting met elkaar in liefde en vrede doen we kracht op om licht in het leven van elkaar en alledag te brengen en te zoeken. Net zoals de Wijzen uit het Oosten ofwel de Drie Koningen die op zoek gingen naar ‘het licht van de wereld’.

Kerstmis is een tijd van vreugde. We weten dat God ons nooit in de steek laat. Hij wijst ons in Jezus de weg naar echte menselijkheid. Hij laat ons onze eigen waardigheid en die van elkaar zien. Hij geeft vrede. Met die boodschap gaan we samen op weg.

In 2023 vergaderen de bisschoppen in Rome over de synodale Kerk, een Kerk die ‘samen op weg’ is bij de verkondiging van de Blijde Boodschap. Met het oog op deze synode vragen we gelovigen in parochies en elders met

elkaar na te denken over hoe we samen op weg zijn, hoe we daarin kunnen groeien en hoe we daar de Heilige Geest aan het werk zien.

Vier Kerstmis! De website www.vierkerstmis.nl helpt u daarbij.

Wij wensen u en onszelf toe dat wij, net zoals Maria en Jozef, open kunnen staan voor God in ons leven. Wij zullen dan het licht van Christus met Kerstmis zien, het licht dat we nodig hebben in de duisternis. Dan zal het kerstkind ook zelf in ons hart geboren worden. Vanuit die overtuiging wensen wij u van harte een gezegend en een zalig Kerstmis toe.

De R.-K. bisschoppen van Nederland
Utrecht, december 2021

VERDERE AANSCHERPING CORONAMAATREGELEN VOOR R.-K. KERK VANAF 19 DECEMBER 20 december 2021

Naast de eerder afgekondigde maatregelen voor de Rooms-Katholieke Kerk hebben de bisschoppen besloten tot nog verdere aanscherping in verband met de afgekondigde lockdown per 19 december. Begin december werden al de publieke vieringen na 17.00 uur geschrapt en daarmee ook alle publieke kerstnachtvieringen om zo op kerstavond een massale beweging van kerkgangers te voorkomen. Nu kondigen de bisschoppen aan dat bij de publieke vieringen voor 17.00 uur nog slechts vijftig aanwezigen mogen zijn.

De lockdown is ingrijpend voor iedereen. Dat ervaren ook de bisschoppen en zij nemen hierin hun verantwoordelijkheid. Ze begrijpen dat dit voor parochies en parochianen weer een teleurstelling is die het samen vieren van onder meer Kerstmis belemmert. “Maar” vragen de bisschoppen, “laten we zorg hebben voor onze naasten en dit zorgvuldig doen in solidariteit met de hele samenleving. Als gelovigen gaan we door deze donkere tijd in de kracht van het geloof en in het vertrouwen dat het Licht van Christus de duisternis overwint.”

Voor alle vieringen vóór 17.00 uur geldt dat deze met het maximaal aantal van vijftig aanwezigen, exclusief bedienaren, publiek toegankelijk blijven.

Parochies wordt verzocht weer te werken met een reserveringssysteem en alle bestaande maatregelen blijven van kracht. Dat geldt voor de anderhalve meterregel, de verplichting tot het dragen van een mondkapje bij verplaatsingen en de basisregels op het gebied van hygiëne, ventilatie en thuisblijven bij klachten.

Wat betreft het zingen gaan de bisschoppen terug naar de eerdere maatregel van voorzang door één cantor of maximaal vier zangers.

Uitvaarten mogen - met verwijzing naar de uitzondering die door de overheid wordt toegestaan - vanaf 19 december door maximaal honderd personen worden bijgewoond. Voor alle andere vieringen geldt het genoemde aantal van maximaal vijftig aanwezigen.

Voor alle andere kerkelijke bijeenkomsten dan vieringen geldt dat deze zoveel mogelijk digitaal plaats moeten vinden. Gezien de maximum groeps grootte die geldt voor buitenbijeenkomsten kunnen er geen openluchtvieringen, herderstochten enzovoort plaatsvinden. Wanneer de kerken worden opgesteld voor de aanbidding van het heilig Sacrament of voor een bezoek aan de kerststal vanwege persoonlijke devotie, dan gelden alle basisregels op het gebied van afstand houden, mondkapje, hygiëne en gezondheid.

De oproep om Kerstmis thuis mee te vieren wordt door de huidige omstandigheden nog belangrijker. Er kunnen minder mensen terecht bij de kerstvieringen dan eerder werd gehoopt. Voor iedereen die geen plek meer kan reserveren: vier thuis mee. Veel parochies verzorgen een livestream en op NPO2 worden ook kerstvieringen uitgezonden. Ga om thuis Kerstmis mee te kunnen vieren naar vierkerstmis.nl met meer informatie, tips en een persoonlijke bemoediging van de bisschoppen. Doe mee, Vier Kerstmis.

BRIEF

aan het bestuur van de parochies van het Bisdom Rotterdam en aan het bestuur van de (inter)parochiële caritasinstellingen van het Bisdom Rotterdam

Onderwerp: informatiebrief over UBO cliëntonderzoek door financiële dienstverleners

24 maart 2021

Geacht bestuur,

De laatste jaren is de druk op banken, verzekeraars, notarissen en andere financiële dienstverleners om onderzoek uit te voeren naar de cliënten waarvoor zij diensten verrichten toegenomen. Deze onderzoeksplicht is vastgelegd in wetgeving met het doel witwassen en financiering van terrorisme tegen te gaan. Alle financiële dienstverleners zijn gehouden een zogenaamd cliëntonderzoek uit te voeren en intern vast te leggen welke personen zeggenschap hebben over de rechtspersoon.

Kerkelijke rechtspersonen, zoals PCI'en en parochies, zijn niet vrijgesteld van dit cliëntonderzoek. Dat betekent dat u door uw bank, een verzekeraar, notaris of andere financiële dienstverlener geconfronteerd kunt worden met de vaag formulieren in te vullen in het kader van dit cliëntonderzoek. Vaak vraagt de financieel dienstverlener dan om een zogenaamde UBO-verklaring in te vullen.

In deze brief leest u meer over hoe u het beste kunt omgaan met de vraag van de financieel dienstverlener om de UBO-verklaring in te vullen.

Wat betekent UBO en welke personen gelden als UBO van een parochie of PCI?

UBO staat voor 'ultimate beneficial owner' (in het Nederlands vertaald als 'uiteindelijke belanghebbende'). Dit is de natuurlijke persoon/de natuurlijke personen die de uiteindelijke eigendom of zeggenschap heeft binnen een rechtspersoon. Het is goed om te weten dat meerdere personen als UBO kunnen worden aangemerkt.

In de Uitvoeringswet Wwft is uitgewerkt welke persoon of welke personen als UBO moeten worden beschouwd. Voor kerkelijke instellingen geldt dat alle bestuursleden die op grond van het Algemeen Reglement voor het bestuur van een parochie door de bisschop zijn benoemd als UBO worden aangemerkt (art. 3 lid 1 sub b 2° slot Uitvoeringsbesluit Wwft).

Praktische problemen

Wij hebben geconstateerd dat de formulieren die financieel dienstverleners gebruiken vaak niet passend zijn voor parochies en PCI'en, maar geschreven zijn voor civiele stichtingen, verenigingen of soms zelfs vennootschappen. Parochies en PCI'en krijgen bijvoorbeeld een formulier waarop de opties die zijn voordrukt niet passen. Dit levert een uitvoeringsproblemen op waar u last van kunt hebben.

Indien de parochie of PCI een UBO-formulier toegezonden krijgt dat niet is geschreven voor kerkelijke instellingen en u dus niet het voltallig bestuur kunt opgeven, vragen wij u de financieel dienstverlener te wijzen op regels voor kerkgenootschappen en vast te houden aan de lijn dat het bestuur van de parochie en PCI als (pseudo)UBO wordt aangemeld. Financieel dienstverleners zijn niet gebaat bij formulieren die onjuist zijn ingevuld. Door hen op de geldende regeling te wijzen, wordt de juistheid en de uniformiteit gewaarborgd.

Géén inschrijving van een UBO in het openbare UBO-register van de KvK

In de media is veel aandacht voor het openbare UBO-register bij de KvK. Voor PCI'en, parochies en andere zelfstandige onderdelen van het R.-K. Kerkgenootschap geldt dat zij geen UBO hoeven in te schrijven bij de KvK. Dit is vaak niet bij financiële dienstverleners bekend. Wij vragen u hierop dus alert te zijn.

Het is niet de bedoeling dat parochies of PCI'en een UBO inschrijft bij de KvK. Over de regeling dat de UBO van kerkgenootschappen in de KVK moet worden opgenomen wordt op dit moment gesproken met het ministerie. De UBO op het niveau van het R.-K. Kerkgenootschap hoeft pas in maart 2022 (!) te zijn ingeschreven.

Vragen

Mocht u naar aanleiding van deze brief vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met Aureel van Wersch, e-mail a.v.wersch@bisdomrotterdam.nl .

Vertrouwende u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

mr J.C.G.M. Bakker
Algemeen Econoom

BRIEF

Aan de besturen van de parochies in het bisdom Rotterdam

Monumentenwacht

14 april 2021

Geacht bestuur,

Sinds 2009 worden veel van de kerkelijke gebouwen in ons bisdom om het jaar bezocht door Monumentenwacht Zuid-Holland. De Monumentenwacht inspecteert deze gebouwen en legt in een rapport vast wat de technische staat is, of er sprake is van eventuele gebreken en wat de urgentie daarvan is. Tijdens de inspectie zorgen de medewerkers van Monumentenwacht ook voor kleine werkzaamheden, zoals het recht leggen of het inboeten van een lei en het leeghalen van de goot.

In de afgelopen maanden heeft het Bisschoppelijk Adviesbureau Bouwzaken (BAB) gesprekken gevoerd met Monumentenwacht Zuid-Holland en nieuwe afspraken gemaakt omtrent de inspecties en het klein onderhoud dat Monumentenwacht kan verrichten.

Voor alle kerkgebouwen in het bisdom Rotterdam is met Monumentenwacht Zuid-Holland nu een cyclus afgesproken met drie soorten bezoeken. Eventuele gebreken worden hierdoor sneller gesignaleerd, onderhoud kan beter gepland en uitgevoerd worden en klein onderhoud wordt vaker uitgevoerd.

De cyclus die met Monumentenwacht Zuid-Holland is afgesproken is:

- 1 x per zes jaar een inspectie van het gehele gebouw (buiten en binnen), met een rapport waarin onder meer de urgentie van noodzakelijk onderhoud wordt opgenomen. Dit rapport kan bij rijksmonumenten gebruikt worden voor de SIM-aanvraag (Subsidieregeling Instandhouding Monumenten). Afgesproken is dat deze inspecties synchroon lopen met de SIM- periode.
- 1 x per drie jaar een inspectie van buitenzijde en kap, lees de 'regenjas'. Ook hiervan wordt een rapport gemaakt, met vermelding van de urgentie van noodzakelijk onderhoud.
- Alle tussenliggende jaren vindt er een dakronde plaats. Een medewerker van Monumentenwacht loopt de daken na, reinigt de goten en verhelpt kleine problemen, zoals een lei recht leggen of een kleine gootreparatie. Van dit bezoek wordt geen rapportage gemaakt; in een paar regels wordt aangegeven

wat gedaan is. Signaleert men eventueel grotere problemen en zijn deze direct te verhelpen, dan wordt dit ook direct gedaan. Dit kan materiaal of manuren kosten, hetgeen achteraf betaald moet worden. Het bespaart u echter de rompslomp van het aanvragen van offertes en meerkosten om kundige mensen ter plaatse te krijgen.

Op deze wijze kunnen we u als parochie op een aantal belangrijke punten ontzorgen. Met deze afspraken is er binnen elke bestuurstermijn een rapport, niet alleen voor de monumenten maar voor alle kerkgebouwen. Met het rapport kunt u een Meerjaren Onderhoudsplan maken en het vereiste onderhoud plannen. En voor monumenten is er altijd een up-to-date rapport voor een SIM-aanvraag beschikbaar. Door de jaarlijkse monitoring van het dak is er minder kans op lekkages (met eventuele vervolgschade). Bovendien hoeven vrijwilligers geen gevaarlijk werk meer te verrichten, zoals lopen op het dak en in de goten.

Ook biedt deze nieuwe cyclus u duidelijkheid als parochie ten aanzien van de kosten van de inspecties. Hierover zijn vaste afspraken gemaakt, op basis van ervaringen uit het verleden. Daarin is ook de complexiteit van de verschillende daken meegenomen. Het moge duidelijk zijn dat er een verschil in tijdsbesteding is tussen een neogotisch of een modern naoorlogs kerkgebouw, en tussen een gebouw dat midden in de bossen staat of geheel vrij van groen.

Het uurtarief bedraagt € 85. Bij rijksmonumenten ligt dit iets lager door een provinciale subsidie en is het € 72,50. Er geldt een starttarief van € 100. Voor de dakrondes gelden ronde bedragen: € 500 voor een complex dak en € 450 voor een minder complex dak. Over de werkzaamheden van Monumentenwacht hoeft u als parochie geen BTW te betalen.

Bij de planning van de inspecties wordt uiteraard zoveel mogelijk rekening gehouden met uw wensen. U kunt aangeven of u de driejaarlijkse en de zesjaarlijkse inspecties voor de kerkgebouwen in uw parochie zoveel mogelijk in hetzelfde jaar (indien mogelijk qua SIM-periode) uit wil laten voeren, of liever gespreid. Wilt u ons dit zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk 30 april a.s. laten weten. Daarna ontvangt u van ons een brief over de voorgenomen planning en de kosten van de inspectie(s). Voor de goede orde zij opgemerkt dat de kosten van de inspecties voor rekening zijn en blijven van de parochie.

Tot slot wijzen wij u er op dat, gezien het belang van tijdig en adequaat onderhoud van kerkelijke gebouwen, de in deze brief beschreven inspecties verplicht zijn.

Zijn er vragen van uw zijde dan zijn wij graag bereid die te beantwoorden. U kunt hiervoor contact opnemen met Bisschoppelijk Adviesbureau Bouwzaken: bab@bisdomrotterdam.nl, telefoon: 010-281 51 74.

Met vriendelijke groet,

mr J.C.G.M. Bakker
Algemeen Econoom

REACTIE BISDOM ROTTERDAM N.A.V. BERICHTGEVING OVER PRINSJESDAGVIERING

21 september 2021

Naar aanleiding van vragen op 20 september van het Nederlands Dagblad aan het bisdom Rotterdam inzake de Prinsjesdagviering 2021 heeft het bisdom een toelichting gegeven aan de krant inzake geluiden die de krant had vernomen dat het bisdom zou hebben geprobeerd de Prinsjesdagviering van 21 september te laten annuleren.

Het bisdom heeft aangegeven:

Toen het bisdom begreep dat de bijeenkomst “Prinsjesdagviering 2021” zou worden gehouden als een besloten evenement, in overleg met de gemeentelijke autoriteiten met een bezetting tot 2/3 van de capaciteit, afgerond tot niet meer dan 700 bezoekers en met een coronacheck bij de ingang van de kerk, is aangegeven dat dit niet in de lijn is van het gebruik van rooms-katholieke kerkgebouwen volgens het “protocol kerkelijk leven op anderhalve meter”. Het bisdom heeft om naleving van het protocol gevraagd.

Omdat de organisatie vervolgens aangaf dat het geen liturgische kerkelijke viering betreft, heeft het bisdom gevraagd erop toe te zien dat er niet wordt gelezen uit heilige boeken en dat er geen sprake is van gebeden door de verschillende godsdiensten. Het gebouw blijft hoe dan ook een kerkgebouw van de R.-K. Kerk. Een rooms-katholiek kerkgebouw is namelijk niet bestemd voor interreligieuze vieringen. (Volledigheidshalve: voor oecumenische vieringen geldt het Oecumenisch Directorium.)

Het bisdom heeft dus op twee momenten gevraagd om bij het doorgaan van de “Prinsjesdagviering 2021” geldende richtlijnen rond het gebruik van het rooms-katholieke kerkgebouw te respecteren. In eerste instantie is daarbij gewezen op het “protocol kerkelijk leven op anderhalve meter”. In tweede instantie is daarbij gewezen op richtlijnen voor vieringen.

E-MAIL
aan de parochies en secretariaten
Internetcriminaliteit
3 november 2021

Geachte leden van het parochiebestuur,

Op 2 maart jl. hebben wij u een e-mailbericht gestuurd over internetcriminaliteit. Onlangs is opnieuw een aantal meldingen ontvangen dat internetcriminelen actief zijn die zowel per e-mail als via whatsapp-berichten versturen waarin ze de naam van een priester of een kerkelijke instantie gebruiken. De internetcriminelen versturen een bericht dat afkomstig lijkt te zijn van een parochiepriester of een kerkelijke instelling. Zij zijn uit op geld. Zo wordt bijvoorbeeld in het bericht gezegd dat cadeaukaarten worden gekocht voor een ziek meisje. Ga daar niet op in.

Tips:

1. Klik niet op een link of afbeelding in het bericht
2. Blokkeer het nummer
3. Kijk welke mobiele nummers of privé-emailadressen op uw parochiewebsite staan en beoordeel of de vermelding van dit nummer noodzakelijk/wenselijk is
4. Informeer de parochiebestuurders en (kern)vrijwilligers over deze vorm van fraude opdat zij extra oplettend worden

U kunt op uw website of in uw parochieblad vermelden dat u nooit via e-mail van de pastoor om geld vraagt en dat een mail met die boodschap dus altijd nep is. Ook kunt u aangeven bij wie parochianen terecht kunnen in geval van twijfel over e-mail.

Meer informatie kunt u vinden op <https://www.rkkerk.nl/avg-nieuws-internetcriminelen-geven-zich-opnieuw-uit-voor-pastorale-beroepskrachten/>

Met vriendelijke groet,

Margriet Piek
Secretaresse Algemeen Econoom

BISDOM MAAKT ‘GESPREKSSTARTER’ VOOR DE SYNODE

In gesprek over *communio*, *participatio* en *missio* en de opdracht van de Kerk

9 december 2021

Groepen in het bisdom Rotterdam die in gesprek gaan over de synode kunnen hierbij vanaf nu gebruik maken van de ‘gespreksstarter’ die het bisdom Rotterdam maakte. Op uitnodiging van paus Franciscus vindt er een uitgebreide wereldwijde voorbereiding plaats van de bisschoppensynode die in 2023 wordt gehouden in Rome: ‘Voor een synodale Kerk: *communio*, *participatio*, *missio*’.

De gespreksstarter helpt om het gesprek hierover op gang te brengen. Met een draaischijf kunnen de trefwoorden van de synode (*communio*, *participatio*, *missio*) worden gecombineerd met de drievoudige opdracht van de Kerk (verkondiging, vieren, *caritas*). Zo kunnen ook de thema’s voor het gesprek in de Nederlandse bisdommen aan bod komen die eerder in de landelijke handreiking zijn uitgewerkt.

Het bisdom Rotterdam organiseert het gesprek voor de synode via het netwerk dat de Kerk is. Zo kunnen veel mensen erbij worden betrokken. Via de Diocesane Caritas Instelling (DCI) worden bijvoorbeeld bijeenkomsten gehouden waarvoor *caritas*instellingen worden uitgenodigd en diaconale werkgroepen van parochies. Parochiebesturen worden uitgenodigd per vicariaat. Ook wordt het netwerk van het bisdom aangesproken via de bisschoppelijk gedelegeerden vanuit hun contacten met scholen, met oecumenische partners en met geestelijk verzorgers in ziekenhuizen en verpleeghuizen.

De deelnemers aan deze gesprekken kunnen luisteren naar elkaar en hun eigen ervaringen inbrengen. Zij zullen hun persoonlijke inbreng hebben en ook worden gevraagd om in de voorbereiding in hun omgeving te luisteren en in gesprek te gaan. Daarvoor kunnen zij gebruik maken van de gespreksstarter en de landelijke handreiking.

Daarnaast kunnen ook anderen deelnemen aan het proces door als groep in gesprek te gaan met de gespreksstarter of de landelijke handreiking. De gespreksstarter is verstuurd aan parochies voor verdere verspreiding en

om mee aan de slag te gaan. Emeriti ontvingen een exemplaar, pastorale beroepskrachten en religieuzen in het bisdom.

Groepen die in gesprek gaan met de vragen van de synode of de gespreksstarter van het bisdom en die daarvan een verslag willen maken, kunnen dit verslag vóór Pasen (15 april) sturen aan het bisdom via het secretariaat van de bisschop (a.d.jong@bisdomrotterdam.nl). Gevraagd wordt om een verslag van maximaal twee pagina's met een voorblad waarop wordt aangegeven welke personen deelnamen aan het gesprek en waar en wanneer dit werd gevoerd.

- Exemplaren van de gespreksstarter kunnen worden opgevraagd via bureau@bisdomrotterdam.nl
- Voorbeeld van de gespreksstarter en informatieblad (pdf)
- Download de landelijke handreiking (pdf)

BRIEF

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende: Actie Kerkbalans en financieel draagvlak als teken van vitaliteit 17 december 2021

Aan parochiebesturen en vrijwilligers van de actie Kerkbalans,

In parochies zijn de voorbereidingen voor de actie Kerkbalans 2022 in volle gang. Velen zetten zich in om deze actie jaarlijks mogelijk te maken. En met resultaat. De actie Kerkbalans is een manier om mensen met elkaar te verbinden. Heel duidelijk komt dit naar voren bij de gezamenlijke aandacht in januari aan het begin van de actie en in de folders die u maakt, waarin u parochianen informeert over de activiteiten en de financiën van de parochie en geloofsgemeenschappen. In de voorbereiding van Kerkbalans 2022 hebben veel parochielocaties gebruikgemaakt van het aanbod vanuit het bisdom om een eigen lokale folder te maken om op die manier de parochianen het meest concreet aan te kunnen spreken.

Uiteindelijk gaat het bij de actie Kerkbalans om een bijdrage aan de gemeenschap van de Kerk voor de voortgang van ons leven in geloof. Alle gelovigen zijn geroepen om daar een bijdrage aan te geven.

Het is elk jaar opnieuw een uitdaging om de opbrengst van de actie Kerkbalans op peil te houden of zo min mogelijk te laten dalen. Het kleiner worden van de Kerk, een trend die in heel West-Europa zichtbaar is, betekent dat het aantal mensen afneemt dat als vanzelfsprekend deelneemt aan de actie. Maar steeds ook sluiten nieuwe mensen aan bij de Kerk en ook zij kunnen worden gevraagd om een bijdrage te geven voor de opbouw van de parochiegemeenschap. Het is belangrijk daarom dat we blijven bouwen aan het financiële draagvlak voor de Kerk. Dat kan door via de (parochie)media breed aandacht te vragen voor de actie. En dat kan persoonlijk en concreet bij mensen met wie de parochie (op)nieuw in contact komt bij de viering van de sacramenten en in het pastoraat.

Het werven van de financiële middelen is geen doel op zich, maar staat in het teken van de drievoudige zending van de Kerk: de verkondiging van Jezus Christus, het vieren van de sacramenten, het dienstwerk van de liefde. In de mate waarin we als bisdom en als parochies toekomen aan deze taken, zijn

we vitaal. En daarvoor is financieel draagvlak nodig. Ook dat is een teken van vitaliteit.

Ik ben dankbaar voor alle inspanningen die u in parochies en geloofsgemeenschappen levert. Velen van u werken daarvoor samen met het diocesane Actie Kerkbalans Servicecentrum en maken gebruik van de ondersteuning die via de heer Ad Sosef wordt aangeboden. Door dat samen optrekken en de onderlinge uitwisseling van goede ideeën, bent u er als gezamenlijke parochies in 2020 in geslaagd om de opbrengst van de actie Kerkbalans met 4,3% te laten stijgen ten opzichte van het voorgaande jaar. Dat komt voor een belangrijk deel doordat parochianen ruimhartig gehoor gaven aan de oproep die parochies in coronatijd deden om de Kerk extra te steunen. De opbrengst van de collectes in parochies daalde in 2020 met 41% ten opzichte van 2019 door de beperkingen vanwege het coronavirus. Maar door de hogere opbrengst van de actie Kerkbalans bleef in zijn geheel de afname van collectes en Kerkbalans in alle parochies samen beperkt tot 8%.

Voor de parochies in het bisdom Rotterdam bestaat ruim 35% van de inkomsten uit de actie Kerkbalans. Uw positieve inspanning is zeer de moeite waard. De uitgebreide inspanningen voor de actie Kerkbalans zijn vruchtbaar.

We staan samen voor de grote opdracht om ons kerkelijk leven anno nu vorm te blijven geven. We zullen daarbij oog moeten houden voor de verbreding van het draagvlak voor de actie Kerkbalans, door steeds ook nieuwe mensen uit te nodigen hun financiële bijdrage te geven ten behoeve van de voortgang van het geloofsleven in onze contreien. Dit zou nooit kunnen zonder de inspanning die in uw midden ook geleverd is en wordt ten behoeve van de ledenadministratie in DocBase in relatie met Exact Online.

Ik dank u allen voor uw inzet en ik wens u veel zegen bij de verdere voorbereiding van de actie Kerkbalans. Graag bid ik dat we enthousiast mogen blijven voor dit belangrijke werk en wil u vragen ook in uw parochie te bidden voor de gezamenlijke inspanning voor Kerkbalans.

+ J. van den Hende
Bisschop van Rotterdam

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij gelegenheid van de sluiting van de kerk O.L. Vrouw Hemelvaart te Gouda, 31 januari 2021

Deuteronomium 18, 15-20; 1 Korintiërs 7, 32-35; Marcus 1, 21-28

Broeders en zusters in Christus, hier in de kerk en ook degenen die livestream met ons verbonden zijn. Het is vandaag een bijzonder moment, een zondag waarop we voor de laatste keer in deze kerk de eucharistie vieren, en dat na bijna veertig jaar. Een kerk, een plaats waar we mogen samenkomen om elkaar te ontmoeten, om ons geloof te sterken door onze ontmoeting met de Heer. We luisteren steeds opnieuw naar zijn woord, zoals ook vandaag, en we vieren de eucharistie waarbij de Heer onze gastheer is en ons voedt met zijn lichaam en bloed.

Bijna veertig jaar, zeg maar rustig veertig jaar, want de kerk stond er niet van de ene dag op de andere. En veertig, zoals u weet, heeft in de Heilige Schrift een bijzondere betekenis. Het volk van God trok maar liefst veertig jaar door de woestijn. Wat kan er dan veel gebeuren in veertig jaar. Het volk dat eerst blij is en dan terneergeslagen, het volk dat een afgodsbeeld maakt, een gouden kalf, het volk dat zoekt en ook regelmatig zegt: waar is God toch? En dan Mozes die zijn volk vooruit gaat. Niet als iemand die hen niet hoort. Niet als iemand die zo ver voorop loopt dat hij niet weet wat er aan de hand is. Maar die steeds opnieuw namens de Heer het volk moed inspreekt maar ook een tegenover is. Ook iemand die het volk wijst op haar fouten en zwakten, maar bovenal op de kracht van God. Want Gods belofte blijft, dat is wat Mozes uitdraagt en uitspreekt. En ook de profeten die aan het volk gegeven worden, zullen dat blijven zeggen. Wee hen, zo staat er, die andere dingen gaan verkondigen, het over zichzelf gaan hebben en niet meer namens de Heer spreken. Want Gods belofte staat. God belofte blijft. En zo was die veertig jaar door de woestijn een periode met pieken en dalen, een periode met vallen en opstaan, met zonden maar ook met genade. Met twijfel en ook met vertrouwen in geloof.

Broeders en zusters, het is niet vreemd en zeker niet overdreven als we veertig jaar kerk zijn op deze plek daarmee vergelijken. Ook hier zullen velen van u dingen mee hebben gemaakt die van belang zijn geweest voor het geloof, voor bemoediging en als antwoord op uw vragen. En als er vandaag voorop

het liturgieboekje een prachtige tekening staat van de kerk, is dat zeker niet het enige plaatje dat u heeft. Vooral zijn het de herinneringen in uw hart, vooral zijn het de vele gebeurtenissen die hier hebben plaatsgevonden, die een plek hebben in uw geloofsgeschiedenis samen, maar ook persoonlijk en alleen.

Het is niet eenvoudig om een kerk te verlaten. En we weten allemaal, als je een kerk bouwt, is dat niet om deze na een aantal decennia al weer te verlaten. Op verschillende plekken in ons bisdom en daarbuiten maken mensen dat momenteel mee. Een kerk die met zorg is gebouwd, een kerk die een plaats is van ontmoeting met God en de medemens, een teken ook van de gemeenschap die er in geloof samenkomt, op veel plaatsen zien we dat we kerken moeten verlaten. Als we al een volk van God zijn dat onderweg is (een belangrijke aanduiding van het Tweede Vaticaans Concilie in het spreken over de Kerk, en velen beschouwen zich als een deel van het volk van God dat onderweg is), zeker bij het verlaten van een kerk voel je dat, ervaar je dat en is dat opnieuw de realiteit. En ik weet dat er mensen hier zijn die niet voor het eerst een kerkgebouw verlaten. Voor sommigen is deze laatste viering ook opnieuw de pijn voelen van eerder een kerk moeten verlaten waar je je thuis voelde, waar je je inzette en waar graag kwam. En dat geldt ook voor deze plaats. We verlaten deze plaats in Gouda niet omdat hij niet voldoet, omdat het geen thuis kan zijn, of omdat het geen echte kerk is. Maar omdat we verder moeten trekken en onze krachten opnieuw in geloof moeten bundelen en bijeen brengen.

Maar die kracht bundelen, elkaar steeds weer vasthouden en bijeen brengen, gaat niet alleen over onze eigen kracht, gaat niet alleen over onze eigen inzet, gaat zeker niet alleen over onze eigen planning en koers. Want telkens als wij de Schrift lezen en het Woord van God openslaan en het horen, telkens als wij de eucharistie vieren en de Heer in ons midden ontvangen dan laten we ook zien dat onze kracht in Hem gelegen is die onze God is, dat zijn belofte blijft ook als wij kerken bouwen en afbreken, en op weg blijven gaan meer dan veertig jaar.

Broeders en zusters, vandaag is zo'n moment om te markeren. Niet onze herinneringen loslaten, niet afsnijden wat we hebben opgebouwd, maar het zo goed mogelijk proberen mee te nemen in ons hart en in onze gemeenschap, de toekomst tegemoet. Het is duidelijk, de Heer trekt met ons

mee. En dat wordt aan het eind van deze viering ook tot uiting gebracht als wij het evangelieboek meedragen, als wij de altaarsteen die hier in het altaar ligt meenemen en het heilig Sacrament. Broeders en zusters we horen dat de Heer centraal staat in het evangelie. Hij die in Kafernaüm komt om te spreken. En Hij spreekt met gezag. Hij vat de geboden des Heren samen in zijn eigen persoon, in zijn liefde en trouw, in woord en daad.

Hij spreekt met gezag, omdat Hij met zijn hart spreekt en tot het hart spreekt van mensen. Omdat Hij uit zijn hart spreekt met alle liefde en trouw die God eigen is en juist die liefde en trouw in het hart van mensen wil plaatsen. Niet opdringen, niet naar binnen duwen, maar wel nadat hun hart geopend is juist die ruimte betreden die onze binnenkant is. Soms is er veel tegenstand in die binnenkant. We horen zelfs van kwade machten die niets van Jezus willen weten. Maar ze kennen Hem wel. Ze zeggen: wie bent U, dat weten wij, U bent er om ons in het verderf te storten. Maar Jezus spreekt niet van kwaad tot erger. Hij houdt vast aan zijn liefde en trouw, want Gods belofte blijft. Zoals in de woestijn die veertig jaar. Het heeft het volk uiteindelijk niet teleurgesteld wanneer ze uiteindelijk het beloofde land mochten binnentrekken.

Ook wij mogen vandaag zeggen: het is nooit de Heer die ons teleurstelt, maar die met ons meetrekt onze toekomst tegemoet. En als Jezus in het evangelie van vandaag de kwade geesten uitdrijft, maakt Hij opnieuw ruimte in het hart van de mensen die daar last van hebben, maakt Hij opnieuw ruimte in het hart van mensen die Hem niet willen toelaten. En mogen wij ook vandaag vragen aan de Heer, dat Hij ruimte maakt in óns hart. En dan gaat het niet alleen over kwaad, maar ook over verdriet, over teleurstelling, misschien boosheid. Dat Hij in ons hart de ruimte maakt voor zijn weg van vrede, voor zijn weg die een toekomst is, voor zijn weg die verder reikt dan onze verlangens, dan ons doen en laten. Jezus verkondigt de volheid van Gods belofte.

Toewijding aan God, zo werd er in de tweede lezing gezegd. De eerste christenen hadden helemaal geen rekening gehouden met na Jezus' verrijzenis nog veertig jaar te moeten wachten. Ze dachten: Hij komt spoedig terug en dan zul je zien, Hij is alles in allen. En sommigen waren zo dat ze zeiden: we hebben genoeg gespaard, we houden op met werken, die tijd tot de terugkomst van de Heer zingen we nog wel uit. En anderen waren terneergeslagen: hoe kunnen wij met de Heer meetrekken als we Hem niet zien, als we Hem niet kunnen vasthouden? Paulus zegt: wijd je toe aan de Heer, hoe ook je leven

is. Als je gehuwd bent, als je zorg hebt voor elkaar en verantwoordelijkheid, vergeet niet dat de Heer uiteindelijk je bestemming is, ook als gezin, ook als familie. En als je alleen bent, als je niet gehuwd bent, heb je meer ruimte, zo zegt Paulus, om op die weg van de Heer gericht te blijven. Maar ook dat is zeker niet altijd het geval. Ook als je alleenstaand bent, kunt je erg met jezelf bezig zijn. Ook als je alleen bent en niet direct de zorg hebt voor anderen in een gezin, kun je ook veel tijd voor jezelf nodig hebben. Paulus zegt: ik ben niet om u te oordelen en ook niet om u als het ware te berispen, maar wel: hou je hart open voor de toekomst van de Heer.

Wij kunnen zeggen, na bijna tweeduizend jaar, dat de terugkeer van de Heer lang duurt. En elke keer in de eucharistie hebben wij de acclamatie dat we naar Hem uitzien en zeggen: totdat Hij wederkomt, staan wij in geloof samen voor Hem.

Mogen we bidden dat we ook vanuit deze kerk, waar veertig jaar lief en leed is gedeeld en veertig jaar is gebouwd aan de kerk, en niet alleen aan die van de stenen maar ook die van de levende stenen dat wil zeggen de concrete mensen met wie we samen het volk van God mogen vormen. Dat we ook open blijven staan voor de toekomst met de Heer. Dat Hij ons blijft raken met zijn liefde en trouw, opdat wij elkaar niet loslaten, maar elkaar in zijn Naam vasthouden, niet verloren lopen, maar de weg van de Heer blijven gaan.

Daar is veel voor nodig. Niet alleen onze eigen kracht. Zelfs niet alleen de kracht die we elkaar kunnen schenken en de bemoediging die we elkaar kunnen geven. Maar bovenal vraagt het dat we blijven bidden om uitkomst van de Heer. Kleiner worden betekent niet dat de Heer ons loslaat. Een kerk sluiten betekent niet dat de Heer ons de rug toekeert. Mogen we blijven geloven, dat waar de Heer in de woestijn zijn liefde liet gelden, Hij ook in de woestijn van ons leven zijn trouw en liefde en genade laat blijken in ons hart, in onze omgang met elkaar, in onze getuigenis voor de mensen om ons heen. Want dat blijft onze opdracht als Kerk: te getuigen van de Heer die leeft, te getuigen van zijn liefde die sterker is dan de dood. Dat niet alleen in ons hart de ruimte mag komen voor Gods liefde, maar ook in onze wereld steeds meer die liefde de ruimte mag krijgen. En daar zijn geloof en vertrouwen steeds opnieuw voor nodig. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij gelegenheid van de diakenwijding van broeder Augustinus Aerssens o.p. op het hoogfeest van Sint Jozef, Citykerk Het Steiger te Rotterdam, 19 maart 2021

2 Samuel 7, 4-5a + 12-14a + 16; Romeinen 4, 13.16-18.22; Matteus 1, 16.18-21.24a

Broeders en zusters in Christus, hier in de kerk en ook degenen die meevieren en meebidden via de livestream. Inmiddels is dat zoiets gewoons geworden dat het bijna bij elke uitrusting van een kerk gaat horen. En vandaag komt dat heel goed uit, want we mogen een diaken wijden die lid is van de wereldwijde orde der dominicanen. Geen bisdom dat een specifiek territorium is, maar een wereldwijde broederschap die als men wil vandaag getuige kan zijn op alle plaatsen in de wereld van jouw diakenwijding, Augustinus.

De provinciaal gaf het al aan, je bent op weg in de orde van de dominicanen. Een jonge broeder die zijn plechtige professie heeft gedaan en die zich thuis is gaan voelen in deze wereldwijde gemeenschap. Heb je eerst de universiteit in Utrecht bezocht, ook daar was je al betrokken als assistent bij een symposium over Thomas, herinner ik mij. Je hebt ook andere universiteiten van binnen gezien en ze hebben jou leren kennen in Fribourg en in Leiden. In die zin zet je een bijzondere traditie voort die ook eigen is aan het dominicaanse leven, namelijk studie en je verdiepen in het geloof, in het mysterie van God.

Als je dominicaan wordt, als je broeder wordt in de orde van de predikheren, is die roeping tot het religieuze leven wel je allereerste fundament. Dat is je roeping. Zoals ook Ed Doe, die als diaken naast je zit een eerste roeping heeft tot het huwelijk en als gehuwde heeft gezegd: hier ben ik. En wat betreft de stap die je nu zet om diaken te worden, om geroepen te worden in de orde, het diaconaat te ontvangen, want zo is het uiteindelijk, blijft nog steeds je leven als dominicaanse broeder je fundament en je eerste roeping.

En toch is het diaconaat niet zomaar een passage die je doorloopt en die niet belangrijk is. Integendeel, als je gewijd wordt door handoplegging en gebed, als je de kracht van de Heilige Geest mag ontvangen om dienaar van de Heer te zijn, mag voortaan nog meer dan voorheen je religieuze leven getekend worden door de dienstbaarheid jegens God en de mens. “Diaken” betekent

dienaar. En dienaren vind je op vele manieren in de geschiedenis terug. Soms is het zelfs een woord dat voor “slaaf” gebruikt wordt. Maar nu ben je in volle vrijheid, niet onderdrukt, maar op grond van je roeping degene die ja zegt: ja hier ben ik.

Een dienaar, een diaken. De dienstbaarheid van de Heer is wat in het ambt en de uitoefening van diaconaat zichtbaar mag zijn. De dienst aan het altaar in de viering van de eucharistie en de dienst aan de tafel van de armen, voor hen die nood lijden en behoefte hebben aan steun en zorg. In die zin is het diaconaat hier in de stad met de patroonheilige Sint Laurentius een wel sprekende taak. Laurentius die vanuit Rome hier patroonheilige van de stad en het bisdom is geworden en dat dienstwerk vertegenwoordigt van diaken aan het altaar en het dienstwerk van diaken voor de armen. Zo mag het religieuze leven getekend worden door dienstbaarheid die heel bijzonder in de wijding tot diaken naar voren komt en in het dienstwerk als diaken.

Als je zo in de orde van de dominicanen verder groeit, is het ook een hele belangrijke traditie om in het voetspoor van dominicanen te gaan die de wetenschap hebben beoefend, die zich verdiept hebben in wetenschappen van allerlei disciplines en heel bijzonder in de wetenschap van de godgeleerdheid. En ik denk, al is je eerste roeping broeder van Dominicus te zijn, en mag je getekend worden door de opdracht dienstbaar te zijn als diaken, ook de wetenschap en het nadenken over God in wetenschappelijke termen wordt getekend door die twee belangrijke omstandigheden. Je wordt op de eerste plaats als gelovige geroepen om theologie te beoefenen en je wordt daarnaast ook in dienstbaarheid geroepen om theoloog of wetenschapper te zijn. Niet voor niets is in onze Kerk een theoloog iemand die een roeping heeft voor dat werk, dat vorsen en nadenken vanuit gebed en geloof (cf Congregatie voor de geloofsleer, instructie ‘Donum Veritatis’). Theologische faculteiten moeten vandaag de dag wel heel veel produceren, je moet tenslotte je credits halen en je punten en daar gaat heel veel stress mee komen ook, maar ten diepste is een theologische opleiding, een theologische wetenschap niet op de eerste plaats een fabriek van documenten en dikke boeken. Het is om ons dichter te brengen bij wie God is. In die zin zijn grote theologen in de dominicaanse orde je voorgegaan, zoals de heilige Thomas die over de theologie sprak als het spreken met God en het spreken over God (sermo de Deo). Vanuit je geloof komen tot inzichten en die inzichten niet losmaken van je relatie met de Heer, maar ze juist in dienst stellen van de Kerk, van de Heer en in het gebed.

Misschien is het een beetje vreemd om te zeggen, maar vandaag op het feest van de heilige Jozef zou ik ook wel willen zeggen dat Jozef een theoloog is. Niet iemand met dikke boeken, niet iemand die zich laat voorstaan op intellectuele eruditie, maar die op de eerste plaats een rechtvaardige is, die ten volle vertrouwd op de Heer en zijn belofte, die op de eerste plaats staat in de geschiedenis van God met de mens. We hoorden in de eerste lezing de belofte dat God voor zijn volk uit het huis van David een verheven koning voort zal brengen, de Messias. En het is duidelijk dat ook in die verwachting, de vervulling van die belofte de heilige Jozef leeft. Het gedeelte uit het Matteus evangelie dat we lazen, wordt vooraf gegaan door de zogenaamde familiegeschiedenis, die geslachtslijst, om toch maar duidelijk aan te geven hoezeer vanaf David er een directe band is met Jozef. En toch zal Jozef zich niet vader van het kind Jezus noemen, maar zal hij het terzijde staan met heel zijn geloof, met al zijn kracht en inzet.

Broeders en zusters, Jozef heeft de grondtrekken van een theoloog als het goed is. Want hij die op de Heer vertrouwt, die leeft vanuit zijn levende omgang met de God van Israël, is ook degene die op die weg steeds weer moet nadenken en die op die weg ook zijn afwegingen maakt. En hoe bijzonder of hoe schokkend is het als je verloofde, als je vriendin ineens zwanger blijkt te zijn en je weet niet eens van wie. Maria was toch vroom en verwachtte toch ook alles van de Heer? Die leefde toch ook in de belofte van God aan zijn volk gedaan. Je zou kunnen zeggen, het staat er maar heel dunnetjes in het evangelie, maar dat Jozef ook nadenkt wat dit nu betekent. Waar sta ik in dit verhaal met God? Is het wel het verhaal met God? En kan ik ook tot begrip komen wat mij te doen staat van godswege? Jozef hoeft het niet alleen te bedenken. Dat gesprek met God begint hij, maar er is ook een engel die hem bijpraat op het onderwerp en hem nadrukkelijk ervan verzekert dat dit niet buiten God om is maar juist Gods voorzienigheid betreft. Dat die zwangerschap van Maria niet zomaar onverklaarbaar is, maar dat God ermee van doen heeft in kracht van de Heilige Geest. En zo zet Jozef de gelovige stap om in geloof voor Maria en de Verlosser te zorgen.

Het is prachtig dat we vandaag op het hoogfeest van de heilige Jozef deze diakenwijding mogen vieren en ik weet, Augustinus, dat je je erop verheugde dat het uitgerekend deze dag is. Sint Jozef, getekend door geloof en gehoorzaamheid aan God. Niet zomaar klakkeloos, maar ook met nadenken. Misschien zelfs met crisis en paniek, maar iemand die zich voegt in de

geschiedenis van God met de mens en zich toevertrouwt aan de Heer en daarin zijn kracht vindt om voor Maria en het kind te zorgen.

We horen niet veel over Jozef in de heilige Schrift. Misschien was hij helemaal niet een man van weinig woorden, maar zo wordt hij wel vaak beschouwd, omdat we weinig woorden van hem gekregen hebben. In de religieuze kunstgeschiedenis, vooral bij afbeeldingen van Jezus' geboorte, zie je hele verschillende accenten. Jozef als sterke, jonge man die als een beschermer bij Maria en Jezus staat. Maar ook soms een wat oudere man die wat vertwijfeld voor zich uit kijkt met zijn hand onder het hoofd, die denkt: hoe is het toch allemaal gekomen?

Jozef die zo'n man van geloof is, die zich toevertrouwt aan de Heer en die de betekenis van leven ontleent aan zijn roeping, mag ook voor jou Augustinus vandaag een grote inspirator zijn. En zoals de provinciaal al zei een heel jaar mogen we extra aan Jozef denken. Extra aan Jozef denken die werkelijk ons voorgaat op de weg van geloof, die zich toevertrouwt aan de Heer, die de vertroosting van God verwacht en ook zijn kracht vindt in die verbondenheid. Broeders en zusters, ook wij mogen vandaag het diaconaat van Augustinus in dat perspectief plaatsen. Ook wij zien in deze wijding een belangrijk moment voor de Kerk en voor de orde. Een belangrijk moment voor de voortgang van het geloof en de geschiedenis van God met ons in deze tijd. Het is al lang niet meer vanzelfsprekend dat we geloven in de Heer, als het dat al ooit is geweest, anders zou je er niet zoveel theologisch nadenken aan hoeven te besteden.

Wij zijn verheugd dat de weg met God, die Hij met ons begonnen is, ook krachtens zijn genade doorgaat. Dat wij mogen zeggen dat de Heer, die mens geworden is, die is gestorven en verrezen, ook de Heer is die nu als levende Heer bij ons is en mensen roept tot het religieuze leven, tot het verbond van het huwelijk, tot het dienstwerk van diaken en priester. En ik zeg er graag bij: tot nog vele andere taken die de Heer ons toevertrouwt. Want het heeft ook verband met onze talenten en gaven, met onze geschiedenis en mogelijkheden. En zoals de heilige Jozef zich voegt in de geschiedenis met God, zo mogen ook wij ons voegen in die geschiedenis met God op onze manier en volgens zijn bedoelingen. Dat is geen keurslijf van Godswege, maar wel maatwerk. Het is geen roeping tegen wil en dank, maar een roeping die je met heel je hart mag beantwoorden met: hier ben ik, en: God moge

mij nabij zijn. Want niet alleen zeggen we vandaag ‘zover heeft de Heer ons gebracht’. Maar we geloven ook dat we verder mogen gaan met de kracht van de Heer. En daarom ook die beroemde zin die altijd weer in de liturgie van de wijding klinkt: ‘moge de Heer die het goede werk in jou begonnen is het ook voltooien.’

Broeders en zusters, ons geloof is een gave Gods in ons hart, maar niet om alleen voor onszelf te houden, maar ook om ervan te getuigen en ervan te delen. Want het geloof is bestemd voor alle mensen van goede wil. Het geloof is bestemd om het fundament te zijn voor velen die willen bouwen aan het Rijk van God.

Het moge jou gegeven zijn Augustinus, dat je als diaken in de orde van de dominicanen verder mag groeien in je dienstbaarheid aan de Heer. Dat je heel je hart en heel je verstand in mag zetten voor de eer van God. En dat betekent ook altijd ten dienste van mensen, want God stelt er een eer in dat wij elkaar liefhebben. God stelt er een eer in dat wij elkaar nabij zijn. En ik bid ook graag dat jouw familie, je ouders en je broer, met je mee blijven trekken. Geboren in Groningen blijft altijd het noorden mij trekken, maar de Heer kan ons overal naartoe zenden. Maar het is ook goed je wortels te kennen waar je geleerd hebt wie je bent, om je wortels te kennen als het fundament voor de rest van je leven en de context van je roeping en je keuzes. Moge jouw weg niet alleen een weg zijn met de orde van de dominicanen, maar met de hele Kerk en moge het ook een weg zijn met je ouders en je broer, want we blijven als pelgrims onderweg in Gods hand. En moge de Heer ons zegenen om steeds ons geluk te vinden in Hem en ons vertrouwen zal nooit beschaamd worden. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de chrismamis, HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal in Rotterdam, 31 maart 2021

Jesaja 61, 1-3a.6a.8b-9; Openbaring 1, 5-8; Lucas 4, 16-21

Broeders en zuster in Christus, hier in de kathedraal en degenen die via de livestream met ons verbonden zijn. Wat zijn we al een tijd onderweg met de omstandigheden van corona. Vorig jaar was er helemaal geen oliewijding, geen chrismamis. We hebben die toen moeten verplaatsen naar september. We willen ons ook niet helemaal uit het lood laten slaan door deze voortgaande pandemie en daarom op de dag van vandaag, op de vooravond van Witte Donderdag de chrismamis, de zegening van de oliën en de wijding van het chrisma voor de sacramenten in ons bisdom. Normaal zou de kerk vol zitten, overvol vaak. Met priesters, diakens, pastoraal werkers, vrijwilligers uit de caritassen, religieuzen ook vaak een grote groep geloofsleerlingen en parochianen. Alle geledingen van het bisdom verzameld rond het altaar van de Heer. Alle geledingen verzameld om de oliewijding te vieren en dan op die manier ons op een bijzondere manier opnieuw aan Christus toe te wijden. Op de eerste plaats de priesters die hun geloften vernieuwen in deze eucharistie. We zijn vandaag met een kleine groep, maar als biddende gemeenschap, als netwerk van liefde zijn we in het hele bisdom verbonden met dit moment. Natuurlijk, een livestream faciliteert ook weer onze agenda. Dus ongetwijfeld zullen ook veel mensen pas later kijken wanneer de boterham op is of wanneer het goed uitkomt. Maar ook dat kan nog steeds zijn: in de geest samen verzameld rond de Heer. Ik ben dankbaar dat deze techniek mogelijk is. Tegelijkertijd kunnen we niet zeggen: we doen alles via livestream en de kerken blijven dicht, we doen alles achter gesloten deuren en de mensen kunnen altijd nog zelf bidden en de geestelijke communie ontvangen. Nee, broeders en zusters, ten diepste weten wij, dat hoezeer we ons ook moet aanpassen aan deze tijd van corona, dat de Heer niet voor niets is mensgeworden. Zodat we niet alleen aan Hem kunnen denken, niet alleen Hem kunnen zien, maar ook dat we Hem kunnen aanraken. En meer nog dat Hij ons aanraakt.

We hoorden in de woorden van Jesaja dat Hij degene is die de Geest ten volle ontvangt om te verlossen, te bevrijden, te vernieuwen. En in de tweede lezing horen we dat Hij ons van onze zonden verlost, de Zoon van God die in

deze wereld is gekomen. In het evangelie staat dat Hij volgens zijn gewoonte naar de synagoge ging. Dat woord ‘gewoonte’ dat zal nu wel extra blijven haken. Want het is op dit moment helemaal niet gewoon dat je allemaal naar de kerk kunt, het is helemaal niet een gewoonte dat je steeds een plek krijgt voor de eucharistie. Maar misschien is ‘gewoonte’ in de betekenis zoals wij die er zelf aan geven ook niet altijd de goede gezindheid. Ach, gewoonte, ja het hoort erbij, het is nu eenmaal zo, ik zet het gewoon maar door. Maar de gewoonte van de Heer is iets anders. Dat is dat het bidden, het lezen uit de Schrift, het spreken over zijn de Vader bij zijn innerlijk hoort. Volgens zijn gewoonte kan Hij niet anders dan de blijde boodschap verkondigen. Volgens zijn houding kan Hij niet anders dan ons tegemoet treden als Verlosser en als degene die ons wil genezen.

Toch voelen we deze tijd wel meer afstand dan anders. Velen zullen het woord ‘anderhalve meter’ al niet meer kunnen horen. En heel veel hebben het ook nog steeds niet begrepen hoeveel het ongeveer is. Als ik zojuist langs het park rijd bij de Euromast, iedereen zit op een kluitje. En dan maar verbaasd zijn dat er weer een nieuwe golf zou kunnen komen. Afstand, maar niet om elkaar weg te duwen. Afstand, maar niet om elkaar uit ons leven te bannen. Maar afstand uit respect voor elkaars gezondheid. En dat is anders.

Hier in de kerk, broeders en zusters, mogen wij vandaag de chrismamis vieren. Omdat we niet de deuren kunnen sluiten en afwachten tot de pandemie voorbij is. Want zoals de Heer volgens zijn gewoonte naar de synagoge gaat, hoort het bij onze gewoonte als christenen om steeds opnieuw onze gezindheid te laten voeden door het Woord van God, door open te staan voor zijn blijde boodschap en vooral ook de sacramenten te vieren, waarin de Heer ons aanraakt en nabij komt, waarin de Heer ons met zijn Geest troost, geneest en bevestigt. In die zin, broeders en zusters, voelt de kerk vanavond niet leeg, want de Heer is in ons midden. En we mogen met de kleine groep hier ons verbonden weten met allen met wie wij het bisdom Rotterdam mogen vormen, met allen die wereldwijd zich tot Christus bekennen en die op deze avond op veel plaatsen de oliewijding in bijzondere omstandigheden zullen vieren.

Broeders en zusters, twee dingen zou ik graag met u willen delen. Dat is op de eerste plaats: de zorg voor onze gezondheid. Daar zijn we veel mee bezig. En ook veel mensen in de zorg maken overuren, zijn zeer vermoeid,

maar ze gaan door op de weg die ze ook vaak als hun roeping beschouwen. Maar naast de zorg voor onze gezondheid is het ook belangrijk om als christen zorg te houden voor je ziel. Het gaat immers niet alleen om onze lichamelijke conditie, niet alleen of we kunnen ademen en vrijuit kunnen bewegen. Maar het gaat er ook om dat wij de weg van Jezus blijven gaan die is mens geworden, die alles in ons leven wil vernieuwen en verdiepen. Hebben wij voldoende zorg voor onze ziel? En niet alleen voor onze eigen ziel, maar ook de ziel van onze broeders en zusters? Gunnen we elkaar de ruimte om te bidden, ook al zit je misschien in je huis dagelijks op een kluitje? Neem je ook zelf de ruimte om tot gebed te komen en tot de Heer te spreken, of gaat dat nu in de eentonigheid van het bestaan wat verloren en raakt het op de achtergrond? Maar, broeders en zusters, elke dag dat wij de Heer niet zoeken in gebed is een gemiste kans. Ik zeg niet: als we niet bidden dan zwaait er wat. Integendeel, want de Heer komt om ons te verlossen. Maar vanuit die uitnodiging van de Heer, vanuit dat open hart van de Heer nodigt Hij ons uit om ons met Hem te verbinden. Hebben wij zorg voor onze ziel? Maken we van die uitnodiging gebruik door met heel ons hart het Onze Vader en de psalmen te bidden en in dat gebed ook de noden van de wereld te betrekken die we op het netvlies hebben of die misschien aan onze aandacht zijn ontsnapt? Op de eerste plaats, broeders en zusters, de zorg voor onze ziel, net zozeer als de zorg voor onze gezondheid. Als christen, als leerling van Christus moet je dat niet van elkaar scheiden, want lichaam en geest horen bij elkaar. En ons hart is er niet alleen om ons bloed rond te pompen, maar ook in bijbelse zin de plaats om onze band met God te bewaren en daar de vrede en de vreugde te vinden die we nodig hebben.

Op de tweede plaats, broeders en zusters, is het nodig dat we aandacht blijven houden voor de liefde van Christus. En dan bedoel ik niet alleen dat we naar Hem opzien en zeggen: kijk U hebt uw leven voor ons gegeven, kijk U leert ons elkaar de voeten te wassen, kijk U hebt alles voor ons over tot aan het kruis toe. Maar leren we ook die liefde zelf te beoefenen als een teken en werkelijk de uiting van onze band met de Heer. Normaal hebben we in de chrismamis talloze dozen voor de voedselbank, maar ik weet zeker dat ook nu velen in de verschillende parochies zich inzetten om voedsel te verzamelen, om waar mensen noden beleven ze te helpen om daarin gelenigd te worden. Het is, broeders en zusters, duidelijk dat de pandemie niet de liefde stop zet. Net zoals de zorg voor onze gezondheid niet de aandacht voor onze ziel mag doen verslappen.

Als we naar Christus kijken die we deze dagen op een bijzondere wijze mogen volgen op weg naar zijn kruis en verrijzenis, mogen wij van Hem die twee belangrijke pijlers opnieuw leren. Zorg voor onze binnenkant, onze band met God, maar ook de zorg om zijn liefde uit te dragen, de band met onze naaste. Ik hoop dat het paasfeest voor ons een nieuw begin is. Dat we ook in deze tijd van pandemie niet rustig afwachten of somber worden, maar zeggen: ons hart moet blijven kloppen voor het evangelie, we moeten blijven bidden, de sacramenten blijven vieren waarin de Heer ons aanraakt en bezielt. En dat we in die liefde blijven staan, die zich uit in diaconie en naastenliefde, in solidariteit en werkelijke gemeenschapszin.

Soms wordt wel gezegd: na de pandemie, wat blijft er dan over? Dat is eigenlijk een passieve vraag, wat blijft er van ons over? We zouden die vraag mogen omdraaien vandaag en zeggen: op welke wijze blijven wij gaande op de weg van het evangelie, want de Heer heeft ons alles gegeven, zijn uitnodiging, zijn belofte, zijn verlossing. Hij nodigt ons ook vandaag uit om open te staan voor zijn aanwezigheid. Want de Heer die in de schaduw van het kruis bittere tranen heeft gehuild, die weet wat mensen doormaken door isolement, door angst en door ziekte. Laten we dus niet zeggen: wat blijft er straks van ons over, hoeveel doen er dan nog mee in Gods Kerk? Maar laten we met zorg voor onze binnenkant, onze ziel, en zorg voor de voortgaande opdracht van de liefde op de eerste plaats ons eigen geloof en engagement levend houden als een goede gewoonte die we niet loslaten. En moge dat ook anderen bewegen en bemoedigen om na coronatijd niet te zeggen: het is klaar. Maar te zeggen: we mogen opnieuw met de Heer een stap zetten in de goede richting. Hij die ons verlost heeft, gaat met ons mee. Hij die ons voorgaat op de weg naar eeuwig leven is nu al onze toekomst. Heb zorg voor je ziel en houd de liefde gaande. Als ons dat in Jezus' Naam lukt, dan haken we niet af, maar zijn misschien nog meer dan voorheen vurige navolgers van zijn evangelie. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende, Paaswake HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal, 3 april 2021

Genesis 1, 1-2, 2; Exodus 14, 15-15, 1; Ezechiël 36, 16-17a.18-28; Romeinen 6, 3-11; Marcus 16, 1-8

Broeders en zusters in Christus, hier in de kerk en ook via de livestream. We mogen samen de paaswake vieren. We zijn wat eerder met deze viering begonnen, opdat we op tijd thuis kunnen zijn. En daarom was het nog niet zo donker, zoals we normaal gewend zijn. En we brengen niet de kaars van achter uit de kerk binnen na eerst het vuur gezegend te hebben. Maar nu houden we afstand. En is het sober. We weten allemaal waarom. Maar dat onthoudt ons er niet van om Pasen te vieren. We zijn terstond met de paasjubelzang begonnen.

Pasen, broeders en zusters, is het belangrijkste feest dat wij in onze Kerk hebben. Jezus is verrezen, Hij leeft. Dat is de meest belangrijke boodschap van ons geloof. Het leek allemaal heel anders te gaan toen Jezus in Jeruzalem kwam. Eerst werd Hij toegejuicht en toen bespot. En uiteindelijk sterft Hij aan het kruis. En de leerlingen zijn ten einde raad. Hun weg met Jezus lijkt een doodlopende weg. Ze brengen Hem naar een graf. En leggen Hem daarin met alle liefde en eerbied die ze voor Hem hebben. En dan lijkt het allemaal voorbij. Maar liefst drie jaar waren de apostelen met Hem op weg en ook de vrouwen die zich aansloten met Maria Magdalena en Maria, de moeder van Jezus. Het lijkt, wanneer ze Jezus in het graf gelegd hebben, allemaal voor niets geweest. Ja misschien een mooie herinnering. Maar juist zijn sterven aan het kruis is bitter. Hoe kom je er overheen? Hoe kun je weer je leven oppakken? Hoe kun je weer terugkeren naar je bestaan van voor die tijd? Ze komen nog een keer bij het graf, ze horen wij in het evangelie. Ze komen bij het graf om nogmaals bij de Heer te zijn. Want Hem loslaten is niet zo gemakkelijk. Als je zo aan Hem gehecht bent, je hart voor Hem geopend hebt, zijn Woord hebt gehoord en bewaard. En bij sommige apostelen zal nog het gevoel knagen: we hebben Hem in de steek gelaten, we hebben Hem verloochend, we waren zijn vriendschap niet waard.

Maar, broeders en zusters, bij dat graf ontmoeten de vrouwen en de apostelen een andere werkelijkheid. Het graf is niet gesloten, het graf is open. Hadden

ze eerst nog onderweg gedacht: hoe krijgen we die loodzware steen opzij geschoven? Nu ze in de vroege ochtend na de sabbat bij het graf komen, is het open. En is het zelfs leeg. En zit er een boodschapper van God in het wit gekleed die zegt: Hij leeft, Hij is verrezen. Je zou denken, broeders en zusters, dat meteen de vreugde zich van hen meester maakt. Dat ze meteen enthousiast zijn en zeggen: Hij leeft, gelukkig maar, we gaan met Hem door.

Maar die vreugde is niet de eerste reactie die er bij hen is. Er wordt gesproken over ontsteltenis. Er wordt gesproken over verwarring. Ze weten eigenlijk niet goed wat ze met die paasboodschap aan moeten. Het is maar langzaam dat die vreugde een plaats krijgt in hun hart. Hij is niet hier, Hij is verrezen. In de evangeliën kunnen we lezen dat Jezus na zijn verrijzenis nog verschillende keren aan zijn leerlingen verscheen. Eerst aan de twaalf, maar later ook aan grotere groepen. En langzaam dringt tot de leerlingen door: Hij leeft, maar het blijft niet hetzelfde. Hij is opgestaan uit de dood en wij hebben de opdracht om die boodschap te verspreiden.

Broeders en zusters, ook wij mogen die boodschap dat de Heer verrezen is in ons hart sluiten. Zoals gezegd, het is de kern van ons geloof dat Jezus leeft. En dat betekent niet alleen dat Hij lang geleden is opgestaan en het toen goed is afgelopen. Maar dat betekent ook dat Hij nu leeft, dat Hij nu bij ons is dat Hij nu ons aanspreekt en wil bemoedigen. Want die boodschap van Jezus' verrijzenis moet ook in ons hart blijven leven. Zoals hij in het hart van de apostelen steeds meer een belangrijke plaats innam. En ook wij mogen van die blijde boodschap getuigen en uitdragen. Als wij als christenen zeggen: ach, ik geloof dat er wel iets is. Dan is dat toch volstrekt te weinig. Want het evangelie leert ons dat God is mens geworden, dat God ons leven heeft gedeeld en dat Hij ondanks zijn kruisdood is opgestaan en van ons blijft houden.

We hebben het licht van de paaskaars ontstoken. En dat licht en die paaskaars zijn het teken van de Heer die leeft. En het staat zo mooi in de paasjubelzang. Er staat: "laat dit licht onverminderd schijnen in alles wat wij doen, in heel ons leven." Kortom, wat in het hart van die leerlingen gebeurde, dat dat licht van Pasen hen aanvuurde en mensen van geloof kon maken, zo wil dat vuur van de Heer ook ons aansporen om mensen van geloof te zijn. En daarom deze bijzondere paasnacht. Om opnieuw centraal te stellen dat Jezus leeft. In de duisternis brandt zijn licht. Te midden van ongeloof en verwarring mag geloof groeien en vertrouwen in zijn toekomst.

Ik ben blij, broeders zusters, dat we deze nacht kunnen vieren. Vorig jaar waren alle kerken dicht en was er alleen maar een mogelijkheid om het via de computer mee te maken. Nu zijn we met een aantal gelovigen hier in de kerk. En tegelijkertijd neemt een aantal van u deel via de livestream. En ook voor u thuis geldt, dat het licht van de paaskaars in uw leven mag schijnen. Dat het onverminderd mag schijnen in alles wat we doen in heel ons leven. En dat is belangrijk. Maar dat kunnen we niet op eigen kracht, zoals ook de eerste leerlingen het niet op eigen kracht hebben gekund, maar alleen door de ontmoeting met Christus die verrezen is.

Die boodschap, broeders en zusters, van de verrijzenis mag ook in ons hart opnieuw opbloeien. Want de Heer laat ons niet los. Daar getuigen ook de lezingen van die we vandaag hebben gehoord. Dat God ons gemaakt heeft, zo zegt het boek Genesis, dat we ons leven aan Hem te danken hebben. Hij draagt ons leven in zijn hand. En we horen over zijn bevrijdende kracht in het boek Exodus. Hoe Hij zijn een volk leidt uit de slavernij van Egypte. Ook ons wil Hij steeds opnieuw bevrijden uit alles wat ons benauwt en vasthoudt. Alles wat ons weghoudt van geloof en vertrouwen, alles wat ons weghoudt van veiligheid en vrede en toekomst. En dan, broeders en zusters, is het de Heer die bij monde van Ezechiël zegt dat Hij ons hart wil vernieuwen. Geen hart van steen. Ons hart kan soms verstenen misschien door wat we meemaken, door waar we doorheen moeten. En ook in deze tijd van coronapandemie zijn veel mensen ongevoelig geworden voor wat een ander nodig heeft, omdat we zo druk bezig zijn met onszelf. Laten wij de Heer opnieuw toe, om ons hart opnieuw af te stemmen op zijn hart? Een hart van vlees. Dat er in ons binnenste ruimte is voor zijn liefde. Niet alleen voor de liefde van de naaste. Maar ook de liefde voor zijn toekomst. En toen de kaarsen werden aangestoken en wij voor het eerst weer het 'Eer aan God' hebben gezongen, mochten we horen over de betekenis van onze doop. Paulus schrijft In de Romeinenbrief dat we zijn ondergedompeld in het water om met Jezus op te staan. We hebben niet alleen geloof ontvangen, maar ook de kiem van eeuwig leven. We hebben niet alleen zijn toekomst horen verkondigen, maar mogen ook ons leven losmaken van onze zonden, van onze fouten.

En zo, broeders en zusters, bidden we: moge dat licht onverminderd schijnen in alles wat wij doen, in heel ons leven. En zo is deze paasnacht, broeders en zusters, niet alleen de bekroning van drie dagen van Witte Donderdag, Goede

Vrijdag en Pasen. Maar is het ook een nieuw vertrekpunt voor de komende vijftig dagen op weg naar Pinksteren. Als we de Heer in ons hart sluiten en geloven in zijn verrijzenis, mogen we uitzien naar de kracht van zijn Heilige Geest. Want met die Geest waren de leerlingen in staat om de blijde boodschap te verspreiden. En ook nu hebben wij die Heilige Geest nodig om in onze tijd de Kerk te zijn van Jezus Christus, elkaar vast te houden elkaar te bemoedigen en waar mogelijk anderen tot steun te zijn. Het Tweede Vaticaans Concilie noemt de Kerk een sacrament dat de innige verbondenheid tussen God en mens steeds opnieuw mag laten zien en bewerken. Mogen wij vanuit onze band met de verrezen Christus ook elkaar vasthouden, en nu de levende Heer verkondigen in daden van liefde, in daden van geduld, in daden van inzet voor de opbouw van Gods Rijk.

En zo, broeders en zusters, is ook dit paasfeest geen slap paasfeest. Misschien wat beperkt, misschien met zorgen omgeven, maar het is het binnengedragen licht van de Heer dat voor altijd blijft schijnen, dat voor altijd een plaats in ons hart mag hebben, zoals het scheen in de harten van de apostelen, zoals het geschenen heeft doorheen de Kerk al die eeuwen. Mogen ook wij bijdragen aan de voortgang van het evangelie, wanneer we dat licht van harte aannemen en ons geloof vernieuwen. Ja, ik geloof. En daarbij ook beseffen dat het de Heer is die voor ons uit gaat. Zo, broeders en zusters, is deze Pasen een nieuw vertrekpunt om door te gaan op de weg van de Heer, elkaar vast te houden en te getuigen. Niet alleen Jezus leeft, maar wij met Hem in zijn Kerk van nu, met geloof en vertrouwen in zijn toekomst. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij gelegenheid van de onttrekking aan de eredienst van de H. Petrus' Banden kerk, Overschie, 11 april 2021

Handelingen 4, 32-35; 1 Johannes 5, 1-6; Johannes 20, 19-31

Broeders en zusters, in deze laatste eucharistieviering hier in de kerk staan we er niet alleen voor. En zijn we ook niet alleen. Misschien denkt u dat klopt wel, want we zitten toch ondanks de maximale aantallen van dertig met een behoorlijke groep van onze gemeenschap hier in die kerk. Maar meer dan onze eigen gemeenschap is ook de Heer zelf aanwezig. Die voordat deze kerk gebouwd werd al zijn uitnodiging naar de mensen uit liet gaan. Komt allen tot Mij die uitgeput zijn en onder lasten gebukt (Matteüs 11, 28). En die zijn leerlingen bij de verrijzenis heeft gezegd: vrede zij u (Johannes 20, 20.21.26). En naast aanwezigheid van de Heer, de levende Heer, in het sacrament dat we altijd zorgvuldig hier bewaren, in het evangelie dat we hebben gehoord - en we zijn zelfs er voor gaan staan - mogen we ook erop vertrouwen dat de apostel Petrus in gebed met ons verbonden is. Petrus, die als patroonheilige met deze kerk is verbonden. Als je je blik rond laat gaan in deze kerk, dan kom je hem tegen. Op de eerste plaats zien we hem onder de preekstoel. Een gedeelte uit het boek Handelingen waar verteld wordt dat Petrus omwille van zijn geloof in Jezus is gevangen genomen en geketend: Petrus in banden. Maar het is de Heer zelf die bij monde van een engel hem zijn vrijheid geeft, opdat zijn verkondiging van het evangelie door kan gaan. De gevangene wordt weer een getuige. En de gevangenis kan hem niet binnen houden. Het is de Heer die hem opnieuw de ruimte geeft om te verkondigen.

Jezus is in ons midden. En als we aan het eind van deze viering het heilig Sacrament en het evangelieboek uit deze kerk wegdragen, betekent dit dat de Heer ook nu in de toekomst voor ons uitgaat en onze tochtgenoot blijft. Hij die al voordat deze kerk gebouwd werd, het geloof in vele harten had gelegd, is ook degene die met ons verder trekt, omdat de Kerk niet verdwijnt en niet ophoudt te bestaan. En Petrus blijft met ons meebidden. Want als iemand weet wat worstelen met je geloof betekent, als iemand weet wat het betekent om over angst en vrees heen te moeten om toch weer de toekomst met de Heer in te gaan, dan is het Petrus wel. Hij wordt de eerste van de apostelen genoemd en dat is hij ook. Maar het evangelie en ook de verkondiging van

het evangelie is geen wedstrijd, namelijk dat degene die voorop staat, nooit zijn tranen mag laten zien, nooit zijn zwakte kan laten zien. Het is zelfs zo dat Petrus de Heer heeft verloochend. Toen de Heer voor Pilatus stond en Hem letterlijk het hemd van het lijf werd gevraagd, toen zei Petrus: ik ken Hem niet, ik hoor niet bij Hem (Johannes 18, 25-27). Maar later, broeders en zusters, komt hij opnieuw tot geloof en kan hij zijn angst opzij zetten om de vreugde en vrede van de Heer opnieuw in zijn hart toe te laten.

Hier is een groot raam in de kerk, waar als je binnenkomt, meteen je blik op valt. Het is Jezus die zijn hand uitstrekt en het is Petrus die tot de Heer nadert en alles van Hem verwacht. Ze waren vissers, de boot ligt nog op de achtergrond en ook een van de apostelen staat erbij. Het is die Petrus, broeders en zusters, die voor ons bidt. Het is die Petrus die vanuit angst en vrees gekomen is tot nieuw geloof en vertrouwen. Als hij weet welke stappen wij moeten zetten dan kan hij ook met ons mee bidden en met ons meegaan als geloofsgetuigen.

We zullen u straks ook een kaart meegeven van dat raam. Als de zon het goed doet en er doorheen schijnt, dan geeft dat raam extra kleur aan die ontmoeting tussen Jezus en Petrus. Er staat een gebed op die kaart en de tekst uit het evangelie van Matteüs. Petrus getuigt: “Gij zijt de Christus, de Zoon van de levende God.” En Jezus herneemt: “Gij zijt Petrus en op deze steenrots zal Ik mijn Kerk bouwen.” Jezus zelf is het fundament van zijn Kerk. En dat betekent dat als we hier in de kerk merken dat het fundament hier begint te zakken, dat nog steeds de Heer ons draagt in alle omstandigheden hoe moeilijk ze ook zijn. En vandaag mogen we vieren dat Jezus leeft. Het klinkt vreemd als je afscheid neemt van je gebouw, als je wegtrekt hier van deze plaats, dat we toch spreken over vieren. Maar dat is geen goedkope vreugde, geen ballonnen die je zo doorprijkt, geen slingers die bij de eerste de beste regenbui slap hangen en kapot zijn. Het is de vreugde en de vrede die Petrus mocht ontdekken na Jezus’ dood en verrijzenis. Dit is de vreugde en de vrede die Petrus laat zien als hij opnieuw gelooft dat Jezus hem draagt en de weg wijst.

Het is niet niks als je een kerk moet verlaten. Aan het begin vandaag is het al door Desirée Bühler gezegd. Er zullen veel herinneringen zijn die in uw hart spelen en sommige dingen zullen de boventoon voeren. Beelden, herinneringen aan doop, aan uitvaart, aan huwelijk of een prachtig hoogfeest.

Er is met liefde hier gevierd en gebeden. Deze kerk verlaten is dan ook een grote stap. En ik besef dat we een hele lange periode afsluiten van exact 190 jaar, toen deze kerk werd gebouwd en ingewijd in 1831. Tot nu toe hebben we veel kerken in ons bisdom moeten sluiten die uit de jaren '60 of '70 waren. En dan zeg je al gauw: ja, het is niet anders. Er zijn ook kerken die uit de tijd van de neogotiek stammen, begin van de vorige eeuw, of misschien net op het eind van de eeuwwisseling 1890. Ook dat is een groot verlies, niet alleen in het stadsbeeld, maar ook in het hart van veel mensen.

Maar deze kerk, broeders en zusters, is nog weer een slagje ouder, 190 jaar. Dat was een tijd dat we nog in de gevolgen van de Reformatie leefden, geen bisdommen hadden, geen bisschoppen, geen hiërarchie zoals dat heet. Dat is pas opnieuw gekomen in 1853. Maar hier zijn we al eerder gaan bouwen. En toen deze kerk in 1831 gebouwd was, was dat echt op het fundament van het geloof dat leeft in de harten van de mensen die hier wonen en werkten. En het was Petrus, die gekozen werd als patroon, omdat hij met ons mee bidt en weet wat het betekent om de Heer als tochtgenoot te hebben. Het is heel wat om juist deze kerk te moeten sluiten. In de tijd dat we als Katholieke Kerk in Nederland nog niet de vrijheid hadden om zomaar te bouwen en uit te breiden, is deze kerk neergezet. Een waterstaatskerk, zoals dat heet, omdat ingenieurs van Rijkswaterstaat vanwege de overheid vaak het ontwerp mochten leveren. Maar deze kerk hebben we ingericht in het zicht van ons geloof. Met een altaar, waar het heilig Sacrament in bewaard wordt. Met een preekstoel die ons Petrus laat zien als iemand die tot geloof komt en trouw blijft aan de Heer. En de vele heiligen die ons omringen en die onze geloofsgetuigen zijn de eeuwen door. We hebben hier geen ramen van onszelf laten maken en dat is maar goed ook. Dan zou je nog je eigen glazen in moeten gooien. Maar het is wel dat ook wij geroepen zijn tot datzelfde geloof. Je vasthouden aan de Heer. Getuigen van de liefde. En verder trekken op de weg met Hem.

In die zin zijn de lezingen van vandaag, broeders en zusters, prachtige teksten om ons te bemoedigen, waarin God ons aanspreekt en een beroep op ons doet. En Hij zegt: door je tranen heen, door het gevoel dat het leeg is en dat je zoveel achterlaat, laat je ook opnieuw raken door de Heer die leeft. Zoals Petrus vanuit vrees en angst opnieuw tot geloof kwam, en zoals vele heiligen ook hier aan de wand. Isidorus van Madrid die zijn geloof moest bekopen met veel wantrouwen en afwijzing. En de kleine Teresa die door

donkere nachten moest, maar de band met de Heer heeft bewaard. Mannen en vrouwen, jong en oud, in deze rij horen ook wij thuis, Omdat we met de Heer verbonden zijn door ons doopsel, door ons vormsel en het steeds weer vieren van de eucharistie.

De eerste leerlingen, broeders en zusters, we denken er misschien niet zo aan in de Handelingen van de Apostelen, hadden geen kerkgebouw. Ze waren namelijk in een tijd dat je nog niet je geloof mocht belijden, dat ze vervolgd werden en veel mensen martelaar werden, ofwel van de keizer ofwel van de bevolking zelf. Het staat er in de eerste lezing bijna als een plaatje om nooit te vergeten. De mensen die het geloof hadden aangenomen waren één van hart en één van ziel. Dat is, broeders en zusters, het eerste wat we niet mogen vergeten: om één van hart te blijven en één van ziel. Wat is dat? Dat betekent niet ‘koekoek éénzang’, dat we allemaal glimlachen en altijd maar mooie en zalvende woorden spreken. Integendeel, maar wel dat we weten waar de liefde te vinden is die onze bron blijft, Christus zelf en dat we alleen met zijn hulp elkaar kunnen vasthouden in zijn Naam. En ik hoop van harte, als dit kerkgebouw niet meer van ons is, dat we wel dat geestelijke bouwwerk blijven dat we samen mogen vormen, van levende stenen, dat we één van hart blijven, één van ziel. Met vallen en opstaan.

En de tweede lezing, de eerste brief van Johannes, die komt met de maatstaf dat we als christenen herkenbaar zijn aan onze liefde voor elkaar, onze liefde voor God. Er wordt zelfs bij genoemd, dat het geloof ons wapen is. Ook in onze tijd kan ons geloof worden aangevochten en ook op dit moment denkt u misschien: dan als die deur dicht zwaait straks, dan gaat ook een deur in mijn leven dicht. Dan mogen we bidden, dat het geloof ons wapen blijft om staande te blijven en dat we onszelf ook de maatstaf durven blijven voorhouden van: Waar laat ik de liefde van Christus zien? En ben ik bereid om van die liefde te getuigen, ook als het moeilijk is? Jezus komt in het evangelie bij zijn leerlingen. De ramen en de deuren zijn dicht. Toch komt Hij bij hen en zegt: vrede zij u. Het zijn zijn eerste woorden. Hij zegt niet: waar waren jullie toen Ik aan het kruis hing? Hij zegt niet: waarom heb je Mij verloochend, Petrus, toen ze vroegen of je mijn vriend was? De Heer zegt: vrede zij u. En in zijn handen en voeten kunnen ze de wonden van de spijkers zien. Johannes spreekt van de “tekenen”. Dat wil zeggen: je kunt zien aan die wonden dat Hij het is die zijn leven voor ons gaf en die door zijn volgehouden liefde ook die levenskracht en liefde wil doorgeven aan ons, nu

Hij verrezen is. En Thomas krijgt te horen: ook als je het niet ziet, geloof dan wel, zalig zij die niet zien en toch geloven (Johannes 20, 29).

Broeders en zusters, in deze kerk zijn duizenden mensen voor de eucharistie gekomen, hebben duizenden mensen kracht gevonden in tijden van lijden en verlies. En hun vreugde versterkt met de liefde van Christus bij een start van een christelijk leven door doopsel en vormsel, bij het huwelijk. Steeds in verschillende levensomstandigheden. Zou dan de Heer in onze huidige omstandigheden niet bij ons blijven? Zou Hij dan nu wij hier wegtrekken niet met ons meegaan? Hij laat ons niet in de steek. Hij zegt niet zoals Petrus: Ik ken ze niet, hoe kom je erbij? Hij gaat voor ons door het vuur. En dat zal Hij blijven doen. We gaan in deze plaats ook blijven vieren. Heel anders, want geen kerkgebouw met vertrouwde beelden, geen plek waar al jarenlang de drempels zijn uitgesleten van de vele keren dat u hier kwam. Maar wel met dezelfde Heer. En als we de deuren en de ramen dicht hebben, is de Heer nog steeds in staat om bij ons te komen en bij ons te blijven.

We moeten deze kerk sluiten, terwijl elders in de wereld kerken worden geopend. Soms zou je deze kerk willen oppakken en aan anderen ter beschikking willen stellen om hun geloof te vieren in een groeiende gemeenschap. Maar we mogen niet vergeten dat wanneer wij hier kleiner worden, dat niet het einde van de Kerk betekent. Dat wij nog steeds de opdracht houden van de maatstaf van de liefde en één van hart en ziel te zijn. Want dan kunnen we nog steeds getuigenis afleggen van de Heer die in ons leeft. Dan zijn we nog steeds trouw aan de belofte van ons doopsel. En dan blijven we nog steeds verbonden met Petrus en de anderen die tot geloof en kracht zijn gekomen door de Heilige Geest.

Een tijdje heb ik met u mee mogen trekken de laatste jaren en deze kerk is ook voor mij een plaats geworden waar gebeden wordt, waar je elkaar bemoedigt in het geloof, waar het Woord van God een plek krijgt in je hart en waar je de Heer ontvangt in de eucharistie. Ook in de toekomst mogen we die bronnen van de Heer niet vergeten en hebben we die nodig: het woord van God om in ons hart te bewaren, de eucharistie om van de Heer zijn lichaam en bloed te ontvangen in de kracht van de Heilige Geest. Ik hoop van harte dat we één van hart en ziel kunnen blijven door de kracht van de Heer, dat Petrus onze voorspreker blijft en dat wij met hem blijven zeggen: Jezus, Gij zijt de Zoon van de levende God. Mogen we die weg van Pasen tot onze

weg maken. En mogen wij, met alle verdriet door onze tranen heen ons hart opnieuw vullen met Gods trouw en belofte, die zegt: Ik ben met u alle dagen tot aan het einde van de wereld. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de plechtige eucharistieviering 150 jaar “Eendrachtskapel”, Gedachtenis van Sint Jozef Arbeider, Kerk van de HH. Laurentius en Ignatius, 1 mei 2021

Kolossenzen 3, 14-15.17.23-24; Matteüs, 13, 54-58

Broeders en zusters hier in de kerk en via de livestream. Het is vandaag een bescheiden eucharistieviering. Geen grote koren. Geen afgeladen kerk. Een bescheiden eucharistieviering. Maar we weten met de ogen van ons geloof dat een eucharistieviering, hoe bescheiden die ook gevierd wordt, altijd een hoogtepunt is van ons kerkelijk leven, altijd de bron van ons leven als christen. Want het allerbelangrijkste is dat de Heer zelf bij ons komt, wanneer we luisteren naar zijn woord en wanneer we de eucharistie vieren en zijn kruisdood en verrijzenis gedenken. Wanneer we mogen beamen, dat we bij Hem horen en na onze zonden beleden te hebben, Hem mogen ontvangen, zijn lichaam en bloed. Dus hoe bescheiden deze eucharistieviering ook is, het blijft de grootste rijkdom die de Heer ons geeft, de grootste rijkdom op aarde.

In deze kerk, broeders en zusters, heeft die eucharistie altijd een centrale plaats gehad. Misschien zal men zeggen: dat is toch in elke katholieke kerk zo, wanneer het altaar centraal in de kerk te vinden is, wanneer de Heer in het sacrament wordt bewaard waardoor een kerkgebouw altijd bewoond is zelfs als wij mensen naar huis gaan. Maar meer nog dan een gewone katholieke kerk is deze kerk altijd het centrum geweest voor de eucharistische aanbidding en de viering van de heilige Mis. Want de zusters die hieromheen woonden in een klooster, die hadden juist dat leven met de Heer in het heilig Sacrament als fundament, als basis van hun kloosterlijk leven. Niet af en toe een uur, zoals we nu gewend zijn te doen, maar de zusters wisselden elkaar af en baden voor het heilig Sacrament uur na uur, dag en nacht. Dat heet dan ‘eeuwigdurende aanbidding’. Het is niet eeuwig in de zin van dat het duizenden jaren doorgedaan is. Maar wel van dag tot dag, van nacht tot nacht. Want de Heer staat centraal in ons leven en de eucharistie is bron en hoogtepunt voor ons als kerk. En we moeten natuurlijk ook de aanbidding in deze kapel niet losmaken van de aanbidding op vele andere plaatsen in de wereld. Want deze kerk, deze kapel is deel van de wereldwijde Kerk van Christus en op veel plaatsen wordt indachtig de oproep van de Heer om te

waken en te bidden steeds opnieuw ook de eucharistie vereerd. De Heer die de verrezen Heer is die gekruisigd is, die gestorven is om onze zonden, Hij heeft zichzelf gegeven, opdat wij leven hebben. En zo is in deze kapel, in verbondenheid met vele plaatsen in de wereld, een voortdurende aanbidding van het heilig Sacrament werkelijkheid.

Een bescheiden eucharistieviering. Maar niet minder hoog en minder rijk dan een plechtige, gezongen mis. En weet u wat het is? Ook deze kapel deelt in die bescheidenheid. Was er vroeger vanaf de achterkant nog enig zicht op deze kapel, omdat daar een tuin lag aan de Eendrachtsweg, nu daar een hoger gebouw is gekomen na het verdwijnen van het klooster en de tuin is de kerk nog meer in de verborgenheid. Pas als je hier de straat aan de voorkant inloopt, de Eendrachtstraat, zie je de torens en zie je de gevel van de kerk met de steile trap om binnen te komen.

Een bescheiden eucharistieviering vandaag, een bescheiden kerk. Het past helemaal, broeders en zusters, ook bij de persoon van de heilige Jozef die in het evangelie naar voren komt als een trouw man die de Verlosser verwacht die bidt en die werkelijk dienstbaar wil zijn. We horen niet veel van hem in het evangelie. Sterker nog, er is geen enkele zin waarin hij zelf aan het woord komt en zelf spreekt. We horen alleen een aantal passages over hem. Hoe hij geschrokken was toen Maria zwanger bleek te zijn, hoe hij in stilte dacht van haar weg te gaan, maar dat hij door een engel aangesproken, door dromen gewaarschuwd, uiteindelijk vol trouw Maria en het kind beschermt, behoedt en met zijn eigen leven dient. Het is bescheiden en tegelijkertijd cruciaal. Het is heel klein en tegelijkertijd onmisbaar in de geschiedenis van God met de mensen. Hoe bescheiden de eucharistieviering ook is, zij is een bron een hoogtepunt. Hoe verborgen deze kerk ook in de stad ligt, het is een plaats waar de Heer aanwezig is die gestorven en verrezen is. En de heilige Jozef, hoe bescheiden ook, met geen enkel citaat van hem in het evangelie, spreken zijn daden als een voorbeeld en zijn ze voor ons een levende uitnodiging om ook zelf ons toe te vertrouwen aan de Heer.

Vandaag, 1 mei, is de gedachtenis van Sint Jozef de werkman, door paus Pius XII ingesteld in 1955. Dus toen deze kerk werd gebouwd en geconsacreerd in 1871 bestond die dag nog niet op onze liturgische kalender. Maar gelukkig de heilige Jozef wel. En nog meer de verrezen Heer is vanaf het begin met ons onderweg en de eucharistie is steeds opnieuw bron en hoogtepunt die

onze kerk opbouwt. En zo is vóór alles de eucharistie het fundament van dit kerkgebouw. Deze kerk die op palen staat in het wat drassige gebied van Rotterdam, heeft als eerste fundament Jezus zelf die gestorven en verrezen is en die zegt: Ik ben met u tot aan het einde van de tijd.

Broeders en zusters, dat deze kapel zo voor de heilige eucharistie en de aanbidding van het sacrament werd ingericht en in onze streken na 1853 (herstel van de kerkelijke hiërarchie) de eerste plaats was met een publieke kapel waar de deuren open stonden voor die eeuwigdurende aanbidding, dat mag ons ook vandaag bewust maken van het belang om er samen te komen rond de Heer en om ook werkelijk de eucharistie te vieren en de Heer te aanbidden in het sacrament. Misschien zullen mensen zeggen: ja maar dat is wel erg achter gesloten deuren, als je eenmaal binnen bent, gaan de tochtdeuren met matglas weer geruisloos achter je dicht. En dan merken ze er buiten helemaal niets van. En dat klopt ook. Het staat niet in de krant. Er zijn geen mensen die hier met bussen vol naartoe komen. Maar weet wel dat wat op deze plaats gebeurt van groot belang is voor de Kerk en de wereld. Heel direct komt uit de aanbidding ook de groei van ons geloof voort. Heel direct komt uit de aanbidding ook onze liefde voor de naaste steeds meer tot bloei. Vanuit de eucharistie krijgen we de kracht om ook in onze wereld trouw te blijven en te geloven, ook als het moeilijk is, ook als we worden tegengewerkt of ons alleen voelen staan.

En zo is dat hier ook geweest. Want het klooster en de kerk met zijn aanbidding en eucharistievieringen zijn ook een plaats geweest van diaconie, van naastenliefde. Van hieruit werden activiteiten ondernomen om voor armen en kwetsbaren in de stad van betekenis te zijn. En hier was ook een retraitehuis, opdat mensen op adem konden komen met meditatie en stilte. En nu zelf, broeders en zusters, als u hier bent, als u de eucharistie komt vieren, als u de Heer in de stilte van deze kerk in het sacrament aanbidt, is het ook niet voor u onmisbaar in uw groei als christen nu? Is die aanwezigheid en zijn de gaven van de Heer ook niet voor u hier en nu de opbouw van uw geloof en van de Kerk?

Deze kapel, broeders en zusters, is ook bij het 100-jarig bestaan met grote luister bejubeld als een plek van gebed. En het jubileumboekje zegt: deze plek is heel bijzonder, want zijn de grote oude katholieke kerken die gebouwd werden door de grote brand na het bombardement in de Tweede Wereldoorlog

verwoest, deze kapel aan de rand van de zone waar het vuur heeft gewoekerd is behouden gebleven. En zouden we ook nu niet met het oog op de toekomst en met de opbouw van de Kerk voor deze kapel moeten zorgen, in geloof, in liefde en blijven vieren wat de Heer ons heeft toevertrouwd in de eucharistie, en Hem te blijven ontmoeten wanneer Hij bij ons is in het heilig Sacrament. Om ook nu in liefde te branden voor zijn woord en ook nu ten volle dienstbaar te zijn voor de Kerk in de stad, in ons bisdom, in onze wereld.

En zo is deze viering vandaag heel bescheiden en zal het aan veel mensen voorbij gaan. Als het maar niet óns hart onberoerd laat. Want waar de Heer in de eucharistie aanwezig is, wil Hij ook in ons hart wonen. Waar de Heer in de eucharistie aanwezig is, wil Hij ook in ons de liefde die de eerste apostelen zo kenmerkte versterken. En misschien zal men zeggen: ach, die kapel, die ziet er helemaal niet zo mooi uit van buiten en er moet van alles aan gebeuren. Dat zeiden ze ook tegen Jezus: Wie is Hij eigenlijk? We kennen zijn hele familie, niks bijzonders. Hij was maar gewoon de zoon van een timmerman. Wat moeten we daar nu van verwachten? Wat verbeeldt Hij zich?

In het licht van die spanning tussen bescheidenheid en Gods heilsplan, in het licht van die spanning door te kijken met de ogen van de wereld of met de ogen van het hart, met de ogen van ‘profit’ alleen of met de ogen van het geloof, kunnen we ook nu niet anders zeggen: het is een bescheiden kerk en er zullen er mooiere zijn. De Notre Dame, de Sint Pieter, ook de oude Laurens kerk hier in de stad trekt meer aandacht en bewondering. Maar voor de Heer is deze kapel niet te klein, niet te min en niet onbelangrijk. Want hier ontmoet Hij ons en wij mogen Hem hier ontmoeten. En zo is het in de eucharistie steeds opnieuw de ontmoeting met de Heer die telt. Het stond zo mooi in de eerste lezing: dat de vrede van Christus mag heersen in ons hart. Dat is niet eenvoudig in tijden van oorlog, van haat, van ellende, van pandemie, van verdeeldheid en partijzucht. Laat die vrede, broeders en zusters, onze eerste vraag aan de Heer zijn: leg in ons hart niet alleen het geloof dat U ons wil schenken, maar ook de vrede die erbij hoort. Niet alleen de vrede die daarbij hoort, maar ook de liefde die uw eigen leven zo gekenmerkt heeft en die we steeds opnieuw in iedere eucharistieviering mogen ontmoeten en ontvangen. “Verricht uw werk welgemoed voor de Heer” (Kolossenzen 3, 23). Bij dit werk hoort ook ons bidden, hoort ook onze kerkgang, hoort ook dat wij elkaar vasthouden en opbouwen. En zo mag deze plek als centrum van eucharistie en aanbidding een vruchtbare uitwerking blijven hebben. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de opening van het bedevaartseizoen in Brielle, op het feest van de kerkwijding van de kathedraal van Rotterdam, Bedevaartkerk Brielle, 8 mei 2021

Apocalyps 21, 1-51; Johannes 2, 13-22

Broeders en zusters in Christus, hier in de kerk en via de livestream. We mogen vandaag op 8 mei opnieuw een bedevaartseizoen beginnen. Een bedevaartseizoen, zoals pastoor Glas, custos van het bedevaartsoord, al zei, dat ook nu weer gekenmerkt zal worden door de gevolgen van corona. Minder mensen kunnen in de kerk, minder mensen durven wellicht te reizen. In ieder geval zijn we voorzichtig, met eerbied voor de liturgie en met eerbied voor elkaars gezondheid. Vandaag mogen we dan het bedevaartseizoen openen. En 8 mei is tegelijkertijd voor ons bisdom Rotterdam ook een bijzondere feestdag. Het is namelijk de dag waarop onze kathedraal werd geconsacreerd. De wijdingsdag van onze kathedraal van de heilige Laurentius en de heilige Elisabeth. Daarom ook dat we die lezingen die bij dat feest horen vandaag hebben voorgelezen. Uit de Apocalyps, over de eindfase bij God, de voltooiing bij de Heer in zijn huis. En tegelijkertijd mogen we ook nog horen het evangelie waarin Jezus in de tempel aanwezig is. Het Huis van God. En ook ons huis. Het huis van steen en het huis van de levende stenen die we samen mogen vormen.

We zijn voortdurend onderweg. En ook al bouwen we huizen van steen, ook al bouwen we katedralen en bedevaartskerken, we weten ten diepste dat het allemaal doorgangshuizen zijn. Al worden ze gebouwd voor de eeuwigheid, ze zijn er niet altijd. Want eens zullen we ook weer dingen achter ons laten. Zo is dat met stenen gebouwen. Zo is het ook met ons leven. En dan is dat visioen dat in de eerste lezing klinkt, wel heel belangrijk en fundamenteel. Dat we namelijk nu onderweg zijn en alles tijdelijk is. Dat we nu bouwen en ook weer moeten afbreken. Dat we ons mogen vestigen en ook weer moeten verlaten. Maar uiteindelijk zullen wij de Heer thuis zijn, daar waar geen gewezen is, daar waar geen pijn is, geen verdriet is. Daar waar alles in eeuwigheid blijft. Bij God, bij de Heer die ons gemaakt heeft, die ons geroepen heeft en die ons leven behoedt als oorsprong en als voltooiing.

Het is een belangrijk perspectief in deze wereld waarin alles verandert en waarin ook steeds weer gebouwd wordt, maar nooit voor altijd. Het perspectief is belangrijk van de eeuwigheid bij God. Van zijn liefde die nooit vergaat, van zijn trouw die nooit ophoudt. Dat perspectief was de Martelaren van Gorcum gegeven. De martelaren, die in hun leven geconfronteerd werden met bedreiging, met deportatie. Vanuit hun kloosters en kerken werden ze weggevoerd, in mensonterende omstandigheden naar Brielle getransporteerd en hier uiteindelijk ter verantwoording geroepen waarom ze geloofden wat ze geloofden. Waarom ze voor de eucharistie zo'n grote eerbied hadden. Waarom ze trouwe wilden blijven aan de paus, de opvolger van Petrus. Zij hebben ervaren dat alles wat ze hebben opgebouwd, alles wat ze hadden voorzien uiteindelijk ook kwetsbaar is en voorbijgaat. Zelfs hun eigen leven stond op het spel. Zelfs hun eigen toekomst, naar menselijke maat. Maar zij hebben het visioen van God voor ogen gehad dat we in de eerste lezing hoorden. Dat alles kan vergaan, dat alles een einde heeft, maar God blijft. Dat veel moet worden losgelaten en veel moet worden prijsgegeven, maar dat Gods liefde en Gods trouw nooit vergaan. De martelaren, broeders en zusters, waren verbonden met de Heer Jezus Christus, die zijn leven gaf aan het kruis en die is verrezen uit de dood. Met Hem durven zij om het zo te zeggen die stap te maken. Natuurlijk, ze hebben niet zelf de dood gezocht, ze hebben niet zelf martelaarschap over zich afgeroepen, maar het is wel op hun weg gekomen dat ze getuigenis moesten afleggen van de Heer, dat ze trouw mochten blijven aan hun geloof ten overstaan van zoveel dreigingen, en dat ze elkaar hebben vastgehouden in die moeilijke omstandigheden.

Geen huis, broeders en zusters, dat wij bouwen is voor altijd. En ook deze bedevaartskerk -al wordt er met veel zorg en aandacht voor gezorgd elke keer weer, ook nu je komt hier binnen en het is spic en span en dat gaat niet vanzelf- is niet voor altijd, want ook wij hebben het perspectief met de martelaren eens bij God te mogen zijn in zijn eeuwige liefde. Dat de martelaren hun leven gaven, is uitgebreid beschreven in de martelaarsakte. En ook hier in de kerk is een groot schilderij achterin, waarop je kunt zien dat de martelaren zelfs vlak voor hun terechtstelling nog vol vuur en geloof bleven. Maar ze hebben losgelaten om zich aan de Heer vast te klampen. Ze hebben het leven hier losgelaten om uiteindelijk eeuwig leven bij de Heer te verwerven.

Broeders en zusters, zoals pastoor Glas al zei, we hebben op dit moment een mooi thema te pakken voor het bedevaartseizoen van 2021, namelijk:

Huisgenoten van God. Het zijn woorden uit de Schrift, het zijn woorden die we in ons hart mogen sluiten. We zijn geen vreemdelingen, we zijn wel onderweg, maar niet op een onbestemde reis. We mogen nu al bij de Heer horen. Huisgenoten van God wil niet zeggen dat we nu al een stenen gebouw hebben waar we altijd mogen blijven, maar wel dat we met de Heer verbonden mogen zijn door ons doopsel, door zijn liefde, door ons geloof, door zijn trouw. Om met Hem één familie te vormen, niet opgebouwd uit namen en geslachten die maar menselijk zijn. Maar door de belofte van de Heer dat we naar zijn beeld geschapen zijn en met Hem voor altijd mogen leveren.

Huisgenoten zijn van God. Het klinkt misschien al heel gauw gezellig en ook heel erg knus, lekker bij de Heer met de voeten bij de kachel. Er kan ons niks overkomen. Er kan ons niks gebeuren. Maar dat huisgenoot zijn van de Heer, broeders en zusters, betekent ook dat we ons kruis opnemen om Hem te volgen. Dat huisgenoot zijn van de Heer betekent ook dat we dichtbij Hem blijven en ook de moeilijkheden die wij ondervinden met Hem delen. Het is niet zo als je eenmaal tot zijn huisgenoten behoort, dat je fluitend door het leven gaat. Als je eenmaal bij zijn huisgenoten, zijn familie, mag aansluiten dat je geen zorgen en geen pijn en verdriet meer kunnen overkomen. Kijk maar naar de eerste apostelen, die hun leven gaven voor het evangelie. Waren zij dan geen huisgenoten van de Heer? Jazeker wel. Kijk naar de martelaren, waarover we zonet al spraken. Hun leven was drastisch geëindigd, waren zij dan geen huisgenoten van de Heer? Jazeker wel. En ook wij door de tijden heen, mogen bij dat huis horen. Niet een huis alleen door mensen gemaakt, niet een huis alleen door mensen opgebouwd, maar het huis van God dat allereerst bestaat uit levende stenen. Maar dat eens ook voltooid mag worden in het huis van God in het eeuwig leven (cf 2 Korintiërs 5, 1).

Huisgenoten van God. Het is een eretitel en tegelijkertijd ook een opdracht. Het is een belofte en meteen ook dat we voor ogen mogen hebben dat het niet óns huis is, dat het niet ons plan is, dat het niet onze weg is alleen. De Heer is het goede in ons begonnen en wij mogen met Hem op weg gaan. Het is niet zonder betekenis, dat wij deze opening van de bedevaart vieren in de tijd van Pasen, in het licht van de verrijzenis. We zijn onderweg van Pasen naar Pinksteren. En wat is het dan goed om ook vandaag te bidden om de Heilige Geest. De Heilige Geest die de Heer aan zijn apostelen gaf, die de Kerk deed bloeien, die ook steeds de eeuwen door de rode draad is in het leven van

mensen die zich gehecht hebben aan het evangelie en aan de Heer. En ook wij mogen die Heilige Geest steeds weer aannemen, ontvankelijk zijn voor de gaven van die Heilige Geest.

We staan er niet zo bij stil, maar veel dingen die wij doen gebeuren juist in de kracht van de Heilige Geest. Als we ons geloof weten te bewaren, als we trouw blijven in ons gebed, als we ook nu weer op bedevaart gaan. En ook heel veel andere dingen die ten dienste van ons geloof worden gedaan gebeuren in kracht van de Heilige Geest, zoals de opbouw van dit bedevaartsoord, mensen die op vele plekken uit liefde de band onderhouden met de andere levende stenen door bezoekwerk, door aandacht en naastenliefde. ‘Huisgenoten van God’ is een prachtige titel. Maar uiteindelijk is het meer een bestemming. Het is een prachtige aanduiding, maar bovenal ook een levensweg. Vandaag, nu we hier gekomen zijn om het bedevaartseizoen te openen mogen we heel bewust onze levensweg opnieuw verbinden met die van de martelaren. Mogen we ook nu het visioen van Gods eeuwige liefde voor ogen hebben. Mogen we ook nu getuigen van zijn verrijzenis en in de eucharistie die we hier vieren de gekruisigde en verreezen Heer gedenken, ontmoeten en ontvangen.

Moge zo, broeders en zusters, met deze viering waarin we de opening markeren, ook ons hart opnieuw opengaan voor onze roeping om bij de Heer te horen, om van Hem te getuigen en elkaar vast te houden op die weg. Huisgenoten van God betekent dat we niemand de deur wijzen, maar begeleiden naar Jezus, die de deur is (Johannes 10, 7), de weg, de waarheid en het leven (Johannes 14, 6). Moge de Heer op deze plek aan veel mensen weer kracht geven in hun geloof, juist ook in deze coronatijd, en veel mensen in dit bedevaartseizoen op het spoor houden van zijn liefde, in het voetspoor van de apostelen, in het voetspoor van de martelaren. In gezamenlijkheid op weg naar onze eindbestemming bij de Heer, dat we zijn toekomst ook nu al mogen tonen in onze woorden, onze dagen, in ons leven, in ons bidden en werken. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij gelegenheid van de diakenwijding van Sander Verschuur, Kapel van de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk te Hoeven, 9 mei 2021

Handelingen 10, 25-26.34-35.44-48; 1 Johannes 4, 7-10; Johannes 15, 9-17

Broeders en zusters in Christus, ik ben dankbaar dat we vandaag hier de diakenwijding van Sander Verschuur mogen vieren. Op de eerste plaats omdat in beeld komt dat dit huis, zo'n vertrouwd huis voor meerdere bisdommen, een plaats is van opleiding en vorming. En wat is er dan mooier dat je ook hier in de seminariekapel van Bovendonk de wijding tot diaken kunt ontvangen? Dan kom je niet een kathedraal binnenlopen, terwijl wat ervóór gebeurt is bijna onzichtbaar wordt. Maar vanuit dit huis van opleiding en vorming, vanuit deze kapel mag je je voorbereiden als diaken op het priesterschap later. Ik ben ook dankbaar voor ons bisdom Rotterdam dat we steeds opnieuw mogen vieren dat de Heer die leeft, die verrezen is, ook nu mensen roept tot het dienstwerk van diaken, want dat is een teken dat de Heer, de levende Heer, ook nu mensen als zijn leerlingen in het hart aanspreekt. Natuurlijk, diakens en priesters en bisschoppen zijn niet de enige leerlingen. Er zijn velen ook hier in de kerk, familie van Sander, parochianen waar hij stage gelopen heeft, mensen van de opleiding, die de grote kring mogen vormen van allen die door de Heer geraakt zijn en die tot zijn gemeenschap mogen horen, zijn Kerk. Daarom ben ik ook dankbaar dat we de wijding mogen vieren concreet in de gemeenschap van de gelovigen. Gekenmerkt door het doopsel dat de Heer ons schenkt als een nieuwe geboorte, als een verbondenheid met Hem voor altijd. En, we hoorden in de eerste lezing uit het boek Handelingen dat die doop niet alleen beschikbaar is voor hen die uit het Joodse volk afkomstig zijn, maar dat alle volken hun hart mogen openen voor de liefde van Christus en mogen toetreden tot leerling van de Heer.

De lezingen die we vandaag horen, zijn niet losgemaakt van de zondag. Ze zijn de lezingen van vandaag die op veel plaatsen zijn gelezen en zijn overwogen. We zitten midden in de paastijd. En dat is een prachtige tijd om nog meer te beseffen dat de Heer ons op weg zendt. De leerlingen stonden eerst met lege handen toen Jezus stierf aan het kruis. Ze waren aan de grond genageld. En zelfs toen tot hen doordrong dat het graf leeg was, dat Hij is verrezen, bleef toch nog die druk aanwezig van angst, van: is het wel

waar of willen wij het alleen maar graag? In de loop van de tijd wanneer de verrezen Heer opnieuw bij zijn leerlingen komt, en dat sommigen Hem zelfs mogen aanraken en met Hem mogen spreken, komt de vreugde van Pasen, komt het besef: de Heer leeft, Hij is verrezen en wij mogen met Hem op weg gaan.

Heel bijzonder dat we steeds in de paastijd op weekdays en zondagen uit het boek Handelingen lezen. Want daarin lezen we hoe bijzonder door de kracht van de Geest de jonge Kerk zich verspreidt. Ze hebben zich niet meteen ingezet om grote kerken neer te zetten, geen grote bouwplannen voor scholen en kloosters. Het was op de eerste plaats de harten die gevuld werden met de blijde boodschap van de Heer. We horen ook vandaag hoe Petrus enthousiast spreekt. Hij is niet meer bang, niet meer iemand die Jezus zal verloochenen (cf. Johannes 18, 17-18), maar iemand die pal staat voor het evangelie en die rondtrekt om de boodschap van de gekruisigde en verrezen Heer te verkondigen. Niet zomaar van de daken, maar om de harten van de mensen te openen voor de liefde van Christus. En dat hoeft hij gelukkig niet op eigen kracht, want die vrees heeft hij niet overwonnen door zijn eigen flinkheid. Zijn welbespraaktheid komt niet door dikke boeken en lange studies. Het komt door de kracht van de Geest die hem vergund is, die zijn Trooster en Helper is (cf. Johannes 14, 25-27; 16, 13-15).

Natuurlijk, de Heer had het al beloofd: als Ik er niet meer ben, zal er een trooster en helper zijn (cf. Johannes 14, 15-18). Maar pas later dringt door uit ondervinding wie die Trooster en Helper is en wat dat voor ieder van de leerlingen betekent. Dat Petrus niet bang is, is dus geen overmoedigheid. Dat Petrus niet bevreesd is, komt juist door zijn verbondenheid met de levende Heer die hem opnieuw in zijn kracht heeft gezet (cf. Handelingen 4, 20). Hij had kunnen zeggen: nou, Petrus, je bent gezakt, je hebt Mij verloochend, je bent weggelopen, jou heb Ik niet meer nodig. Maar het is juist die Petrus die wordt aangesproken en die ook gevraagd wordt 'Hebt gij mij lief?' (Johannes 21, 15-17). En zo wordt Petrus samen met de andere apostelen uitgezonden om in kracht van de Geest de Kerk te laten groeien. En het ging met grote aantallen. We kunnen in het boek Handelingen lezen soms wel 3.000 op een dag (Handelingen 2, 41). Daar doen wij paar jaar over als bisdom en ook hier in het bisdom Breda is dat het geval. Maar het is de Heer die roept en die de harten opent voor het evangelie. Er staat ook in het boek Handelingen dat het niet alleen ons werk is. Er staat zelfs dat de leerlingen verheugd zijn en

dankbaar wat de Heer tot stand brengt met hun medewerking en zo de poort van het geloof geopend heeft voor velen (Handelingen 14, 27).

We horen in de lezing uit het evangelie en ook in de brief van Johannes een belangrijk kernwoord van ons geloof: de liefde van God. Het staat er ontzettend vaak. Liefde en liefhebben. En die liefde komt van God, zo getuigt de brief van Johannes (1 Johannes 4, 7). En God heeft ons het eerste liefgehad. Het is wederom niet onze uitvinding, niet onze staat van dienst, maar het is de Heer die ons gezien heeft en geroepen. Het is de Heer die naar ons toe gekomen is en ons vraagt om medewerker te zijn voor de verspreiding van zijn blijde boodschap. En dan spreekt Jezus in het evangelie de indrukwekkende woorden ‘Blijft in mijn liefde’. Natuurlijk, dat zegt Hij nog op weg naar zijn verheffing aan het kruis, maar de leerlingen worden als het ware al geïmpregneerd met dat belangrijke gegeven dat zonder de liefde van Christus het niet gaat lukken. Vóór het evangelie van vandaag staat de beroemde tekst van de wijnstok en de ranken. En daarin zegt de Heer ook heel onomwonden: je kunt alleen maar met Mij iets bereiken, los van Mij kunt gij niets, Ik ben de wijnstok en gij de ranken (Johannes 15, 5). En dan zegt de Heer in het evangelie van vandaag: Blijft in mijn liefde.

In zijn liefde blijven dat is steeds opnieuw een opdracht. Ook als de leerlingen met elkaar discussies voeren. Ook als de leerlingen elkaar de maat nemen, of er zelfs grote tegenstellingen ontstaan (cf. Handelingen 6 en 15). In de liefde blijven van de Heer, omdat Hij ons het eerst heeft liefgehad. Trouw blijven aan die liefde, omdat dat ons dicht bij God brengt en dicht bij God en zijn liefde houdt.

Het is duidelijk dat het diaconaat een bijzondere uiting is van de liefde van Christus. Niet zozeer onze eigen liefde komt op de eerste plaats, maar dat de Heer jou, Sander, heeft gevraagd om zijn dienstwerk aan te nemen, om een dienaar te zijn die tegelijkertijd ‘vriend’ genoemd wordt. Om de liefde die jij ontvangen hebt ook voor anderen beschikbaar te maken in wat je doet, in wat je zegt en in wat je uithoudt. Het staat prachtig beschreven in de taken van de diaken. Het dienstwerk van het woord om dat je eigen te maken en het te verspreiden. Het dienstwerk van de liturgie om dienstbaar te zijn aan het altaar en om uit de kracht van de eucharistie ook dienstbaar te worden aan de tafel van de armen, de diaconie van de naastenliefde (cf. Directorium diakens artt. 23-38). Je kunt zeggen, daar heb je je handen vol aan als diaken.

En dat is ook zo. Het is meer dan je in je eentje zou kunnen. Daarom ook is het van groot belang te beseffen dat we niet alleen geroepen zijn om de Heer te dienen, maar ook met elkaar dat dienstwerk mogen aannemen. Dat we niet geroepen zijn om in ons eentje de liefde van God te verspreiden, maar juist mogen getuigen dat die liefde in ons leeft en we dat samen mogen volbrengen. Het is niet zonder betekenis dat de kring van de diakens vandaag ook bijzonder jou zal begroeten. Het is niet zonder betekenis dat ook op weg naar het priesterschap het dienstwerk van het diaconaat het eerste is waardoor je getekend wordt na je doopsel en je vormsel.

Broeders en zusters, het is opvallend dat in die tweede lezing van de brief van Johannes en in het evangelie ontzettend vaak over de liefde gesproken wordt. Het is elke zin raak, je kunt er niet langs kijken. En dat is een radicale liefde, omdat hij van God gegeven wordt aan ons. Het is liefde ook die naar alle mensen uitgaat en dat is een bemoediging, omdat je in die liefde mag staan en dat je die liefde mag ontvangen. Het kan zo ook soms een mysterie zijn als die liefde ook naar mensen uitgaat die je minder mag of waar je niet mee op één lijn zit. En misschien af en toe onuitstaanbaar als mensen waarmee conflicten bestaan ook met dezelfde liefde door God worden bemind. Die liefde van God maakt ons dus nooit overmoedig: kijk, ik heb het gekregen. Het is geen medaille op je borst. Het is geen aantekening in je CV. Het is God die jou het eerst lief heeft gehad. En die je zo op weg zendt om die liefde ook te delen met anderen en te erkennen hoe de liefde van de Heer ook naar anderen uitgaat en werkzaam is.

Jezus zegt: Blijft in mijn liefde. Een grote opdracht. Daar kun je soms ook tegenslagen in ondervinden. Als er haat is waar je maar niet aan voorbij kunt gaan. Als er partijschappen zijn waar je maar niet overheen komt. Of dat je ook zelf in je liefde wordt gekrenkt, omdat mensen je goede bedoelingen niet zien of je geloof niet serieus nemen. Ik herinner mij nog goed dat in de kerk van mijn jeugd waar ik ook de diakenwijding mocht ontvangen, de Heilig Hart kerk aan de Moesstraat in Groningen, boven in de gevel een hele grote zandstenen plaat was van Christus die met zijn vingers naar zijn hart wijst. En met grote letters daaronder, die je zelfs van de straat kon lezen: 'Blijft in mijne liefde.' Toen de kerk in 1994 gesloopt werd, helaas, ging de sloopkogel daar tegenaan. De sloopkogel ging door de voorgevel en je zag die bijzondere uitspraak van de Heer met zijn afbeelding naar beneden komen. Dat is dan heel letterlijk, maar het gebeurt vaak ook heel figuurlijk

dat je ziet hoe de liefde van God tekort wordt gedaan, of dat mensen de liefde van God niet meer nodig lijken te hebben. Jezus zegt zelf ook in het evangelie: Wilt ook gij soms weggaan (Johannes 6, 67)? En veel mensen zijn ook gegaan, hebben later afstand genomen door eigen schuld of door onze tekorten als Kerk.

Broeders en zusters, Jezus zegt: Blijft in mijn liefde en Ik zal u uitzenden om vruchten voort te brengen die blijvend zijn. Opnieuw is het zijn liefde, is het zijn initiatief dat ons werken, dat ons dienen mag inspireren met de lange adem van zijn Heilige Geest. En als het niet meteen lukt, of als soms de vruchten niet meteen zichtbaar zijn, of er soms weer een stuk wordt weggeslagen als een voorgevel van een kerk of een hap uit de duinen langs de Zuid-Hollandse kust tijdens een hevige storm, wil dat niet zeggen dat de Heer zich terugtrekt. Dan heb je geen bewijs dat Hij toch dood is en is het zeker niet een teken dat hij ons alleen laat.

Zoveel als er in de brief van Johannes en ook in het evangelie over de liefde van God gesproken wordt, het staat niet in de eerste lezing. Het woord komt er niet voor. En toch is die liefde volop aanwezig. Want zoals Petrus onvermoeibaar zonder vrees rondtrekt, zoals Petrus op uitnodiging van Cornelius naar zijn huis komt en ook de verkondiging voortzet niet alleen voor de joden maar ook voor de heidenen en ook zegt: ik zie nu dat God geen aanzien des persoons kent, spreekt daar het hart van Petrus dat vol liefde is voor Christus en zijn medemens. Jezus zegt: Ik heb jullie gezonden om vruchten voort te brengen die blijvend zijn. Dat is doordrenkt van de liefde van Christus zelf. En dat is wat in Petrus' verkondiging, in zijn dienstwerk, in zijn zwoegen en sjouwen tot uiting komt. En als de mensen al op de eerste plaats geïnspireerd worden door de Heilige Geest, als de mensen geraakt worden door het woord van het evangelie, de verrezen Heer, dan is het zeker ook Petrus die met zijn onverschrokken getuigenis vol liefde de mensen over de streep trekt. We mogen niet vergeten, al komt de Geest van God en heeft de Heer ons het eerst liefgehad, we kunnen als dienaars in zijn Kerk ook nog een hoop verprutsen. Als je mensen niet dichterbij Christus brengt, of ze achterlaat met alleen maar kwetsuren, of wanneer je niet naar ze omziet of geen tijd voor ze hebt.

Dus hoezeer ook de Heer ons het eerste liefheeft, hoezeer ook allereerst de Heilige Geest de mensen raakt, ook ons dienstwerk in kracht van de

Geest zonder vrees en vol liefde is nodig om het evangelie te verspreiden (cf. Matteüs 28, 19-20; Marcus 16, 15-20); . De Heer heeft ons daartoe uitgenodigd en daarvoor de verantwoordelijkheid gegeven, om als Kerk in deze wereld zijn sacrament te zijn (Lumen Gentium 1).

Beste Sander, ik hoef jou niet uit te leggen hoe belangrijk de Kerk is, dat heb je al van je ouders geleerd. En hoe vaak ook hebben zij de deuren van de kerk niet opengezet als er weer een viering was. En zeker in deze tijd met alle coronamaatregelen zie ik je moeder elke dag in de kathedraal van Rotterdam bezig met mensen te wijzen op het spuitbusje om de handen schoon te maken en te kijken of ze op de lijst staan. De deuren die steeds weer open worden gedaan van de Kerk. Ik hoop dat jij in het dienstwerk van het diaconaat met de volgehouden liefde van de liturgie, de liefde van het Woord van God en de naastenliefde ook de deuren van vele harten mag openen of opnieuw mag openen. Dat is wat je samen met de hele kring van diakens en met vele priesters en andere gedoopten mag volbrengen. Geen klus om in je eentje te klaren, maar met de Heer en door de Heer met elkaar. Moge dat door handoplegging en gebed de geestkracht zijn die de Heer je schenkt. Om niet alleen op eigen kracht te zeggen ‘ja, hier ben ik’, maar ook met de Heer te weten dat Hij het goede werk in jou wil voltooien (cf. Rituaal van de wijding n. 229). Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de Nationale Bedevaart Brielle, Bedevaartkerk Brielle, 10 juli 2021

Wijsheid van Jezus Sirach 51, 1-8; Efeziërs 2, 19-22; Matteüs 10, 17-22

Broeders en zusters, ook dit jaar mogen we de bedevaartsdag vieren hier in de kerk dicht bij de plaats waar de martelaren hun leven hebben gegeven. Maar ook dit jaar zijn we weer beperkt, want corona huist nog steeds in onze wereld. Ook nu houden we afstand, ook nu zijn we met een klein aantal aanwezig. Maar ik weet zeker dat ook thuis via de livestream wordt meegebeden en met hart een ziel het geloof wordt meegevierd. Ook al zijn we vandaag met weinig mensen hier in de kerk, het vraagt altijd weer veel voorbereiding om de bedevaartsdag mogelijk te maken. En ook vandaag wil ik expliciet zeggen dat ik dankbaar ben voor hen die in de omgeving van de bedevaartkerk wonend, met grote trouw deze plaats onderhouden en steeds weer openen voor de mensen die hier komen om te bidden en verbonden te zijn met de Martelaren van Gorcum.

En ook dit jaar, ook al zijn we met weinig aanwezig in de kerk, is er een boekje gemaakt. Voorop het boekje zien we de reliekschrijn van de martelaren. De reliekschrijn waarin een deel van hun overblijfselen worden bewaard. Hun botten die hier zijn verzameld als tastbaar teken van hun lichamen die zijn opgehangen in de turfschuur die hier achter stond op het veld. Het raakt ons elke keer weer als we weten hoe deze mensen bedreigd werden, hoe deze priesters en religieuzen onder druk werden gezet en toch stand hielden om hun geloof te bewaren in de levende Heer. Ze waren wat dat betreft mensen die hun kracht vonden in Christus zelf en heel bijzonder konden ze met Christus verbonden blijven door hun band met de Heilige Schrift.

Er staat in het getuigenis dat werd opgeschreven na hun marteldood, dat ze ook ten overstaan van hun ondervragers, ten overstaan van degene die hen onder druk zetten, steeds verwezen naar de Heilige Schrift. Want dat boek, het Woord van God, is ook het Woord van God dat in de Kerk wordt bewaard en wordt doorgegeven. Gevoed worden door het woord van de Heer en trouw aan het vieren van de eucharistie, het sacrament van Jezus' lichaam en bloed. De eucharistie heeft zijn oorsprong in het laatste avondmaal van de Heer

met zijn leerlingen, vlak voor zijn lijden en sterven. Het is het sacrament van Jezus' lichaam en bloed, waarvan wij geloven dat we in dit sacrament de Heer bij ons ontvangen. Hij is net zo dicht bij ons in dit sacrament als destijds bij de leerlingen in zijn stervensuur. De werkelijke aanwezigheid van de Heer, zijn lichaam en bloed in het sacrament van het altaar, ook daarin hebben de martelaren van Gorcum hun kracht gevonden. Want je leven op Christus bouwen, je leven in zijn hand leggen, moet je steeds opnieuw voeden, dat geloof en dat vertrouwen. En dat deden zij waarachtig door het Woord van God in hun hart te bewaren en door de eucharistie te vieren.

Zoals gezegd, op de voorkant van het boekje wordt onze aandacht gevraagd voor de martelaren, omdat de reliekschrijn heel centraal staat op de foto. Maar er staan ook nog een aantal woorden bij: huisgenoten van God. Huisgenoten van God, u heeft dat misschien ook gehoord in de tweede lezing uit de brief aan de Efeziërs. Dat we niet zomaar mensen zijn die niet gezien worden, niet zomaar mensen zijn die worden afgeschreven, niet zomaar mensen zijn die loslopen zonder bestemming. We worden huisgenoten van God genoemd. Wat betekent dat? We hebben deze woorden bewust willen kiezen voor deze bedevaartsdag. Enerzijds omdat we dit jaar in onze wereldwijde Kerk het jaar van de familie vieren. Dat heeft paus Franciscus ons gevraagd. De familie die enerzijds het gezin is, dat door het sacrament van het huwelijk wordt geheiligd en gesterkt, maar anderzijds ook de familie die wij samen mogen vormen rond de Heer op grond van ons doopsel, omdat wij zijn kinderen zijn. Familie van God, huisgenoten zijn.

Ook de Martelaren, die oog in oog stonden met de dood, die ook oog in oog stonden met hun zagezegde onderdrukkers, hebben zich in hun eenzaamheid, in hun met de rug tegen de muur staan nooit alleen gevoeld, want ze voelden zich huisgenoten van God. Huisgenoten van God, tot zijn familie mogen behoren, dat zij zich steeds opnieuw gesterkt en bevestigd wisten door het Woord van God en het vieren van de eucharistie.

Familie van de Heer, misschien denk je op het eerste gehoor: als je familie van God bent dan kan je niks meer overkomen, dan is je leven in zekere hand en in veiligheid. En dat is ook zo, dat we bij God zeker mogen zijn en bij Hem veilig zijn. Maar dat betekent niet dat je in de kwetsbaarheid van dit leven niet toch nog van alles kunt tegenkomen wat je dwars kan zitten, waar je last van kunt hebben, waar je door bedreigd wordt en gedood. We zien dat

Jezus Christus, die Gods Zoon is en die is mensgeworden, niet een veilig heenkomen heeft gezocht toen Hij bedreigd werd met de dood en stierf. Hij heeft ons leven gedeeld in de kwetsbaarheid van onze wereld. Hij heeft zijn leven omwille van ons gegeven. Als je familie van God bent, mag je weten dat wanneer je te maken hebt met lijden, dat wanneer je te maken hebt met woorden van bedreiging en verdrukking, dat je er niet alleen voor staat, maar ten diepste begrepen wordt door de Heer die aan het kruis gestorven en verrezen is. Familie van God zijn betekent verbonden zijn met de Zoon van God. Familie van God zijn betekent ten diepste dat Hij ons vasthoudt ook in onze momenten van bedreiging en angst.

Broeders en zusters, de Martelaren van Gorcum zullen hier in Brielle geen veilige haven hebben gevonden. Ze kwamen vanuit Gorcum op een schip hier naartoe, een ronduit moeilijke weg. Ze werden bedreigd en geslagen tot bloedens toe en veel tijd hebben ze in het ruim van het schip moeten doorbrengen met gesloten deuren. Denk maar niet dat zij zich op hun gemak voelden, denk maar niet dat zij dachten: ach het is nog even en dan staan we in de frisse lucht om weer in alle rust te ademen. Nee, ze hebben zich ten diepste onderdrukt en bedreigd gevoeld. Maar toch bleven ze staande, omdat ze familie van de Heer mochten zijn die hun lijden deelt en die hun lijden kent.

Familie van God, huisgenoten van God, zoals er staat op de voorkant van het boekje en zoals de Efeziërsbrief getuigt. Wat is dat voor een huis? Dat is niet deze kerk, hoezeer die ook gebouwd is met geloof en ijver. Het is ook niet ons thuis waar we ons veilig voelen maar toch voor de zekerheid maar het slot op de deur hebben omgedraaid. Het is op de eerste plaats het geestelijke huis dat wij met de Heer mogen vormen, waarvan wij de levende stenen zijn (cf 1 Petrus 2, 5), waarvan wij met ons hart een kamer mogen zijn door de liefde van de Heer.

En als het gaat over het huis van God dan gaat het ook niet alleen over wat we zien en wat we zelf kunnen realiseren. Het gaat bovenal ook om het huis van God in de hemel, niet door mensenhanden gemaakt (cf 2 Korintiërs 5. 1). Niet door mensenhanden gepland en ontworpen. Het huis van God waarin vele woningen zijn, zo getuigt de Heer zelf in het Johannes evangelie (cf Johannes 14, 2).

Huisgenoot zijn van God betekent dus op de eerste plaats, broeders en zusters, geen veilig heenkomen, niet achter de dijk blijven liggen. Maar het betekent dat we in alle omstandigheden steeds mogen weten dat onze band met de Heer niet verloren gaat, dat onze band met de Heer niet verdwijnt, dat alle omstandigheden, zelfs als ze bedreigend zijn en angstig, geen bewijs vormen dat de Heer ons in de steek laat. De Martelaren van Gorcum hebben in dat vertrouwen en dat geloof geleefd. En in die kracht waren ze in staat om te wijzen op het Woord van de Schrift en waren ze in staat het geloof in de eucharistie te verdedigen.

We zijn nu eeuwen verder. Volgend jaar is het precies 450 jaar geleden dat de Martelaren hun leven gaven hier in Brielle. Dat betekent dus een jubileumjaar en daar gaan we ons ook uitgebreid op voorbereiden. De Brielse Commissie is daar al mee bezig. Maar al die eeuwen door, broeders en zusters, is het getuigenis van de Martelaren steeds weer naar voren gekomen, in ons gebed, in hun levensverhaal, in onze devotie tot deze getuigen van de Heer.

Tegelijkertijd moeten we ons ook wel een beetje zorgen maken. In de zin van weten mensen nu nog waar dat getuigenis over ging? Weten alle mensen die tot de Kerk behoren nog steeds wat het wil zeggen dat je de eucharistie verdedigt en dat je het Woord van God als fundament neemt? We kunnen niet anders zeggen dan dat velen in ons midden ook wel een beetje op afstand zijn komen te staan van de kernmomenten van ons geloof. Als familie van God is er wat dat betreft steeds de band van de Heer die ons vasthoudt, maar ook wel de noodzaak om ons te blijven verdiepen in de diepte en de rijkdom van onze band met de Heer. Het geloofsgoed dat de Kerk ons van generatie op generatie doorgeeft, zoals de apostelen dat gedaan hebben en die in de tweede lezing het fundament worden genoemd. En zoals de martelaren hebben gedaan met hun getuigenis, gebed en hun eenvoudig berusten in de weg van het martelaarschap. Maar, broeders en zusters, als bisschop zou ik toch willen benadrukken dat we dat geloofsgoed moeten blijven doorgeven. Wat je niet kent, kun je niet vastpakken. En wat je niet vastpakt, kun je niet overdragen.

En zo blijft het ook voor de komende generaties onze verantwoordelijkheid dat dat geloof levend wordt gehouden. Natuurlijk, er is godsdienstvrijheid. Helaas niet voor de martelaren in hun tijd. Ze werden omgebracht omdat ze een geloof aanhingen dat de geuzen niet waardeerden en niet wilden. Maar

wij geloven in vrijheid van godsdienst, in vrijheid van iedere menselijke persoon. Maar het betekent niet dat we het maar kunnen laten waaien van: ach, waar vrijheid is, hoeft niks en moet niks. Willen wij het getuigenis van de martelaren die met ons de familie van God vormen ook in de toekomst begrijpen, naar waarde schatten en ook werkelijk zien als een groot voorbeeld, dan zullen we ook het geloof in de eucharistie moeten doorgeven en moeten voorleven.

Daarom, broeders en zusters, willen wij in het bisdom Rotterdam het komende jaar een Jaar van de Sacramenten gaan vieren. De sacramenten van de doop, het vormsel en de eucharistie. De sacramenten van de ziekenzalving en de biecht. De sacramenten van de wijding en het huwelijk. Als we in staat zijn om die sacramenten steeds weer te vieren als een geschenk van onze Heer, als wij als familie van de Heer in staat zijn om ons te laten voeden door deze genademiddelen van de Kerk door de Heer geschonken, dan zijn we al bezig met ons voor te bereiden op het geloofsgetuigenis van de toekomst. Want dan zijn we in staat om niet alleen uit te leggen waar de sacramenten mee te maken hebben, namelijk met Christus de verrezen Heer, we kunnen ook laten zien hoe je erin kunt leven, hoe je erdoor gesterkt kunt worden en hoe het ons samenbrengt hier in de kerk.

In het getuigenis van de eucharistie, dat Jezus werkelijk aanwezig is in dit sacrament, overbruggen we de eeuwen naar de martelaren toe en overbruggen we de eeuwen naar de eerste apostelen die in Jezus' Naam de maaltijd des Heren zijn blijven vieren. Huisgenoten van God, het klinkt als een eretitel en dat is het ook, want het is een geschenk dat we onverdiend ontvangen, dat we verkondigd krijgen als de werkelijkheid waarop ons leven mag zijn gebaseerd met al haar rijkdom en kracht. Maar het is ook waarop ons leven mag terugvallen als het moeilijk is en er sprake is van angst van vervolging en dood. Broeders en zusters, in die familie van God moeten we deze sacramenten blijven vieren. Net zoals we het Woord van God moeten blijven lezen en moeten blijven ontvangen. En niet voor niets zien we dan ook dat hier in de kerk het Woord van God een bijzonder plaats heeft op de lezenaar, goed zichtbaar, en dat we het altaar hebben, de tafel des Heren, en het tabernakel, waarin het sacrament wordt bewaard om ook daar steeds als je binnenkomt onmiddellijk je oog op te laten vallen en te weten: de Heer is hier, zijn woord en sacrament zijn aanwezig, wij zijn hier in zijn huis. Niet zozeer door dit prachtige stenen bouwwerk maar door zijn woord en

sacrament dat ook een plaats mag krijgen in ons hart, zoals het een plaats had in de harten van de Martelaren.

Broeders en zusters, als ik zeg dat we ons soms zorgen maken of dat geloofsgetuigenis nog begrepen wordt, als ik zeg dat we ons zorgen maken of het geloofsgoed nog wordt verstaan en doorgegeven betekent dat niet een zorg die je moet opvatten als: we zijn somber. Niet een zorg die je moet opvatten als: het is allemaal uit handen genomen, het wordt allemaal niks meer. Nee, het is een zorg in de zin van een verantwoordelijkheid. We hebben een verantwoordelijkheid om de zending die de Kerk is toevertrouwd ook door te geven aan de komende generaties. De Heer komt terug, bidden we in elke eucharistie, “totdat Hij komt”. Maar we weten niet wanneer en daarom ook zegt de Heer “blijf bidden” en “vind Ik nog geloof als ik terugkom op aarde?” (cf Lucas 18, 8).

Broeders en zusters, zo is de familie van God een actieve familie die haar kracht vindt in de Heer, en die tegelijkertijd ook laat zien dat haar eigen getuigenis onmisbaar is voor de wereld van nu. Niet alleen door het credo uit je hoofd te leren, niet alleen door de tien geboden te kunnen opnoemen, maar ook door onze liefde te verbinden met de liefde van Christus en ook ons dienstwerk te verbinden met het dienen van de Heer en ook de hoop die de Heer in ons hart gelegd heeft levend te houden en met elkaar door te geven. En zo is deze dag van de bedevaart, broeders en zusters, een moment in een lange reeks van vieringen, waarin we het Woord van God horen en de eucharistie vieren en waarin we als huisgenoten van God verbonden zijn met de generaties voor ons en verbonden willen zijn met de generaties na ons. Het is geen folklore, die Kerk van ons, het vraagt een getuigenis dat het geloof ons leven verrijkt en dat de Heer ons vasthoudt, opdat wij Hem vasthouden en elkaar bemoedigen op de weg van het evangelie. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de mediaviering H. Bonifatiuskerk
Rijswijk, 18 juli 2021

Jeremia, 23, 1-6; Efeziërs, 2, 13-18; Marcus, 6, 30-34

Broeders en zusters

In de schriftlezingen van vandaag komt meerdere keren het woord ‘herder’ voor. In de tijd van Jezus maakten herders en hun kudde veelvuldig deel uit van het dagelijkse leven. Een herder bracht de kudde naar water om te drinken, naar grasland om te worden gevoed. In een droog en dor landschap, vaak ook met stenen en rotsen, was het vinden van water en voedsel niet eenvoudig. Een herder had nog een opdracht, namelijk zijn schapen beschermen tegen roofdieren en bevrijden uit benauwde situaties van een ravijn of een afgrond. Een herder had zijn handen vol aan zijn taak en het was zeker geen baan van 8 tot 5.

In de eerste lezing van vandaag, brengt de profeet Jeremia het werk van een herder in verband met God zelf. God wordt beschreven als de herder van zijn volk. God zorgt voor zijn mensen en Hij wil hen leiden. Ook zegt Jeremia dat God daarnaast mensen aanstelt om leiding te geven en te zorgen voor zijn volk in zijn Naam.

Maar dan stuit Jeremia op een probleem: niet alle herders doen hun werk met heel hun hart. Er zijn leiders die hun taak verwaarlozen of zelfs de mensen in de steek laten. Jeremia zegt: door de schuld van slechte herders lopen de mensen verloren en ontvangen zij niet wat zij nodig hebben om te kunnen leven in vrede en recht. Jeremia zegt: neem een voorbeeld aan God zelf, die altijd om zijn volk bekommerd is. God laat zijn volk nooit in de steek.

Broeders en zusters, uiteindelijk is Jezus Christus in onze wereld gekomen om de goede herder te zijn voor alle volken. “Zozeer heeft God de wereld lief gehad dat Hij zijn Zoon heeft gegeven” (Johannes 3, 16). Voortdurend kun je in het evangelie lezen hoe Jezus zorg heeft voor zijn mensen. Jezus nodigt zijn leerlingen uit: “komt eens mee naar een eenzame plaats en rust daar wat uit.”

Jezus heeft hart voor zijn apostelen. En ook de massa mensen die Hem achterna blijft komen, stuurt Hij niet weg. Integendeel, Hij voelt medelijden voor hen. In zijn liefde wordt Jezus geraakt door hun nood, door hun honger en dorst. “Ze zijn als schapen zonder herder”, zegt het evangelie van vandaag.

Het zal u niet verbazen dat Jezus iets verderop in het evangelie de grote menigte mensen te eten geeft. De eenzame plek wordt een plaats van gastvrijheid en overvloed. Jezus geeft de mensen te eten: een wonderbare spijziging van duizenden mensen.

In het evangelie van vandaag doet Jezus echter eerst nog iets anders. Er staat in het evangelie dat Jezus de mensen uitvoerig begon te onderwijzen. Als echte herder van de mensen, wil Jezus hen allereerst voeden met zijn woord en zijn boodschap van liefde. Een goede herder die ook de honger naar de boodschap van het evangelie wil stillen. In woord en daad voedt Jezus hun geloof en Hij maakt hen bekend met de boodschap van het rijk van God.

Broeders en zusters, ook vandaag in deze viering van de zondag is Jezus hier in ons midden. Wij hebben geluisterd naar het woord van God en zo dadelijk in de eucharistie mogen wij Jezus zelf ontvangen, zijn Lichaam en Bloed, in de sacramentele communie hier in de kerk en in de geestelijke communie in de vele omstandigheden waarin we nu zijn. Hier in de kerk hebben we droge voeten, maar op vele plaatsen lijden de mensen onder de hoge waterstanden. Ze zijn uit hun huis verdreven, zijn angstig en er zijn zelfs doden gevallen. En toch mogen wij ons laten voeden door de boodschap van Gods liefde. Want als een goede herder laat Hij ons niet los en spoort Hij ook ons aan om elkaar met liefde en steun nabij te zijn. De goede Herder Jezus Christus is voor ons tegelijkertijd een leraar die zijn Boodschap verkondigt, een herder die ons met liefde omringt, en gastheer en voedsel van eeuwig leven in de eucharistie.

Zo staat de persoon van Jezus Christus in deze viering centraal. Zo mag Hij ook iedere zondag centraal staan in ons leven. In wat voor omstandigheden we ook zijn. Hij laat ons niet los. Als Kerk vieren wij zijn kruisdood en verrijzenis, want als een waarachtige herder heeft Jezus zelfs zijn leven voor ons gegeven.

Broeders en zusters, in dit uur kan ik niet genoeg benadrukken hoe belangrijk het is om ook vandaag als christen-gelovigen open te staan voor de gaven

van Jezus die verreezen is uit de dood. En zijn nabijheid te zoeken als het moeilijk is, als we tegenslagen hebben of ontredderd achterblijven na zoveel water in onze straten. Om trouw te blijven aan onze band met de Heer en om ons geloof te kunnen bewaren, is het noodzakelijk om iedere zondag samen te komen en de Heer te ontmoeten in zijn woord en sacrament. Zo kan Hij ons hart sterken en zijn herderschap ook in ons leven realiseren. Hij laat ons niet los. Hij draagt ons ver en meer dan wij vermoeden.

En als gelovige mensen blijven we altijd leerlingen. In alle omstandigheden van het leven mogen we opnieuw ontdekken hoe de Heer met ons gaat en hoe we zelf ons hart kunnen openen voor Hem en voor elkaar. We worden geroepen om te blijven bidden en de sacramenten te vieren, we worden gevraagd om de rijkdom van ons geloof te blijven verdiepen en uit te leggen aan mensen die nieuwsgierig zijn en ook zelf hebben we regelmatig een herhalingsoefening nodig. En het is nodig om ook werkelijk te volharden in concrete daden van naastenliefde als het moeilijk is, maar ook in tijden van vreugde.

Broeders en zusters, ik ben ervan overtuigd dat de Heer ook op dit moment naar ons kijkt als een echte herder die medelijden voelt. Wat komt er anders van ons geloof terecht, hoe blijven we trouw aan het gebed en de sacramenten? Hoe kunnen we als christenen herkenbaar zijn aan onze liefde? Het is de Heer die ons voorgaat op de weg van die liefde. En moge die weg ons ook samenbrengen als één kudde op de weg van het evangelie.

Vandaag wil ik met u bidden dat we steeds de moed en de nederigheid opbrengen om te luisteren naar de stem van de Heer, dat zijn liefde en vrede steeds meer mag wonen in ons midden, in ons hart, en naar voren mag komen in wat we zeggen en in wat we doen, juist ook in deze dagen. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de opening van het studiejaar van Vronesteyn, HH. Laurentius en Ignatius kerk, 31 augustus 2021

1 Tessalonicenzen 5, 1-6.9-11; Lucas 4, 31-37

Broeders en zusters. Ik ben blij dat we opnieuw in deze Eendrachtskapel het begin van het nieuwe studiejaar kunnen markeren met de viering van de eucharistie. En dat we in deze viering ook mogen markeren dat Benno Croesdijk als lector wordt aangesteld en als lector aan zijn stage begint. Het is een moment om bij stil te staan. Want de stappen die we zetten op de weg van de vorming en de opleiding zijn niet zomaar ónze stappen. Het zijn altijd ook de stappen in de gemeenschap van de Kerk op uitnodiging van de Heer. En zo mag je zeggen dat je nooit alleen gaat, dat je nooit alleen wandelt op de weg van groei en vorming naar het diaconaat en priesterschap. Zoals de Kerk als pelgrimerende gemeenschap nooit alleen onderweg is, maar altijd met de Heer die ons samen geroepen heeft en die ons ook naar zijn voltooiing leidt.

Ik ben blij dat dit vanavond ook zichtbaar is in onze kerk met donateurs, ambassadeurs, familie die als het ware de studenten en de opleiding omringen. Want die studie van Vronesteyn, die ook deels in Utrecht en Bovendonk plaatsvindt, is niet een soort geheim stukje waar de rest van het bisdom niet mee bezig is en waar af en toe, als het zover is, een wijdeling uitspringt. Het is een gezamenlijk op weg zijn als gemeenschap van geroepenen. En daarom ben ik blij met ambassadeurs, met donateurs, met familie. Omdat zo zichtbaar wordt dat verschillende geledingen van de Kerk samen de weg met de Heer gaan.

Iemand die daar zeer van overtuigd was, is de apostel Paulus. Hoe vaak benadrukt hij niet dat hij blij is met de gemeenschap van de gelovigen. Dat hij dankbaar is hoe mensen op de plaatsen waar hij komt, zich verzamelen rond het woord van de Heer, zich verheugen over de gaven van de Geest en steeds meer groeien als gemeenschap, als de levende Kerk. En daarom ook vandaag dat Paulus afsluit met te zeggen: blijft daarom elkaar bemoedigen en steunen, zoals gij trouwens al doet. Ook dat hoop ik voor het komende jaar, dat we wat nodig is voor onze priester- en diakenopleiding met de verschillende geledingen van de Kerk blijven steunen en bemoedigen. Vronesteyn is niet

op de eerste plaats een huis met een adres en een postcode. Maar op de eerste plaats is het de gemeenschap van de rector, van spirituaals en van studenten die samen de gemeenschap vormen waarin de vorming en de opleiding gestalte krijgt. En daarom zou ik ook tegen de rector willen zeggen en tegen de studenten en tegen de spirituaals: blijft elkaar bemoedigen en steunen, zoals gij trouwens al doet.

Broeders en zusters, het is belangrijk om te beseffen dat we samen met de Heer en met elkaar de weg van onze roeping gaan. Een weg die we steeds opnieuw mogen beginnen met vertrouwen. Die we ook steeds moeten begeleiden met gebed en ook met het vertrouwen dat de Geest van God ons leidt en helpt bij de onderscheiding. Onderscheiding is nodig. Want je kunt op je weg ook moeilijkheden tegenkomen of teleurstellingen. Je kunt onmogelijkheden voor ogen krijgen en ook kansen. En wat is het dan goed dat je die langzaam weet in te delen: dat is wel mijn weg en dat niet, dit past bij mij in het licht van mijn roeping en dat niet. Zo mag het groeien in geloof en mogen de vorming en de opleiding ook ten diepste betekenen een verdere groei als persoon. Nog meer te weten komen wie je bent en waartoe je geroepen bent en op welke wijze je beschikbaar kunt zijn voor het dienstwerk van de Kerk.

In Jezus zien we iemand die die weg heel helder voor ogen heeft. Hij heeft geen roeping, maar Hij is gezonden en Hij roept op zijn beurt anderen om Hem te volgen. Hij is overtuigd van zijn weg, want het is geheel zijn opdracht om de wil van de Vader te doen. Geheel en al de opdracht om het woord van God te verkondigen in woorden, maar ook in zijn eigen persoon. En vandaag lezen we hoe Hij onreine geesten uitdrijft. Want de Heer, die met liefde en trouw ons tegemoet komt, wil uit ons wegnemen alles wat kwaad veroorzaakt, wat verdeeldheid tot gevolg heeft en wat ons afhoudt van de liefde en het licht van onze Heer. Interessant is in het evangelie dat degenen die bezeten zijn gelijk doorhebben wie Jezus is en Hem als het ware al aankondigen: we weten wie U bent. Dat doen ze met de nodige stemverheffing: we weten wie U bent, wat hebben wij met U te maken? Ze willen afstand nemen van de Heer. Ze willen afstand nemen van het licht van God. En dan zeggen ze: we weten dat U gekomen bent om ons in het verderf te storten. Daar waar Jezus is en zijn woord spreekt, is geen ruimte voor kwade machten, is geen ruimte voor tegenwerking en verdeeldheid. Ze zeggen: Gij zijt de heilige Gods. Je zou kunnen zeggen dat die boze geesten eigenlijk een geloofsbelijdenis

uitspreken. Niet zozeer dat ze zelf zich daaraan willen toevertrouwen, maar dat ze wel heel goed weten wie Hij is. Maar Jezus drijft de boze geesten uit. En we mogen erop rekenen dat wanneer we nu samen met de Heer dit studiejaar ingaan, we ook door Hem begeleid worden met zijn nieuwe en levengevende woord. Met zijn grenzeloze, volmaakte liefde en met zijn grote wil om ons steeds te vernieuwen, te zuiveren en ons voor te bereiden op onze taken.

Dit jaar, broeders en zusters, vieren we in ons bisdom het Jaar van de Sacramenten. We hebben al heel verschillende themajaren achter de rug. Een Jaar van het gebed. Er zijn mooie initiatieven ontstaan het Jaar van het Gebed. En het Jaar van de Roepingen, om ons nog meer bewust te zijn dat God ieder van ons een taak en plaats geeft in zijn gemeenschap. Ook het Jaar van het Woord van God, opdat we nog meer het woord van God mogen lezen als geschenk van de Heer. En zeker Benno, jij die als lector wordt aangesteld, krijgt die opdracht ook mee, om nog meer liefde op te vatten voor het woord van God. Je hebt het al met veel liefde leren kennen, maar het mag nog meer een richtsnoer worden in je leven. En door het voor te lezen mag het ook voor anderen nog meer hoorbaar worden in de liturgie.

We zullen nu dit jaar aandacht besteden aan de zeven genademiddelen die de Kerk in haar midden levend houdt. De doop, het vormsel en de eucharistie. De ziekenzalving en het sacrament van boete en verzoening. Het sacrament van het huwelijk en niet op de laatste plaats, in de opleiding hoe kan het ook anders, het sacrament van het gewijde ambt. Priesters en diakens die het volk van God dat onderweg is, voor mogen gaan in geloof en verkondiging, maar ook in de bediening van de sacramenten. Want het is de Heer die ons in de sacramenten aanraakt. Het is de priester, het is de diaken die in de gemeenschap Christus representeren in hun dienstwerk, in hun betrokkenheid op de gemeenschap.

Zeven sacramenten, ze blijven vaak een beetje op de achtergrond in de huidige kerkelijke praktijk. Maar weinig mensen gaan naar de kerk voor de eucharistie. Veel mensen sterven zonder de ziekenzalving. En ook veel mensen zijn bang om een verbond aan te gaan zoals het huwelijk. En waar het gaat om het sacrament van boete en verzoening, voelen veel mensen wel dat ze tekortschieten en dat ze zondigen, maar om die stap te zetten en van de Heer barmhartigheid ontvangen is soms bijna onoverbrugbaar. En daarom

ook, broeders en zusters, willen wij die zeven sacramenten het komende jaar opnieuw in het centrum van onze gemeenschap stellen.

Natuurlijk, de sacramenten zijn geen doel op zich. Maar ze verbinden ons met de Heer en sterken ons geloofsleven. Ze schenken ons genade, opdat wij steeds meer met Jezus verbonden zijn. En zo zijn de sacramenten ook gericht op onze toekomst. Wat we nu vieren heeft te maken met wat we straks ten volle mogen ontvangen. Wat we nu vieren heeft te maken met de toekomst van de Heer die nu al in de eucharistie dicht bij ons is.

Broeders en zusters, mogen wij als volk van God dat onderweg is en waarbinnen de opleiding en vorming van de diakens en priesters hun plaats hebben, ook met de zeven sacramenten de komende tijd een verdieping doormaken. Om nog meer te zien hoe God ons in die sacramenten tegemoet komt, om nog meer te zien hoe de eucharistie de Kerk opbouwt. En dan nog meer te beseffen dat het priesterschap en het diaconaat ten diepste een geschenk zijn voor heel de Kerk. Mogen wij ook als Kerk nooit een doel op zich worden, maar altijd bereid zijn om te getuigen van ons geloof om zoveel mogelijk mensen te raken met het woord van het evangelie en met de liefde van onze woorden en onze daden. Opdat veel mensen Jezus mogen leren kennen, opdat ze op hun weg de koers vinden waartoe de Heer hen roept. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de start van de ‘diocesane fase’ voor de bisschoppensynode 2023 en de start van het Jaar van de Sacramenten, HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal in Rotterdam, 17 oktober 2021

Handelingen van de Apostelen 10, 1.33-34a.37-44); 1 Korintiërs 12, 4-11; Matteüs 5, 13-16

Broeders en zusters, hier in de kerk en via de livestream, ik ben steeds weer dankbaar dat we kunnen samenkomen om samen te vieren dat we de Kerk van Christus mogen zijn. En vandaag op uitnodiging van paus Franciscus wordt in alle diocesen van de wereld een eucharistieviering of een vesper gevierd om een start te maken met onze gezamenlijke weg ter voorbereiding op die synode van 2023. Een synode is een samenkomst. Het woord ‘sunhodos’ in het Grieks betekent: samen op weg. En de paus heeft nogmaals benadrukt hoe belangrijk het is dat wij als Kerk, als pelgrims onderweg, die gezamenlijkheid betrachten in ons geloof, in de hoop en in de liefde.

Heel bijzonder zijn voor deze synode drie kernwoorden genoemd: *communio*, *participatio* en *missio*. Latijnse woorden, want we zijn verbonden met de Kerk van Rome waar het Latijn tot op de dag van vandaag een bijzondere plaats inneemt. En al spreekt bijna niemand dat nog vloeiend, zijn het wel woorden die mogen resoneren en in vele talen zullen worden vertaald.

Communio heeft te maken met de gemeenschap die wij zijn. Niet zomaar bij elkaar gaan zitten, maar samen rond de Heer Jezus. En niet zomaar op eigen initiatief, maar op zijn uitnodiging de gemeenschap zijn rond de Heer. Het is duidelijk dat vanaf de vroegste tijd van de Kerk er gewerkt is aan de opbouw van de gemeenschap rond Christus. Was Hij eerst in hun midden en waren de apostelen door Hem geroepen om Hem te volgen en zijn leerlingen te zijn, uiteindelijk na zijn dood en verrijzenis was het op Pinksteren mogelijk om als Kerk de Heilige Geest te ontvangen en dat de apostelen ook zelf op tocht gingen in naam van de Heer. *Communio*, de gemeenschap rond de Heer, die we niet zelf maken maar die de Heer ons geeft, in kracht van de Heilige Geest. Maar ook al hebben we die gemeenschap niet zelf gemaakt, we worden wel gevraagd om die te onderhouden. Om die ook steeds verder op te bouwen. Want dat begrijpen we heel goed door de tijden heen, dat wij

als gemeenschap van mensen dat onderhoud moeten plegen. Mensen komen niet automatisch naar de kerk. Mensen nemen niet zomaar deel aan het kerkelijk leven. Mensen hebben voortdurend ook de Heilige Geest nodig om hun roeping te verstaan en samen op weg te gaan in de Kerk die hen daartoe uitnodigt. *Communio*, maken we deel uit van die gemeenschap? Kunnen wij op onze beurt ook anderen bij die gemeenschap betrekken en uitnodigen met ons geloof, met de hoop en de liefde die in ons hart is gelegd? Paus Franciscus hoopt van harte van wel.

En dan *participatio*. Dat betekent: deelname. Deelname vanuit je eigen geloof, vanuit de gaven en talenten die de Heilige Geest je geeft, om die beschikbaar te stellen en zo deel te nemen aan het kerkelijk leven. Participeren in de liturgie. Participeren in het gebed. Participeren ook in het vieren van de sacramenten. De paus hoopt van harte dat wij vanuit dit samen vieren rond de Heer, door de sacramenten en het gebed ook komen tot nieuwe kracht en daden van liefde. Om steeds meer in de geest van de Heer te kunnen leven en te werken overeenkomstig de roeping die we als Kerk ontvangen hebben.

En dan *missio*. *Missio* betekent dat we gezonden zijn, een zending hebben. Niet zomaar een zending om erop uit te trekken, maar in kracht van de Geest met de Heer op weg te gaan. Het staat zo mooi in het boek Handelingen, waarin de leerlingen samen op weg zijn en mensen tot geloof hebben uitgenodigd en gedoopt. Dan zijn ze dankbaar: wat geweldig dat de Heer dit met onze hulp tot stand heeft gebracht (Handelingen 15, 27). Met onze hulp. Wij zijn nooit de ‘key players’ als zodanig. Maar altijd als leerlingen van de Heer in zijn dienst. Om een *communio* te zijn, een gemeenschap, en anderen daartoe uit te nodigen. Om te participeren en zo beschikbaar te zijn met onze gaven en talenten. Om de zending van de Kerk in de wereld ook in onze tijd te volbrengen, dat is: de verkondiging van het evangelie in woord en daad.

Die zending, broeders en zusters, heeft drie belangrijke aspecten en die zending hebben we samen ontvangen. Dat betekent dat wij in gemeenschapszin, met onze taken en talenten verbonden met elkaar rond de Heer, die zending samen volbrengen. Op de eerste plaats is het getuigen van Jezus die gekruisigd en verzezen is, de verkondiging van het kruis zoals Petrus (cf. Handelingen 2, 22-24) en Paulus (cf. 1 Korintiërs 2, 2) ons al hebben voorgedaan. In die zending hoort naast de verkondiging ook de heiliging door de sacramenten

te vieren. Eenmaal gedoopt, het doopsel als de deur van de sacramenten, mogen we deelnemen aan de andere sacramenten met als hoogtepunt de eucharistie. Zo wordt ons leven steeds meer in de gezindheid van de Heer opgebouwd, worden we gevoed en gesterkt door zijn heilsmiddelen. En naast het verkondigen van het kruis, naast het geheiligd worden door de sacramenten, behoort tot de zending de belangrijke opdracht van de caritas, van de naastenliefde. Want de liefde die wij van God ontvangen, mogen we niet voor onszelf houden, maar we worden juist in dienstbetoon en solidariteit gevraagd om de liefde van Christus verder te dragen naar alle mensen die in nood zijn.

Communio: gemeenschap rond de Heer. Participatio: deelnemen met de gaven die de Geest ons schenkt. Missio: gezonden worden om het kruis van Christus uit te dragen, om steeds meer een heilig leven te leiden door de sacramenten en om zelf de liefde van God te laten zien in woord en daad.

Broeders en zusters, de Kerk is een netwerk van liefde, zoals we vaak in ons bisdom hebben gezegd, om te bouwen aan het rijk van God, dat een beschaving van liefde is met Gods hulp. En dan nu samen op weg. Het is geen uitvinding van paus Franciscus. Het is ook niet pas sinds het Tweede Vaticaans Concilie. Het hoort vanaf het begin bij de Kerk dat we als Kerk samen op weg zijn. Dat we synodaal zijn. Dat betekent dat bisschoppen zich als college samen met de paus inzetten voor de Kerk in hun eigen bisdom en de Wereldkerk. Dat heeft het Concilie opnieuw benadrukt. Maar het betekent ook dat we als gedoopten met een verscheidenheid aan taken en gaven toegerust samen ook meewerken aan de opbouw van de Kerk en de verspreiding van het evangelie in onze wereld.

Synodaal betekent dus werk aan de winkel. Niet dat we dan meteen maar de handen uit de mouwen moeten steken, meteen maar in actie komen. Nee, zegt de paus, beginnen nou eerst met het gebed. Want je hebt de Heilige Geest nodig om te ontvangen wat je nodig hebt. Je hebt de Geest nodig om bij elkaar te blijven, ook in moeilijke tijden. Je hebt de Geest nodig om te onderscheiden wat belangrijk is. En daarom ook vandaag een Mis ter ere van de Heilige Geest. Met de rode kleur, verwijzend naar het vuur van het begin. En als we dan door de Heilige Geest worden geïnspireerd zoals in de eerste lezing uit het boek Handelingen, als we dan door de Geest worden gesterkt, dan kan dat ons helpen om als gemeenschap onderweg te zijn en met elkaar

in gesprek te komen. Te luisteren en te spreken. Maar steeds voorafgegaan door wat de Heilige Geest ons ingeeft.

Broeders en zusters, een synodale weg. Er zijn al vele bisschoppensynodes geweest sinds het Tweede Vaticaans Concilie. Zij werden in 1967 door paus Paulus VI ingesteld, met steeds weer een ander onderwerp ter bespreking. Bijvoorbeeld over evangelisatie (1974 en 2012) en catechese (1977), over familie en gezin (1980 en 2015), over het sacrament van boete en verzoening (1983), over de eucharistie (2005) en het woord van God (2008) en over jongeren in de Kerk (2018). En nu wil paus Franciscus voor de komende synode vooral centraal stellen het thema van het samen op weg zijn: synodaliteit.

Voor paus Franciscus is synodaliteit niet zomaar iets van de Kerk, in de zin van: samen is goedkoper of samen gaat sneller of samen ziet er mooier uit. Het is op de eerste plaats een grondgegeven van de Kerk. God wil dat we als Kerk samen op weg gaan. Als we een werkzaam teken van de Heer in de wereld zijn, dan vraagt het om *communio*, dan vraagt het om *participatio*, dan vraagt het dat we de *missio* de zending van de Kerk samen oppakken en gestalte geven. En daarom ben ik blij dat u hier bent. Daarom ben ik blij dat ook mensen meevieren via de livestream. En ik weet zeker dat velen ook bidden.

De Kerk die op weg gaat. Het zal nog een hele bijzondere tijd zijn de komende maanden. Gespreksrondes met allerlei gremia, maar ook met alle generaties. Het vraagt om tijd en aandacht voor het Woord van God, voor het gebed en voor elkaar. In ons bisdom, broeders en zusters, willen we dat ook verbinden met de zeven sacramenten, omdat we vandaag tevens met het Jaar van de Sacramenten gaan beginnen. En die sacramenten, broeders en zusters, die hebben we gekregen van de Heer als een geschenk. Door de doop, het doopsel als de deur naar de andere sacramenten, deel worden van de Kerk, deel hebben aan het leven van de Heer. En dan het vormsel om nogmaals de Heilige Geest te ontvangen en, zoals ook vandaag in de lezing klonk, beziel te worden door de Heilige Geest door de handoplegging en zalving. En dan de eucharistie die we steeds opnieuw mogen vieren, Jezus' kruisdood en verrijzenis, omdat de eucharistie ons opbouwt. En de sacramenten die we daarnaast nog mogen ontvangen in onze Kerk. Het sacrament van de biecht, van boete en verzoening. Zoals de doop ons geneest van alle zonden,

zo kan de biecht ons opnieuw reinigen: de vergeving van de zonden die we na onze doop hebben begaan. En zo broeders en zusters, mogen we ook de ziekenzalving in ons midden vieren, omdat mensen die kwetsbaar zijn en ziek gesterkt mogen worden door de Heer door de zalving en door het gebed, dat mensen mogen worden opgericht. Dan het sacrament van het huwelijk. Man en vrouw die zich verbinden in een verbond voor altijd en dat mogen doen in het vertrouwen dat de Heer de liefde in hen gaande wil houden. Dan het sacrament van de wijding: het diaconaat, het priesterschap en het bisschopsambt. Het is geheel gericht op de opbouw van de gemeenschap van alle gedoopten (cf. *Lumen Gentium* 10). Diakens, priesters en bisschoppen zien hun dienstwerk in Christus' Naam altijd in het licht van de *communio* die de Kerk mag opbouwen, van de *participatio* van alle leden van de gemeenschap, en van de zending in de wereld, de *missio* om Christus te verkondigen in woord en daad.

Mogen we het komende jaar met de kracht van de Heilige Geest zo op weg gaan. De eerste maanden staan vooral in het teken van de consultatie in ons bisdom ter voorbereiding op de bisschoppensynode. We moeten als bisdom al in februari het resultaat van ons naar elkaar luisteren en met elkaar spreken in een stuk aanleveren van maximaal tien pagina's. Dat wordt nog wat. En dan gaat het naar de kerkprovincie om een stuk te maken met de geluiden vanuit de verschillende bisdommen. En dan zal er het komende najaar op elk continent een bijeenkomst zijn om met elkaar te spreken over wat er dan verzameld is en gehoord. Om uiteindelijk, na het najaar van 2022, in 2023 de wereldwijde bisschoppensynode in Rome te houden. Samen op weg. Mogen we elke dag bidden voor de voortgang van de Kerk en, zoals u ziet in het logo van de bisschoppensynode op de voorkant van uw liturgieboekje, met verschillende generaties. Dat we het geloof mogen doorgeven in kracht van de Geest. En dat we steeds opnieuw met enthousiasme deelnemen aan de gemeenschap van de Kerk en zorgen dat het Woord van de Heer niet verstomd, maar in ons en anderen resoneert opdat wij de blijde boodschap blijven uitdragen in verkondiging en in liefde. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij gelegenheid van de priesterwijding van Sander Verschuur, HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal in Rotterdam, 13 november 2021

Jesaja 61, 1-3a; Romeinen 12, 3-13; Matteüs 5, 13-16

Broeders en zusters, we zijn dankbaar dat we vandaag hier in de kathedraal deze priesterwijding mogen vieren, Dat we Sander Verschuur mogen wijden tot priester van het bisdom Rotterdam. Zoals rector Broeders al zei, is deze kathedrale kerk onze centrale plaats om samen eucharistie te vieren, om de oliën te zegenen en te wijden en ook om hier de priester- en diakenwijdingen te laten plaatsvinden. Voor veel van onze kandidaten betekent dit dat ze naar de kathedraal komen om hun wijding te ontvangen. Zoals gezegd is het voor Sander ook een vertrouwde plek als parochiekerk. Vele jaren ben je hier aanwezig, samen met je ouders, met je familie heb je hier stappen gezet van groei in geloof, van betrokkenheid op liturgie en gemeenschapszin. En uiteindelijk ben je gekomen tot een stap om aan de priesteropleiding te beginnen.

Een mens begint nooit blanco aan zijn priesteropleiding, nooit bij nul. Het geloof gaat voorop. Het geraakt worden door de Heer en ook je gaven en talenten wordt je gevraagd mee te nemen in het dienstwerk van priester. Je hebt vele gaven en talenten ontwikkeld. Ook in het werk dat je voordat je aan je pastorale stage begon hebt gedaan. Je zou kunnen zeggen dat je daar een hele belangrijke eigenschap hebt geleerd, of misschien verder ontwikkeld. Namelijk dat je tochtgenoot kunt zijn van mensen die je ontmoet. En als iets belangrijk is, dan is het ook dat je als priester, als herder tochtgenoot kunt zijn van mensen in geloof in deze tijd. Met de parochianen die je zijn toevertrouwd en die je ook straks toevertrouwd zullen zijn in de parochie van de Heilige Theresia van Ávila.

In deze kathedrale kerk, die tevens de vertrouwde parochiekerk is van de wijdeling, horen we schriftlezingen die ons nog dichter brengen bij de grote betekenis van de dag van vandaag. Het is duidelijk dat het priesterschap dat Sander mag ontvangen niet een bekroning is van een individuele weg, zo van 'ik heb alle stappen gezet en nu ontvang ik voor mijzelf de kroon van de wijding.' Van meet af aan is duidelijk dat Sander in de gemeenschap van

de Kerk het geloof heeft geleerd, heeft verdiept en de band met de Heer heeft opgebouwd in de viering van de sacramenten en in het luisteren en overwegen van het woord van God. Op deze manier is ook de priesterwijding van vandaag geen individuele gebeurtenis. Al wordt het aan jouw persoon voltrokken, Sander, het is iets dat de hele gemeenschap aangaat en door de gemeenschap van de Kerk wordt gedragen. Er hadden vandaag nog veel meer mensen willen komen, maar in deze tijd van corona moeten we voorzichtig zijn. Ook uit eerbied voor elkaars gezondheid.

Vandaag vieren we als Kerk het grote moment dat we iemand als priester mogen wijden in onze gemeenschap voor het dienstwerk in ons bisdom, voor het dienstwerk in de parochies waaruit ons bisdom bestaat. Het is best een uitgestrekt gebied, dat gebied van de provincie Zuid-Holland en een klein beetje van Utrecht. Met meer dan honderdvijfenvijftig geloofsgemeenschappen is het een netwerk van gemeenschappen die samen de Kerk van Rotterdam mogen vormen. En in die gemeenschappen, in die parochies, is het belangrijk dat in verbondenheid met de bisschop, de priesters, diakens en pastoraal werkers zich inzetten voor de voortgang van het geloof. En heel bijzonder hebben de priesters daarin een belangrijke taak als eerste medewerkers van de bisschop. Het zal straks ook klinken in de vragen en in het wijdingsgebed. Samen met de diakens die het dienstwerk van de liefde vervullen en die betrokken zijn op de gemeenschappen waarin ze werkzaam mogen zijn.

We vieren het sacrament van de wijding juist in het Jaar van de Sacramenten. We vieren als bisdom wel vaker een themajaar. Bijvoorbeeld over de waarde van het gebed, de waarde van het geloof, de grote werkelijkheid van dat we geroepen zijn. En het Jaar van het Woord van God, het Jaar van de Daden van Liefde, het Jaar van Laurentius en dan nu het Jaar van de Sacramenten. Wat is het mooi dat we vandaag ook in dit jaar een priesterwijding mogen vieren. Broeders en zusters, in deze kerk mogen wij deze wijding vieren, omdat het betekenis heeft voor heel ons bisdom. Omdat heel ons bisdom met al zijn gemeenschappen deel uitmaakt van die ene particuliere Kerk van Rotterdam die zich verbonden weet met de wereldwijde Kerk onder leiding van paus Franciscus.

Jezus zegt in het evangelie, dat we zout en licht moeten zijn. Als de Heer dat zegt, heeft Hij zojuist zijn leerlingen geroepen om met Hem mee te gaan om

Hem gezelschap te houden en in zijn Geest te worden gevormd tot volgelingen van het evangelie (Matteüs 5, 18-22). En als Hij ze geroepen heeft komt al gauw het moment dat Hij ook verder wil onderrichten. Ze gaan zitten en Hij spreekt met hen de woorden die wij kennen als de zaligsprekingen. Zalig degenen die vrede brengen. Zalig zij die barmhartig zijn. Zalig zijn zij die zuiver van hart zijn. Broeders en zusters, deze woorden zijn door paus Franciscus meer dan eens genoemd de woorden die het “paspoort” vormen van het Koninkrijk Gods. Een paspoort, daar kun je niet meer zonder. Je moet je vaak genoeg identificeren en het Nederlandse paspoort helpt ons door veel poortjes en deuren heen. Maar daarnaast hebben we de identiteit van de christen. En die komt misschien wel op de eerste plaats zonder ons af te zetten tegen ons burgerschap.

De zaligsprekingen, als we werkelijk vredebrengers zijn, rechtvaardig zijn en barmhartig van hart, dat is inderdaad wat je het paspoort van het Koninkrijk Gods zou kunnen noemen. Immers, wij zijn gevraagd om te bouwen aan dat Rijk. Al leggen wij niet het fundament, dat is de Heer. Wij zijn gevraagd om mee te werken aan de opbouw van dat Rijk. Al zal de bekroning niet van ons komen, maar van God zelf. En dan zeggen we natuurlijk vaak: ja, daar gaan we voor, mild zijn, barmhartig zijn en rechtvaardig. En dan komen we onszelf toch vaak weer tegen. Want we zijn lang niet altijd zo mild, lang niet altijd zo rechtvaardig en zeker lang niet altijd zo barmhartig. Maar bij de Heer is ruimte voor vergeving, is ruimte ook voor ons als je gedoopt en gevormd bent om te groeien in de houding die hoort bij de gezindheid van het Koninkrijk van God.

En dan staat er heel direct: zalig gij die vervolgd wordt, die allerlei moeilijkheden meemaakt, die van allerlei valse dingen wordt beschuldigd. Kruip dan niet weg, zegt de Heer, maar verheugt u, want je deelt in de weg van Jezus. Je deelt de weg van het evangelie dat met moeite zich een weg baant in de wereld waarin wij leven. En als Jezus dat paspoort van het Rijk van God heeft geschetst, ook door zijn eigen persoon en zijn eigen gezindheid, en ons er ook op wijst dat dit niet alleen maar een weg is die geplaveid is, maar moeilijkheden kent, tegenwerking en zelfs pijnlijke confrontaties, dan mogen we ons toch verheugen, want de Heer gaat met ons mee.

Broeders en zusters, de vreugde, je verheugen is een belangrijk element in het leven van Sander. Psalm 100 zegt: “Juicht voor de Heer, dient de

Heer met blijdschap.” Dat is een van de belangrijke motieven die Sander ertoe gebracht hebben om ja te willen zeggen op het dienstwerk van het priesterschap. En vandaag horen we dat we zout en licht mogen zijn. Dat zegt Jezus, nadat Hij zijn leerlingen geroepen heeft, nadat Hij de zaligsprekingen heeft toegelicht, de leerlingen gewaarschuwd heeft voor de moeilijke kanten en de risicovolle weg van het evangelie. En dan pas zegt Hij: gij zijt zout en licht van de aarde. Broeders en zusters, dat betekent niet dat we gevraagd worden om de schijnwerper op onszelf te zetten, of dat wij zogenaamd altijd de smaakmakers zijn van deze wereld. Dat valt nogal eens tegen, als we niet barmhartig zijn, als we de rechtvaardigheid een pootje lichten en als de vrede die we moeten brengen niet in ons hart een constante factor is. En dan zegt Jezus, dat we het licht der wereld zijn en dat we het zout der aarde mogen zijn.

En dan komt er nog een zin: opdat onze goede werken bij de mensen bekend zijn. Wat betekent dat, dat onze goede werken bij de mensen bekend zijn? Dat je propaganda moet maken, hoe flink je bent voor de armen? Dat je moet laten zien hoe goed je bent voor de zieken en de eenzamen? Dat je moet laten zien hoezeer je elke dag weer de werken van barmhartigheid beoefent? Als je hoofdstuk 6 van het Matteüs evangelie leest, even later, dan zegt de Heer dat we al deze dingen niet moeten doen om op te vallen, maar ze juist in het verborgene moeten verrichten. Want de Heer ziet in het verborgene en de Heer kent ons (cf Matteüs 6, 4). Wat veel belangrijker is wanneer wij komen tot werken van barmhartigheid, wanneer wij komen tot daden van liefde, is dat het op de eerste plaats gekenmerkt wordt door die grondhouding van vreedzame mensen te zijn, barmhartig te zijn en mild. Je kunt wel aardig zijn voor mensen die ziek zijn, maar als de agressie op je gezicht te lezen is, heeft het geen uitstraling en wordt bij de mensen ook niet bekend dat je goed doet. Als je vergeeft, als je mensen te hulp komt met mildheid, dan kan dat pas echt zijn als die mildheid ook in je hart aanwezig is. En daarom, broeders en zusters, hoeven we niet zozeer goede daden te tellen. Die komen vanzelf als wij de gezindheid van het paspoort van het Koninkrijk van God aanhangen. Dat komt vanzelf als wij werkelijk in het licht van de zaligsprekingen vrede hebben en vrede brengen, rechtvaardig zijn en de rechtvaardig doen, barmhartig leven en barmhartig spreken, in Christus' naam.

Het priesterschap, broeders en zusters, heeft dan ook niets te maken met jezelf etaleren. En ook het diaconaat heeft niets te maken met steeds weer

te zeggen: kijk eens wat ik voor de armen en de eenzamen doe. Het moet zeker gebeuren, maar als je mild bent in het licht van de zaligsprekingen, als je barmhartig bent in het licht van het evangelie, dan komt die uitstraling in die goede daden vanzelf. Het zijn de werken in de geest van de Heer. En zo, broeders en zusters, is het priesterschap ons gegeven om Christus present te stellen. Als het sacrament van boete en verzoening wordt gevierd, een van de sacramenten die genoemd worden in het wijdingsgebed, dan kan dat het best als je als priester zelf mild en barmhartig bent. Als je de ziekenzalving viert en iemand mag aanraken in nood en lijden, dan kan dat het best als je ook zelf geraakt wordt door de nood van de mensen die je ontmoet. En als je de eucharistie viert als bron en hoogtepunt van ons kerkelijk leven, dan kan dat best wanneer ook je eigen leven gekenmerkt wordt door het kruis, door het lijden en offers die je brengt. Sander, deze dag is een vreugdevolle dag, maar ook als er momenten zijn van tegenwerking of van valse beschuldigingen of van allerlei verwijten, blijf je dan toch verheugen in het priesterlijk dienstwerk van de Heer, in overeenstemming met Psalm 100. Want, zegt de Heer, het is belangrijk dat we niet opgeven, maar ons laten leiden door de lange adem van Gods Geest.

Broeders en zusters, vandaag mogen wij deze wijding vieren met velen hier in de kerk en ook velen die de livestream volgen. We zijn een gemeenschap die in gebed, in geloof en liefde samen voortgaat op de weg van het evangelie. Al worden we soms een beetje kleiner en lijkt soms wel de krimp vooral ons ‘unique selling point’ te zijn, de Heer laat ons niet los. En daar waar zijn genade leeft, daar waar zijn gezindheid in het licht van de zaligsprekingen groter wordt, daar zijn ook groeimogelijkheden om steeds weer opnieuw vol vertrouwen de Kerk van de Heer te zijn.

En je hoeft het nooit alleen te doen. Dat moeten priesters ook goed beseffen. Je wordt persoonlijk gewijd en je staat nu helemaal in de aandacht en je krijgt de handen opgelegd en de vredewens, maar tegelijkertijd word je opgenomen in de gemeenschap van de priesters, in de kring van priesters en diakens, in het geheel van het volk van God van het bisdom Rotterdam. En als je er ook soms alleen voor staat of denkt “er moet wel heel veel uit mijn eigen tenen komen...” weet dan met de eerste lezing te herhalen: de Geest van God rust op mij door handoplegging en gebed. En als het zo is dat je het gevoel hebt dat je te veel dingen zelf moet doen, weet dan wat de tweede lezing zegt: dat we een gemeenschap zijn met vele gaven en talenten, leerlingen van de

Heer die in kracht van de Geest mogen samenwerken voor het resultaat van de verkondiging van het evangelie. En zo, ook al voel je je eenzaam, mag je daar nooit in berusten. En ook al voel je je aangevallen, dan moet je zeggen: het is de Heer die ik mag volgen en ik lijk op Hem als ik in de schaduw van zijn kruis dienstbaar blijf, ik lijk op Hem als ik mij offers getroost (cf. Kolossenzen 1, 24) die door anderen niet gezien worden, maar in zijn Geest. Ik ben verbonden met de Heer, omdat Hij die mij geroepen heeft, mij nooit loslaat (cf. 1 Timoteus 1, 12b).

Ik hoop ook, broeders en zusters, in het bijzonder de priesters en diakens hier, dat wij samen die trouw opbrengen naar elkaar. Je kunt je soms alleen voelen en onbegrepen in je dienstwerk. Er staat in een van de belangrijke beloftes die voorafgaande aan de diakenwijding wordt uitgesproken (de geloofsbelijdenis en eed van trouw), dat we altijd de *communio* met de Kerk bewaren. En dat betekent de *communio* met de bisschop, met de andere priesters en de diakens die elkaar gegeven zijn en met het hele volk van God, dat in vele parochies en gemeenschappen actief is in de verkondiging van het woord, in de heiliging van de sacramenten en in de volgehouden *caritas* en liefde voor de naaste.

Zo Sander, je zult je handen vol hebben, maar laat allereerst je hart vervuld zijn met de gave van Gods Geest. En moge je dan in de vreugde volharden waartoe je je geroepen weet en moge die vreugde aanstekelijk zijn voor velen in ons bisdom en ook voor velen daarbuiten. Want nieuwe mensen mogen zich altijd aansluiten. Sterker nog, de Heer verkondigen en mensen tot geloof brengen blijft onze grote opdracht als Kerk. En dat kan het best wanneer wij onze goede werken laten zien met de gezindheid van Jezus Christus, in eenheid, in verbondenheid en in volgehouden liefde. De gezindheid van ons hart gaat vooraf aan onze goede werken. Amen.

BIJDRAGE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende tijdens de online bijeenkomst “Vanuit betrokkenheid bouwen aan financieel draagvlak voor de parochie”, “Middelen voor de zending van de Kerk. Hoe kunnen we de betrokkenheid op de actie Kerkbalans vergroten?”, 10 mei 2021

Dit is de middelste bijeenkomst van een reeks van drie bijeenkomsten. Deze bijeenkomst gaat over betrokkenheid bij Kerkbalans, in het bijzonder over draagvlak over wat we daaraan kunnen doen en op welke manier ons dat ook scherp moet houden. Ik ben dankbaar dat er steeds opnieuw initiatieven zijn om over Kerkbalans te spreken en niet alleen in januari actie te voeren, maar ook in parochies heel veel vrijwilligers te zien die het hele jaar proberen na te denken om die actie tot een succes te maken. En dat betekent niet in de eerste plaats hoe meer geld, hoe beter. Maar het betekent dat we voldoende middelen hebben om onze Kerk, onze parochies te dragen en de dingen te doen die nodig zijn. We zijn met gebed begonnen, omdat het geloof op de eerste plaats komt. Geld werven is niet los van kerkopbouw en kerkopbouw is niet denkbaar zonder dat je ook de middelen hebt die daarvoor nodig zijn.

De actie Kerkbalans is bijna vijftig jaar geleden uitgevonden (in 1973 gestart). Maar in de Kerk was al eerder duidelijk dat er geld nodig was voor de zending die zij van Christus ontving. De apostel Paulus schrijft bijvoorbeeld over bijdragen aan de noden van de heiligen (Romeinen 12, 13). Dat is materiële steun aan de mensen die de gemeenschap voorgaan in geloof en is ook bijdragen aan wat nodig is om als kerkgemeenschap instrument in Gods hand te kunnen zijn.

Het gaat om de middelen die nodig zijn voor de prediking en voor de zorg aan de armen en de mensen die het moeilijk hebben. Want dat heeft ook al aan het begin van de Kerk erbij gehoord. Naast liturgie en gebed en verkondiging is het duidelijk dat de apostelen ook steeds hebben gezegd: we moeten de naastenliefde niet vergeten. De liefde en de zorg voor de armen staat heel letterlijk ook in het zesde hoofdstuk van het boek Handelingen, waar de apostelen zeggen: wij willen niet de verkondiging verwaarlozen, ook niet ons gebed en daarom vragen we diakens om met ons ervoor te zorgen dat naast gebed en verkondiging ook er de zorg blijft voor de mensen die het moeilijk hebben.

Als wij over onze parochie nu spreken, gaat het op de eerste plaats om de middelen voor het parochieleven, voor het kerkelijk leven dat we in ons bisdom samen opbouwen. Maar het gaat ook om diaconie, om de zorg voor de mensen in wiens buurt wij leven. Het boek Handelingen beschrijft discussies over hoeveel men moest afdragen en dat is wat dat betreft een discussie die altijd wel is gebleven. Je hoort mensen wel zeggen: Het gaat toch om het geloof, dat hoeft toch niks te kosten? Het gaat toch om de Kerk, dan gaat het u toch niet om het geld? Nee, dat klopt. Maar het gaat er wel om dat je voldoende middelen hebt om de dingen te doen die nodig zijn. Dus Kerkbalans, het woord zegt het eigenlijk al, dat gaat over een balans, niet alleen maar om geldwerving. Naast het geloof, naast de verkondiging, naast de naastenliefde moeten er daartoe voldoende middelen zijn om in balans te zijn.

Elk jaar komen er heel veel cijfers bij elkaar over de resultaten van Kerkbalans. Eén van de cijfers is: hoeveel mensen doen er eigenlijk mee? We zien in ons bisdom, en dat is verheugend, dat op veel plaatsen de inkomsten ongeveer gelijk blijven. Maar je ziet ook wel dat de mensen die dat samen opbrengen soms wel een kleinere groep worden. En soms zie je een uitbreiding van die groep als je mensen weet te raken met een bijzondere boodschap en een bijzondere actie. Echter over het algemeen is het wel zo dat er door minder mensen meer wordt bijgedragen. In ons bisdom Rotterdam was in de afgelopen jaren ongeveer 28% van de ingeschreven katholieken betrokken bij de Kerkbalans. Dat is op zich niet overdreven veel, ruim een kwart en iets beneden het landelijk gemiddelde dat boven de 30% ligt. Het is vanavond een belangrijke vraag aan ons: hoe kunnen we ervoor zorgen dat we de noodzaak om middelen te werven blijven delen met onze parochianen en duidelijk maken waarvoor we die middelen nodig hebben en mensen uitnodigen om mee te doen?

Dus deze bijeenkomst die over betrokkenheid gaat en over draagvlak is een hele belangrijke, want naast de inspanning om het bedrag dat we ontvangen in de parochies op peil te houden, en naast de vele dingen die we ook doen om te zien waar we kosten kunnen drukken, is het een belangrijke noodzaak om te blijven werken aan ons draagvlak.

Draagvlak en betrokkenheid, hoe doe je dat? Ik denk dat het niet zomaar gemakkelijk zal zijn om van 28% naar 30% betrokkenheid te komen, maar ik

zie wel situaties waarin we de betrokkenheid zouden kunnen stimuleren. Op de eerste plaats zie ik dat bij mensen die zich in de parochies voorbereiden om katholiek te worden. Ik ben zelf betrokken bij de parochies van de federatie Rotterdam Rechter Maasoever als moderator en daar zijn dit jaar 17 mensen die toetreden tot de Katholieke Kerk als volwassene. In ons hele bisdom gaat het in deze paastijd om meer dan 100 mensen die daarvoor eerst een cursus in hun eigen parochie of in een cluster van parochies hebben gevolgd. Wat me opvalt is dat we mensen graag begeleiden op de weg van het geloof. En het is een ontzettend belangrijke impuls als we elkaar spreken over het geloof, de inhoud van de Schrift, de waarde van de sacramenten en de grote traditie van het gebed.

Maar in al die cursussen ben ik nooit tegengekomen dat je ook spreekt over de economische kant van de Kerk. Terwijl het wel een reëel beeld geeft van de Kerk als je naast de rijkdom van het geloof en de rijkdom van de liturgie en de diaconie ook spreekt over de solidariteit die we nodig hebben om in onze Kerk de dingen te doen die nodig zijn in het licht van haar zending en opdracht om het evangelie te beleven en te verspreiden. Ik zou het dus helemaal niet gek vinden als mensen toetreden tot de Kerk dat er in die cursus ook een korte inleiding is over hoe de parochie aan de middelen komt om het hoofd boven water te houden. Ik zou het heel belangrijk vinden dat we onze nieuwe katholieken om het zo te zeggen daarbij betrekken en vertellen dat in het boek Handelingen al door de apostelen wordt aangedrongen om solidariteit. Dus dat zou mijn eerste punt zijn: kunnen we mensen die tot de Kerk toetreden ook vertrouwd maken met het feit dat we niet alleen een geestelijke gemeenschap zijn, maar ook een menselijke gemeenschap die middelen nodig heeft.

Het tweede wat ik zeer zou toejuichen is als we de financiële paragraaf ook meer bespreken met de jongere generaties. De jongere generaties in onze Kerk zijn niet altijd zo vertrouwd met het geven van geld aan de parochie. Ze komen vaak met concrete vragen en staan positief in hun geloof. Dat merk ik bijvoorbeeld bij de jongeren die aan activiteiten meedoen of die zich voorbereiden op de Wereldjongerendagen. Maar ook daar geldt dat die financiële paragraaf veelal onbesproken blijft. Terwijl het, als je dan met jongeren lange tijd in een bus zit bijvoorbeeld naar Polen voor de Wereldjongerendagen, helemaal niet zo gek is dat je met elkaar ook spreekt over de middelen die de Kerk nodig heeft om het geloof te verkondigen en

om nieuwe generaties te laten aansluiten en in het geloof te laten delen. Dat zou een tweede groep zijn waaraan ik denk bij het verbreden van draagvlak. Want waarom zou je niet naast de rijkdom van je geloof ook spreken over je huishoudboekje? Jongeren snappen dat ook de Kerk haar geld nodig heeft omdat we in onze gemeenschap een belangrijke opdracht hebben om het geloof te delen en de liefde van God te verkondigen in woord en daad.

Een derde groep die ik graag zou willen uitnodigen zijn mensen die op een gegeven moment in hun leven weer in de Kerk actief worden, bijvoorbeeld wanneer ze een huwelijk willen sluiten of hun kinderen willen laten dopen. Ook dan is het voor veel mensen best wel een eyeopener als je hen vraagt of ze wel eens mee hebben gedaan met Kerkbalans. Dat is geen indiscrete vraag. Ik denk dat het heel logisch is als je zegt: jullie vinden de Kerk de moeite waard voor je kind of voor je eigen huwelijksband, zou je ook in die Kerk willen meedoen om het draagvlak te vergroten? Dat gaat natuurlijk op de eerste plaats om draagvlak om te bidden. Wij zijn vandaag onze avond ook begonnen met gebed. En het gaat om het draagvlak van vrijwilligers die zich op heel veel terreinen in geloof inzetten. Als je dat zou kapitaliseren, zul je verbaasd staan hoeveel mensen binnen de Kerk hun talenten en gaven inzetten om niet. Dus het derde is wel dat je als parochie, wanneer mensen met je in gesprek gaan en zich melden voor de sacramenten, ook met hen probeert te spreken over het financiële draagvlak. Je moet niet meteen noch op de eerste plaats het banknummer op de tong hebben, maar het is wel een onderwerp dat je, als je toch met elkaar op weg bent, best een keer aan de orde zou mogen stellen.

Ik noem dus drie groepen. De mensen die nieuwe katholieken zijn die vol enthousiasme zeggen: waar kan ik meedoen? De groep jongeren die met de Kerk op weg zijn. En de mensen die op latere leeftijd weer bij de Kerk aankloppen voor het sacrament van de doop, het vormsel of het huwelijk. Niet meteen om daar een tarief bij te zetten, maar wel om hen te betrekken en vertrouwd te maken met het feit dat de Kerk naast gebed en inzet ook een financiële basis nodig heeft. Als het vandaag om betrokkenheid gaat, mag het ook die directe financiële betrokkenheid zijn en dan zijn er in mijn ogen heel veel momenten waarop je er ook voor kunt zorgen dat mensen daar een keer van horen.

Ik moet er nogal eens op wijzen, ook in parochies waar best veel doopvieringen

plaatsvinden, dat mensen in de parochie lang niet altijd ervoor zorgen dat nieuwe katholieken worden ingeschreven in ons kerkelijk bestand. Maar de inschrijving in het doopboek of de publicatie in het parochieblad betekent niet dat ze ook in onze ledenadministratie zijn opgenomen. Nieuwe katholieken, dat wil zeggen baby's en volwassenen die gedoopt worden, zijn dan niet bekend als katholiek. Je moet hen aanmelden als parochie, willen ze ook in het SILA-bestand een plaats krijgen. Stel dat mensen verhuizen en buiten de parochie gaan wonen, dan zouden ze uit beeld raken als je ze niet ook in de ledenadministratie hebt opgenomen zodanig dat ze ook op een nieuwe plek in een parochie vindbaar zijn en kunnen worden aangesproken. Het is van belang om ervoor te zorgen dat mensen die verbonden willen zijn met de Kerk, en die ook de stappen zetten om katholiek te worden of de sacramenten te vieren, ook in de gelegenheid zijn om elders weer aangesproken te worden als zijnde katholiek en op die manier gekend. Dat is met respect als parochie voor de privacywetgeving. Degenen onder u die ook met de ledenadministratie bezig zijn, weten dat je dan nieuwe mensen tegemoet kunt treden als ze zijn opgenomen in de ledenadministratie.

De groep mensen die al een bijdrage geeft, kun je vragen iets meer te geven. Die groep informeer je transparant over waar je als parochie je geld en goed aan uitgeeft en dat je geen bodemloze put bent. En de mensen die komen, bijvoorbeeld doordat ze zichzelf aanmelden voor een cursus voor nieuwe katholieken, moeten we opnemen in ons bestand, zodat ze gekend worden en naast de rijkdom van het geloof ook de realiteit van de Kerk in deze wereld zien met de middelen die nodig zijn. Als mensen ervoor openstaan kunnen we ze daarover vertellen. Het hoort bij de realiteit van de Kerk, waarin je mag geloven, waarin je mag samenkomen, waarin je vrijwilliger bent en waar je ook gevraagd wordt om als gelovige bij te dragen.

INLEIDING

van Mgr. Dr. J.J.H. van den Hende bij de cursus voor nieuwe parochiebestuurders, online via Teams, “Kerk zijn is een roeping”, 26 oktober 2021

Enkele cijfers

Ik wil graag als begin enkele gegevens met u delen over onze Kerk, ons bisdom, onze kerkprovincie. Omdat u als bestuurders daarin dienend bezig bent en in verbondenheid met elkaar. Op dit moment, ik neem de meest recente cijfers van het Kaski, telt onze bevolking zo'n 17,5 miljoen mensen. Het aantal katholieken is 3,7 miljoen, bijna 3,8 miljoen. Dat betekent dat officieel 21% van de Nederlandse bevolking tot onze Kerk behoort. Dat kan op vele verschillende manieren zijn. Er zijn mensen die kernvrijwilliger zijn en die wekelijks deelnemen aan het gebed van de Kerk, maar ook heel veel mensen die er wat verder vanaf staan, maar die we toch regelmatig ontmoeten op specifieke momenten in hun leven.

Als je de andere kerkgenootschappen en religies erbij telt, kom je met elkaar ongeveer uit op 48% van de mensen die met een religie verbonden zijn. Dat betekent dat we in ons land een grens over zijn gegaan, omdat mensen inmiddels in meerderheid geen religieuze binding meer hebben.

Er zijn in Nederland zeven territoriale bisdommen. Deze zijn verschillend. Het bisdom in het noorden, Groningen-Leeuwarden, is het kleinste én het meest uitgestrekte bisdom en telt ongeveer 90.000 katholieken. Het grootste bisdom in het zuiden is het bisdom 's-Hertogenbosch met ruim een miljoen katholieken. Van de zeven bisdommen zitten wij er precies middenin als bisdom Rotterdam. Wij hebben op dit moment 447.000 ingeschreven katholieken

Ons bisdom valt grotendeels samen met de provincie Zuid-Holland en een klein stukje van de provincie Utrecht hoort er ook bij. De provincie Zuid-Holland is een hele actieve provincie met zo'n 3,7 miljoen inwoners. Het gaat richting een kwart van de Nederlandse bevolking die zich in onze provincie bevindt. Het is ook nog eens een hele internationale samenstelling, want alleen in de stad Rotterdam al zijn er meer dan 130 verschillende talen en nationaliteiten te vinden.

In ons bisdom is ongeveer 8% van de inwoners van de provincie Zuid-Holland katholiek. In het noorden van het land zijn er minder katholieken, zo'n 4% à 5%. En in het zuiden kan het variëren van wel 40% tot bijna 60%. Dus we zitten daar tussenin. We zijn niet een meerderheid, maar we zijn een interessante minderheid.

Een bisdom is de plaatselijke Kerk. Ons bisdom bestaat op dit moment uit 59 parochies. Dat zijn 49 territoriale parochies, die een bepaald gebied betreffen en die gebaseerd zijn op vaste omschreven postcodegebieden. Daarnaast zijn er 9 parochies die niet aan een territorium zitten, maar die een specifieke groep voor ogen hebben. Denkt u bijvoorbeeld aan een parochie voor migranten. Met ons internationale karakter, is dat een grote groep. Ik vermoed dat een kleine 20% van onze ingeschreven parochianen een migrantenachtergrond heeft. Daarnaast hebben we ook een studentenparochie die bisdombreed is, vooral in de drie grote steden Delft, Leiden en Rotterdam.

Als het om kerken gaat zijn er zo'n 150 kerkplekken. De afgelopen jaren is daar een flinke daling in geweest. Vooral in de grote steden is een flink aantal kerken aan de eredienst onttrokken. Soms zijn ze herbestemd, meestal zijn ze afgebroken. Met 150 locaties waar gevierd wordt hebben de meeste van de territoriale parochies dus meerdere kerkgebouwen in hun gemeenschap. En ook zijn er de zorginstellingen die er in ons bisdom zijn, ziekenhuizen, ouderenzorg. In totaal zijn er op dit moment 75 priesters werkzaam in die parochies en instellingen. Daarnaast zijn er nog emeriti actief. Er zijn 24 diakens en 54 pastorale werkers. Van die laatsten werkt het grootste deel in de zorginstellingen. En u bent als bestuurders betrokken. Het gaat in totaal om minstens 230 personen die als parochiebestuurder actief zijn in ons bisdom, verbonden met die 59 territoriale en personele parochies verbonden zijn. Verder is het zo dat de caritasinstellingen de dienst aan de naaste en de nood van mensen proberen te behartigen en dat op veel plaatsen met projecten doen. Caritasinstellingen zijn er in totaal 49. Zij zijn gekoppeld aan de 49 territoriale parochies. Als je die bestuurders optelt, zijn dat er minstens 150. Dus samen bent u met een grote groep van ongeveer 400 personen.

U bent als bestuurders vrijwilliger en er zijn nog veel meer mensen als vrijwilliger actief met taken in de parochies, die hun talenten beschikbaar stellen. Landelijk gaat het op dit moment in onze Katholieke Kerk om ongeveer 160.000 vrijwilligers: katholieken die vrijwilligerswerk doen in

hun parochie of instelling. Dat is zo'n 4% van alle katholieken en het komt een beetje in de buurt van de 4% zondagse kerkgangers. Het is ook wel zo dat de meeste mensen die je in de kerk ziet voor een viering ook vaak wel een taak vervullen, zo niet meerdere taken.

Vanavond is de eerste avond van deze cursus voor parochiebestuurders en ik ben dankbaar voor de grote opkomst. We wilden graag op deze manier weer de banden met elkaar aanhalen. Er zijn vele manieren waarop u met het bisdom contact heeft, maar het is toch ook heel mooi om elkaar op deze manier bisdombreed te zien. Deze cursus is aan de ene kant bedoeld om met elkaar te delen en te leren en aan de andere kant is het ook een digitale ontmoeting met u als bestuurders die verantwoordelijkheid dragen en zich inzetten. Van de 49 territoriale parochies bent u aanwezig namens 33 parochies. En van de migrantenparochies is een derde hier aanwezig. Dat is een mooi resultaat voor deze eerste avond en ik ben blij dat we op deze manier de aftrap kunnen hebben.

De plaatselijke Kerk “volk van God”

Bij deze cursus voor parochiebestuurders kan het natuurlijk niet alleen over cijfers gaan. Het gaat om de concrete gemeenschappen die we vormen in ons bisdom. Het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) heeft over een bisdom gesproken als een gedeelte van het wereldwijde volk van God. Niet zomaar een stukje, maar echt een onderdeel van de wereldwijde Kerk. Dat maakt de Kerk tot een plaatselijke Kerk. In onze katholieke gemeenschap is niet de parochie of de parochiekern de plaatselijke Kerk, maar is het bisdom de plaatselijke Kerk. Het bisdom van Rotterdam, het bisdom van Haarlem-Amsterdam, het bisdom van Breda etc. In die plaatselijke Kerk heeft de bisschop een eigen plaats als de opvolger van de apostelen. Want we weten ons verbonden met de Kerk van het eerste uur, waarbij Jezus en de apostelen samen waren en de apostelen de opdracht kregen om het geloof te verspreiden, om het volk van God op te bouwen met hun inzet van verkondiging, heiliging en de liefdewerken.

Het Concilie koos voor de term “volk van God”, omdat het een bijbels woord is. Als Mozes met het volk van God door de woestijn trekt, zijn ze onderweg. Ze vormen een eenheid, met vallen en opstaan. Als bisdom zijn we een deel van dat volk van God dat onderweg is met ons geloof. Het wordt “parochie” is

in dat verband een bijzonder woord. Het Griekse woord “parochia” betekent eigenlijk doorgangshuis, een huis van mensen die onderweg zijn. En ook al hebben we onze parochies vaak goed voor elkaar en leggen we dingen voor jaren vast, we blijven ten diepste altijd een gemeenschap die alles tijdelijk heeft geregeld, zoals ons eigen leven ook een tijdelijke aangelegenheid is, ook al vergeten we dat wel eens.

Het is een bijbelse gedachte dat we als volk van God onderweg zijn als bisdom. En we zijn als parochie een doorgangshuis. Als gemeenschap binnen het bisdom is de parochie onderweg. Een parochie is niet zomaar een onderafdeling van het bisdom, maar is zoals het Concilie het noemt een gemeenschap van gelovigen: *communitas christifidelium*. Het Latijnse woord voor: gemeenschap van gelovigen. De parochie is de kleinste cel, het kleinste geheel van het bisdom dat de plaatselijke Kerk is.

Parochies in het bisdom bouwen het bisdom op. Je kunt gauw over een organisatie denken dat die uit een aantal onderdelen bestaat. Dan lijkt het echter alsof het als het ware een kwestie is van indelen. Maar het is juist dat het bisdom opgebouwd wordt wanneer die gemeenschappen van geloof, dat wil zeggen de parochies, in beweging komen. Wanneer die geloofsgemeenschappen vieren en dienen en verkondigen, is het meteen ook een vrucht voor het grotere geheel van het bisdom. Het staat niet los van elkaar en is met elkaar verbonden. Je zou kunnen zeggen: het is een organisch geheel. Het is een netwerk. En dan bedoel ik niet het netwerk zoals we dat nu gebruiken van de computer. Ook niet het netwerk van een borrels en recepties. Maar het netwerk van mensen die in het geloof samen onderweg zijn. Mensen die samen in dat geloof verbindingen met elkaar leggen.

Drie bijbelse beelden

Ik wil drie bijbelse beelden noemen bij de Kerk als een netwerk. Er zijn nog meer bijbelse beelden denkbaar die je voor de Kerk kunt gebruiken en het Tweede Vaticaans Concilie gebruikt bijvoorbeeld ook het beeld van de schapstal, omdat de schapen, het volk van God, daarin samenkomen. En denk aan het stukje akker- of landbouwgrond, waarin het zaad van het evangelie mag opbloeien. Dat zijn ook bijbelse beelden die het Concilie noemt (*Lumen Gentium* 6). Maar als het gaat over de Kerk als een netwerk, waarin gelovigen met elkaar onderweg zijn als plaatselijke Kerk van het

bisdom en als parochiegemeenschap van gelovigen, zijn drie bijbelse beelden heel sprekend.

Allereerst een beeld van de apostel Paulus die spreekt over de Kerk als een lichaam: het lichaam van Christus met vele ledematen en met Christus als het hoofd (1 Korintiërs 12). Het lichaam met vele ledematen is een belangrijk beeld, want die ledematen in het lichaam hebben elkaar nodig, zegt Paulus. De hand kan niet tegen de voet zeggen: ga jij maar weg, ik red het wel zonder jou. En ook het oog en het oor hebben een eigen functie in dat lichaam. En zo mag je ook zeggen dat al die mensen die deel uitmaken van het lichaam van Christus met elkaar verbonden zijn, zoals ledematen met elkaar verbonden zijn. Ze vervullen allemaal hun rol en hebben hun taak. Paus Franciscus heeft wel eens gezegd dat het lijkt alsof sommige delen van het lichaam van Christus belangrijker zijn en op de voorgrond staan en dat de anderen er niet toe doen. Het is natuurlijk zo dat sommige taken die we verrichten meer in het oog springen dan andere taken. Maar, zegt paus Franciscus, al die leden van het lichaam van Christus hebben allemaal een taak en ook al zijn ze klein en misschien soms onopvallend, je mag het toch maar mooi doen in de nabijheid van Jezus zelf, die het hoofd van het lichaam is. Het lichaam van Christus dus met zijn vele ledematen, waar we elkaar nodig hebben en waar we op elkaar zijn aangewezen. Mensen zijn niet allemaal hetzelfde, maar hebben hun eigen gaven en talenten. De diversiteit in de gemeenschap is een geschenk van het lichaam van Christus. Maar ook is het een geschenk dat we één zijn, dat we samen zijn. Dus zowel het onderscheid in de verschillende ledematen alsook de samenhang van het geheel. Er is nog een specifieke kant aan dat lichaam van Christus, namelijk dat je ook met elkaar meevoelt. Er staat in diezelfde brief van Paulus: waar één lid lijdt, lijden allen (1 Korintiërs 12, 26). Dat zien we ook in onze parochies, waar er sprake is van met elkaar meeleven, oog hebben voor elkaar. En waar het niet gebeurt, wordt het als een groot gemis ervaren dat het lichaam van Christus met zijn vele ledematen niet aan die bekommernis en die wederzijdse zorg toekomt.

Een tweede beeld komt uit de eerste brief van Petrus (1 Petrus 2, 4-5). Daar wordt de Kerk omschreven als een bouwwerk dat uit vele levende stenen bestaat met Jezus Christus het fundament. En dan zegt Petrus: laat jezelf voegen in het geestelijke bouwwerk. Dat betekent dat we met elkaar dat geheel vormen en dat we er als levende stenen onderdeel van uitmaken. Het betekent ook dat we onze schouders eronder zetten, dat we elkaar

vasthouden en tegelijkertijd dat ons fundament Jezus zelf is. We zijn niet voor onszelf begonnen. We staan niet alleen op onze eigen benen. Het is juist op het initiatief van de Heer dat we de Kerk mogen zijn en kunnen zijn. Daarbij is de gemeenschap die uit levende stenen bestaat heel concreet een gemeenschap van de levende Heer die in de wereld wordt opgebouwd.

Een derde beeld dat ik graag wil noemen is een beeld dat dichtbij het netwerk van de Kerk komt. Het is een gelijkenis van Jezus zelf in Johannes 15, waarin Hij tegen de apostelen zegt: Ik ben de wijnstok en jullie zijn de ranken en jullie moeten met Mij verbonden zijn en door Mij zijn jullie met elkaar verbonden, zonder Mij kun je niets. Dat laatste klinkt hard, maar het zegt iets over het gegeven dat de Heer het hoofd van zijn lichaam is, dat de Heer het fundament is van het bouwwerk. We mogen met de levende Heer verbonden zijn en door Hem met elkaar. Dat betekent dat je lidmaatschap van de Kerk nooit een privéaangelegenheid is, maar dat je ook altijd door Hem een verbondenheid hebt met elkaar.

Drie bijbelse beelden dus die het netwerk dat de Kerk is omschrijven. Het is belangrijk dat we als Kerk beseffen dat we niet uit onszelf bestaan, maar op initiatief van de Heer zijn begonnen. Hij koos apostelen uit, Hij riep ze. En Jezus zegt tegen Petrus: jij bent een steenrots en op jou wil ik mijn Kerk bouwen. De apostelen hebben, na Jezus' verrijzenis en het pinksterfeest, toen ze de kracht van de Geest ontvingen, aan de bouw van de Kerk gewerkt op initiatief van de Heer. Daarbij zullen ze nooit zeggen: wat hebben we het goed gedaan. Nee, ze zeggen in het boek Handelingen: we zijn dankbaar wat de Heer tot stand kan brengen met onze hulp. Ze beschouwen zich als medewerkers van de Heer en dat is een goede grondhouding ook voor ons. Je bent altijd medewerker, omdat de Heer het initiatief genomen heeft en niemand van ons de chef is, behalve de Heer zelf.

Drievoudige opdracht

Zolang wij het Woord van God lezen en daar ook naar leven, zolang we de sacramenten vieren, met name de eucharistie, en zolang we vertrouwen op de Heilige Geest en elkaar dienen in geloof, dan -zegt het Tweede Vaticaans Concilie- zijn de belangrijke elementen van het Kerk zijn aanwezig. Dan gebeurt in het bisdom als plaatselijke Kerk wat in de hele Kerk aan de orde is, namelijk: 1) het Woord van God verkondigen, 2) je heiligen en als

gemeenschap opbouwen met de sacramenten en 3) de liefde versterken en naastenliefde doen. Dat maakt ons als bisdom een gemeenschap waarin de kerkelijke taken naar voren komen. En wat voor het bisdom geldt, geldt ook voor een parochiegemeenschap. Ook dat is niet zomaar een plaatselijke afdeling, maar onderdeel van het lichaam van Christus, onderdeel van het bouwwerk van de levende stenen. En ook juist vanuit het woord, het sacrament en de liefdewerken is de kleinste parochie volledig Kerk in verbondenheid met de bisschop.

Dat betekent dat grote of kleine parochies niet met elkaar moeten wedijveren: wie is meer Kerk of minder Kerk? De enige gezonde wedijver is: Komen we aan al die drie taken toe? Zijn we een gemeenschap waar het woord van God gehoord wordt? Vieren we de sacramenten, waarin we door de Heer worden aangeraakt? Zijn we een gemeenschap waarin zijn liefde concreet wordt? Dat betekent dus dat je als Kerk wereldwijd, als Kerk van het bisdom en als parochie een netwerk met elkaar opbouwt. Er zijn onderlinge banden en betrekkingen en het is heel belangrijk dat we die onderlinge banden en betrekkingen bewust beleven. Het zou toch gek zijn als je als parochie geen zorg zou hebben voor de parochie die bij je in de buurt ligt. En het zou vreemd zijn als je als bisdom geen zorg zou hebben voor de parochies. Het is een wisselwerking, waarbij je elkaar op de verschillende niveaus nodig hebt en op die manier van dienst bent. Met de bisschop die voorgaat op de weg van het geloof in het voetspoor van de apostelen. En ter plaatse waar de grote taken van de Kerk in parochies en geloofsgemeenschappen worden vervuld als bouwstenen voor het geheel.

Samen op weg

Als Kerk wereldwijd, bisdom en parochies zijn we met elkaar verbonden als een netwerk. Er zijn onderlinge betrekkingen, er is onderlinge verbondenheid en we worden ook gevraagd om die te onderhouden en verder te verdiepen. Dat doen we ook in de bijeenkomsten van deze cursus. Die zijn een verdieping van de onderlinge verbondenheid. Als parochies kunnen we niet tegen elkaar zeggen: wat heb ik met jullie? En ook als bisschop voel ik mij verbonden met het geheel van de parochies. Daarom is het ook een bijzonder gegeven dat we niet Kerk zijn op grond van onze eigen selectie. Nee, zegt Jezus in het evangelie volgens Johannes (hoofdstuk 15, waarin Hij ook spreekt over de wijnstok en de ranken): jullie hebben niet jezelf uitgekozen, maar Ik heb

jullie uitgekozen om op tocht te gaan en vruchten voort te brengen (Johannes 15, 16). Dat betekent in parochies en in besturen, dat als je elkaar misschien niet gelijk als vrienden uit zou kiezen, je wel met elkaar op weg gaat als het volk van God dat onderweg is.

We zijn elkaar gegeven, zoals in een lichaam de verschillende ledematen aan elkaar gegeven zijn om het hele lichaam te vormen, zoals de levende stenen samen gegeven zijn voor het levende bouwwerk, en zoals we ons ook toevertrouwen aan de Heer als de ranken van zijn wijnstok en met elkaar verbonden door Hem en niet op grond van onze eigen selectie. Ik vind het altijd indrukwekkend dat we elkaar niet uitkiezen, maar dat we elkaar gegeven zijn. Het voelt misschien soms als een tot elkaar veroordeeld zijn, maar dat moet nooit je laatste conclusie zijn. Wel dat je elkaar gegeven bent.

Een ander belangrijk gegeven van de Kerk is dat we samen op weg zijn. In het boek Handelingen van de apostelen, worden de leerlingen van Jezus “mensen van de Weg” genoemd (Handelingen 2, 9). We zijn mensen van de Weg, omdat we samen onderweg zijn. Maar we zijn ook mensen van de Weg met een hoofdletter, omdat Jezus van zichzelf zegt in het Johannes evangelie: Ik ben de weg, de waarheid en het leven (Johannes 14, 6). Dat samen op weg gaan is niet zomaar iets dat je ook achterwege kunt laten. Nee, zegt paus Franciscus: het is wat God van ons vraagt. Samen op weg zijn in geloof, hoop en liefde. Deze dagen klinkt vaak het woord synodaliteit. Het is een woord dat we niet zo vanouds kennen, maar dat in de Kerk een lange traditie heeft. In het Grieks betekent sun “samen” en hodos “weg”. Dus: samen op weg als een grondgegeven van de Kerk. Je hebt niet elkaar uitgekozen, je bent elkaar gegeven. We worden door het woord van God geraakt, we worden opgebouwd door de sacramenten en we mogen met elkaar de liefde delen die de Heer voor ieder van ons heeft. En zo is de Kerk een netwerk van liefde. waarin ieder een aandeel heeft en waar de bisschop erop rekent en vertrouwt en ertoe uitnodigt dat de gelovigen in de parochies ook samen Kerk zijn door hun gebed, door hun naastenliefde door hun getuigenis en het vieren van de sacramenten.

Menselijke en geestelijke instelling

We zijn Kerk met een opdracht. Die opdracht hebben we van de Heer zelf gekregen. Dat is belangrijk in ons geloof. Er wordt wel eens gezegd: de Kerk is mensenwerk. Maar het Concilie zegt dat de Kerk ook het initiatief van

de Heer in zich heeft, want Jezus zegt tegen zijn leerlingen: Ik laat u niet alleen, Ik ben met u tot het einde van de tijd (Matteüs 28, 20). Dat betekent dat de Kerk ook met Heer samen op weg blijft gaan. Het Concilie zegt dat de Kerk aan de ene kant een menselijke instelling is en aan de andere kant een geestelijke instelling (Lumen Gentium 8). Het is altijd een combinatie van die twee: Gods initiatief en zijn rijke gave, maar ook onze menselijke inbreng die soms ontzettend rijk en vruchtbaar is, maar soms ook kwetsbaar kan zijn. Het betekent dat we ook fouten hebben, dat we ook zondigen, maar dat we nooit zonder de belofte van de Heer zijn dat Hij ons vasthoudt.

Drievoudige opdracht: verkondiging, heiliging, caritas

We zijn dus een Kerk met een opdracht, met de Heer verbonden. De eerste van de drie belangrijke aspecten van die opdracht of zending is getuigenis afleggen door catechese en verkondiging. Hoorders van het woord zijn, zegt Jezus, en niet zomaar toehoorders. Maar hoorders van het woord, die het evangelie horen en ernaar leven. Dus ook getuigenis afleggen van de liefde van Christus, die gekruisigd en verrezen is. Het woord “getuigenis: is in het Grieks “martyrium”. Dat woord doet denken aan martelaarschap. Getuigenis is aan de ene kant vrijmoedig je geloof delen met anderen. Maar het kan ook zijn dat sommigen hun leven geven voor het geloof. Denkt u maar aan pater Van der Lugt, nog niet zo lang geleden in Syrië. Maar denk ook aan mensen die op andere manieren hun leven gaven, zoals bijvoorbeeld pater Damiaan die ziek werd door zijn zorg voor de melaatsen. “Martyrium” betekent getuigenis afleggen. Dat doen we als we vrijmoedig over de Heer spreken en van Hem uitleg geven. En “martyrium” in zijn uiterste consequentie is het martelaarschap. Dat moet je niet zoeken, maar het kan je overkomen als je voor Jezus gaat, voor zijn liefde en als anderen daar de consequentie aan verbinden jou te doden. Dat is niet omdat jij het leven kapotmaakt, maar juist omdat je het wil verdedigen.

Een tweede belangrijke opdracht is je leven heiligen, dat wil zeggen: heel maken. We zijn misschien niet gauw geneigd om onszelf als heilige te bestempelen en dat is vermoedelijk in de meeste gevallen terecht. Maar de Heer zegt: wees heilig, want Ik ben heilig (1 Petrus 1, 16). Dat betekent dat we mogen groeien in de liefde voor God, mogen groeien in geloof en in het delen van de hoop. Dat is een groei in heiligheid. We groeien in heiligheid met name ook wanneer we de sacramenten vieren. Als we worden gedoopt,

ontvangen we de kiem van eeuwig leven. Bij het vormsel ontvangen we de kracht van de Heilige Geest. In het sacrament van de eucharistie, ons grootste sacrament dat door het Concilie “bron en hoogtepunt” wordt genoemd, wordt de Kerk niet alleen bijeengebracht, maar ook opgebouwd omdat we door aan Jezus’ leven deel te nemen, door zijn lichaam en bloed te ontvangen, ook zelf gesterkt worden op de weg van heiligheid. En natuurlijk ook door de andere sacramenten: de biecht, de ziekenzalving, het huwelijk en het priesterschap of beter gezegd de wijding.

De derde opdracht, die we niet moeten vergeten, is die van de naastenliefde, die van de caritas. Op een hele bijzondere manier is het de Heer die ons daar ook voorbeelden van geeft als Hij zijn leerlingen de voeten wast bij het laatste avondmaal (Johannes 13), maar ook als hij de menigte te eten geeft omdat Hij ze ziet en geroerd is. Ze zijn schapen zonder herder en dan geeft Hij duizenden mensen te eten van het weinige dat er is (Marcus 6, 34).

Drievoudige opdracht: Wereldkerk, bisdom, parochie, persoon

Die drievoudige opdracht van de Kerk moet er altijd zijn. We kunnen niet zeggen: de caritas laat ik wel aan de andere parochies over. Of: de liturgie laat ik wel aan de bisschop over, die kan voor ons bidden. De drie taken hebben in alle geledingen van de Kerk een plek. In de Wereldkerk, in het bisdom, in de parochie als kleine cel van het lichaam. En ook als afzonderlijke gelovigen, die op grond van ons doopsel deel hebben aan het grotere geheel, kunnen we die drievoudige opdracht gestalte geven. We kunnen dus onszelf ook afvragen: Op welke manier heb ik mijn aandeel in de verkondiging van de Naam van Jezus? Hoe is het mijn persoonlijke leven verbonden met de sacramenten en wil ik groeien in geloof? En hoe maak ik de liefde van Christus concreet in mijn omgeving? Op dezelfde manier als we ons als bisdom kunnen afvragen: Wat komt er terecht van ons getuigenis? Wat komt er terecht van het vieren van de sacramenten? Wat komt er terecht van de caritas? En als parochie: zijn we actief op al deze drie terreinen? Misschien zit er wel een kwetsbaarheid in dat we wel veel vieren, maar nauwelijks diaconie hebben, of dat we wel heel veel diaconie hebben, maar nauwelijks over ons geloof praten en dat ook niet meer doorgeven.

Waar het gaat om die uitvoering van die opdracht van de Heer, is het een voortdurende wisselwerking tussen bisdom, parochies en afzonderlijke

gelovigen. Soms zijn parochies te klein of te kwetsbaar om bijvoorbeeld een eerste communie voorbereiding te doen. Waarom zou je dan niet de buurparochie vragen om het samen op te pakken? En wisselwerking is er ook als je caritas met een aantal parochies samen op kunt pakken. Dat is wat we in feite ook doen met onze Adventsactie en de Vastenactie, waar we allemaal een aandeel hebben in het resultaat van de actie.

Die wisselwerking verwijst weer naar de drie genoemde beelden voor de Kerk. Dat zijn eigenlijk ook methodes van werken. Het zijn bewegingen die we als volk van God onderweg mogen maken. Een wisselwerking van de bisschop en zijn medewerkers, een wisselwerking van de leden van parochiebesturen en caritasinstellingen en afzonderlijke gelovigen. En daarbij wil ik ook graag noemen de wisselwerking tussen de generaties. Veel parochianen hebben zorg om hoe we verschillende generaties kunnen blijven verbinden met onze gemeenschappen. Als het om jongeren gaat, dan heb ik die drie opdrachten waar we hierboven over spraken vaak in praktijk zien gebeuren. Ik zie regelmatig dappere vormelingen die over hun geloof of een aspect van hun geloof een spreekbeurt durven houden in hun klas, waarin veel kinderen helemaal geen vertrouwdheid hebben met een parochie en geloof. Denk ook aan jongeren die betrokken zijn bij de liturgie als lector of als acoliet. En denk aan de naastenliefde door jongeren, die in ons bisdom ook extra gestimuleerd wordt met DiaconAction. Jongeren die bijvoorbeeld eens per maand naar een huis voor ouderen gaan om met de mensen een spelletje te doen of ze bezoeken voor een gesprek om hun eenzaamheid te doorbreken. Ook voor jongere generaties is er de mogelijkheid om op deze drie terreinen hun bijdrage te leveren. Al is het niet zo massaal als de oudere generaties opbrengen, het is wel degelijk een mogelijkheid.

Omdat we als Kerk lichaam van Christus zijn, hoeven we ook niet alles zelf te doen. Die drie taken kunnen in de gemeenschap volbracht worden. Je kunt niet in je eentje alles, maar je kunt het wel met elkaar en samen. Als lichaam kun je het volledige aanbod realiseren. U heeft als bestuurders een bijzondere taak in een gemeenschap. Naast alle dingen die u moet doen en die vaak meer van economische aard zijn -zoals zorgen voor Kerkbalans, het onderhoud van de gebouwen en een begraafplaats, maar ook de zorg voor vrijwilligers- heeft u ook een bijzondere verbondenheid met het pastoraal team en de pastoor als eerste herder. Als besturen wil ik u vragen om die drievoudige taak van de Kerk ook in uw eigen afwegingen en uw

eigen engagement mee te nemen. En dan zou u kunnen vragen als bestuur: Zijn we voldoende bezig om te faciliteren wat nodig is voor catechese en verkondiging? Weten we mensen te stimuleren en ze uit te nodigen of kunnen we misschien via de pastoraatsgroep impulsen geven? Kunnen we ervoor zorgen dat in onze parochie de sacramenten goed worden gevierd en dat onze kerk open kan zijn? En als we op zondag vieren neem ik dan ook zelf deel aan die sacramenten? En hoe kunnen we als bestuurders stimulerend zijn voor het werk van caritas en van naastenliefde? Het zou mooi zijn als u ook als bestuurders oprecht interesse hebt in die drie werkgebieden die de drie taken zijn van de zending van de Kerk.

Kerk zijn is een roeping

Paus Franciscus heeft eens tegen jongeren gezegd toen hij in Assisi was: verkondig het geloof desnoods met woorden. Het is een citaat van de heilige Franciscus van Assisi. Het betekent dat het geloof in ons hart moet landen en dat het woord van God een plek in ons moet hebben, dat we door de sacramenten gevoed worden en dat we openstaan voor de Heilige Geest. En zo is het ook bij dingen die het bestuur betreffen, belangrijk dat we als Kerk het geloof voorop stellen. We zetten ons in met de gaven die we hebben ontvangen van God. En soms zijn dingen die we doen ook regelrecht een hobby. Dat is dan een mooie samenloop van omstandigheden, dat iets wat voor de parochie belangrijk is voor jezelf een liefhebberij kan zijn. Maar het wordt altijd voorafgegaan door ons eigen geloof: Voel ik mij een deel van het lichaam van Christus? Ben ik een levende steen die ook verheugd kan zijn over de talenten van anderen omdat we het alleen maar samen waar kunnen maken? Ben ik verbonden met de Heer en door Hem met anderen?

“Kerk zijn is een roeping.” We hebben de roeping om Kerk te zijn. Roeping heeft een belangrijke betekenis in de Kerk als geheel. Als iemand een roeping heeft was dat vroeger vooral om aan te duiden dat iemand priester wilde worden of religieus. Maar op de eerste plaats hebben we samen een roeping om de Kerk in deze wereld gestalte te geven. Binnen die gemeenschap van geroepen hebben we zo onze eigen taken, die soms de catechese behelzen, soms de liturgie en zeker ook de caritas en diaconie. Uw werk als bestuurders beschouw ik zeker ook als een roeping, waarbij u uw talenten inzet bij uw taken en waarbij u zich met uw inzichten geroepen voelt om samen met het pastoraal team zorg te dragen voor beheer van de parochie, voor de goede

voortgang ervan en voor de toekomst van de gemeenschap. Daarbij hoort het onderhouden van de band met andere parochies en de band met het bisdom als geheel.

Ik ben u dankbaar dat u vanavond met elkaar deze digitale bijeenkomst meemaakt en ik hoop van harte dat u uw roeping beleeft als een deel van het geheel. We mogen op het bisdom en in de parochie en als afzonderlijke gelovigen de drievoudige opdracht in ons hart sluiten van getuigenis, geheiligd worden en naastenliefde.

INLEIDING

van Mgr. Dr. J.J.H. van den Hende bij het jaarlijks symposium van de parochiefederatie HH. Clara en Franciscus, H. Johannes Geboortekerk Zevenhoven, “Ik was eenzaam en gij hebt Mij gezien en bezocht”, 28 oktober 2021

Bedankt voor de uitnodiging, omdat het thema eenzaamheid zo actueel is. In het Oude Testament, in het boek Genesis 2, daar waar God bezig is met de schepping van de wereld, wordt ook de mens geschapen. En dan wordt er gezegd: het is niet goed dat de mens alleen blijft. Het gaat in de eerste plaats over de mens als persoon die verbonden is met de andere schepselen. En heel bijzonder met de andere mens. Dat een mens een tegenover heeft en een metgezel. Dat de mens in de schepping als geheel staat. De mens is gemaakt naar Gods beeld en gelijkenis. En zoals de Drie-ene God, Vader en Zoon en Geest, gemeenschap is die ook gemeenschap met ons zoekt, zo is de mens geroepen tot gemeenschap en verbondenheid met God en met de mensen om hem heen. En daarom is het niet goed wanneer een mens alleen blijft.

Als mens heb je anderen nodig als tegenover en als medemens. In de gemeenschap van mensen kan iemand zich ontwikkelen, kan iemand leren, kan iemand zich ontplooien. In verbondenheid kom je als mens ook jezelf tegen en word je gevraagd om je voor elkaar in te zetten als naaste en als helper. Het is niet goed dat de mens alleen blijft, als de mens aan zijn roeping wil beantwoorden die hij van God gekregen heeft. Dit betekent ten diepste ook dat de maatschappij, als menselijke samenleving, ten dienste moet staan van de mens en van de mensen. Als een samenleving niet de sociale betrokkenheid van mensen voor ogen heeft, gaat de maatschappij mank. Dan gaat de maatschappij voorbij aan haar reden van bestaan, namelijk het samen leven. Een waarachtige menselijke samenleving heeft daarom voortdurend zorg en aandacht voor de deelname aan het samenleven van zoveel mogelijk mensen, van personen en van groepen. Want het is niet goed dat de mens alleen blijft. En de samenleving is erop gericht om dat samenleven te stutten en te bevorderen.

Eenzaamheid staat haaks op dat samenleven, staat haaks op het samen optrekken met andere mensen als menselijke persoon in relatie tot een andere persoon. En zeker in de coronatijd, die we nog niet helemaal achter ons hebben, is die eenzaamheid ook zeer aan het licht gekomen. Eenzaamheid

is echter niet van recente datum. Het is niet pas opgekomen in de afgelopen twee jaar. Steeds opnieuw is er de ervaring en de omstandigheid waar mensen met eenzaamheid worden geconfronteerd. Heel schokkend blijft hoe bij tijd en wijle in het nieuws komt dat iemand dood in een huis wordt aangetroffen. Een paar jaar geleden nog in Rotterdam had iemand tien jaar lang in huis gelegen, dood en nooit gemist, nooit opgemerkt. Het was na tien jaar pas ontdekt. Wat is eenzaamheid dan een vreselijke ervaring. En wat is het schokkend dat in onze samenleving, waarin het op samenleven aankomt, zoiets kan gebeuren dat het sterven van iemand ons kan ontgaan.

We zijn steeds meer digitaal met elkaar verbonden. Er wordt de hele dag door geappt en gemaïld. We krijgen filmpjes over alles en nog wat. En toch is de eenzaamheid aan het groeien. Eenzaamheid gaat niet alleen over ouderen die misschien minder in de samenleving actief kunnen zijn, die zich noodgedwongen soms wat meer terugtrekken. Nee, eenzaamheid gaat ook over jongeren, over zeer veel jongeren zelfs. We hebben in Rotterdam als bisdom een Laurentiusconferentie gehouden met deskundigen uit de Kerk en uit de samenleving. En dan zie je dat veel jongeren onworteld zijn. Wat is nog hun familie? Wat is nog hun achtergrond? Wat zijn hun beroepsperspectieven? Wat zijn hun levensidealen? Veel jongeren kampen met eenzaamheid en maken dat niet bespreekbaar of komen er niet mee voor de draad.

Waar het gaat om eenzaamheid kun je ook zeggen dat het in verschillende culturen anders werkt en ook in streken kan het verschillen. Een grote stad heeft misschien meer aanleg om mensen in eenzaamheid niet op te merken dan een dorp. En ik weet dat in Rotterdam-Zuid waar de parochies van onze Kerk volstrekt internationaal zijn geworden, daar een hele andere diaconale noodzaak bestaat. Eenzaamheid is daar niet in alle groeperingen aan de orde. Mensen uit andere werelddelen komen spontaan bij elkaar op bezoek, terwijl wij Nederlanders vaak een afspraak maken van tevoren. En waar tien mensen kunnen eten, kunnen ook er ook twaalf eten. Dan zijn honger en eenzaamheid niet meteen de grootste noodzaak. Maar in onze Nederlandse cultuur, waarin individualisme groeit, waarin ieder voor zich sterk moet zijn, is eenzaamheid vaak een grote factor en ze trekt een zware wissel op heel veel mensen.

Paus Franciscus noemde de eenzaamheid een virus. We hebben niet alleen te maken met het coronavirus, waar we nu zo ontzettend mee bezig zijn

om dat te verdrijven door afstand te houden, door mondkapjes te dragen, door groepsbijeenkomsten zoveel mogelijk af te remmen, door een vaccin te krijgen. Maar we vergeten het virus van de eenzaamheid, hoe dat doorwerkt in samenlevingen van nu, hoe dat doorwerkt in onderlinge relaties van mensen, die afbrokkelen of ontbreken. Hebben we net zoveel aandacht, zegt paus Franciscus, voor het virus van de eenzaamheid als voor het coronavirus?

Eén tegen eenzaamheid, het is al even genoemd als motto, en ook hier in de burgerlijke gemeente is dat een heel belangrijk adagium. Eén tegen eenzaamheid drukt uit dat de overheid niet wegkijkt waar het gaat om de menselijke problematiek van eenzaamheid, en dat we als samenleving willen samenwerken om eenzaamheid tegen te gaan, te bestrijden en te verminderen. Je zou kunnen zeggen: solidariseren op basis van de overtuiging dat eenzaamheid slecht is voor de mens, dat eenzaamheid slecht is voor de persoonlijke ontwikkeling van mensen, een belemmering zelfs. Wat kun je nog leren als je je niet aan de ander kunt spiegelen? Hoe kun je meer jezelf bewust worden als je niet met een ander in dialoog bent? De menselijke samenleving als zodanig wordt beschadigd door eenzaamheid en personen worden ronduit ongelukkig. Tegelijkertijd, zo'n adagium één tegen eenzaamheid kan ook een kreet worden: er wordt aan gewerkt, we hoeven ons niet te engageren. Maar dan wordt een adagium van één tegen eenzaamheid vooral een uitbesteed plan. Echter, we moeten ook zelf ons daadwerkelijk inzetten in dat kader van één tegen eenzaamheid. Belangrijk is daarbij wel een onderscheid. Enerzijds het tegengaan en het ontmaskeren van tendensen en structuren die eenzaamheid tot gevolg hebben en in stand houden. Dat is het macroniveau. Wat kunnen we doen om die tendensen te veranderen ten goede? En anderzijds oog hebben voor afzonderlijke personen die eenzaam zijn en individuele situaties van schrijnende eenzaamheid. Meer het microniveau.

God zegt in het boek Genesis: het is niet goed dat een mens alleen blijft. Graag wil ik dan ook bepleiten dat we als kerkgemeenschap ook een taak hebben om in gehoorzaamheid aan onze Schepper en op grond van onze bijbelse mensvisie, structuren van eenzaamheid te doorbreken en concrete mensen die lijden onder eenzaamheid tegemoet te treden. Als christenen, als leden van de Kerk, staan we midden in de samenleving. We maken deel uit van de maatschappij. Al zegt het evangelie dat we niet van de wereld zijn (Johannes 15, 18-19), krachtens ons menszijn zijn we betrokken op het reilen en zeilen van de samenleving.

In de sociale leer van de Kerk, waarin de Katholieke Kerk specifieke samenlevingsvragen adresseert en beantwoordt in het licht van ons geloof, is een heel centraal begrip te vinden: subsidiariteit. Dat wil zeggen dat we verantwoordelijkheid nemen voor wat nodig is op dat niveau waarop dat het beste kan. Een voorbeeld van subsidiariteit is bijvoorbeeld opvoeding. Dat hoort op het niveau van het gezin, op het niveau van de familie en je kunt als ouders niet zeggen: dat besteden we uit aan de school of aan het onderwijs. Nee, op het niveau van het gezin en de familie is het best te werken aan die opvoeding. Subsidiariteit vraagt dat je daar waar iets het best kan worden behartigd, het ook wordt gedaan. Dat betekent waar het om eenzaamheid gaat oog en aandacht hebben voor eenzame mensen en voor omstandigheden van eenzaamheid, dat we niet dat kunnen uitbesteden aan de overheid of maatschappelijke instellingen buiten onszelf. Maar dat we op de eerste plaats ook zelf in onze directe omgeving, daar waar we dat kunnen, kwesties van eenzaamheid zien en ook oppakken.

Terwijl de overheid en de samenleving de problematiek van eenzaamheid op de kaart willen zetten, kunnen we als menselijke personen die deel uitmaken van de Kerk ook zelf actief zijn en aandeel hebben in de aanpak van eenzaamheid. Als Kerk hebben we vanouds een actief aandeel in het onderkennen en doorbreken van eenzaamheid. Eenzaamheid is nooit een anoniem probleem. Nee, het gaat altijd over concrete mensen die onder eenzaamheid lijden. Waar het gaat om eenzaamheid is de bestemming van een mens in het geding en vraagt de menselijke waardigheid ook van de persoon die eenzaam is om daadwerkelijk handelen. Menselijke waardigheid, niet zomaar iemand in zijn eenzaamheid laten en daaraan voorbijgaan.

Als Kerk, en dat hebben we vaker in ons bisdom gezegd als een opdracht om ons nog eens goed in ons hoofd en het hart te bewaren, zijn we een netwerk van liefde. Geen netwerk op de computer, dat je elkaar voortdurend van alles kunt berichten. Ook geen netwerk waar je met een borrel je contacten onderhoudt en weer eens bijpraat. Maar een netwerk dat bijbels gezien het lichaam van Christus genoemd wordt. En dan staat er heel bijzonder: waar één lidmaat van het lichaam lijdt, lijden ook de andere ledematen (1 Korintiërs 12, 26). Waar één eenzaam is, kunnen de anderen niet wegstijgen en zeggen: wat hebben wij toch een fantastische gemeenschap. En als Jezus zegt “blijft in mijn liefde” (Johannes 15), dan kan het nooit zonder de bekommernis om de medemens.

Het is een grote traditie in onze Kerk om de beoefening van de werken van barmhartigheid te bevorderen. In Matteüs 25 gaat het over contact met vreemdelingen, het bezoeken van zieken en gevangenen en ik weet, daar wordt veel werk van gemaakt. In de geest van Jezus en het evangelie zou ik willen zeggen: Ik was eenzaam en gij hebt Mij gezien en bezocht. Wat je aan de eenzaamsten der mijnen hebt gedaan, dat heb je aan Mij gedaan.

De term ‘netwerk van liefde’ komt van paus Paulus VI, de grote paus van het Tweede Vaticaans Concilie, wanneer hij spreekt over een opdracht die we hebben in de wereld van nu. Hij spreekt over de Kerk als netwerk van liefde met de taak om mee te bouwen aan een beschaving van liefde. Een menselijke beschaving van liefde is een samenleving die steeds meer de contouren aanneemt van het rijk van God. Met eerbied voor het leven van de mens, van oorsprong tot einde. En daar hoort ook bij het menselijk welzijn zo goed mogelijk te behoeden op de weg van het leven als het om eenzaamheid gaat. In een beschaving van liefde past het niet dat we het menselijk drama van de eenzaamheid ontkennen of negeren of onbeantwoord laten. Situaties van menselijke eenzaamheid roepen om verandering. Ze doen een beroep op ons, ze doen een beroep op de gemeenschapszin van de Kerk, op de gemeenschapszin van de samenleving.

En eenzaamheid treft niet alleen jongeren en ouderen, maar komt in alle geledingen van de bevolking voor. Zoals gezegd ouderen en jongeren, mensen die ziek zijn, die worstelen met hun gezondheid en elke dag de beperkingen van hun gezondheid ondervinden. Eenzaamheid ook bij stervenden. Hoeveel mensen sterven niet in eenzaamheid? Zoals die mevrouw in Rotterdam die tien jaar dood in huis lag. En wat denken we van de armen? Mensen die in grote armoede leven en daar ook niet uit kunnen komen. Die zich steeds meer schamen en misschien zelfs niet meer met anderen in contact treden om het maar niet over die armoede te hoeven hebben. Mensen die rouwen en die in stilte verlies lijden. En ook vluchtelingen en vreemden die in groten getale op ons netvlies worden gezet. Maar we komen nog lang niet altijd in beweging als het gaat om hun eenzaamheid te onderkennen. Los van huis en haard, los van eigen cultuur, los van eigen leven en huis. Laatst in de mis was ik in Rotterdam in een kleine kerk en meestal zitten daar alleen een aantal oudere mensen. Maar deze keer zag ik ineens in de achterste bank een nieuw aantal mensen: een vader en een moeder en kinderen. Het bleek een gezin uit Syrië te zijn. Vader had de overtocht gemaakt over het water, had

in Lesbos gezeten, was in een ravijn gevallen, maar had toch de tocht naar Nederland ondernomen en was nu vier maanden in Nederland. En nu waren ook zijn vrouw en drie kinderen gekomen. Ik was bij ze thuis. Een bank, een tafel, geen gordijnen. Een klein kruisje in de vensterbank en een beeldje van Maria. Zouden zij niet eenzaam zijn, ook al hebben ze elkaar?

En dan is het een indringende vraag: is menselijke eenzaamheid nu iets dat je overkomt en moet je er maar mee leren leven? Is menselijke eenzaamheid misschien zelfs ook eigen schuld, het gevolg van het eigen onvermogen of gebrek aan sociaal engagement? Ik denk aan de parabel van Jezus over de barmhartige Samaritaan (Lucas 10). Daar wordt iemand die onderweg is door rovers belaagd en met knuppels neergeslagen. Je kunt zeggen, ja dan moet je maar niet op die onveilige plek in je eentje gaan... Maar als het om eenzaamheid gaat, wat zijn dan de rovers en omstandigheden die een mens in onze omgeving tot eenzaamheid hebben gebracht? Wat zijn de elementen die geleid hebben tot de eenzaamheid van een persoon? Misschien is het wel armoede? Misschien is het wel de combinatie van verlaten worden en bang zijn. Misschien is het wel met grote ziekte te kampen hebben en verlies. Wat zouden onze eigen omstandigheden kunnen zijn om eenzaam te kunnen worden? Wat zouden onze valkuilen kunnen zijn om alleen te komen staan? Ook zonde en schuld maken eenzaam en angst. In vele pastorale gesprekken komt het daar ook op als mensen jarenlang schuld en zonden met zich meedragen. Dat isoleert, dat maakt angstig.

Wat te doen als het gaat om subsidiariteit? Wat zijn de dingen die wij kunnen doen? We kunnen omzien naar elkaar van mens tot mens. Je broeders of zusters hoeder worden. Tochtgenoten zijn. Paus Franciscus spreekt vaak over tochtgenoten. Kunnen we met elkaar oplopen? Tochtgenoot worden van hen die eenzaam zijn? In samenwerking met andere leden van het lichaam van Christus kunnen we het leed van anderen dat door eenzaamheid ontstaat niet onverschillig wegwuiven. De liefde van Christus laat ons geen rust, zegt Paulus (2 Korintiërs 5, 14). Ik zie in onze parochies menige bezoekgroep die oog heeft voor mensen die de deur niet uitkomen, die worden bezocht. Denk aan parochiële caritas instellingen die soms in stilte armoede proberen te lenigen en her en der ook helpen om een nieuwe start te maken, om uit je isolement te komen. Denk aan de Katholieke Bond voor Ouderen. Alleen al in ons bisdom gaat het om zo'n dertigduizend leden. Het is een netwerk van mensen die elkaar in de gaten houden en spreken over wat benauwt,

angstig en eenzaam maakt. En denk ook aan een studentenparochie in het bisdom Rotterdam. In deze afgelopen tijd van corona zijn er studenten uit het buitenland gekomen terwijl de universiteit dicht is, ze geen vrienden konden maken en ook de huur van hun kamer steeds hoger werd. We hebben in onze studentenparochie veel van deze mensen gesproken. Ook dan geldt: Ik was eenzaam en je hebt naar Mij geluisterd. En denk ook aan DiaconAction in ons bisdom. Hoe jongeren in parochies uitgenodigd worden om samen een project op te pakken, bijvoorbeeld door één keer in de maand naar een ouderencentrum te gaan en met de mensen een kaartje te leggen of bij mensen persoonlijk op bezoek te gaan en naar ze te luisteren, hun verhaal te horen en het eigen jeugdige leven met hen te delen. Allemaal dingen die we in en vanuit het lichaam van Christus zelf kunnen doen op het niveau waarop wij dat daadwerkelijk kunnen.

Natuurlijk is er ook de samenwerking met alle mensen van goede wil, partners in de samenleving. Of zoals veel overheidsdocumenten zeggen: coalities sluiten met degenen die iets kunnen doen aan eenzaamheid. Denk aan maatschappelijke instanties en hulpdiensten. Op een school in Rotterdam is een armoedecoach aangesteld om te kijken achter de voordeur waarom kinderen eenzaam zijn en waarom ouders niet naar de ouderavonden komen. Denk ook aan de Zonnebloem, dat een katholieke oorsprong had. In hoeveel plaatsen wordt er niet voor ouderen en eenzamen veel gedaan met ontmoetingen en met aandacht? En dan het wijkwerk, zoek het niet te ver. Alleen al in je eigen straat is er voldoende dat onze aandacht zou kunnen vragen.

Als er iets is dat eenzaamheid kan betekenen, ten goede, dan is het misschien wel de verbinding tussen generaties. Het is niet een typisch probleem van ouderen of een typisch probleem van jongeren, maar het raakt ons samenleven als geheel. Het raakt de waardigheid van iedere mens. Kunnen we jong en oud met elkaar verbinden en zeggen: samen één tegen eenzaamheid? In onze Kerk kunnen we mensen nog nadrukkelijker uitnodigen voor de viering van de eucharistie als bron en hoogtepunt. Jezus die zijn leven voor ons geeft, die eenzaamheid doorstaan heeft in angst in de Hof van Olijven, is onze Verlosser. Samen ontvangen we zijn liefde om die op onze beurt ook weer te kunnen geven in het leven van alledag.

Ik zou drie geestelijke aspecten willen noemen in het kader van eenzaamheid.

Op de eerste plaats is bidden voor iemand een geestelijk werk van barmhartigheid. Bidden voor mensen die eenzaam zijn. Paus Franciscus vraagt, nu hij dit jaar op 25 juli voor het eerst de Wereldgebedsdag voor de Grootouders instelde, jongeren te bidden, juist ook voor eenzame ouderen. De paus zegt: ook dat is een begin om het virus van eenzaamheid te bestrijden. Want waarom pakken we wel corona aan en bidden we de sterren van de hemel als het gaat om corona te bestrijden, maar doen we dat niet met eenzaamheid? En ik weet ook van veel mensen die hun eigen eenzaamheid te boven zijn gekomen door te bidden voor de noden om hen heen.

Een tweede punt is dat we als Kerk eenzaamheid niet louter seculier moeten uitleggen. Als je weet dat je door Christus bemind wordt, is dat een fundament om je eenzaamheid te doorbreken en te overwinnen. We moeten er dus niet alleen seculier naar kijken: de samenleving verliest haar doel als ze eenzaamheid niet aanpakt. Wij als christenen mogen zeggen: er is het fundament dat in de liefde van God te vinden is. Paus Benedictus XVI zei: christendom is méér dan het benadrukken van het goede leven, het gaat om de verdieping van ons leven. En zo kun je ook de eenzaamheid aanpakken met de nodige diepgang.

En, ten derde, zonden en schuld en ook angst maken eenzaam. Kan daarover gepraat worden en hebben mensen de gelegenheid hun hart uit te storten en te openen als weg naar verzoening?

Kortom, als wij over eenzaamheid praten, hebben we een van de meest prangende problemen van onze tijd te pakken. Het is iets dat de menselijke waardigheid ondermijnt en mensen in hun relationele bestemming tekort doet. Onze band met God, onze band met de medemens hoort bij onze roeping. Als wij eenzaamheid willen helpen verminderen, komt ónze menselijke waardigheid pas goed tot zijn recht wanneer we persoonlijk én als gemeenschap de medemens tegemoet treden, aangespoord en overtuigd van de waardigheid van elke persoon die we ontmoeten met een naam en een gezicht? Ik dank u wel.

LEZING

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij gelegenheid van het tienjarig bestaan van de parochie De goede Herder, “Vitaliteit van parochies na corona”, basiliek van de H. Liduina en Onze Lieve Vrouw van de Rozenkrans Schiedam, 19 november 2021

Ik heb de uitnodiging graag aangenomen in de periode dat we nadachten aan een tijd na corona. We hadden niet kunnen denken dat we daar nog steeds volop in zitten. Ik wil graag beginnen met het gebed van de voorbereiding van de Bisschoppensynode van 2023. Het is een verkorte versie van het gebed dat is gebruikt bij de sessies van het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965): Wij staan voor U, Heilige Geest (Adsumus Sancte Spiritus).

Deze bijeenkomst heeft te maken met tien jaar parochie De Goede Herder. Ik ben nu tien jaar in dit bisdom, en een van de eerste dingen die ik meemaakte was de eucharistieviering bij de start van een nieuwe parochie tien jaar geleden: De Goede Herder. Je voelt dan dat je een nieuwe periode begint, maar niet vanaf nul. Want je hebt al een hele weg afgelegd. Verschillende parochies, samen op weg in het geloof. We hebben toen ook gebeden om toekomst. Een toekomst die we niet kunnen uittekenen naar ons eigen plan. Maar die we wel met Gods hulp en vertrouwen met elkaar steeds opnieuw durven gaan. Stappen, etappes op de weg van het evangelie.

De titel die mij was gegeven voor deze lezing ‘Vitaliteit voor parochies na corona’ is nu eigenlijk een beetje voorbarig, want we zitten nog midden in het coronavirus. Alleen hebben we wel dingen geleerd en ondervonden. Bijvoorbeeld het feit dat je live een opname hebt van een viering of een bijeenkomst. Dat was twee à drie jaar geleden nog nauwelijks ontwikkeld. Op veel plaatsen is dat inmiddels gemeengoed geworden. Ook het afstand van elkaar houden. Daar zijn we helaas inmiddels een beetje aan gewend. En bij de vredeswens elkaar geen hand geven, maar een buiging maken, betekent nog steeds dat we elkaar wel in de ogen kunnen kijken. Corona heeft ons zeker nog in de greep. Niet alleen in ons land, maar wereldwijd. Het werd een belangrijke omstandigheid waar we rekening mee moeten houden.

Als parochies en als bisdom hebben we stappen gezet. We zijn druk in de weer geweest in de coronaperiode. We wilden op geen enkele manier met ons kerkleven stoppen. Al hebben we wel een aantal weken moeten stoppen

met het vieren van de eucharistie, nota bene van Pasen tot Pinksteren. Maar waar deuren en ramen gesloten bleven, werden we toch uitgedaagd om ons hart te blijven openen voor Christus, voor elkaar en voor wat in de wereld nodig.

Onze parochies zijn op weg door de tijd en hebben steeds te maken met andere omstandigheden. Dat kan zijn corona, economische crisis, onverschilligheid.

We zijn gewend geraakt aan onze parochies als plaatsen waar we samenkomen voor ons geloof. Maar we konden pas na het herstel van de kerkelijke hiërarchie in 1853 opnieuw parochies stichten en kerken bouwen. Er zijn veel kerken gebouwd in die tijd. We hebben daar een behoorlijke dichtheid aan parochies aan overgehouden. Tot ver in de jaren '70 werden parochies gesticht en kerken gebouwd. Nu zijn we in een andere situatie van samenvoeging van parochies en krimp. Uw huidige parochie is ook een samenstelling van meerdere gemeenschappen. De parochie die nu tien jaar bestaat, kent verschillende voorlopers die soms al decennia zo niet eeuwen hebben bestaan. Samenvoeging gaat niet vanzelf. Al zijn we allemaal als parochies gesticht vanuit dezelfde Katholieke Kerk, we zijn in de loop der tijden ook wel gemeenschappen geworden die lang niet altijd iets met elkaar hebben opgebouwd en die lang niet altijd iets met elkaar gemeen lijken te hebben. Maar met die samenvoegingen en krimp worden we gevraagd om elkaar opnieuw te ontdekken, elkaar te leren kennen en te weten dat we broeders en zusters zijn in dezelfde Heer.

En dan komt corona. Betekent dit dat de krimp nu nog sneller gaat, vragen mensen. Komen de mensen wel weer terug na corona, of blijven ze de mis vanuit huis volgen op tv? Zijn we kwetsbaar? Ik denk dat we altijd kwetsbaar geweest zijn. Hoe groot je ook bent. Hoeveel uitbreiding je je ook kunt veroorloven. We zijn altijd kwetsbaar geweest, want onze Kerk hangt niet alleen af van ónze organisatie, hangt niet alleen af van wat wij er van maken kunnen en wat wij kunnen plannen, maar het is vooral de Heer op de eerste plaats die ons geroepen heeft, die ons bijeenbrengt en die ons als Kerk heeft gewild. We leren wat kwetsbaar is. Geloven is in de eerste plaats ontvangen, het ontvangen van geloof, hoop en liefde. Het is je verbinden met de Heer die we mogen leren kennen. En ook elkaar mag je op die weg leren kennen als tochtgenoten, als mensen die elkaar gegeven zijn.

En wat is dan een vitale parochie? Ik kom nog wel eens op plaatsen waar dat de eerste zin is: bisschop, wij zijn een vitale geloofsgemeenschap. Maar wat is dat precies? Vitaliteit en levenskracht hebben zit op de eerste plaats in geloof, in onze band met Jezus Christus. Niet voor niets bent u vanavond met de eucharistieviering begonnen. Vitaliteit heeft op de eerste plaats te maken met de persoon van Jezus Christus. We mogen Hem ontvangen in het sacrament van de eucharistie. Paus Franciscus zegt in de encycliek 'Lumen fidei' dat ons geloof in de eerste plaats een ontmoeting met de levende Heer is. Op de eerste plaats het geraakt worden door de verrezen Christus. En daarna pas komen al onze afspraken, al onze regels en al onze gewoontes. Op de eerste plaats is het de persoon van de Heer. Als het gaat over vitaliteit, zou je zeggen, de Kerk is pas vitaal in de mate dat zij zich verbindt met Jezus, wanneer ze zich verbindt met zijn woord en met zijn evangelie. Dus als mensen zeggen 'we zijn een vitale gemeenschap', zou je mogen zeggen: dus u bent met heel uw hart met Christus verbonden, u bent met heel uw hart zijn woord toegedaan, u bent enthousiast over het vieren van de eucharistie en u bent trouw in het elkaar nabij zijn in naastenliefde en caritas.

We zijn leerlingen van dezelfde Heer als mensen van de Weg, dat is Jezus zelf. De Kerk heeft een opdracht en die opdracht hebben we samen gekregen, zegt het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965). Doordat we gedoopt zijn mogen we leven in verbondenheid met de Kerk. Er zijn drie hele belangrijke opdrachten die wij gekregen hebben en die in die zending een plaats moeten krijgen. Op de eerste plaats is dat onze verkondiging en ons getuigenis. Verkondiging heeft te maken met de preek, catechese, met ons verdiepen in het geloof, het heeft te maken met geloof delen, geloofsgesprekken, elkaars tochtgenoot zijn met het evangelie in ons hart. En niet alleen met onszelf, maar met alle mensen van goede wil. Verkondiging heet in de oude Kerk 'marturia'. Daar herkent u het woord 'martelaar' in. Dat is getuigenis geven vanuit je verbondenheid met de Heer geven. Het tweede is dat we vieren. We vieren de sacramenten, we komen samen om te bidden en zoals het Concilie zegt, is de eucharistie de bron en het hoogtepunt. Dat noemen we de 'liturgia'. Daarnaast is er een derde belangrijke taak in onze opdracht. Dat zijn de caritas en naastenliefde, ook wel 'diakonia' genoemd. Wat maakt onze Kerk vitaal? Dat we met Christus verbonden zijn in deze drie opdrachten en dat we die in onze gemeenschap echt een plek geven, handen en voeten geven.

Als we nadenken over de vitaliteit van de Kerk en onze toekomst als parochie, kom ik niet met statistieken. We hebben meer oude mensen dan jonge mensen, maar de vitaliteit en toekomst hangen af van de trouw aan de opdracht die we hebben gekregen. Namelijk zijn we nog in staat om te verkondigen, om te vieren en tot naastenliefde? Komt dat uit de verf als bisdom Rotterdam, als parochie de Goede Herder? Daarvoor kunnen we ze alle drie nog een keer nalopen.

Zien we het Woord van God als een rijkdom en als een stimulans om ons vertrouwen te stellen in de Heer en in beweging te komen? En houden we ons geloof bij? Hoe staat het met onze parochie, praten we met elkaar over de persoon van Jezus? Geloven we in zijn verrijzenis? Nemen we Hem serieus als Hij zegt: Ik ben met u alle dagen (Matteüs 28). En laten we ons door Hem raken als Hij zegt: blijf in mijn liefde (Johannes 15). Verkondiging, het mag niet ontbreken als het gaat om onze vitaliteit in geloof. Ik denk dat we nog veel te weinig met elkaar ons geloof delen. Hoe vaak nemen we de naam van Jezus in de mond? Verkondiging en getuigenis mogen in onze kerk niet ontbreken. Onze vitaliteit hangt ervan af. Daarvoor is nodig dat we ons geloof blijven verdiepen en het blijven overdragen in catechese en gesprek en in onze eigen ervaring mag klinken. Wie is Jezus? Wie is God voor ons? Vertrouwen we op de leiding van de Heilige Geest?

En waar het gaat om het tweede, het vieren van ons geloof, dan denken we aan het gebed waarin Jezus zegt: blijf bidden, volhard in het gebed (Lucas 18). Hij verbindt er zelfs het bewaren van ons geloof aan als Hij zegt: zal de Mensenzoon bij zijn terugkeer nog geloof op aarde vinden? Zijn we nog mensen van gebed of schiet dat erbij in als we onze drukke dag indelen? Zoeken we steeds contact met de Heer in wie wij geloven? Zijn we in staat om anderen bij God te brengen door ons gebed? Er zijn mensen die voor elkaar bidden al jarenlang en dat is ook een van de belangrijke taken die we als Kerk hebben. Hoe gaan we om met de sacramenten en het vieren van de eucharistie die bron en hoogtepunt is. Het woord 'zondagsplicht' klinkt nooit meer, maar het is nog steeds de uitnodiging van de Heer elke zondag zijn dag te vieren en samen te komen om de eucharistie te vieren. We zien vaak dat mensen soms hun leven lang met de sacramenten verbonden zijn, maar niet om de ziekenzalving vragen. Of mensen die nog nooit het sacrament van het vormsel van de Heilige Geest hebben ontvangen. En al te vaak zie je bij vormselvieringen dat de andere parochianen wegblijven, want de

viering duurt langer en de eigen kleinkinderen zitten er niet bij. Zouden we het vieren van de sacramenten toch als een gezamenlijke opdracht kunnen blijven uitoefenen?

En ten derde de dienst aan de naaste hoort voor de volle 100% bij ons geloof. Het is de Heer zelf die ons voorgaat op de weg van het zorgen voor de naaste. Velen van ons kennen uit het evangelie de werken van barmhartigheid (Matteüs 25): Ik was ziek en gij hebt Mij hebben bezocht, Ik was naakt en gij hebt Mij gekleed, Ik had honger en gij hebt Mij gevoed. Hoe is het met de caritas en naastenliefde in onze gemeenschap? Zijn we daar echt mee bezig, of hebben we dat uitbesteed aan actieve PCI-bestuurders? Zijn we zelf ook bezig om in de gaten te houden welke mensen wij missen? Zien we om naar mensen die onze hulp nodig hebben?

Allemaal vragen die je als een soort biechtspiegel voor ogen kunt hebben. Ga ik ervoor, heb ik commitment en energie, of vind ik het zwaar?

Ik denk, beste mensen, dat we beter kunnen. Dat geldt voor uw parochie en dat geldt voor alle parochies in ons bisdom. Als we vitaal willen zijn, moeten we steeds opnieuw de kracht van de Heer ontvangen om door te gaan met ons geloofsleven. Om door te gaan met de Heer te ontvangen in de sacramenten en te bidden. En om door te gaan met de lange adem van Gods Geest om in de noden van onze naasten te voorzien.

De eerste christenen, broeders en zusters, die helemaal geen kerken hadden en die ook nog vervolgd werden omwille van het geloof, hadden deze drieslag ook al in hun dagelijks leven. Ze waren trouw in het gebed, ze verkondigden het evangelie en ze deelden met elkaar de onderlinge liefde. En dan staat er in het tweede hoofdstuk van het boek Handelingen van de Apostelen dat anderen onder de indruk waren van hun getuigenis.

Alle drie de opdrachten dus, broeders en zusters. En gelukkig is het geen eenmansbedrijf. We zijn een gemeenschap met vele geledingen. En dan mag je ook zeggen in de woorden van Paulus: er zijn vele gaven en één Geest. De één praat misschien makkelijker over zijn geloof dan de ander. En een derde steekt misschien eerder de handen uit de mouwen voor de caritas dan dat hij een gebed voorbereidt voor de liturgieviering. En daarin kun je elkaar juist ook aanvullen. Als je maar serieus neemt dat deze drie belangrijke domeinen

van onze zending gebeuren en voortgaan in onze geloofsgemeenschap: het verkondigen, het vieren van de sacramenten en gebed, en het omzien naar de naaste omdat elke naaste in nood ons Christus is.

In coronatijd is deze drieslag prioriteit gebleven. Op veel plaatsen in ons bisdom zag ik bijzondere getuigenissen. Mensen kwamen online via Teams bijeenkomsten samen om met elkaar over het geloof te spreken en voor bijvoorbeeld de communievoorbereiding. Bij het vieren met kleine groepen werd ook gebeden voor de vele anderen die niet aanwezig konden zijn. En wat betreft de caritas is op heel veel plaatsen het nodige ontwikkeld en zijn mensen in de benen gekomen voor de Voedselbank en voor eenzame mensen thuis die een luisterend oor zochten.

Vitaliteit kan dus ook als je niet zoveel armslag hebt. Als je beperkt bent door coronamaatregelen, want het is de Heer die ons nabij is en die ons blijft vragen om in alle omstandigheden te getuigen van ons geloof, te vieren dat we met Hem verbonden mogen zijn en met elkaar en de liefde zichtbaar te maken in concrete daden van barmhartigheid.

En dan nu, wat is de toekomst van de Kerk na corona? Het klinkt misschien wat saai en weinig vernieuwend voor u, maar dan kom je toch bij deze drieslag terug van verkondigen, vieren en het dienstwerk van de liefde concreet maken. De toekomst van de Kerk hangt af van deze opdracht van de Heer. Het is natuurlijk wel de vraag of je dat steeds in dezelfde omstandigheden kunt doen. We hebben gezien dat je soms een kerk moet sluiten. Blijven we dan weg of vind je gastvrijheid op een andere plek? En als we terneergeslagen zijn, omdat we zo gehecht zijn aan ons kerkgebouw, blijft dan toch het gebed ons helpen om ons geloof te blijven beleven en opnieuw aan te sluiten? En houden we oog voor mensen in de wijk die niet meer dicht bij Gods huis wonen, maar die nog wel steeds onze broeders en zusters zijn in onze gemeenschap van de Goede Herder.

“Terug naar normaal.” Dat is iets wat we al een hele tijd hebben gehoord. Dat als corona voorbij is we weer gewoon verder gaan met alles wat mogelijk is. Paus Franciscus is daar vrij duidelijk over. Hij zegt we moeten niet terug naar het oude normaal, want er was genoeg in ons leven als christenen dat beter kan. Er is genoeg in ons leven als Kerk dat nog lang niet uit de verf komt. We moeten naar het nieuwe normaal van het rijk van God. En dan citeert

hij de zaligsprekingen van Jezus (Matteüs 5, Lucas 6), die Jezus nadat Hij zijn leerlingen heeft geroepen aan hen toelicht in woord en persoon. Zalig de barmhartigen, zalig degenen die vrede brengen, die dorsten en hongeren naar gerechtigheid. Dat is eigenlijk het “paspoort” van het Koninkrijk van God. Daar moet ons nieuwe normaal eigenlijk op gericht zijn. We hebben een toekomst, omdat de Heer ons gezegd heeft: Ik ben met u alle tijden. Maar dat vraagt wel in geloof dat we Hem blijven viëren en dat we in zijn naam de liefde met elkaar delen. Als het om getuigenis gaat, zegt ook het boek Handelingen, gaat het niet alleen om wat wij zeggen of wanneer we stelling nemen. Het gaat ook om wat we zijn en wat we doen. Paus Franciscus citeerde voor jongeren de heilige Franciscus van Assisi: verkondig het evangelie, desnoods met woorden. Dat wil zeggen dat het aankomt op onze getuigenis in daden, op onze getuigenis met onze gezindheid. En dan pas zijn onze woorden vruchtbaar en hebben ze ook uitstraling.

De coronatijd heeft onze kwetsbaarheid aangetoond, maar laat ons ook zien dat we als Kerk niet uit het veld geslagen zijn wanneer we ons vasthouden aan de Heer en zijn drievoudige zending steeds weer gestalte geven. Ondanks alles het geloof met elkaar delen, ondanks alles blijven viëren en bidden, ondanks alles trouw zijn in naastenliefde en dienstbaarheid. Hier hoort ook bij dat we elkaar nodig hebben, omdat we niet alles in eigen persoon kunnen realiseren en alle drie de domeinen van de zending van de Kerk moeten worden vervuld. Ook parochies hebben elkaar nodig. U heeft elkaar nodig als parochiekernen van de parochie de Goede Herder. Ook daarin is sprake van gemeenschappen met verschillende talenten en gaven. De ene plek is misschien meer met liturgie bezig. De andere plek met de volgehouden naastenliefde. En de derde plek gaat graag in gesprek in bijbelkringen en spreekt over het kerkelijk jaar. Maar het hoort bij elkaar. En zeg niet: in deze tijd hoef je niet te bidden als je maar je handen laat wapperen. En zeg ook niet: het komt aan op de band met God en die naaste wacht wel even. En je kunt niet zeggen: als ik maar geloof, de rest moet maar om zichzelf denken. Parochies hebben elkaar nodig. En misschien is de één sterker in liturgie en de ander sterker in diaconie, maar dan kun je elkaar daar in steunen. In die zin zijn we als christenen geen concurrenten van elkaar. Als Paulus zegt dat er vele gaven zijn en één Geest (1 Korintiërs 12, 4), mag je ook zeggen dat er in de Kerk dus twee gaven zijn die de Heer heel bijzonder schenkt: dat is verscheidenheid in talenten en gaven, en dat is eenheid in geloof, hoop en liefde.

En zo kijken we niet alleen naar uw parochie de Goede Herder, maar kijken we ook naar ons hele bisdom. Voelen we ons verbonden met de andere 155 gemeenschappen? Nemen we hen mee in gebed? Hebben we belangstelling voor hun kerkelijk leven? En waar het gaat om de Wereldkerk, voelen we ons daar deel van? Leven we mee met de christenen die tot onze Kerk behoren en die leven in gebieden van vervolging en verdrukking? Kunnen we hun noden en vragen meenemen in ons gebed? Kortom, we staan als parochie en als bisdom niet op onszelf. We zijn een lichaam dat wereldwijd meer dan een miljard mensen telt. Kunnen we ook hun noden en vragen meenemen in ons gebed. En kunnen we ook de successen van anderen beleven als een gave van God? Kunnen we ook zelf daar onze taak opnieuw in vinden? Want niemand van ons is overbodig. En niemand van ons doet zomaar toevallig mee. Toen paus Franciscus nadacht over de Kerk als het lichaam van Christus, schreef hij in zijn encycliek 'Lumen fidei' dat alle onderdelen van het lichaam van Christus belangrijk zijn, zelfs het kleine zonder aanzien en nauwelijks zichtbaar. Het is toch maar mooi, zei hij, in de nabijheid van de Heer en het kan niet worden gemist in het geheel.

Dus eigenlijk is het een open vraag aan u: de toekomst van de Kerk in en na corona hangt af van onze band met Christus en ons aandeel in de drievoudige opdracht. En als we dat persoonlijk overwegen, kunnen we dat ook als parochie overwegen. En als we dat als parochie overwegen, denk ik meteen als bisschop: hoe gaat het in de andere parochies en ons bisdom als geheel? In die zin is onze toekomst niet te plannen en te voorspellen. We leven niet van statistieken, maar van concrete gebeurtenissen. En natuurlijk heb je oplevingen en krimp, enorme bloei en soms ook neergang. Maar vitaliteit hangt af van de Heer, van die drievoudige zending die we met heel ons hart in elke gemeenschap in praktijk mogen brengen.

Uw parochie heeft een prachtige patroon. De Goede Herder, waarover in Johannes 10 wordt gesproken, die zijn leven geeft voor zijn schapen en die de Heer zelf is, en die de 99 in de steek laat om het ene schaap te vinden (Lucas 15). Is dat geen prachtige herder die ons tot voorbeeld is en die ons bij de les kan houden als we nadenken over de toekomst, die ons helpt om onze gemeenschap op te bouwen als een gemeenschap die herkenbaar is door zijn woord, door zijn liefde, door zijn gemeenschapszin? Onze toekomst in coronatijd en daarna hangt af van of we Hem steeds opnieuw ontmoeten in ons leven en in onze gemeenschap. Of we in Hem blijven geloven persoonlijk

en als gemeenschap. Of we met Hem op weg kunnen gaan, ook in tijden van moeilijkheden. En of we door Hem gezonden willen worden om in zijn Naam zijn woord van troost te spreken, om in zijn Naam een heilig mens te worden, om in zijn Naam een instrument van liefde te zijn.

We zijn deel van dezelfde familie van de Heer. Niet gij hebt Mij uitgekozen, maar Ik u, zegt Jezus (Johannes 15, 16). En zo zijn we samen. Ik hoop en ik bid dat we vitaal blijven. Of we nu groot zijn of klein. Met veel gemeenschappen of weinig. Dat we het geloof blijven delen, dat we blijven vieren, en dat we steeds opnieuw trouw blijven aan de liefde, want daarin mogen we op de eerste plaats voor de wereld herkenbaar zijn: zie hoe zij elkaar liefhebben en hoezeer wij om anderen geven die op onze weg komen. Het is de grondstructuur van onze Kerk door de eeuwen heen en het zal ook de fundamenten geven voor de tijd die komt.

DECREET

TOT SLUITING VAN DE KERK O.L. VROUW HEMELVAART TE GOUDA

Gezien

het feit dat het bestuur van de Rooms-Katholieke Parochie St. Jan de Doper te Gouda, Bodegraven, Boskoop, Moordrecht, Reeuwijk en Waddinxveen aan de bisschop van Rotterdam d.d. 15 mei 2020 een met redenen omkleed verzoek heeft voorgelegd om de Rooms-Katholieke kerk O.L. Vrouw Hemelvaart, gelegen aan hoek Krügerlaan/de La Reylaan te Gouda te sluiten en aan de goddelijke eredienst te onttrekken.

Overwegende

dat de parochie St. Jan de Doper te Gouda, Bodegraven, Boskoop, Moordrecht, Reeuwijk en Waddinxveen is opgericht in 2011 door fusie van de parochies H. Willibrord te Bodegraven, H. Joannes de Doper te Boskoop, H. Antonius van Padua te Gouda, H. Johannes' Onthoofding te Moordrecht, De Goede Herder te Reeuwijk, St. Victor te Waddinxveen, alsmede de geloofsgemeenschap te Moerkapelle-Zevenhuizen;

dat het bestuur van de parochie St. Jan de Doper onderzoek heeft gedaan naar de toekomst van de kerkelijke presentie in de stad Gouda, bestaande uit de kerk O.L.V. Hemelvaart en de kerk H. Joseph, mede tegen de achtergrond van de pastorale zorg die nodig is in de andere geloofsgemeenschappen die tot de parochie behoren;

dat het onderzoek heeft geleid tot de conclusie dat in de kerk O.L.V. Hemelvaart helaas geen sprake meer is van een vitale RK geloofsgemeenschap met kwalitatief en kwantitatief voldoende vrijwilligers om de geloofsgemeenschap gaande te houden;

dat pogingen om hierin verandering te bewerkstelligen door de geloofsgemeenschap uit te nodigen suggesties aan te reiken en mee te denken niet tot het gewenste resultaat hebben geleid;

dat het onderzoek tevens heeft uitgewezen dat met vrijwilligers uit beide Goudse geloofsgemeenschappen in gezamenlijkheid een vitale geloofsgemeenschap in de stad kan worden gevormd in, rondom en vanuit de H. Josephkerk;

dat de conclusie dat de kerk O.L. Vrouw Hemelvaart aan de eredienst moet worden onttrokken verplicht tot nadenken over een goede herbestemming van dit kerkgebouw, zo mogelijk een diaconale bestemming, zodat de RK presentie op deze locatie mogelijk zou kunnen worden gecontinueerd;

dat het bestuur van de parochie St. Jan de Doper de bisschop van Rotterdam bij schrijven d.d. 24 september 2019 de bisschop van Rotterdam heeft geïnformeerd over het voornemen om de kerk O.L. Vrouw Hemelvaart te Gouda aan de eredienst te onttrekken;

dat de parochianen in dezelfde periode zijn geïnformeerd over het voorgenomen besluit;

dat vicaris-generaal A.J. van Deelen bij schrijven d.d. 26 september 2019 parochiebestuur en pastoor heeft gevraagd om een gesprek, welk gesprek heeft plaatsgevonden op 11 oktober 2019;

dat het parochiebestuur twee informatiebijeenkomsten heeft belegd voor de parochianen, en wel op 9 november 2019, aansluitend aan de eucharistieviering, en op 11 november 2019, voorafgaand aan de koorrepetitie, zodat pastoor en bestuur met zoveel mogelijk direct betrokkenen in gesprek zouden kunnen gaan;

dat tijdens voornoemde informatiebijeenkomsten respectievelijk 20 en 18 belangstellenden aanwezig waren;

dat daarnaast voldoende mogelijkheid is geboden voor het houden van één-op-één-gesprekken, waarvoor parochianen via intekenlijsten konden intekenen;

dat hiervan 21 parochianen gebruik hebben gemaakt;

dat een weergave van informatiebijeenkomsten en gesprekken in verkorte versie is gepubliceerd in het parochieblad van december 2019;

dat een integrale tekst met een weergave van deze bijeenkomsten op de website van de parochie is gepubliceerd;

dat in april 2020 het parochiebestuur via het parochieblad de parochianen heeft geïnformeerd ter zake de voortgang;

dat tussen september 2019 en april 2020 nauwelijks respons is gekomen op de oproep tot een steviger vrijwilligerskader in de gemeenschap O.L. Vrouw Hemelvaart;

dat het bestuur van de parochie St. Jan de Doper daarom per brief d.d. 15 april 2020 aan de bisschop formeel heeft verzocht om de kerk O.L. Vrouw Hemelvaart aan de eredienst te onttrekken;

dat het bisdombestuur in de persoon van de vicaris-generaal en de ambtelijk secretaris van de bisdomstaf gesproken heeft met de parochianen van de locatie O.L. Vrouw Hemelvaart te Gouda op 6 oktober 2020;

dat op voornoemde hoorzitting ongeveer dertig parochianen aanwezig waren.

In aanmerking nemende

dat, conform canon 1222, paragraaf 2, de leden van de Priesterraad van het bisdom Rotterdam d.d. 17 november 2020 zijn gehoord over het voorgenomen besluit om te kerk O.L. Vrouw Hemelvaart te Gouda te onttrekken aan de eredienst;

dat de Priesterraad heeft geadviseerd in te gaan op het verzoek van het bestuur d.d. 15 mei 2020;

dat de leden van het Kathedraal Kapittel d.d. 18 december zijn gehoord over het voorgenomen besluit de kerk O.L. Vrouw Hemelvaart te Gouda te onttrekken aan de eredienst;

dat het Kathedraal Kapittel heeft geadviseerd in te gaan op het verzoek van het bestuur d.d. 15 mei 2020;

dat de pastoor en de andere leden van het pastoraal team en het parochiebestuur al het nodige doen en zullen blijven doen ten behoeve van de pastorale zorg aan de parochianen van de locatie O.L. Vrouw Hemelvaart te Gouda;

dat de voorbereiding van het decreet blijkens bovenstaande overwegingen is geschied in overeenstemming met canon 1222 paragraaf 2 en canon 50 van het Wetboek van Canoniek Recht 1983;

dat, gelet op het bovenstaande, sprake is van een ernstige reden die het raadzaam maakt dat de kerk O.L. Vrouw Hemelvaart te Gouda zal worden gesloten en niet langer voor de goddelijke eredienst zal worden gebruikt.

Besluit

dat de R.K. kerk O.L. Vrouw Hemelvaart, gelegen aan de hoek Krügerlaan/de La Reylaan te Gouda, met ingang van 1 februari 2021 wordt gesloten en aan de goddelijke eredienst onttrokken;

dat daartoe op 31 januari 2021 met parochianen voor de laatste keer de heilige eucharistie zal worden gevierd.

En vraagt

dat de pastoor en de leden van het bestuur van de R.K. parochie St. Jan de Doper te Gouda, Bodegraven, Boskoop, Moordrecht, Reeuwijk en Waddinxveen er zorg voor dragen dat de in de kerk O.L. Vrouw Hemelvaart te Gouda aanwezige kerkinventaris die eigendom is van de parochie St. Jan de Doper te Gouda, Bodegraven, Boskoop, Moordrecht, Reeuwijk en Waddinxveen, in goede afstemming met betrokkenen veilig wordt gesteld;

dat het altaar, de ambo en het tabernakel op de juiste wijze uit het kerkgebouw O.L. Vrouw Hemelvaart te Gouda worden verwijderd;

dat de herbestemming van de nog in de kerk O.L. Vrouw Hemelvaart te Gouda aanwezige kerkinventaris zal plaatsvinden met inachtneming van artikel 53 van het Algemeen Reglement voor het bestuur van een parochie van de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland;

dat het besluit van dit decreet ter kennis wordt gebracht van de parochianen van de Rooms-Katholieke parochie St. Jan de Doper, locatie O.L. Vrouw Hemelvaart te Gouda.

Binnen de termijn van tien nuttige dagen na betekening van dit decreet kan overeenkomstig canon 1734, paragraaf 1 en 2 van het Wetboek van Canoniek

Recht 1983 aan ondergetekende een verzoek om verbetering of herziening van dit decreet gedaan worden.

Als datum voor betekening van dit decreet bepaal ik 15 januari 2021.

Rotterdam, 13 januari 2021

+ J.H.J. van den Hende
Bisschop van Rotterdam

mevr. drs. A.M.C.B. de Jong
ambtelijk secretaris bisdomstaf

Decreetnr. 2021/001

JAAROVERZICHT

Pastorale personeelsmutaties 2020

Wijdingen

Er waren twee wijdingen tot permanent diaken:

M.J.J.M. Kerklaan (19 september 2020)

G.E.J. Doe (19 september 2020)

Eerste benoemingen en aanstellingen

Priester/regulier:

A. Kortekaas o.s.b.

M.W.C.C.A. Magielse o.p.

E.C. Inam c.s.sp.

U.K. Kithuka c.s.sp.

T.Y. Ketema

Diaken:

M.J.J.M. Kerklaan

G.E.J. Doe

Pastoraal werkers m/v:

N.B.G. Langstraat

Mw. C. Niwemuhoza

Emeritaat en pensioen

Priester (emeritaat):

Mr. J.C.F.M. Smulders

Diaken (emeritaat):

J.M.L. Smies

Drs. A.P.J. Hes

Pastoraal werkers (pensioen):

Drs. A. Kaserer

Drs. H.W. Hoefman

Overleden

Bisdompriesters:

Cornelis Maria Lemmers (10 februari 2020)

Mgr. Johannes Gerardus Maria Zuidgeest (19 november 2020)

Diakens:

Bartholomeus Mattheus Vergouwe (30 augustus 2020)

Nicolaas Anthonius Maria Faaij (10 september 2020)

Nicolaas Gerardus van Marrewijk (31 oktober 2020)

Em. kardinaal Adrianus Johannes Simonis (2 september 2020)

Pastorale personeelsmutaties 2021

Wijdingen

Er was een priesterwijding:

A. Verschuur (13 november 2021)

Eerste benoemingen en aanstellingen

Priester/regulier:

T. Kouijzer s.m.

A. Verschuur

Pastoraal werkers m/v:

F.J.J. Voncken

Drs. M. Jansen

Mw. C.M. van de Sman

T.J.N. van Driel

Emeritaat en pensioen

Priester (emeritaat):

J.A. van der Bie

C.G.M.M. Dernee

Diaken (emeritaat):

Drs. G. Brink

Pastoraal werkers (pensioen):

Mw. drs. J.C. Meijer

Mw. C.F.M. van de Par

Mw. drs. G.J.B.M. van Geffen

Dr. J.A.J. Eijken

Overleden

Bisdompriesters:

Sebastianus Hermanus Joseph van der Meer (20 januari 2021)

Robert Paul René van Nerum (24 februari 2021)

Johannes Maria Schlatmann (27 oktober 2021)

Cornelis Johannes Theodorus van Bockxmeer (8 november 2021)

BENOEMINGEN EN ONTSLAGEN

Eerste kwartaal 2021

Benoeming

T. Kouijzer s.m. benoeming tot parochievicaris in de Federatie Vlietstreek te Rijswijk e.o. tot 1 juli 2021, 01-01-2021

T. Yakob Ketema, benoeming tot priester-assistent voor de Katholieke Eritrese Gemeenschap in het bisdom Rotterdam tot 1 maart 2023, 01-02-2021

J.A. van der Bie, benoeming tot priester-assistent in de Federatie HH. Clara en Franciscus te Langeraar e.o., 01-03-2021

Goedkeuring en zending

F.J.J. Voncken, goedkeuring en kerkelijke zending als geestelijk verzorger voor het R.K. Dovenpastoraat binnen de grenzen van het bisdom Rotterdam (parttime), 01-01-2021

Mw. drs. W.E.M. Hoogendoorn, goedkeuring en kerkelijke zending als pastoraal werker in het vicariaat De Merenwijk te Leiden voor één jaar, 01-03-2021

Ontslag/ontheffing kerkelijke zending

C.J. Everts, eervol ontslag als diaken van de parochie St. Jan de Doper te Gouda e.o., 01-01-2021

J.A. van der Bie, eervol ontslag als pastoor van de parochie H. Nicolaas te Zoetermeer (met emeritaat), 01-01-2021

Mw. drs. J.C. Meijer, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorger in Pieter van Foreest, locatie De Hooge Tuinen te Naaldwijk (met pensioen), 01-01-2021

Mw. A.C.M.M. van Engeland, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorger voor het R.K. Dovenpastoraat binnen de grenzen van het bisdom Rotterdam, 01-01-2021

Mw. drs. C.F.M. van de Par, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorger in de Penitentiaire Inrichting Rijnmond, locatie Hoogvliet te Hoogvliet, 25-01-2021

Mw. drs. G.J.B.M. van Geffen, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorger in de Frankelandgroep te Schiedam (met pensioen), 27-03-2021

Tweede kwartaal 2021

Benoeming

Mgr. dr. H.A. Verbakel, benoeming tot administrator van de parochie De Vier Evangelisten te Den Haag, 12-04-2021

Dr. A.J.M. van der Helm, benoeming tot administrator van de parochie H. Nicolaas te Zoetermeer, 01-05-2021

Mgr. dr. H.A. Verbakel, benoeming tot administrator van de parochie O.L. Vrouw van de Vrede te Rotterdam, 01-05-2021

F. Numbi Wa Mbuyu c.s.sp, verlenging benoeming tot parochievicaris van de Federatie Maria Magdalena te Rotterdam, 13-05-2021

A.A.C.H. Kortekaas o.s.b., benoeming tot parochievicaris in de parochie H. Nicolaas te Zoetermeer (fulltime), 01-06-2021

Goedkeuring en zending

Mw. drs. M.J.S. Claassens-van Daalen, goedkeuring en zending als geestelijk verzorger in de instelling Florence, locatie De Mantel te Voorburg, 01-04-2021

Drs. M. Jansen, goedkeuring en zending als justitiepastor aan de RJI, De Hartelborgt te Spijkenisse voor een bepaalde tijd tot 31 december 2021, 12-04-2021

Ontslag/ontheffing kerkelijke zending

Drs. B.R.W. van Pampus, met terugwerkende kracht ontheffing van de kerkelijke zending als pastoraal werker uit de parochie HH. Petrus en Paulus te Leiden, 10-03-2021

C.G.M.M. Dernee, eervol ontslag als pastoor van de parochie De Vier Evangelisten te Den Haag en tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening (met emeritaat), 11-04-2021

Dr. J.A.J. Eijken, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als pastoraal werker in de parochie Maria Sterre der Zee te Den Haag (met pensioen), 30-04-2021

Mw. drs. M.J.S. Claassens-van Daalen, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorger in WoonZorgHaaglanden (WZH), locatie Sammersbrug te Den Haag, 30-04-2021

Dr. M.-R. Hoogland c.p., eervol ontslag als pastoor van de parochie O.L. Vrouw van de Vrede te Rotterdam, 01-05-2021

A.A.C.H. Kortekaas o.s.b., eervol ontslag als geestelijk verzorger in Woonzorg Alrijne, locaties verpleeghuis Leythenrode te Leiderdorp en verpleeghuis Oudshoorn te Alphen aan den Rijn, 01-06-2021

Derde kwartaal 2021

Benoeming

Drs. M.J. Thomassen c.p., tijdelijke benoeming tot administrator van de parochies St. Barnabas te Haastrecht en H. Bartholomeus te Schoonhoven, 15-07-2021

A. Verschuur, (diakenwijding 9 mei 2021) benoeming tot diaken in de parochie H. Theresia van Avila te Dordrecht, 01-08-2021

W.T.M. Kuipers, benoeming tot parochievicaris in de parochie St. Jan de Doper te Gouda, Bodegraven, Boskoop, Moordrecht, Reeuwijk, en Waddinxveen, 01-08-2021

S. Bladowski, benoeming tot administrator van de parochie Christus Koning te Berkel en Rodenrijs e.o. voor een bepaalde tijd van 1 jaar, 01-08-2021

T. Kouijzer s.m., benoeming tot parochievicaris van de parochie De Vier Evangelisten te Den Haag. 15-08-2021

Dr. C.T.M. van Vliet, benoeming tot parochievicaris van de parochie H. Augustinus te Katwijk aan den Rijn, Oegstgeest, Voorschoten en Wassenaar (0.5 fte), 01-09-2021

Dr. A.J.M. van der Helm, benoeming tot pastoor van de parochie H. Nicolaas te Zoetermeer (0.4 fte), 01-09-2021

Drs. Th.A.H. van Klaveren, tevens benoeming tot pastoor van de parochies St. Barnabas te Haastrecht en H. Bartholomeus te Schoonhoven, 18-09-2021

Goedkeuring en zending

Mw. C.M. van der Sman, goedkeuring en pastorale zending als geestelijk verzorger ten behoeve van Stichting Marente locaties: Van Wijckerslooth, Jeroen en De Wilbert, 15-07-2021

N.B.G. Langstraat, goedkeuring en pastorale zending als geestelijk verzorger in Zorggroep Alrijne, locaties Leythenrode te Leiderdorp en Verpleeghuis Oudshoorn te Alphen aan den Rijn, 15-08-2021

Ontslag/ontheffing kerkelijke zending

N.B.G. Langstraat, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als pastoraal werker uit de parochies De Heilige Familie te Oud-Beijerland e.o. en HH.

Nicolaas Pieck en Gezellen te Spijkenisse e.o. 01-07-2021

T. Kouijzer s.m., eervol ontslag als parochievicaris van de Federatie Vlietstreek te Rijswijk e.o., 01-07-2021

J.E.M. van der Mee, eervol ontslag als pastoor van de parochies St. Barnabas te Haastrecht en H. Bartholomeus te Schoonhoven, 15-07-2021

K.-M. Melter c.s.j., eervol ontslag als administrator van de Deutschsprachige Katholische Gemeinde in den Niederlanden (Duitssprekenden) te Den Haag, 01-08-2021

W.T.M. Kuipers, eervol ontslag als pastoor van de parochie Christus Koning te Bergschenhoek, Berkel en Rodenrijs, Bleiswijk, Nootdorp en Pijnacker, 01-08-2021

Dr. A.J.M. van der Helm, eervol ontslag als parochievicaris van de parochie Maria Sterre der Zee te Den Haag, 01-09-2021

M.J. Thomassen c.p., eervol ontslag als administrator van de parochies St. Barnabas te Haastrecht en H. Bartholomeus te Schoonhoven, 18-09-2021

Vierde kwartaal 2021

Benoeming

M.W.C.C.A. Magielse o.p., benoeming tot parochievicaris van de Surinaamse parochie Petrus Donders te Rotterdam voor 2 jaar, 01-10-2021

C.G.M.M. Dernee, benoeming tot priester-assistent ten behoeve van de parochie Christus Koning te Bergschenhoek, Berkel en Rodenrijs, Bleiswijk, Nootdorp en Pijnacker, 10-11-2021

A. Verschuur, (priesterwijding) benoeming tot parochievicaris van de parochie H. Theresia van Avila te Dordrecht, 13-11-2021

Goedkeuring en zending

T.J.N. van Driel, goedkeuring en zending als geestelijk verzorger verbonden aan de Detentiecentrum Rotterdam te Rotterdam (tijdelijk tot 1 mei 2022), 07-11-2021

Ontslag/ontheffing kerkelijke zending

Mw. drs. D.W.M. Bühler, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als pastoraal werkster in de Federatie Rotterdam Rechter Maasoever, 01-10-2021

Drs. G. Brink, eervol ontslag als diaken uit de parochie H. Augustinus te Wassenaar en tevens eervol ontslag als geestelijk verzorger uit Alrijne,

Verpleeghuis Leythenrode te Leiderdorp en Verpleeghuis Oudshoorn te Alphen aan den Rijn (met emeritaat), 23-12-2021

Overig

E. Oudshoorn, per 17-04-2020 benoemd voor een eerste periode van vier jaar tot lid van het bestuur van de RK Begraafplaats Zijlpoort te Leiden

J.W.M. van Noort, per 17-04-2020 tot 31-07-2022 benoemd tot lid van het bestuur van de RK Begraafplaats Zijlpoort te Leiden

P.J. de Baar, per 17-04-2020 benoemd voor een eerste periode van vier jaar tot lid van het bestuur van de RK Begraafplaats Zijlpoort te Leiden

H.E.A. van Valderen, per 17-04-2020 benoemd voor een eerste periode van vier jaar tot lid van het bestuur van de RK Begraafplaats Zijlpoort te Leiden

W.M. Hettinga, per 17-04-2020 tot 31-12-2022 benoemd tot lid van het bestuur van de RK Begraafplaats Zijlpoort te Leiden

J.H. Smith, per 17-04-2020 benoemd voor een eerste periode van vier jaar tot lid van het bestuur van de RK Begraafplaats Zijlpoort te Leiden

L.C.P. Lap, per 23-12-2020 benoemd tot lid bestuur Kamphuis Ahoy voor een tweede periode van vier jaar

A.A.J.J. van Wersch, per 23-12-2020 benoemd tot lid bestuur Kamphuis Ahoy voor een tweede periode van vier jaar

C.R.J.C.B. van 't Westende Meeder, per 23-12-2020 benoemd tot lid bestuur Kamphuis Ahoy voor een tweede periode van vier jaar

J.H. Smith, per 01-01-2021 benoemd voor een nieuwe termijn van drie jaar tot moderator van de Broederschap/Haagse Bedevaarten

C.M. Negenborn, per 01-01-2021 benoemd voor een eerste termijn van vier jaar tot lid van het bestuur/penningmeester van het Kerkhof van de H. Nicolaasparochie te Zoetermeer

Th.W.J. Tetteroo, per 01-01-2021 benoemd voor een derde periode van vier jaar tot lid van het bestuur van de R.-K. Begraafplaats St. Agatha

M. Vorstman, per 01-01-2021 ontslag als lid van de diocesane werkgroep huwelijk en gezin

I.P.J. Osseweijer, per 25 januari 2019 benoemd voor een tweede periode van vier jaar tot lid van de Bisschoppelijke Brielse Commissie

M.P.J. Hagen, per 01-01-2021 eervol ontslag als spiritueel van de diocesane priester- en diakenopleiding Vronesteyn

C.P.M. van der Zwet, per 01-03-2021 benoemd tot lid van het bestuur (penningmeester) van de Kerkelijke Instelling Hendrikus Joanna Agatha voor een tweede periode van vier jaar

A.P. Verhoef, per 17-03-2021 eervol ontslag lid Stichting R.K. Begraafplaats Gouda

F.J.M. de Pater, per 17-03-2021 benoemd voor een nieuwe periode van drie jaar tot lid van het bestuur (penningmeester) van de Stichting R.K. Begraafplaats Gouda

W.A.C.M. van Leeuwen, per 17-03-2021 benoemd voor een nieuwe periode van drie jaar tot lid van het bestuur (voorzitter) van de Stichting R.K. Begraafplaats Gouda

Drs H.W. Hoefman, per 29-03-2021 benoemd tot lid van de diocesane bezoekgroep emeriti

Mr. J.C.F.M. Smulders, per 29-03-2021 benoemd tot lid van de diocesane bezoekgroep emeriti

W.T. Loos, per 01-04-2021 benoemd tot lid van het bestuur van de Kerkelijke Instelling Hendrikus Joanna Agatha voor een tweede periode van vier jaar

Mevr. C.M.T.M. van der Zwaan, per 16-04-2021 benoemd tot lid van de diocesane bezoekgroep emeriti

Mevr. M.J. Speckens-van Tuyl, per 16-04-2021 eervol ontslag als lid van de diocesane bezoekgroep emeriti

I.P.J. Osseweijer, per 01-05-2021 benoemd tot lid van de diocesane werkgroep huwelijk en gezin voor een eerste periode van vier jaar

Mr B.A. Meulenbroek, per 08-05-2021 benoemd voor een nieuwe periode van vijf jaar tot lid Diocesaan Bureau voor Geschillen

Mevr. drs. C.C.M. Luiten, per 08-05-2021 benoemd voor een nieuwe periode van vijf jaar tot lid Diocesaan Bureau voor Geschillen

C.J.A. van Geffen, per 30-06-2021 eervol ontslag als lid van de Stichting R.K. Begraafplaats Gouda

H.A. van Zoelen, per 01-07-2021 benoemd tot voorzitter van het Diocesaan Banneux Comité voor een eerste periode van vier jaar

A.A.J.J. van Wersch, per 01-07-2021 eervol ontslag als lid van het bestuur van de Kerkelijke Instelling Kamphuis Ahoy

R.I.M. Lijesen, per 01-07-2021 benoemd voor een eerste periode van vier jaar tot lid van het bestuur van de Kerkelijke Instelling Kamphuis Ahoy

A.M.J. Nöllen-Schlosser, per 01-07-2021 benoemd voor een eerste periode van vier jaar tot lid van het bestuur van de R.K. Begraafplaats en Crematorium St. Laurentius

M.H.T.M. Boons-Prinsen, per 01-07-2021 benoemd voor een eerste periode van vier jaar tot lid van het bestuur van de RK Begraafplaats en Crematorium St. Laurentius

B.A.M. Albers, per 01-07-2021 eervol ontslag als lid van het bestuur van de RK Begraafplaats en Crematorium St. Laurentius

O. de Brito, per 01-07-2021 eervol ontslag als lid van het bestuur van de RK Begraafplaats en Crematorium St. Laurentius

D.G.H van der Werf, per 01-09-2021 benoemd voor een eerste periode van vier jaar tot lid van het bestuur (penningmeester) van de Diocesane Instelling voor liturgische muziek in het bisdom Rotterdam Sint Gregorius (DISG)

M.J.H.M. ter Meulen, per 07-09-2021 benoemd voor een eerste periode van drie jaar tot lid van het bestuur van de Stichting R.K. Begraafplaats Gouda

S.B.J. Menken, per 16-09-2021 benoemd voor een eerste periode van vier jaar tot lid van het bestuur van de RK Begraafplaats Zijlpoort te Leiden

J.J. Schuitemaker, per 16-09-2020 benoemd voor een eerste periode van vier jaar tot lid van het bestuur van de RK Begraafplaats Zijlpoort te Leiden

Dj.G.C. Bracke, per 01-10-2021 benoemd voor een tweede periode van vier jaar tot lid van de Bisschoppelijke Brielse Commissie

J. van den Eijnden ofm, per 01-10-2021 benoemd voor een tweede periode van vier jaar tot lid van de Bisschoppelijke Brielse Commissie

J.P.F. Glas, per 01-10-2021 benoemd voor een tweede periode van vier jaar tot custos en lid van de Bisschoppelijke Brielse Commissie

J.T.M. Berkhout, 01-10-2021 eervol ontslag als secretaris en lid van de Bisschoppelijke Brielse Commissie

M.J.M. Tetteroo, per 01-10-2021 benoemd voor een eerste periode van vier jaar tot lid van het bestuur van de RK Begraafplaats St. Agatha

J.J.M. Dobbe, per 01-11-2021 eervol ontslag als lid van het bestuur van de RK Begraafplaats St. Agatha

J.P.H.M. van Adrichem, per 01-12-2021 benoemd tot voorzitter van de Diocesane Caritas Instelling (in de eerste termijn van zijn eerdere benoeming tot bestuurslid).

Th.J.S. Boesten, per 01-12-2021 benoemd voor een tweede termijn van vier jaar tot lid van het bestuur van de Diocesane Caritas Instelling

J.J. Dooremalen, per 01-12-2021 benoemd voor een tweede termijn van vier jaar tot lid van het bestuur van de Diocesane Caritas Instelling

G.A.L.M. Nijenstein, per 01-12-2021 eervol ontslag als lid van het bestuur van de Diocesane Caritas Instelling

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 23 maart 2021 (2021-1)

Inhoudelijk gesprek: leven met en na corona

Mgr. Van den Hende vraagt hoe het met de leden en toehoorders van de Priesterraad en hun teamleden gaat. Aangegeven wordt dat corona voortdurend in het werk een rol speelt. Afstand houden is in een-op-een-gesprekken doorgaans mogelijk, maar ook wel eens lastig. Parochianen zijn merkbaar coronamoe. Een stuk spontaniteit is weggevallen. Het valt op dat steeds meer mensen moeten worden getest. Dat maakt onrustig. Zo zijn we meer en meer bezig met corona en dat levert geen positief gevoel op.

J. Glas leidt de gespreksvragen in. Welke pastorale/liturgische activiteiten kunnen we nu reeds voorbereiden voor het moment dat er meer versoepelingen van de coronamaatregelen mogelijk zijn en wat heeft daarin dan prioriteit? Dit zal eerder een geleidelijke overgang zijn dan een overgang in één keer. Parochianen zijn veelal niet blij met de digitale situatie (online ontmoetingen) en verlangen naar fysieke bijeenkomsten. Het zingen door cantores neemt een hogere vlucht en dat biedt kansen voor de toekomst. We moeten nadenken over de manier waarop we kerk kunnen zijn buiten de kerkmuren. Gebedsleiders kunnen ingezet worden voor het bevorderen van huisliturgie. We moeten structuur geven aan de verbondenheid met elkaar. Online bijeenkomsten bieden echter ook kansen, niet ter vervanging van fysieke bijeenkomsten, maar als aanvulling erop. Het is bijvoorbeeld handig in geval van jonge ouders, die dan geen oppas hoeven te regelen. De betrokkenheid van mensen op elkaar krijgt door corona ook een impuls. Alpha online bijvoorbeeld functioneert goed. En mensen bijvoorbeeld uit een federatie die elkaar normaal gesproken niet zo snel zouden ontmoeten, komen elkaar nu online tegen. Dat is positief. Het verdriet is in de kernen zelf, waar de ontmoetingen tussen mensen niet mogelijk zijn. Elders is in een parochie een online sessie gehouden met tieners ter voorbereiding van een online aanbod. De bijeenkomsten beginnen en eindigen met gebed, daartussen is 'kahoot' (quizgebaseerde spel), een korte inleiding door een pastorale beroepskracht, gesprek over het thema en een muzikale bijdrage. Online vierden zal zeker ook naar de toekomst toe voortgang vinden. Er is wel een professionaliseringsslag nodig. De liturgie kan beter in beeld gebracht worden en je moet ervoor zorgen dat je als parochie vindbaar bent met een

duidelijk aanbod. In een parochie is gestart met elke week een filmpje van een half uur over een actueel onderwerp, dat verbonden wordt aan de sociale leer van de Kerk. Daar is, afhankelijk van het thema, veel belangstelling voor. Door corona is er tijd voor een dergelijk initiatief. Je komt dan bij mensen binnen op een moment dat het hen uitkomt. De website is daar een goed middel voor dat beter moet worden benut. Er is via zo'n video geen mogelijkheid tot inhoudelijke feedback of vragen, maar mensen komen er soms wel op terug in een ontmoeting. Parochianen kijken in hun eigen tempo en denken er in hun eigen tempo over na. Ouderen die digitaal zijn vaak minder begaafd en missen het kerkelijk leven meer dan anderen. In een parochie hielp een groep jongeren als hulpverleners in de parochie om mensen met computerproblemen te helpen. Er is ook meer telefonisch contact met mensen. Je kunt ook meer mensen bereiken als je gebruik maakt van de telefoon in plaats van een huisbezoek. Elders kreeg huisbezoek aan de oudste parochianen een impuls in coronatijd.

Mgr. Van den Hende signaleert in de discussie twee bewegingen: het zoeken naar een markeringspunt voor de herstart en het zoeken naar continuïteit. De bisschop vat de discussie samen. Hoe bereiken we onze parochianen? Wat doen we digitaal en wat niet? Er zijn successen geboekt, die gebruikt kunnen worden in de herstart van het normale parochiële leven.

Hoe kan een kantelpunt worden voorbereid? Het is lastig dat er geen bepaald moment aangewezen kan worden, omdat versoepelingen geleidelijk gaan. Mgr. Van den Hende oppert een benadering per groep, bijvoorbeeld alle vormelingen of de vrijwilligers Kerkbalans uitnodigen voor een bijeenkomst.

Hoe zetten we onze kerken in deze tijd open als plekken van geloof, als plek van opbouw en cohesie van de geloofsgemeenschap? Er was bijvoorbeeld een bloemenhulde op Goede Vrijdag voor de kerk in Naaldwijk, tevens ter ondersteuning van de tuinders. Ook het moment om palmtakjes op te halen wordt genoemd. En een creatieve MOV-groep die pakketjes maakte waarmee mensen zelf paasbroden konden bakken. In de kerkgebouwen waar geen vieringen zijn wordt goed gebruik gemaakt van de openstelling. Maar als er ergens veel besmettingen zijn is het lastig is om de kerk open te houden, omdat je afhankelijk bent van vrijwilligers en of die het aandurven of niet.

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 29 juni 2021 (2021-2)

Inhoudelijk gesprek: gelaagdheid van onze vitaliteit

Mgr. Van den Hende leidt het agendapunt in en geeft het woord aan J. Glas die vanuit de bespreking in de agendacommissie het onderwerp zal toelichten. Omdat er financieel en ook op andere terreinen een krimp is, zijn gesprekken gestart met de parochiekernen en parochianen, maar dat wordt jammer genoeg vaak een wij/zij-gesprek. Dat was anders in de gesprekken over de parochievernieuwing. In de parochiefederatie H. Franciscus en H. Clara is het pastoraal team in beide parochies bezig met een proces van parochievernieuwing. Vitaliteit heeft verschillende aspecten, waaronder financiën en menskracht. De vitaliteit wordt in de federatie bekeken aan de hand van de vitaliteitsmeter uit het bisdom Breda die zes beleidsterreinen kent. Er wordt ook gekeken naar kaski-cijfers en naar activiteiten.

Mgr. Van den Hende zegt, kijkend naar de zes beleidsterreinen - geloof, pastoraat, personeel & vrijwilligers, financiën, gebouwen & begraafplaatsen, bestuur & beheer - dat de zes beleidsterreinen niet in willekeurige volgorde staan: het geloof komt voorop, en hij vraagt waar de vitaliteit dan het meest in gevaar is. Een van de leden van de priesterraad vraagt of er voldoende kader is om catechese te geven. Een ander vraagt of mensen voldoende in staat om hun geloof te delen. Het geloof is er, maar kan meer centraal staan, meer gedeeld en meer verwoord worden. Als voorbeeld wordt genoemd de actie Kerkbalans, die beter liep door een persoonlijke getuigenis. De bisschop zegt dat vitaliteit lagen kent. Deze lagen zijn met elkaar verbonden en niet te reduceren tot één laag. Het geloof is daar een belangrijke factor in, meer dan voorheen omdat er meer ongeloof is. Mensen worden dan meer op hun geloof bevraagd. Vicaris-generaal Van Deelen benadrukt dat de geloofsgemeenschappen zicht moeten hebben op het grotere geheel van de parochie. Het verder kijken dan de eigen parochiekern moet deel uitmaken van de vitaliteitstoets, maar het geloof moet ook wortel kunnen schieten in de parochiekern. Daar ontstaat het. We zijn een netwerk van liefde. Daar deel van uitmaken moet ons criterium zijn.

Inhoudelijk gesprek: ‘Voor een synodale Kerk: communio, participatio, missio’

Mgr. Van den Hende licht het onderwerp toe aan de hand van een bericht dat is verschenen op de bisdomwebsite. Het onderwerp wordt hier aan de orde gesteld omdat de Priesterraad een van de synodale gremia is. Vanuit collegialiteit (tussen de bisschoppen als college) moet synodaliteit (van alle geledingen in de Kerk) groeien. Er heeft een eerste bespreking met kardinaal Grech en de voorzitters van de Bisschoppenconferenties plaatsgevonden via Zoom. Mgr. Van den Hende was toen in Keulen, namens hem heeft de secretaris-generaal deelgenomen. Het is op dit moment nog niet duidelijk wanneer de gespreksvragen voor de bisdommen komen. Waarschijnlijk niet eerder dan oktober.

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 21 september 2021 (2021-3)

Inhoudelijk gesprek: ‘Voor een synodale Kerk: *communio, participatio, missio*’

Recent is bekend gemaakt hoe het voorbereidingsproces van de bisschoppensynode eruit gaat zien, vertelt Mgr. Van den Hende. Op zondag 17 oktober wordt in elk bisdom wereldwijd een viering gehouden die de aftrap van de Bisschoppensynode markeert. De paus zelf doet dat een zondag eerder, op 10 oktober. In de kathedraal in Rotterdam wordt op 17 oktober om 15.00 uur de eucharistie gevierd. Er is een handboek vervaardigd in het Engels en Frans, dat na publicatie aan de bisschoppen is toegezonden. Daarnaast is er een tekst van de internationale Theologencommissie die nog wordt vertaald.

De synode benadrukt het belang van het samen optrekken van alle geledingen. Synodaliteit is een verbreding van wat met *communio* en collegialiteit ten tijde van Vaticanum II is ingezet. Het gaat om een samen optrekken. Als synodale gremia zijn aan te merken de Bisschoppenconferentie, Priesterraad, Raad voor Economische Aangelegenheden, Diocesane Pastorale Raad (als die er is, want een DPR is niet verplicht), diakenkring, enzovoort. Het Secretariaat van de Bisschoppensynode laat de bisdommen in dit proces weinig tijd. Het verslag van maximaal tien pagina's moet in het eerste kwartaal van 2022 ingediend worden via de kerkprovincie, die op basis daarvan ook weer een rapport maakt. Mede daarom is ervoor gekozen het aantal thema's - er zijn in totaal tien thema's - te beperken tot de thema's vier, vijf en zes, die tevens gekoppeld zijn aan de begrippen *communio*, *participatio* en *missio*. Het gaat om de medeverantwoordelijkheid voor de zending van de Kerk, openstaan voor het Woord van God en de eucharistie en de dialoog van de Kerk met de wereld. Voorts is het belangrijk om de diverse begrippen toe te lichten en te voorzien van het juiste kader.

De paus kent veel waarde toe aan het ambt van de bisschoppen en aan hun taak als opvolgers van de apostelen, maar dat is in West-Europa niet algemeen aanvaard. Juist daarom ligt de nadruk op de drie begrippen - *communio*, *participatio* en *missio*. Gevraagd wordt hoe de parochianen kunnen worden betrokken bij dit proces. Mgr. Van den Hende geeft aan dat

onder meer de PCI'en worden benaderd en spreekt over de mogelijkheid om parochiebesturen per vicariaat erbij te betrekken. Het synodale proces wordt daarmee breder dan de zojuist genoemde gremia.

De Priesterraad is van mening dat wanneer er met groepen wordt gesproken en deze worden geconsulteerd er ook een rapportage moet zijn van de gesprekken. Dan is het noodzakelijk om rekening te houden met de beperkte tijd die wordt gegeven. De bisschop ziet wel mogelijkheden om het gesprek voort te zetten wanneer de rapportage is ingeleverd. Hij koppelt het synodale proces, met name de drie sleutelwoorden, daarom ook aan het diocesane Jaar van de Sacramenten. Er kunnen in dit kader zeker vervolgstappen worden gezet. Desgevraagd spreekt de bisschop de hoop uit dat de zaken van het geloof in hun verband gezien kunnen worden en dat we meer en meer kunnen ontdekken hoe de drie sleutelbegrippen één geheel vormen. In de afgelopen jaren hebben diverse themajaren in het bisdom vorm gekregen. Zijn we op basis van dit alles in staat tot verkondiging? We moeten met elkaar sterker worden. De drievoudige zending (de verkondiging, het vieren van de sacramenten, de naastenliefde) moet als één geheel worden gezien.

Inhoudelijk gesprek: hoe verder na corona

In zowel de samenleving als in de Kerk zijn er versoepelingen. De bisschoppen roepen in navolging van paus Franciscus op tot vaccinatie, maar een coronapas past niet bij het karakter van de Kerk. De anderhalve meter afstand is vervangen door een gepaste afstand en er wordt opgeroepen om rekening te houden met elkaar. Het preventiescherm blijft gehandhaafd, het eucharistisch pincet wordt facultatief maar wel van harte aanbevolen. De tongcommunie is nog steeds niet toegestaan. Koren moeten zich houden aan de richtlijnen van het RIVM. Volkszang is weer toegestaan. De basismaatregelen - met name hygiëne en ventilatie - blijven onverkort overeind. Voor wat betreft de sacramenten is het belangrijk om contactmomenten zoveel als mogelijk te beperken. Wijwater moet steeds ververs worden en besprenkeling moet beperkt blijven. De wijwaterbakjes blijven buiten gebruik. De Priesterraad is blij met de versoepelingen. Opgemerkt wordt dat er in de samenleving discussie is ontstaan, omdat de kerken meer wordt toegestaan dan bijvoorbeeld de theaters. Er heeft overleg plaatsgevonden met de gezamenlijke kerken (CIO) en de Minister voor de eredienst daaromtrent. Koffie drinken na afloop van de viering vraagt om zorgvuldigheid.

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 16 november (2021-4)

Inhoudelijk gesprek: ‘Voor een synodale Kerk: *communio, participatio, missio*’

Bisschop Van den Hende leidt het agendapunt in. In september ontvingen de bisschoppen de documenten, een vademecum en een voorbereidingsdocument voor de bisschoppensynode. De voorbereiding begint met een diocesane fase van gebed en gesprek in de bisdommen wereldwijd. Dat moet leiden tot een diocesane rapportage van maximaal 10 pagina's die opgenomen wordt in een schriftelijke synthese van de kerkprovincie van eveneens maximaal 10 pagina's. De bisschoppenconferentie besloot om uit de tien kernthema's met vragen er drie te kiezen: vieren, medeverantwoordelijkheid voor missie, dialoog in Kerk en samenleving. In deze drie thema's (4, 5 en 6 van de tien thema's) zijn de kernwoorden van het synodale proces - *communio, participatio* en *missio* - goed te herkennen. Ook de andere kernthema's kunnen aan de orde komen, als in ieder geval deze drie worden besproken.

De leden van de Priesterraad begrijpen de keuze voor de drie thema's en reageren kort ook op de andere thema's. De bisschop vraagt wat de Priesterraad ervan vindt dat een synodale weg wordt gegaan. Het is leerzaam, wordt gezegd, uitwisseling heeft een vormende waarde en luisteren naar elkaar en naar de Geest vergt oefening. Een vergelijkbare aanpak met gesprek rond het boek van J. Mallon hielp om op een constructieve manier na te denken in de parochie over de toekomst van de kerk. De context en het gevoel van samen onderweg zijn, er samen voor staan, is belangrijk en heeft een vormende werking op samen Kerk zijn. In de uitwisseling beaamt bisschop Van den Hende dat het synodale proces niet hoeft te stoppen zodra de rapportage is ingeleverd. We zijn leerling van de Heer en moeten in gezamenlijkheid werken aan de versterking van ons geloof en de onderlinge verbondenheid.

De Priesterraad wisselt uit over de thema's 4, 5 en 6 en in welke volgorde je deze goed zou kunnen bespreken. Bijvoorbeeld thema 5 (medeverantwoordelijkheid voor missie) is een passend thema om mee te starten, maar dat hangt ook af van de groep waarmee je in gesprek bent. De Priesterraad zelf spreekt nu over de mogelijkheden om met jongeren in gesprek te zijn, zoals de vormelingen, en hen gevoel te geven voor

hun medeverantwoordelijkheid. Gesproken wordt over ‘trajecten’ bij de initiatiesacramenten in plaats van ‘projecten’, zodat het contact meer een samen op weg zijn door de tijd heen kan worden. Op die manier kunnen bijvoorbeeld vormelingen ook na het vormsel benaderd worden met de geloofsvraag hoe ze de Heilige Geest na het vormsel nog hebben ontmoet of bespeurd. Paus Franciscus vraagt de Kerk om tochtgenoot te zijn van mensen. Dat is een belangrijke uitdaging. De Priesterraad wisselt uit over ervaringen hiermee in de parochies. Bisschop Van den Hende wijst op het nieuwe catecheseproject dat bij het bisdom verschijnt ‘In het teken van de Weg’. Dit is gemaakt door Liesbeth Stalmeier en ondersteunt het geloofsgesprek rond de initiatiesacramenten, waardoor de levensweg van mensen verandert in een geloofsweg.

De Priesterraad herneemt het gesprek in een volgende vergadering. De bisschop vertelt dat groepen in het bisdom die in gesprek gaan met de vragen van de synode of de gespreksstarter van het bisdom en die daarvan een verslag willen maken, dit verslag vóór Pasen (15 april 2022) kunnen sturen aan het bisdom via het secretariaat van de bisschop. Daarbij wordt gevraagd om een verslag van maximaal twee pagina’s met een voorblad waarop wordt aangegeven welke personen deelnamen aan het gesprek en waar en wanneer dit werd gevoerd.

NECROLOGIE DIOCESANE PRIESTERS EN DIAKENS

Sebastianus (Bas) Hermanus Joseph van der Meer

Op woensdag 20 januari 2021, gedachtenis van de H. Sebastianus, is op 99-jarige leeftijd, voorzien van het H. Sacrament der zieken, overleden de zeereerwaarde heer Sebastianus (Bas) Hermanus Joseph van der Meer, oudste priester van het bisdom Rotterdam, geboren op 1 september 1921 te Bodegraven en priester gewijd op 31 mei 1947.

Bas van der Meer werd na zijn wijding benoemd tot kapelaan in de parochie te Wognum N-H (1947). In 1949 werd hij benoemd tot leraar op het klein seminarie ‘Hageveld’ te Heemstede. In 1956 werd hij benoemd tot docent en prefect op het klein seminarie “Stoutenburg” te Amersfoort. In 1959 kreeg hij de opdracht om zijn studie pedagogie aan de Universiteit Nijmegen voort te zetten. In 1961 werd hij naast zijn studie ook benoemd tot leraar aan het klein seminarie “Leeuwenhorst” te Noordwijkerhout en in 1962 tevens zijn benoeming tot studieprefect. In 1966 werd hij benoemd tot kapelaan in de parochie H. Nicolaas te Zoetermeer en daarbij tevens de opdracht zijn studie te voltooien. In 1969 werd hem uit deze functie eervol ontslag verleend en werd hij benoemd tot pastor te Oulu in Noord-Finland voor een opdracht als docent Nederlands aan de Universiteit van Oulu te Noord-Finland. Op 2 juli 1970 behaalde hij zijn doctoraal examen Pedagogiek te Nijmegen.

In 1971 verleende hij assistenties in de parochie H. Agatha te Bleiswijk en in het stiltecentrum “De Schakel” te Leidschendam. In 1973 volgde zijn benoeming tot pastoor van de parochie H. Bonifatius te Rijswijk. Met ingang van 1 oktober 1976 werd hij door de bisschop van Rotterdam benoemd tot benoemingenadviseur in het bisdom Rotterdam en tevens tot lid van de selectiecommissie van de bisdommen Haarlem en Rotterdam. Naast deze functies werd hij in 1978 benoemd tot kapelaan in de parochie H. Maria Hemelvaart te Oude Tonge. In 1979 werd hij benoemd tot kanunnik en lid van het Kathedraal Kapittel en tot lid van het Adviescollege voor Ambtskandidaten in het bisdom Rotterdam. In 1980 werd hij tevens benoemd tot kapelaan in de parochie H. Laurentius en Ignatius te Rotterdam. Op 1 maart 1987 werd hem uit deze functies, op zijn verzoek in verband met de pensioengerechtigde leeftijd, eervol ontslag verleend en tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam. Met ingang van 1

mei 1987 richtte hij de L.J. Mariastichting op voor vrouwen die theologie studeerden om pastoraal werkster te worden. Hij werd oblaat en regulier oblaat van de Adelbert abdij te Egmond.

Pastoor Bas van der Meer heeft zich bijna vierenzeventig jaar ingezet, eerst als priester van het bisdom Haarlem en vanaf 30 januari 1957 van het nieuwe bisdom Rotterdam.

Het bisdom Rotterdam kijkt terug op een lang en dienstbaar priesterleven. De reeks functies en verantwoordelijkheden in de meer dan zeventig jaren van zijn priesterschap lijkt eindeloos. Binnen de veelheid van taken bleef Bas van der Meer altijd de beminnelijkheid zelve en een man van geloof. Ook op hoge leeftijd en ten tijde van een afnemende gezondheid bleef de band met het bisdom Rotterdam vitaal vooral door zijn verbondenheid in gebed. Zijn brevier lag altijd onder handbereik. Het bisdom is hem dankbaar voor zijn inzet en blijvende betrokkenheid bij het geloofsleven van het bisdom Rotterdam en bij de vervulling van het dienstwerk voor Gods Kerk.

Robert Paul René van Nerum

Woensdagnacht 24 februari 2021 is voorzien van het H. Sacrament der Zieken, overleden de zeereerwaarde heer Robert Paul René van Nerum, priester van het bisdom Rotterdam, geboren op 26 januari 1937 te Brussel en priester gewijd op 12 november 1983.

Rob van Nerum behoorde voor de priesterwijding tot de kleine broeders van Charles de Foucauld en werd sinds 1980 aangesteld als pastoraal werker bij de Stichting Stadszicht van de Katholieke Verplegings- en Verzorgingsinstelling te Rotterdam. Na zijn wijding tot priester van het bisdom Rotterdam in 1983 werd hij benoemd tot pastor in het psychogeriatrisch centrum “Stadszicht” te Rotterdam. Op 1 oktober 1987 werd hem eervol ontslag verleend uit deze functie en werd hij per diezelfde datum benoemd tot pastor in het Sint Franciscus Gasthuis te Rotterdam. Uit deze functie werd hem op 1 januari 2002 eervol ontslag verleend wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Na zijn emeritaat bleef hij priester-assistenties verlenen in diverse instellingen en parochies.

Pastor Rob van Nerum heeft zich ruim zevenendertig jaar als priester ingezet in het bisdom Rotterdam. Voor zijn inzet is het bisdom hem dankbaar.

Ook in zijn priesterlijk dienstwerk bleef pastor Rob van Nerum altijd ‘broeder Rob’. Hij vervulde zijn pastorale werk in de geest van Charles de Foucauld en de heilige Franciscus: de mensen nabij zijn als medebroeder. Zijn instelling was: je leeft volgens het evangelie en je telt de tijd niet. Voor hem was de beleving van Christus’ aanwezigheid in de eucharistie het centrum van zijn spiritualiteit. Met Gods genade en de bijstand van Maria leefde hij zonder vrees.

Johannes Maria Schlatmann

Op woensdag 27 oktober 2021 is op 91-jarige leeftijd, voorzien van het H. Sacrament der zieken, overleden de zeereerwaarde heer Johannes Maria Schlatmann, priester van het bisdom Rotterdam, officier in de Orde van Oranje Nassau, ereburger van de gemeente Zoeterwoude, geboren op 4 juni 1930 te Rotterdam en priester gewijd op 4 juni 1955.

Jan Schlatmann werd na zijn wijding achtereenvolgens benoemd tot kapelaan in de parochies te Nootdorp (1955), H. Hart van Jezus te Rotterdam (1956) en H. Nicolaas te Nieuwveen (1964). Met ingang van 1 juni 1965 werd hij benoemd tot rector van Huize Sint Ursula te Nieuwveen. In 1967 werd hij benoemd tot moderator-godsdienstleraar aan het Sint Agnes-Lyceum te Leiden. Later in datzelfde jaar werd hij benoemd tot kapelaan van de parochie De Menswording te Leiderdorp en kreeg hij de opdracht enige pastorale taken te vervullen in de parochie O.L. Vrouw Onbevlekt Ontvangen te Zoeterwoude. Op 1 maart 1971 werd hij benoemd tot parochievicaris in de parochie H. Antonius van Padua te Leiden. Met ingang van 1 januari 1974 volgde zijn pastoorsbenoeming in de parochie O.L. Vrouw Onbevlekt Ontvangen te Zoeterwoude. Op 16 december 1976 werd hij naast zijn functie als pastoor tevens benoemd tot deken van het dekenaat Leiden, een taak die hij tot 1988 op zich genomen heeft. Met ingang van 1 december 1986 werd hij naast zijn pastoorsfunctie tevens benoemd tot Iudex bij de Kerkelijke Rechtbank van het bisdom Rotterdam. Daarnaast was Jan Schlatmann van verschillende parochies administrator.

Met ingang van 1 juli 1995 werd hem uit zijn functies op zijn verzoek eervol ontslag verleend en tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening in het bisdom Rotterdam. Na zijn emeritaat bleef hij tot 2006 vele assistenties verlenen in diverse parochies en instellingen.

Cornelis Johannes Theodorus van Bockxmeer

Op maandag 8 november 2021 is op 92-jarige leeftijd, voorzien van het H. Sacrament der Zieken, overleden de zeereerwaarde heer Cornelis Johannes Theodorus van Bockxmeer, priester van het bisdom Rotterdam, Ridder in de Orde van Oranje-Nassau, geboren op 20 november 1928 te Hoorn en priester gewijd op 4 juni 1955.

Kees van Bockxmeer werd na zijn wijding benoemd tot kapelaan in de parochie te Den Hoorn (1955) en kreeg de opdracht om in Rome kerkelijk recht te gaan studeren, welke studie hij in 1959 afsloot met een proefschrift. Na zijn afstuderen werd hij benoemd tot kapelaan in de parochie H. Liduina te Den Haag (1959-1961). In 1960 werd hij met instemming van de bisschop van Rotterdam benoemd tot Iudex Prosynodalis aan de kerkelijke rechtbank van het bisdom Haarlem. Na de oprichting van de kerkelijke rechtbank in het bisdom Rotterdam werd hij aldaar benoemd tot Iudex. Bovendien werd hij toen ook benoemd tot secretaris en vice-kanselier van het bisdom Rotterdam. In 1964 werd zijn taak bij de kerkelijke rechtbank uitgebreid met de opdracht als Defensor Vinculi. In 1967 volgde zijn benoeming tot kanselier van het bisdom Rotterdam.

Met ingang van 1 januari 1969 kreeg hij van deze taken decharge en werd hij benoemd tot persoonlijk assistent van bisschop Jansen, een benoeming die hij combineerde met een taak als kapelaan in de parochie St. Pancratius te Sassenheim. Per 31 maart 1970 volgde zijn pastoorsbenoeming in die parochie. Op 15 augustus 1979 werd hij benoemd tot vicaris-generaal van het bisdom Rotterdam. In oktober 1980 werd zijn benoeming tot vicaris-generaal omgezet in die van bisschoppelijk vicaris en werd hij tevens benoemd tot pastoor van de parochie St. Willibrord te Bergschenhoek. Hij werd toen ook lid van het kathedraal kapittel. In 1982 werd hij benoemd tot voorzitter van de Diocesane Beleidscommissie Oecumene. Naast deze functies werd hij in 1986 voor korte tijd benoemd tot officiaal van de kerkelijke rechtbank. Met

ingang van 1 februari 1990 werd hij benoemd tot pastoor van de parochie St. Bartholomeus te Voorhout.

Op 15 augustus 1991 werd hem op eigen verzoek eervol ontslag verleend uit alle bestuurlijke functies van het bisdom Rotterdam. Op 20 november 1998 werd hem op eigen verzoek eervol ontslag verleend als pastoor van de parochie St. Bartholomeus te Voorhout en tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam. Na zijn emeritaat bleef hij actief als lid van de Stichting Pro Nobis et Posteris (tot 2004) en als lid van de Diocesane Bezoekersgroep Emeriti van het bisdom Rotterdam (tot 2004).

Kees van Bockxmeer was van meerdere parochies administrator, lid van de diocesane priesterraad en lid van enkele interdiocesane commissies. Pastoor Van Bockxmeer heeft zich zesenzestig jaar ingezet, eerst als priester van het bisdom Haarlem-Amsterdam en vanaf 2 februari 1956 van het nieuwe bisdom Rotterdam. Hij heeft dat gedaan met grote toewijding. Hij was in meerdere opzichten een robuuste persoonlijkheid. Een man met bestuurlijke finesse en een pastoraal hart. Loyaal in zijn handelen en met een aanstekelijke levenslust.

INHOUDSOPGAVE

Jaargang 66 januari-december 2021

APOSTOLISCHE BRIEF Patris corde, van paus Franciscus ter gelegenheid van de 150e verjaardag van het uitroepen van de heilige Jozef tot patroon van de Universele Kerk, 8 december 2020	1
BOODSCHAP van paus Franciscus voor de viering van de 54ste Wereldvrede­dag, Een cultuur van zorg als een weg naar de vrede, 1 januari 2021	19
BOODSCHAP van paus Franciscus voor de viering van de 29ste Wereldziekendag, Gij hebt maar één Meester en gij zijt allen broeders (Mat. 23, 8). De vertrouwensrelatie aan de basis van de zieken­zorg, 11 februari 2021.....	30
BOODSCHAP van paus Franciscus voor de Veertigdagentijd 2021, “Wij gaan nu naar Jeruzalem...” (Mat. 20, 18), De Veertigdagentijd: een tijd om geloof, hoop en liefde te hernieuwen, 17 februari 2021	35
DUBIUM Antwoord van de Congregatie voor de Geloofsleer op een dubium over de zegening van verbintenissen tussen personen van hetzelfde geslacht, 22 februari 2021	40
ARTIKEL met commentaar op het Responsum ad dubium, 22 februari 2021	44
BOODSCHAP van paus Franciscus voor de 58ste Wereldgebedsdag voor Roepingen, De heilige Jozef: de droom van de roeping, 25 april	47
BOODSCHAP van paus Franciscus voor de Eerste Werelddag van de Grootouders en de Ouderen, “Ik ben met u alle dagen tot aan de voleinding der wereld”, 25 juli 2021	53
BOODSCHAP van paus Franciscus voor de 107de Werelddag van de Migrant en de Vluchteling 2021, “Naar een steeds groter wij”, 26 september 2021	59
BOODSCHAP van paus Franciscus voor de 36ste Wereldjongerendag, “Sta op! Ik stel u aan tot getuige van wat u gezien hebt” (vgl. Hand. 26, 16), 21 november 2021	64
PAUS FRANCISCUS ERKENT WONDER OP VOORSpraak VAN TITUS BRANDSMA, 25 november 2021	72
R.-K KERK VERSTREKT VIA BISDOMMEN ‘WERKGEVERSVERKLARING’ VOOR GEBRUIK TIJDENS AVONDKLOK, 22 januari 2021	73

BISSCHOPPEN ROEPEN MET SPECIALE WEBSITE OP: VIER PASEN! 17 februari 2021	75
AVG-NIEUWS: INTERNETCRIMINELEN GEVEN ZICH OPNIEUW UIT VOOR PASTORALE BEROEPSKRACHTEN, 23 februari 2021	76
BRIEF van de R.-K. bisschoppen van Nederland bij gelegenheid van de verkiezingen voor de Tweede Kamer op 17 maart 2021, Kiezen voor ‘het eigenlijke normaal’. “Het normaal waartoe we zijn geroepen is dat van het Rijk Gods”, 10 maart 2021	78
GOEDE VRIJDAG: SPECIALE INTENTIE VANWEGE DE CORONAPANDEMIE, 1 april 2021	83
PRESENTATIEBRIEF Algemeen Decreet ‘Het ambt van priesters en diakens en hun recht op onderhoud’, April 2021	84
ALGEMEEN DECREET ‘Het ambt van priesters en diakens en hun recht op onderhoud’, 14 april 2021	86
MET INGANG VAN 28 APRIL HONDERD AANWEZIGEN TOEGESTAAN BIJ UITVAARTEN, 21 april 2021	94
BEPERKTE VERRUIMING IN R.-K. KERK VOOR GROTE KERKGEBOUWEN MET INGANG VAN 29 APRIL, 29 april 2021	95
NA KERSTMIS EN PASEN NU OOK: “VIER PINKSTEREN!” 6 mei 2021	96
VATICAN: IN DRIE FASES OP WEG NAAR DE BISSCHOPPENSYNODE 2023, 25 mei 2021	97
VERSOEPELING VAN CORONAMAATREGELEN IN DE R.-K. KERK VANAF 5 JUNI 2021, 2 juni 2021	98
UPDATE MET VERDERE VERSOEPELINGEN VAN CORONAPROTOCOL IN R.-K. KERK, 24 juni 2021	100
UPDATE PROTOCOL KERKELIJK LEVEN OP ANDERHALVE METER PER 26 JUNI 2021, 24 juni 2021	102
BISSCHOPPEN ONTVANGEN VOORBEREIDINGS- DOCUMENTEN BISSCHOPPENSYNODE, 8 september 2021	106
AVG-NIEUWS: WAT TE DOEN MET VRAGEN IN HET KADER VAN STAMBOOMONDERZOEK? 13 september 2021	108
REGLEMENT inzake melding en behandeling van klachten van grensoverschrijdend gedrag, 14 september 2021	109
BISSCHOPPENCONFERENTIE Kiest PERMANENTE RAAD: VOORZITTER, VICEVOORZITTER EN LID, 15 september 2021	126

NEDERLANDSE BISSCHOPPEN LATEN ANDERHALVE METER-REGEL LOS BIJ VOLDOENDE VENTILATIE, 21 september 2021	127
AVG-NIEUWS: MODEL PRIVACYVERKLARING VOOR PAROCHIES PER OKTOBER 2021 HERZIEN, 6 oktober 2021	129
MODEL Privacyverklaring R.-K. Parochie, 1 oktober 2021	130
BISSCHOPPENSYNODE: GEBED ‘WIJ STAAN VOOR U, HEILIGE GEEST’, 7 oktober 2021	137
BISSCHOPPENCONFERENTIE STUURT GESPREKSHANDREIKING VOOR SYNODE NAAR DE BISDOMMEN, 12 oktober 2021	139
HANDREIKING ‘Diocesane fase’ bisschoppensynode 2023, ‘Voor een synodale Kerk: communio, participatio, missio’, 12 oktober 2021	141
MEER TIJD VOOR DIOCESANE FASE BISSCHOPPENSYNODE 2023, 29 oktober 2021	148
AVG-NIEUWS: PAROCHIES SIGNALEREN OPLICHTINGSPOGING VIA WHATSAPP, 4 november 2021	149
BISSCHOPPEN VOEREN ANDERHALVE METER MAATREGEL EN MONDKAPJES OPNIEUW IN, 10 november 2021	151
VIERKERSTMIS.NL NU ONLINE, 26 november 2021	152
BISSCHOPPEN BREIDEN CORONAMAATREGELEN UIT: GEEN VIERINGEN NA 17.00 UUR, OOK NIET MET KERSTMIS, 1 december 2021	153
BOODSCHAP Kerstboodschap van de R.-K. bisschoppen van Nederland, Kerstmis, de geboorte en komst van Jezus op aarde, het licht in de wereld, 15 december 2021	155
VERDERE AANSCHERPING CORONAMAATREGELEN VOOR R.-K. KERK VANAF 19 DECEMBER, 20 december 2021	158
 BRIEF aan het bestuur van de parochies en aan het bestuur van de (inter)parochiële caritasinstellingen van het Bisdom Rotterdam, Onderwerp: informatiebrief over UBO cliëntonderzoek door financiële dienstverleners, 24 maart 2021	160
BRIEF Aan de besturen van de parochies in het bisdom Rotterdam, Monumentenwacht, 14 april 2021	163
REACTIE BISDOM ROTTERDAM N.A.V. BERICHTGEVING OVER PRINSJESDAGVIERING, 21 september 2021	166

E-MAIL aan de parochies en secretariaten, Internetcriminaliteit, 3 november 2021	167
BISDOM MAAKT ‘GESPREKSSTARTER’ VOOR DE SYNODE	
In gesprek over <i>communio</i> , <i>participatio</i> en <i>missio</i> en de opdracht van de Kerk, 9 december 2021	168
BRIEF van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende: Actie Kerkbalans en financieel draagvlak als teken van vitaliteit, 17 december 2021	170
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij gelegenheid van de sluiting van de kerk O.L. Vrouw Hemelvaart te Gouda, 31 januari 2021	172
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij gelegenheid van de diakenwijding van broeder Augustinus Aerssens o.p. op het hoogfeest van Sint Jozef, Citykerk Het Steiger te Rotterdam, 19 maart 2021	176
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de chrismamis, HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal in Rotterdam, 31 maart 2021 ...	181
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende, Paaswake HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal, 3 april 2021	185
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij gelegenheid van de onttrekking aan de eredienst van de H. Petrus’ Banden kerk, Overschie, 11 april 2021	189
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de plechtige eucharistieviering 150 jaar “Eendrachtskapel”, Gedachtenis van Sint Jozef Arbeider, Kerk van de HH. Laurentius en Ignatius, 1 mei 2021	195
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de opening van het bedevaartseizoen in Brielle, op het feest van de kerkwijding van de kathedraal van Rotterdam, Bedevaartkerk Brielle, 8 mei 2021	199
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij gelegenheid van de diakenwijding van Sander Verschuur, Kapel van de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk te Hoeven, 9 mei 2021	203
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de Nationale Bedevaart Brielle, Bedevaartkerk Brielle, 10 juli 2021	209
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de mediaviering H. Bonifatiuskerk Rijswijk, 18 juli 2021	215
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de opening van het studiejaar van Vronesteyn, HH. Laurentius en Ignatius kerk, 31 augustus 2021	218

HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de start van de ‘diocesane fase’ voor de bisschoppensynode 2023 en de start van het Jaar van de Sacramenten, HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal in Rotterdam, 17 oktober 2021	222
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij gelegenheid van de priesterwijding van Sander Verschuur, HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal in Rotterdam, 13 november 2021	227
BIJDRAGE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende tijdens de online bijeenkomst ‘Vanuit betrokkenheid bouwen aan financieel draagvlak voor de parochie’, ‘Middelen voor de zending van de Kerk. Hoe kunnen we de betrokkenheid op de actie Kerkbalans vergroten?’ 10 mei 2021.....	233
INLEIDING van Mgr. Dr. J.J.H. van den Hende bij de cursus voor nieuwe parochiebestuurders, online via Teams, “Kerk zijn is een roeping”, 26 oktober 2021	238
INLEIDING van Mgr. Dr. J.J.H. van den Hende bij het jaarlijks symposium van de parochiefederatie HH. Clara en Franciscus, H. Johannes Geboortekerk Zevenhoven, “Ik was eenzaam en gij hebt Mij gezien en bezocht”, 28 oktober 2021	251
LEZING van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij gelegenheid van het tienjarig bestaan van de parochie De goede Herder, “Vitaliteit van parochies na corona”, basiliek van de H. Liduina en Onze Lieve Vrouw van de Rozenkrans Schiedam, 19 november 2021	259
DECREET tot sluiting van de kerk O.L. Vrouw Hemelvaart te Gouda, 13 januari 2021	268
JAAROVERZICHT Pastorale personeelsmutaties 2020.....	273
JAAROVERZICHT Pastorale personeelsmutaties 2021	275
BENOEMINGEN EN ONTSLAGEN.....	276
VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 23 maart 2021 (2021-1)	283
VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 29 juni 2021 (2021-2)	285
VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 21 september 2021 (2021-3).....	287

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 16 november (2021-4).....	289
NECROLOGIE DIOCESANE PRIESTERS EN DIAKENS.....	291

